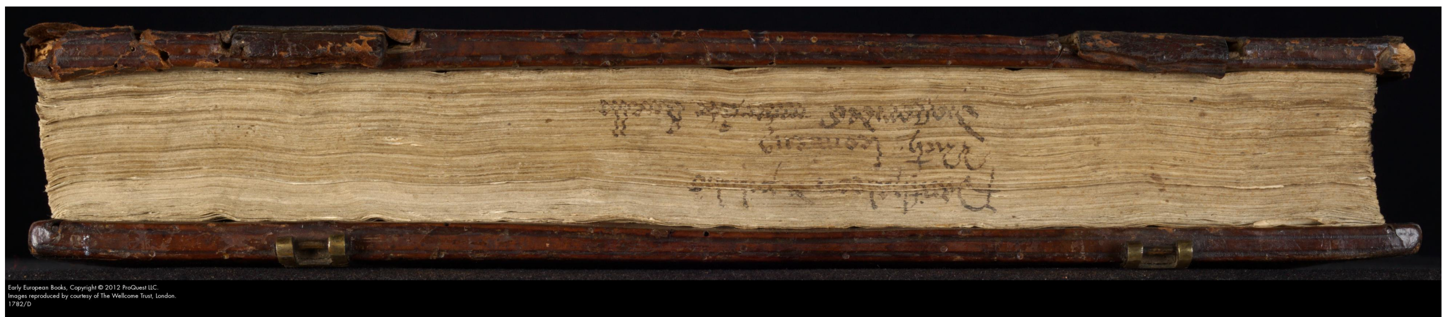

3738

41417

Nicolai leoniceni in libros galeni e greca in latinam linguaz a se translatos prefatio cõmunis.

Eiusdem in artem medicinalē Galeni clarissimi medici prefatio ad Illustrissimum principē alfonsum estensem ferrarie ducem.

Galeni ars medicinalis nicolao leoniceno interprete que et ars parua dicitur.

Eiusdem ad franciscū Castellum illustrissimi ferrarie ducis prestantissimum medicum in opus de tribus doctrinis ordinatis ſm Galeni sententiam prefatio.

Eiusdem de tribus doctrinis ordinatis ſm Galeni sententiam opus.

Galeni de differentijs febrium libri duo. Interprete laurentio laurentiano Florentino.

¶Nicolai Leoniceni in Libros Galeni e greca in
linguam latinam a se translatos prefatio cõmunis.

Uam dif=
ficile sit ex greca li=
gua in latinã libros
conuertere testãtur
illi qui circa h⁹ gre=
cos auctores inter=
pretãdi studiũ sum
ma cum laude fue=
re versati. Inter q̃s
oĩuz iudicio Theo=
dorus Gaza p̃mas
obtinet partes. Hic
ṽo in sua ad Xistuz
Pont. in libros de aĩalibus prefatione ad alias inter
pretandi difficultates hanc quoqz scribit accedere ꝙ
exẽplaria greca si qñ librarioꝝ culpa: vel aliquo alio
casu habent mẽdosa corrigere sit necessariũ. Alioqn
vel ipsi interpreti vel auctori cui⁹ opus interpretãdũ
suscipit paratur infamia. Solere aũt hoĩes potius de
interprete q̃z de auctore operis male iudicare: idem
Theodorus enũciat q̃si diuinaret fore vt ⁊ ipse aliqñ
huius iudicij notã subiret: nam ⁊ si ei⁹ translationes
sint alijs elegãtiores ⁊ fideliores Ita tñ aliqñ bonus
dormitat Theodorus vt nõ possit vel ipse vel Aristo
teles quẽ nobis latinũ fecit culpã erroris effugere q̃=
lis est ille libro septimo de historia aĩaliũ manifest⁹
vbi Aristoteles eodem Theodoro Gaza iterprete scri
bit hec verba: Canes tribus laborãt vicijs Rabie. an
gina: podagra: facit rabies furorẽ ⁊ que momorderit
oĩa rabiũt excepto hoĩe Intereunt canes hoc morbo
⁊ que morsa sunt excepto hoĩe. hec Aristoteles aut
Aristotelẽ iterpretãs Theodorus. Sed que est tã pue
rilis imperitia que nesciat ex morsu canis rabidi ra=
bire hoĩem secuti alia aĩalia ⁊ miserabiliter ex rabie
obire? Hunc tñ p maximũ Aristotelis si ita scripsit er=
rorem conatur Albertus cognomẽto magnus leui ad — Albertus magnus
modum rõne obumbrare scribẽs in hunc modum li
bro suo itidem. 7° de historia aĩaliũ capite. 2° de ĩfir=
mitatib⁹ ⁊ pfectib⁹ quadrupedũ aĩaliũ inscripto. Ca
nina aũt rabies mutat in insaniã demoniacã ⁊ est ipa
infirmitas cũ veneno q̃d in humore dentiũ transfun
ditur in vulnera eoꝝ: qui mordent a cane rabido fu=
riunt: ⁊ moriũtur preter hoĩem qui per medicinã po
terit iuuari multi tñ ex hoĩbus moriunt Jam. n. vidi=
hoĩem morsum a cane rabido in brachio ⁊ anno 7°
post incepit inflari locus cicatricis ⁊ mortuus est in=
fra duos dies. In quibus verbis nescio vtrũ albert⁹
magis accuset Aristotelez an excuset. Nam multos
hoĩes ex morsu canis Rabidi mori idem albertus fa
tetur q̃d in verbis paulo antea scriptis videtur oĩno
negare Aristoteles in quibus neqz rabire hoĩes mor=
sos a cane rabido neqz mori sicuti reliqua aĩalia scri=
bit ⁊ preterea in his qui non rabiunt aut non moriun
tur hoĩbus talem affert albertus cãm: que ⁊ in alijs
quoqz aĩalibus afferri põt: Nam ⁊ ipsa auxilio medi
cine iuuari pñt: q̃d neqz brutis deest q̃zuis arte medi
cine careant cum sint ⁊ vetorinarij ⁊ qui mulome=
dici nuncupant ⁊ curatores alij qui quotĩdaz bruto
rum saluti puident: qñ ⁊ albertus ipse non dedigna=
tus est ad porcoꝝ morbos remedia scribere: quare si
ea cã hoĩem excipit Aristoteles qui neqz rabiat: neqz
ex rabie moriat q̃ per medicinã iuuari possit vt ingt
Albertus tunc ⁊ equos ⁊ mulos ⁊ canem quoqz de=
buit excipere quos constat a rabie eadem ope qua
hoĩes sepe fuisse seruatos: naz canis rabidus: ita suũ
genus sicut alienũ dentibus impetit. Ego aũt nõ pu
to aliter hunc locuz aristotelis posse pro vero defen=
di: nisi verbũ vnum q̃d fuit librarioꝝ culpa viciatum
prius in greco codice vt etiã in alijs faciendũ Theo
dorus precipit castigetur q̃d vna tm̃ aut altera littera
hic cõmutata facillime possumus facere. Nam vbi
greca scriptura habet ϖλὴν ἀνθρώπῳ .i. excepto
hoĩe si loco ϖλὴν q̃d verbuz sigt preter ϖρὴν scri=
pseris q̃d sigt prius tunc verus sensus aristoteli erit
restitutus: ⁊ vna syllaba vel duabus vt diximus litte
ris in greco codice pmutatis totius loci trãslatio ita
se recte habebit. Canes tribus laborant vicijs rabie:
angina: podagra. facit rabies furorem ⁊ que momor
derint oĩa rabiunt prius hoĩe Intereunt canes hoc
morbo ⁊ que morsa sunt prius hoĩe: quoꝝ verborum
sensus non caret veritate: est enim talis. ꝙ oĩa aĩalia
morsa a cane rabido prius rabiunt ⁊ consequenter
obeunt q̃z homo. Tardissime aũt ex cunctis aĩalibus
rabire hoĩem atqz ex rabie interire ⁊ ipse albertus te
statur exẽplo illius qui morsus a cane rabido septi=
mo ab inde ãno ex rabie iterijt. Auicena quoqz quo= — Auicena
rundam recitat opinionẽ qui aiunt hoĩes post duo=
decimũ a morsu annũ in rabiez aliqñ incidere. Quã
uis aũt nõ sint prefinita aĩalibus morsis rabiendi tem
pora q̃ ⁊ canis mordentis virus ⁊ aĩalis q̃d mordet
habitus multis modis potest variari puto tñ si oĩa
agant paria verũ esse q̃d dicit aristoteles idem quoqz
experientia cõprobante tardius rabire hoĩem a cane
rabido morsumqz cetera aĩalia q̃d fieri põt pp maio
rem inter hoĩem ⁊ brutum nature diffidentiaz sicuti
eiusdem nature ꝯsensus cã est vt canis citissime pre
cunctis aĩalibus a cane rabido morsus in rabiẽ aga=
tur q̃d etiam vsu solet euenire in morbis non sine ve
neno contagiosis: nam crassante pestilentia hoĩes ab
hoĩbus ⁊ affines ab affinibus citius ꝯtagiuz patiun
tur. Nos q̃dem ita hunc locuz Aristotelis interpreta
mur atqz ab errore non paruo vendicamus. Si quis
vero nouerit melius summũ phũm Aristotelem rerũ
nature ꝯsultissimũ neqz rõni neqz experientie cõtra
ria hoc loco scribentem demonstrare salua etiã greci
codicis scriptura ⁊ Theodori Gaze interpretatione
sciat se nõ modo alijs qui ⁊ aristoteli ⁊ eius interpre
ti Theodoro plm̃ afficiunt. Sed mihi quoqz sũmo=
pere placiturũ. neqz. n. hec eo aio scripsim⁹ vt Theo — Theodor⁹ de vniuersa phĩa optime meritus.
dorum de litteris atqz vniuersa phĩa optime meritũ
tãq̃z malũ interpretẽ damnaremus sed potius vt nos
ipsos eiusdem theodori auctoritate tueremur si quã=
do in nostris trãslationibus verba greca negligimus
⁊ veram auctoris sentẽtiã malumus interpretari vbi
presertim paruo deflexu lr̃aruz scm̃ in greco codice
errorem possumus coniectari quem parua litura va
leat emendare. neqz tñ hoc temere aut nimium licen
ter agimus. Sed vbi nescimus aliter illum quem in=
terpretamur auctorez aut a ꝯdictione aut a falso ma=
nifesto defendere sicuti ob hec ipsa incõmoda euitã
da duo tm̃ in duobus artis medicinalis Galeni que
vulgo ars parua noĩat locis ṽba castigauimus ⁊ ali=
ter q̃z in multis alijs etiam antiq̃s codicibus scripta
inueniantur legenda censuimus. Primus locus est
in tertio eiusdem libri tractatu vbi Galenus docens
curare iam factam egritudinem scribit hec verba se
cundum translationem que in vsu habet. facta vero
egritudo curabitur dispositione a qua principaliter

ꝺm nãm opatio ledit ablata: quã ⁊ ipsaꝫ dicim⁹ egri
tudinis cãm. In his v̾bis due sunt ꝯdictiones mani

Contradictio i v̾bis galeni ꝺm trãslatiōeꝫ vsitataꝫ.

feste. pᵃ est qua Galenus suo dogmati ꝯdicit: si ita di
cat dispōnē ledentē principalr̃ opatiōes nō eē egritu
dinē sed cãꝫ egritudinis. Scđa ꝯdictio est: qua v̾ba
ipsa sibi ipsis repugnãt nam si talis dispositio de qua
Galenus loquit̃ sit cã egritudinis quō pōt ledere pn
cipalr̃. i. imediate opationes: sicuti. n. ꝓpriū est egri-
tudinis imediate ledere opatiōes: ita ꝓpriū est cause
nō principalr̃ siue imediate: sed p cãm mediaꝫ easdē
ledere opationes. Hui⁹ qdē loci difficultatē tam Ara
bes q̃ꝫ etiã latini Galeni expositores aïaduertentes

Hali

varijs expōnib⁹ eã soluere tētauerūt: Hali prim⁹ Ara
bicam expones trãslationē putat hūc locū esse defe-
ctuꝫ ⁊ vnū aut duo v̾ba supplet: vt ita dicat̃. facta v̾o
egritudo curabit̃ dispōne ablata a qua oritur disposi
tio q̃ principalit̃ ledit opationes. Verū hic exponēdi
modus p̄ter id ꝙ est violēt⁹ ⁊ quãdã sapit Barbariē
etiã hoc hꝫ incōmodi ꝙ dum vnū vulnus sanat aliđ
exulcerat: videri. n. facit egritudinē factã habere cãꝫ
qđ tñ multis in locis Galen⁹ negat: Quare hãc Hali
expōneꝫ tanq̃ꝫ a Galeni placitis abhorrentē respuit

Plusq̃ꝫ cōmētator

plusq̃ꝫ Cōmētator ⁊ alteraꝫ affert tolerabiliorē: q2 ni-
hil ponit Galeno ꝯriū Barbarã tñ sicuti primã Hali
⁊ tam grece q̃ꝫ etiã latine lingue repugnantē: nã non
cãm casu accusatiuo: sed cã casu ablatiuo legenduꝫ
putat atq̃ꝫ ita vult v̾bū relatiuū quã nō referre dispō
nē ledētē pncipalr̃ opationē: sed ipsaꝫ opationē lesaꝫ
cui⁹ egritudo sit cã: Verū si hūc Galenus habuisset i-
tellectū nō ita Balbutisset: sed hoc vel alio mō mini-
me Barbaro locutus esset exēpli grã sic: facta egritu
do curabit̃ dispōne soluta a qua principalr̃ q̃ hꝫ nãꝫ
opatio leditur qđ ex egritudine fieri dicimus tūc enī
illud relatiuū qđ potuisset referre v̾bū infinitiuū. s. le
di opationē qđ relatiuū quã nō pōt referre sicuti ne-
q̃ꝫ etiã opationē lesam cū hec in ipso v̾boꝝ contextu
nō ponat̃: neq̃ꝫ etiã possit subaudiri. Sꝫ ⁊ hic loquē-
di modus si ita dicat̃ p subauditionē opationē lesam
esse cã egritudinis dat nobis intelligi egritudinē esse
cãm finalē ⁊ nō efficientē egritudinis vt si quis dixe
rit ambulationē esse cã sanitatis: nō id significat̃ sani
tatem facere ambulationē sed sanitatē esse id qđ q̃rit̃
per ambulationē. Verū hic mihi occurret aliq̃s phi
losophastes e numero illoꝝ qui bonas odore lr̃as: q
in ea heresi sunt nō posse quē q̃ꝫ ⁊ recte loqui ⁊ recte
philosophari atq̃ꝫ ita inquiet hoc genus argumētãdi
sumptū ex loquēdi norma nō est pħoꝝ aut medicoꝝ
sed grãmatistaꝝ ꝓpriū. Nos nō istas curamus rheto
rias vel potius pedagogias qui nō eloquētiã sed sa-
pientiã querimus. Si hec mihi obiecerint qui bar-
barã colūt vel pħiaꝫ vel medicinã ⁊ velim ad oia re
spondere cogar subire alterã multo priore lōgiorē di
sputationē de genere dicēdi pħoꝝ tactã qdē ⁊ a vete
rib⁹ pridē nouissime aūt etate nostra iter picum atq̃ꝫ
Hermolaum tãta eloquētia actaꝫ vt appareat nō pos
se illos q se lingua fateatur barbaros sine ea cui sem
per fuere infensissimi eloquentia defendi. Sed hac
omissa q̃ nō est vel hui⁹ tp̄is vel instituti q̄ōne remittã
illos siue medicos siue pħos siue vtrosq̃ꝫ q mihi ista
obiectauerint ad Aristoteleꝫ atq̃ꝫ Galenū: ⁊ qm̃ forte
nōdū ipsos legerūt vel nunq̃ꝫ lecturi sunt: eū pleriq̃ꝫ
eoꝝ istis post habitis Aueroim atq̃ꝫ Auicēnaꝫ deos si
bi alterū pħie alterū medicine fecerint: ostēdã locos

Aristoteles.

vbi tam Aristoteles q̃ꝫ etiã Galenus ex tecto vsu lo-
quēdi argumētent̃ Aristoteles qdē libro 2° moraliuꝫ
nicomachioꝝ Inter alias rōnes qb⁹ pbat v̾tutē non

esse affectū vnã ēt ponit q̃ innititur dicēdi ꝯsuetudini
scribēs in hūc modū: Insup scđꝫ affect⁹ moueri dici
mur. sꝫ scđꝫ v̾tutes ⁊ vicia nō moueri sꝫ certo mō di-
spositi eē. Galenus v̾o i expōne aphorismi illi⁹ q i se-
cūda pticula p hec v̾ba ꝓfert ꝺm antiq̃ꝫ trãslationē:
vbicūq̃ꝫ cib⁹ p̄ter nãꝫ inerat hic egritudinē facit Tres
tãgit eiusdē aphorismi expōnes: ⁊ tertiã nō alia iṗro-
bat rōne nisi q2 ex ea seq̄t Hypocrateꝫ vsuꝫ fuisse in-
sueto loq̄ndi mō sicuti ⁊ nos paulo antea expōnem
plusq̃ꝫ cōmētatoris ifringebam⁹ qm̃ ex illa sequeret̃
Galenū virū i sua ligua eloq̄ntissimū fuisse infantissi
mū vel qđ abhominãdū dictu barbarissimū: sꝫ age ēt
ꝯcesso pħis ⁊ medicis barbaris talē eē sensuꝫ illoruꝫ

Expositio plusq̃ꝫ cōmētatoris hꝫ qđdam nugamētū

v̾boꝝ q̃ Galeno ascribunt̃. s. egritudinis cã q̃lē putat
plusq̃ꝫ cōmētator: nō ne p illa ēt qđdã cōmittit̃ nuga
mētū. nã q dicit egritudinē esse dispōnē ledentē opō-
nes ⁊ postea subiūgit egritudinis cã siue ex egritudi
ne vt cã efficiente fieri lesionē opōnū idē bis dicit p

Cōciliator

v̾ba diuersa. Cōciliator aūt de hoc galeni loco ⁊ ipse
dr̃ia. clxix. fac̄ mētionē ⁊ neq̃ꝫ alia v̾ba supplēs sicuti
Hali neq̃ꝫ ꝑora comutãs sicuti Plusq̃ꝫ ꝯmētator aliã
affert v̾boꝝ galeni expōnē p quã se putat nihil dice-
re a galeno dissonū cū tñ plib⁹ modis peccet in eadē
expōne que talis est. Facta vero egritudo remouebit̃
dispōne soluta. i. cã ꝯiūcta que principlr̃ ledit opō-
nes nō simplr̃ sed respectu cãe antecedentis: verū ex
hac expōne multa ꝯtingūt absurda ⁊ que oino gale
ni dogmatib⁹ aduersant̃. Primū circa aliquã dispō
nē pncipalr̃ ledentē opōnes ⁊ tñ illã nō esse egritudi
nē sed egritudinis cãm. vñ pari mō ꝯcedi posset ali-
qđ aïal esse rōnale ⁊ mortale ⁊ tñ nō esse hoïem cum
hoc totū. s. dispō ledēs pnciplr̃ opōnes sit eque diffi
nitio egritudinis apđ medicos sicuti aïal rationale ⁊
mortale hoïs apud pħos neq̃ꝫ obstat id qđ ait ꝯcilia
tor cãm ꝯiūctã pnciplr̃ ledere opōnē nō simplr̃ sꝫ re-
spectu cãe añcedentis q2 hoc ēt dici posset aliq̃ñ de
añcedente cã respectu cãe ꝑmitiue ꝙ vꝫ ⁊ ipsa prin-
cipalr̃ lederet opōnes quare illud verius exit ꝺm Ga
leni sniam ꝙ nulla dispō pncipl̃r ledit opōnes p̄ter
egritudinē. Cã aūt vel añcedens vel ꝯiūcta si ledunt
opōnē nō pnciplr̃ hoc agūt sꝫ p egritudinē mediaꝫ.
Scđm Galeno repugnãs esse aliquã egritudinē fcãꝫ
que hēat cãm cū tñ galenus tractatu tertio artis pue
⁊ plib⁹ alijs locis oïno neget egritudinē fcãꝫ hr̃e cãꝫ
siue añcedentē siue ꝯiūctã. Tertiū ēt a galeni placitis
alienū cãꝫ dari ꝯiūctã egritudinis in quo nō solū cō
ciliator sed ēt plusq̃ꝫ cōmētator ⁊ oēs medici iuniores
decipiūt̃ putãtes ita apud Galenuꝫ sicuti apđ alios
medicos q alia dogmata colūt cãs ꝯiūctas egritudi-
nū assignari cū tñ ip̄e Galen⁹ in libro cui titulū fecit

Galenus i libro đ causis ꝯtētiuis

de cãis ꝯtētiuis. i. ꝯiūctis pħos stoicos scribat ꝑmos
cãm cōtentiuã noïasse ⁊ atheneū ataleū pp eã quam
hūisset cū possidonio pħo stoico ꝯsuetudineꝫ primū
cepisse de causis cōtentiuis siue cōiunctis in medici
na loqui. alijs vero medicis qui alia colunt dogmata
atq̃ꝫ his ꝑsertiꝫ qui volūt dispositionē ledentē opatio
nē ⁊ nō opōnē lesam esse egritudinē qđ est ipsius etiã
Galeni dogma nō ꝯuenire dicere aliq̃s esse cãs egri

Auicena viderit ne sit mal⁹ galeni iterpres

tudinū ꝯtentiuas vñ Auicena viderit qui se Galeni
fatet̃ interp̄teꝫ ne male in hoc Galenū interp̄tet̃ qui
egritudinē eodē mō quo ēt Galenus diffinit ⁊ nihilo
minus cãs ponit egritudinū ꝯtentiuas siue ꝯiūctas.
Quartū absurdū qđ seq̄t ad cōciliatoris expositionē
Galenū in arte pua nō oïs egritudinis facte sed eius
tm̃ cui⁹ cã antecedēs in cōiūctã desierit curationeꝫ
docuisse qđ tñ repugnat eiusdē libri instituto in quo

Galenus se potius vniuersalia q̃ꝫ pticulariora doce-
re ꝑfitetur. He sunt vt mihi videtur fortissime rõnes
que mihi facile ꝑsuadent hunc de quo disputamus
Galeni locũ nõdũ fuisse recte a latinis expositũ neqꝫ
ẽt cõuenienter a plusq̃ꝫ cõmẽtatore emendatũ. Et si.n.
q̃ꝫ maxie cũ Plusq̃ꝫ cõmẽtatore censcã eũdẽ locũ in
eodẽ ṽbo librarij greci culpa fuisse viciatũ nõ tñ eo-
dez ẽt mõ puto castigãdũ sꝫ alio poti⁹ ex quo nulla in
Galeni ſmõe barbaries nulla nugatio nl'a ſin ei⁹ dog
matib⁹ repugnãtia ꝯseqꝫ ⁊ ex quo ẽt illud hñri põt qđ
ĩ sua ꝑmũ scribit expõne Plusq̃ꝫ cõmẽtator locũ de
quo disserim⁹ tractatu tertio artis parue cõmẽtatiõe
xxxiiij. exponẽs ꝑ hec ṽba. Deide dixit facta ṽo ⁊c̃.
Sꝫ fcã discrasia siue illa sit q̃ est ꝑs fiẽtis siue q̃ absolu
te facta dr̃ curabit ꝑ ablationẽ dispõnis principalr̃.i.
ĩmediate ledentis oꝑationez q̃ nihil aliud est q̃ꝫ ipsa
egritudo nã egritudis diffõ sicuti Galienus dicit ter-
tia pticula de morbis ⁊ accñtib⁹ est ꝙ egritudo est cõ
positio vel dispositio preter nãz ꝑncipalr̃ ledens oꝑa
tiões: cã.n.nõ ꝑncipalr̃ ledit oꝑatões sꝫ mediãte egri
tudine. Hec plusq̃ꝫ cõmẽtator q idẽ scribit qđ ẽt Ga-
lenus loco de quo disserim⁹ si recte emendet. Erit aũt
recta emendatio si pro ṽbo cãm essentiã siue subam
posueris vt totuz ita scribat. Fcã ṽo egritudo iã cura
bitur dispõne a qua ꝑncipalr̃ q̃ scđm nãm oꝑatio le-
ditur soluta quã ⁊ ipaz esse essentiã egritudis dicim⁹.
Hec.n. ṽba idẽ significabũt qđ ꝑma ꝑs expõnis plus
q̃ꝫ cõmẽtatoris: nã reliquũ ei⁹ expõnis qđ nos antea
repꝛehendim⁹ occasionẽ hꝫ ex illo ṽbo cã pro quo nos
essentiã scribim⁹. Si cui ṽo vr̃ eẽ nimis dissona casti
gatio ꝑꝑ magnã duoꝝ ṽboꝝ cause.s. ⁊ essentie nõ so
luz in scriptura sꝫ ẽt in prolatione dissimilitudinẽ. Si
qs in q̃ꝫ hanc mihi obijciat dissonãtiã sciat me nõ ver
buz latinũ cãz sꝫ grecũ αιτιαν qđ idẽ significat apud
grecos qđ apud latinos cã ꝑmo emendare a quo ad
ουσιαν alterũ ṽbu grecũm qđ essentiã sigt est breuis-
simus transitus cũ vna fere syllaba distent. Hanc aũt
duoꝝ grecoꝝ nominũ vicinitatẽ fuisse cãm erroris li-
brarij Indicio eẽ pñt qdã greci codices in qb⁹ loco
ṽbi ουσια scribitur aliquando viciose αιτια. Sed ⁊
illud aduersus nos qspiã dicere possit hãc nr̃az siue
in greco siue in latino codice castigationẽ esse suꝑua-
cuã cũ idẽ sensus elici queat stante scriptura q̃ hꝫ cãz
sicuti si loco cause essentia scribat qa si ꝑ cãm nõ cãm
efficientẽ sꝫ formalẽ itelligamus eadẽ erit Glanei ver
boꝝ que hñtur in antiqua translatiõe sentẽtia: nã cã
formalis ⁊ essentia idẽ vident importare. Huic ãt ob
iectioni facilime respõdet nõ esse Galeni neqꝫ alioꝝ
medicoꝝ ꝯsuetudinẽ ꝑ cãm simplr̃ cãz formalẽ ĩtelli-
gere sꝫ efficientẽ tantũmodo qđ probãt duoꝝ libroꝝ
Galeni inscriptiones alteri⁹ de causis morboꝝ alteri⁹
de causis accidẽtiũ in quoꝝ neutro cause formales
sꝫ efficientes sole explicant. De solis ẽt causis efficiẽ-
tib⁹ ac ꝯseruãtib⁹ medico eẽ sermonẽ testat alexãder
in suo libro de febrib⁹. Hoc ipꝫ cõfirmat Auicena ꝑ
mo libro sui canonis ita scribens. Dicem⁹ ꝙ cã in li
bris medicoꝝ est id qđ ꝑmo est ⁊ ex quo ꝑuenit inuẽ
tio alicui⁹ dispõnis in corpe humano aut ei⁹ fixionis.
Cãz aũt hoc mõ acceptã solũ dici de cã efficiente vel
ꝯseruãte ẽt Jacob⁹ in suis expõnib⁹ ãnotauit. Quare
si αιτια in greco codice cã autem in latino retineat
nullo mõ poterim⁹ difficultates antea tactas euitare.
Uenio ad alterũ artis parue locũ quez ẽt duximus in
greco codice emendandũ lꝫ ⁊ huic greci codicis er-
rori annexus sit ẽt alter quẽ puto fuisse errorẽ transla
toris ⁊ nõ codicis. Hic tñ alter error qui ꝑor occurrit

Alexãder in libro de febribus.
Auicenna

Jacobus.

est vtriqꝫ translationi cõmunis ⁊ grece.s. ⁊ arabice.
Nos ⁊ si nõ sit nostrum hoc in loco ꝑpositũ loqui de
erroribus translationũ qui culpa interpꝛetũ contige-
runt: sed potius de his qui vicio grecoꝝ codicũ acci
dere in quib⁹ fere oibus idẽ error scripture inuenitur.
Hoc tñ etiã de altero diseremus qm̃ scđs ex ꝑmo ma
gis clarescere potest. Est aũt error hic in eodez tracta
tu tertio artis parue vbi Galenus docet curare phleg
monez in corpe plethorico.i. abundãte humorib⁹ ⁊
scđꝫ grecã translationẽ que in vsu est scribit in hunc
moduz. Si igit fuerit totũ corp⁹ plethoricũ nõ opꝫ ꝑ
ipaz patientẽ ptez euacuare. Si.n. caraxatiõib⁹ ⁊ inci
sionibus sensibiliter euacuauerimus dolentes ptes
attrahemus ꝑꝑ dolorez amplius. Si ṽo calefaciẽtib⁹
diaforesim aggressi fuerimus facere trahemus ꝑꝑ ca
lefactionez amplius in ptes q̃ꝫ diaforesiꝫ faciam⁹. Si
vero velim⁹ recurrere qđ est in fluxũ nõ recipiet ple-
nuz existens corp⁹. Et huc vsqꝫ qdẽ translatio vna cũ
expõne plusq̃ꝫ cõmẽtatoris recte se hꝫ sequẽs ṽo eget
correctione vbi ita scribit. Ad vtraqꝫ igr̃ hec opꝫ eua
cuare totũ ⁊ deide trahere e ꝯrio oino ad alias regio
nes id qđ influit patienti parti hoc ṽo facientẽ repel-
lere a pte prius deinde diaforesiꝫ facere aggredi para
tior.n. euacuatio q̃ꝫto ꝑ maiora: Hec verba expõnes
plusq̃ꝫ cõmentator ita scribit. Cũ declarauit stãte ple
thoria totius corpis nullaz spẽz euacuationis de supi
us assignatis ꝯuenire posse: nullã aũt aliã a predictis
esse apostemati cõpetentez ostendit primo plethoriã
totius adhuc impedientez esse remouendã dans de
mũ ordinẽ ipsaꝝ euacuationũ ad inuicez ⁊ dicit. Ad
vtrãqꝫ ⁊c̃.i. igr̃ ꝑꝑ hec vtraqꝫ indecentia euacuatio-
nis per eandez ptez ⁊ impossibilitatez recursionis ab
ipsa ad alias ꝑꝑ corpis plethoriaz opꝫ euacuare totũ
corp⁹. Hoc aũt proprijssime fit phlebotomia nõ solũ
quidez in phlegmone sed in quibus cũqꝫ alijs gene-
ribus aꝑatuz cũ plethoria totius: augumẽtũ.n. omni-
um humoꝝ in venis super equalitatem ipsoꝝ nullo
melius educitur q̃ꝫ flebotomia siqdez nec virtus nec
etas obstiterit patientis. Deinde dat ordinez euacua
tionũ fiendaꝝ ad iuicẽ post plethorie amotionẽ ⁊ dic̃
deinde ⁊c̃.i. demũ amota plethoria opꝫ trahere illđ
qđ influit patienti particule ad regiões oppositas: iã
quidez capaces recurrentis obseruata oppõne ꝑ ve
ram diametrũ tñ quia cũ sit oppõ ꝑ duas attractio
est difficilis aut impossibilis nõ correspondentibus
meatib⁹. Post hoc aũt añ aggressionẽ diaforisis pri⁹
opꝫ repellere qđ influxit parti deinde aggredi diafo
risiꝫ.i. euaporationẽ facere ⁊ dedit cãz hui⁹ ⁊ dixit pa
tior.n. ⁊c̃.i. qa sicuti ꝑmissa euõne plethorie recursio
erit facilior vacuis atqꝫ latis exñtib⁹ vijs post recur-
sionẽ ãt facilior est euaporatio ꝑꝑ.s. latitudies meatu
uꝫ mẽbri ⁊ hꝫ itẽdebat cũ dic̃ patior.n. euõ q̃ꝫto ꝑ ma
iora: ꝯstrictio.n. meatuũ a plethoria vli ĩpedit recursũ
a pticulari ṽo ipsius mẽbri ĩpedit euaporationẽ. Hec
oia plusq̃ꝫ cõmẽtator q errores sequẽs grece ⁊ arabi-
ce trãslatiõis ipe ẽt errare coact⁹ est. Qđ vl' ex ei⁹ ꝓba
bim⁹ expõne in q̃ fatet nõ eẽ aliũ meliorẽ modũ sanã
di phlegmonẽ in corpe plethorico ꝑter illũ quẽ Gale
nus scribit hoc loco scilicet ꝑ euõnez toti⁹ corpis pri
muz: deinde retractionez humoris fluentis retractio
nem inq̃ꝫ ad loca opposita: excipit aũt plusq̃ꝫ cõmen
tator corpora illa quibus vel ob etatem vel virtutis
debilitatem non conuenit phlebotomia. Unde se-
quitur secundum eius expositionez ꝙ phlegmon in
his sic sit morbus insanabilis siqdez nõ potest in cor
pore humoribus redundante sanari nisi ꝑ phleboto-

Error cõmunis arabice ⁊ grece translationi.

Plusq̃ꝫ cõmẽtator.

miã qd remediũ non possunt aliq hoĩes vel pp etatẽ
vel pp imbicellitatez corporis tollerare. Absurdũ ãt
dictu videt tumorem qui ex sola humoꝝ habundan
tia fit esse in istis insanabilem. Si vero Galenus recte
intelligatur sanabilis vtiqz fiet Recte aũt itelligetur
si verba eius que in pluribꝰ grecis codicibꝰ scripta in
ueniuntur fidelr̃ transferantur: Erit aũt fida trãslatio
hoc mõ. Ad vtraqz igit̃ hec opz euãre totũ vel oĩno re
trahere ad alias regiões id qd ifluit Neqz.n.hec duo
iubet Galenus fieri ⁊ vnũ post alterũ sz alterũ tm̃ vel
scilicet euõnez totius p phlebotomiã vbi ⁊ etas ⁊ vir
tus cõsentiãt vel p retractionẽ hũoris fluentis a loco
ad quẽ fluit ad ptes oppositas. Fit aũt eadẽ retractio
factis in eisdem partibꝰ oppositis scarificationibus
q̃s etas tenella aut vis debil' põt meliꝰ q̃z totiꝰ euõnẽ
tolerar̃: Nã vt scribit Galenus in expõne aphorismi
supra allegati scd̃e pticule aphorismoꝝ q ita scribit̃
scd̃z translationez vsitatã. Ubicunqz cibꝰ preter nãm
igredit̃ hic egritudinẽ facit': Exquisitissima euõ oĩuz
humoꝝ fit p phlebotomiã, prima aũt isti est scarifica
tio circa talos facta. Talez aũt modũ curãdi phlemo
nẽ in corpe plethorico.s.vel p phlebotomiã vel sca-
rificationẽ factã in ptibꝰ oppositis. Docet ẽt Galenꝰ
libro.xiii.artis curatiue vbi ita scribit. Plethorico ãt
exñte vel malis humoribꝰ pleno corpe curatio cũ ca
lefacientibꝰ facit humorẽ fluere ad mẽbrũ nõ tñ alia
possumꝰ vti. Cogimur igit̃ aliqñ euãre sanguĩez vel
venã incidentes vel scarificãtes mẽbra nihil patiẽtia
manu qdẽ male se hñte crura. Altero aũt crure patiẽ-
te reliquũ. Has.n.euõnes fieri iubet hũoꝝ mltitudo
sicuti humoꝝ maloꝝ viciũ qd cacochymia vocat̃ pre
cipit purgationẽ. Ex his Galeni ṽbis qbꝰ silia respõ-
dent in arte parua liquido apparet qũo hec quoqz
in arte parua ita sunt sub disiunctõe legenda sicuti il
la. Forte ãt ad hec. Plusq̃z cõmẽtator obiecerit vl' ali
quis sumẽs ex ṽbis. Plusq̃z cõmẽtatoris q̃ scribit in
sua expõne occasionẽ Qz nisi fiat priꝰ euõ totiꝰ corpis
p phlebotomiã stante adhuc plethoria nõ poterit fie
ri recursus humoris fluentis qa vie nõ sunt capaces
recurrentis. Responsio ãt ad obiectõez facillima est:
Per q̃s.n.vias fluebãt ad locũ patientẽ p easdẽ etiã
poterit retrofluere vel p alias iaz factas patentiores
pp sanguĩez attractũ atqz euacuatũ p scarificationes
i ptibꝰ vt ẽt fuit antea dictũ oppositis factas. Quibꝰ
si solum cucurbitule apponerentur sine scarificatiõe
sole adhuc sufficerẽt humorez fluẽtẽ ad locũ patiẽtẽ
in ꝯria retrahere. Sicuti.n.fluebat corpe adhuc ple
thorico exñte ita adhuc eadẽ manẽte plethoria põt p
eosdẽ meatꝰ refluere. Ubi solũ medicus velit hũorẽ
a loco nobiliori patiẽte ad ignobiliorez auertere: hu
morez dico qui iã fluit nõ q iã fluxit ad locũ patiẽtẽ.
Hic.n.vti iquit Galenus nõ põt retrocedere pp cor
poris plenitudinẽ: ⁊ hec oĩa probant nõ esse nec̃ium
pro curatiõe phlegmonis hec duo facere.s.⁊ euõnez
totiꝰ corpis ⁊ retractionẽ humoris fluentis ad oppo
sita: cũ alteꝝ tm̃ sufficiat vel euõ totiꝰ p quã vene exi
nanite vi sola vacui sine alio diuersionis auxilio põt
humorez fluẽtẽ reuocare: Uel si ista euõ totiꝰ omittat̃
aut pp etatẽ aut pp egrotãtis imbecillitatẽ sola retra
ctio humoris fluentis retractio inq̃z ad opposita loca
Presertiz si fiat cũ euõne locoꝝ oppositoꝝ vt dixi ex
auctoritate Galeni libro.xiij.artis curatiue p scarifi-
catiões prouidere possit ad illa vtraqz: que Galenus
veretur si ad loci patientis veniamus curationẽ ante
totius corpis euõnez vel humoris fluentis in ꝯria re
tractionez. Hanc aũt esse Galeni sententiã ẽt in hoc

Galenus libro artis curatiue

loco tractatus tertij artis parue testant̃ greci codices
oẽs quos ego viderĩz: in qbꝰ ṽba illa: Ad vtraqz igit̃
hec oz euãre totũ et deĩde ꝯrio trahere oĩno ad ali
as regiones nõ copulatiz vt i hac trãslatiõe q̃z expo
nit. Plusq̃z cõmẽtator ⁊ i altera arabica q̃z exponit
Hali: sed potiꝰ sub disiũctiõe legit̃ hꝫ mõ.s. Ad vtra
qz igit̃ hec opz euãre totũ vel oĩno retrahere ad alias
regiões id qd influit patienti pti: Lz aũt supius dixe
riz errare hoc in loco ⁊ arabicaz ⁊ grecã translationẽ
a q̃ traxerit. Plusq̃z cõmẽtator sue expõnis errorez.
Inueni tñ ẽt in qbusdã latinis codicibꝰ grecã hñtibꝰ
translationẽ hec eadẽ ṽba nõ cũ copula ⁊ sed potius
cũ dictiõe disiunctiua aut sicuti in grecis exẽplaribꝰ
scribi ⁊ Nicolus sermõe septimo tractatu qnto capi-
te.xij. de debita admistratiõe recursus ⁊ extractꝰ alle
gat Galenũ hoc eodẽ loco sub disiunctõe loquentẽ.
Sed qd nos volumus esse nõ parue dubitatõis solu
tionẽ ipe nicolus facit maioris ambiguitatis occasio
nẽ sic.n.scribit capite allegato. Bene Galenus dixit
in Techni euãndũ esse totũ corpꝰ in pmis aut e ꝯuer
so trahere oĩno ad alias regiões qd ifluxit particule
vt recipere possit repulsaz mãz recurrentẽ: ⁊ vt possit
nõ amplius influere particule q̃z sit illud qd extraha
tur ex ea. Hoc idẽ Sapio pmo breuiarij ⁊ Auicena p-
mi q̃rta ⁊ oẽs voluerunt auctores: q̃zuis Galenꝰ locu
tus fuerit per hãc dictionẽ disiũctiuã aut: nõ tamen
voluit ꝙ stante repletione multa corpis possit aliqñ
fieri diuersio añ euõnẽ: qm̃ cõis ordo est vt icipiat̃ ab
euõne ⁊ postea fiat diuersio: Et ista dictio aut i dicto
verbo nõ tenetur distinctiue sz ordinez in curatione
ostendit.s.ꝙ prius euacuari dz totuz corpus aut pro
deĩde fieri diuersio. Dicũt tñ ꝙ ista dictio aut põt ali
qñ teneri disiunctiue vt cũ fuerit plenitudo solum in
mẽbro mandãte: in quo casu posset medicus inchoa
re ab diuersione q̃zuis melius ⁊ rectiꝰ sit semp ichoa
re ab euõne ⁊ precipue p oppositaz ptez si ps illa op
posita cõmunicatiõez habuerit cũ apostemosa parti-
cula queãdmodũ natura quã medicꝰ seq debet vt di
cit auerois eodẽ septio Qñ creticat apa epatis p flu-
xuz sanguis nariũ e nare dextra: qm̃ ista euõ cõtinet
euõnẽ ⁊ cõmutationẽ: premissis aũt ⁊ euõne ⁊ diuer
sione deueniẽdũ est ad euõnẽ ptis apostemose. Hec
oĩa Nicolꝰ q nescio ob quã cãz pmã quorũdã appro
bet nõ minꝰ Barbarã q̃z violẽtã expõnẽ Nã dictiõez
disiunctiuã fieri aliqñ copulatiuã in tali orone faciẽ-
duz hoc aut illud possit barbaris auctoribꝰ q ṽboꝝ
proprias significationes nihili faciũt cõuenire. Illis
ãt q nõ minus loquẽdi scia q̃z rerũ peritia excelluere
e quoꝝ nũero Galenꝰ fuit nullatenꝰ cõgruit. Uerũ et
hec expõ nõ taz recte loquẽdi q̃z ẽt recte opandi nor
me plurimũ aduersat̃ cũ frustra fiat p pl'a qd põt fieri
p pauciora: Nã si euõ totiꝰ cõueniẽter fcã Fit aũt cõ-
ueniẽter vt ẽt Nicolꝰ recte annotauit Si fiat p oppo-
sitã ptem nõ solũ euacuat humores supabundãtes sz
ẽt retrahit ad loca euacuata humorẽ fluentẽ ad locuz
patientez Quid opus est alia retractione seu diuersio
ne si quidem vna operatione scilicet euacuando to-
tum vtrumqz facimus? Qz si queratur cur ergo Gale
nus vtrumqz fieri iubet licet sub disiũctione: sufficie
bat.n.sola totius euacuatio cum hec etiaz vt obijci-
tur retrahat vi vacui sicuti antea dictum est. Respon
sio in promptu est ⁊ iam in precedentibus tacta: Nõ
posse medicuz in omnibus hoibꝰ totiꝰ corpis facere
euõnẽ q̃ cõueniẽter ⁊ maxie fit p vene sectionẽ ⁊ hꝫ pp
etatẽ vel senilẽ vel puerilẽ vel aliã corporis imbecili
tatẽ. Quare recte sub disiunctõe Galenus pcepit vel

Nicolus sermõe septimo

totum euacuari: vel si hoc fieri non possit saltem hu-
morem fluenteꝫ ad oppositum locum retrahere faci
endo simul per eundem locum oppositum euacua-
tionem que non est euacuatio totius: si non fiat per
vene a toto trahentis incisionem: sed solam loci con
trarij scarificationem. Galenus ergo tali vsus est lo-
quendi modo quali vteretur quispiam ad alterum
cuius saluti consuleret que ex mora in aliquo loco
periclitaretur: vel tibi fugiendum est vel disceden-
dum: Forte enim ille cuius saluti consulit posset qui
deꝫ discedere non tamen fugere propter pedum im-
becilitateꝫ vel equi carentiam: Sicuti enim omnis
qui fugit a loco discedit etiam: non tamen quicunqꝫ
discedit etiam fugit: ita quicunqꝫ euacuat totum cor
pus etiam retrahit humorem fluentem: non tamen
quicunqꝫ retrahit humorem fluentem etiam totum
corpus euacuat. Quia vero Nicolus Auicenam Se
rapionem ⁊ Aueroim allegat quasi contraria Gale-
no sentientes qui sub disiunctione iubeat vel eua-
cuationem vel retractionem humoris fieri Non pu
to hosce auctores quantumuis Barbare loquantur
vt vix eorum sententia percipiatur esse in hac fleg-
monis curatione a Galeno dissentientes si modo in
vocabulorum significatibus conueniamus: Nam si
per humorem siue materiam recurrentem intelliga-
mus illam que adhuc influit ⁊ nondum in loco est
patiente recepta: neqꝫ Auicēna negauerit eam pri-
mum debere retrahi ad partem oppositā non facta
prius altera totius corporis euacuatione: vt qui quar
ta primi quam allegat Nicolus scribat hec verba. — Auicenna quarta primi.
Quandoqꝫ etiam confert loci ⁊ societatis simul solli-
citudinem habere ⁊ hoc quidem est in eo quod face
re debemus cum materia tota in membro fuerit eua
cuata ⁊ in eo quod facere debemus cum materia
adhuc euacuatur: Quoniaꝫ cum scitum fuerit ꝙ ma
teria sit adhuc in descensu a suo loco materiam extra
hemus: postqꝫ quattuor conditionum curam habue
rimus: Una est partis diuersitas quemadmoduꝫ a de
xtra ad sinistram trahimus ⁊ a superioribus ad infe-
riora: Et secunda est vt societatis etiaꝫ curam habea
mus: sicuti menstrua ventosis retinemus quas etiam
mamillis superponimus socio attrahentes: Et tertia
est rectitudinum curam habere quemadmodum in
egritudinibus licet epatis in dextra minutionem fa-
cimus de Basilica: et in egritudinibus splenis de
basilica sinistra: Et quarta est cum sollicitudine elon-
gationis ne quod extrahitur valde sit propinquum.
Hec omnia de retractione humorum fluētiū ad aliuꝫ
locum nihil a Galeno dissonant: immo sunt ex va-
rijs eius locis accepta presertim expositionibus duo
rum aphorismorum quinte particule altero qui ita
scribitur: Posteriora capitis dolentia recta vena
in fronte incisa iuuat: Altero vero ita. Mulieri men
strua si vis retinere siciam maiorem ad mamillas po
ne: Quamuis ista retractio que fit per siciam .i. cucur
bitam maiorem ad mamillas appositā non faciat ad
ꝓpositū nr̄m: sed magis altera fcā per venā in fronte
incisam: hec. n. fit cū euōne vt ēt Galenus in eiusdeꝫ
aphorismi expōne anotauit. Duplex si qdeꝫ est retra-
ctio ad ꝯriū quā greci antispasiꝫ vocant: Una que fit
cū euōne de qua loqͭ Hypocrates in aphorismo di-
cta: Posteriora capitis dolentia: ⁊ Galenus in pluri
bus locis libro. xiij. artis curatiue vbi ꝑsertiꝫ agit de
cura flegmōis epis ⁊ Auicena in v̄bis paulo antea
adductis qbus iubet in egritudinibus epis in dextra
minutioneꝫ facere ex basilica: Altera est retractio ad
ꝯriū sine euōne de qua Galenus ēt libro eodē. xiij. et — Galenus. Li° xiij. artis. curatiue.
capite eodē ita scribens. Sic vero nexus manuuꝫ ac
pedū excogitati sunt thorace vel ventre vel colo vel
capite patientibus ⁊ forte Plusqꝫ cōmentator ⁊ Ni
colus qui volūt Galenū iubere primū fieri totius cor
poris euōnē si corpus sit plethoricū: deinde ad ꝯria re
tractionē de tali retractione itelligūt. s. quā fit absqꝫ
euōne: Sed vt antea obiecimꝰ hec post totius corpo
ris euōnē ē supuacua: qꝛ totius corporis euō que ma
xime fit per vene sectionē nō fit sine retractōe cū ptes
exinanite vi vacui attrahāt humoreꝫ qui prius ad lo
cū fluebat patientē: Nā vt inqt Galenus ēt in libro et
capite libri antea allegatis: Nemo est qui volens euā
re ad locū patientē trahat: si ēt de tali retractōe que fit
sine euōne Galenus intelligat Curatio flegmonis in
corpore debili vel ꝑꝑ etatē vel ꝑꝑ aliā cām erit pre-
termissa: si qdē tale corpus neqꝫ pōt ferre flōmiā neqꝫ
sola sanari retractione tali que fit sine vlla euōne. Ca-
ueat aūt ipse Auicena quē allegat Nicolus q̈rta ꝑmi
tāqꝫ rectius de curatōe flegmonis Galeno scribentē
si Galenus sub disiūctiōe dixerit faciendā esse vel to
tius corporis euōnē vel humoris fluentis ad ꝯriū re-
tractionē. Caueat inqꝫ Auicena vel alij quos allegat
Nicolus ne hanc omittentes disiūctionē minus suffi
cienter loquanͭ: debiliū corpoꝝ in suo sermōe tacen
tes curationē: Nā vt de alijs sileaꝫ eoꝝ princeps Aui — Auicenna quarta primi.
cena q̈rta ꝑmi capite de medicatiōibꝰ apatū docens
curare apata que sūt cū repletiōe totius corporis scri
bit hec verba. Et si nō sunt loca vicina euātia nullo
mō aliqd ex resoluentibꝰ est applicanduꝫ in ꝑncipio
imo mēbrū expellēs est meliorandū Si ibi fuerit mē
brū expellēs aut totū corpus melioreͭ si nō fuerit ibi
mēbrū singulare q̈tenus ad ea pueniat qcqd refrenat
⁊ ad diuersū trahit ⁊ stipticū efficit. In his v̄bis Aui
cena qꝫuis barbare scriptis ⁊ obscure nihil aliud vi-
detur voluisse docere nisi qd̄ ēt Galenꝰ loco de quo
disserimꝰ tractatu tertio artis pue Q. s. anteqꝫ venia
mus ad resolōnē faciendaꝫ ex loco patiente corpore
existente plethorico debemus prius totum corpus
meliorare hoc est euacuare vt ad loca euacuata ma-
teria ex loco patiente repulsa per stiptica ⁊ refrenan
tia possit retrocedere. Et hec quidē omnia Auicena
recte ⁊ Galeno consona. sꝫ omisit quid esset facien-
dum vbi corpus vel ob etatem vel imbecilitatem
nō esset capax talis meliorationis idest totius corpo
ris euacuationis. Quod ne videatur etiam Galenus
omittens eandem subire insufficientie notam tan-
dem concludimus verba Galeni in hoc loco artis
parue esse vt in grecis exemplaribus ita etiam in gre
ca translatione sub disiunctione legenda. Sed venio
ad vlterū errorē de quo precipue tractare intendeba
mus: Qui nō vicio translationis sed potius menda
grecorum exemplarium in quibus vnum verbuꝫ pro
altero scribitur habuit occasionem: Qui etiam error
fuit in causa vt eadem verba varie a diuersis exposi-
toribus exponerentur: Sunt auteꝫ hec que statim se
quitur illa de quibus tam longam habuimus contra
eos qui ex disiunctiua faciunt copulatiuam conten-
tionē. Nam cum Galenus dixisset in corpore pletho
rico patiēte phlegmonē ꝑmū esse totū corpꝰ euandū
aut humorē fluentē ad ꝯria retrahēdū qdͥ sit agendū
post hoc statiꝫ subiungit ita scribēs vt hꝫ greca trāsla
tio. Hoc vero facientē opꝫ repellere a pte prius dein
de diaforesiꝫ facere aggredi Paratior enim euacua-
tio qꝫto ꝑ maiora q̄ v̄ba Plusqꝫ cōmētator i hūc mo
dū exponit: Post h̄ āt aā aggressioneꝫ diaforesis pus — Plusqꝫ cōmētator.

opȝ repellere qd̓ influxit pti deinde diaforesiȝ aggre
di.i.euaporationē facere ⁊ dedit cāȝ huius. Paratior
enim ⁊c.i.qꝛ sicuti premissa eūone plethorie facilior
est recursio vacuis atqȝ latis existētibꝰ meatibꝰ ita post
recursionēȝ facilior est euaporatio pp.s.latitudinem
meatuum mēbri ⁊ hoc intēdebat cū dixit paratior.n.
euacuatio quāto per maiora:cōstrictio.n.meatuuȝ a
plethoria vniuersali ipedit recursuȝ:a particulari vō
ipsius mēbri impedit euaporationē.Ex his vbis plus
qꝫ Cōmētatoris illa precipue notāda existimo cū di-
cit.Et dedit cām huius supple tu qd̓ statiȝ antea Ga-
lenus pcepit oportere.s.priꝰ fieri repulsionē a loco pa
tiēte deinde diaforesiȝ.i.euaporationē. Sed quō hu
ius ordinis duarū operationū a medico faciendarū
alterius post alterā vera assignabit a Galeno cā per
vba illa Paratior.n.euacuatio quāto p maiora Per
maiora:latiores meatus itelligēdo vt exponit plusqꝫ
Cōmentator:licet sit expositio satis extorta ⁊ parū Ga
leno cōueniens qui per verbū maiora nihil aliō addē
do nunqꝫ solet meatus latiores significare:quō inqꝫ
vera assignabit cā si supponamꝰ ēt Galenus hoc loco
a sua scribēdi elegātia deuiasse.hoc.n.⁊ rōni ⁊ expe-
rientie repugnat meatus.s.fore latiores post repulsio-
nem que fit cū stipticis ⁊ infrigidātibus vt paruȝ po
stea Galenus dicit.Stiptica.n.⁊ infrigidātia meatus
astringere ⁊ non laxare nemo artis medicinalis pro-
fessor ignorat.Causa ergo quam Galenus subiungit
cur debeat repulsio anteire euaporationem potius
infert ordinē cōuersum debere.s.euaporationē ante-
cedere repulsionē si tunc fit euaporatio faciēda a mē
bro patiente qn̄ meatus sunt latiores ⁊ nondum a sti
pticis ⁊ infrigidātibꝰ medicamētis obserrati. Nico-
lus aūt sermone sexto capite antea allegato.duas af
fert huius loci expōnes:alterā Hali q̄ parum differt
ab expōne plusqꝫ Cōmentatoris.sic.n.ideȝ Nicolus
scribit.Hali tn̄ in Cōmento huiꝰ passus dixit Galenū
voluisse assignare cām pp quā eūotio totiꝰ ⁊ deriua-
tio per partē oppositā debet precedere eūationē par-
tis:qm̄ qn̄ facta est eūatio totius ⁊ deriuatio tunc vie
sunt latiores:pp quā cām mā que influit ⁊ que loca-
ta remāsit faciliꝰ recurrit:facilius.n.per ꝑtē exhit:hec
hali expō mō quo a Nicolo recitat magnā hr̄et pba
bilitatē neqȝ alia rōne sed ex sola elocutione a Gale
no dissona posset iprobari : si Galenus post illa ver-
ba opȝ eūare totū ⁊ deide ecōtrario trahere ad alias
regiones id qd̓ influit patiēti pticule statim rōnē sub
iecisset per illa verba. Paratior.n.eūo quāto per ma
iora:sed cū illa verba interponat hoc vero facienteȝ
repellere a pte prius deinde diaforesim facere aggre
di per verba sequētia que sunt . Paratior.n.via quā
to per maiora nō prioris ordinis sed posterioris:ma
gis attulit rōnē.s.cur repulsio a loco patiente debeat
antecedere eiusdē loci euaporationē.Cuȝ ēt eūo ptis
non possit fieri sine repulsione : repulsio aūt non sine
stipticis ⁊ infridantibꝰ lȝ meatus per quos mā influit
sint facti ex eūone vel deriuatōe pcedentibꝰ latiores
Ipsa tn̄ mēbri patientis foramina nō sunt ex necessi
tate ampliata ⁊ per repulsionē ancedentē ad euapo-
rationē magis vt diximus astringunt.Quātū igit atti
net ad eūonē ex patiente loco faciendā nullo modo
Galenus dicere potuit eiusdē loci patientis meatus
post eūonē aut deriuatōeȝ eē latiores: cū pma instra
eius que fit a pte patiente eūonis sint stiptica ⁊ infri
dantia que māȝ a loco patiente repcutiūt ⁊ cōstringē
do nō aūt dilatando meatus mām exprimunt in loco
patiente cōtentā atqȝ ita ab eodē eūant. Altera eorūdē
vboꝝ expō a Nicolo recitata est hec: Postea factis
eūone ⁊ diuersione expellere opȝ prius a pte māȝ in-
fluentē deinde diaforesim aggredi facere ⁊ rō est di-
cit Galenus qꝛ ipsa.s.eūo paratior est quāto fit p ma
iora siue latiora vasa: ⁊ sic innuit ꝙ eūo per recursum
fit per latiora vasa que vero per exctū fit per strictio-
ra:⁊.n.exctus qui fit per poros cutis diaforesiȝ faciē
do fit per vias strictas: recursus vō fit per venas que
sunt vie late respectu poroꝝ cutis : ⁊ si diceret faciaȝ
exctū per caraxationē vel incisionē qbus faciā viā la
taȝ.dicendū est ꝙ a tali mō nō est incipiendū pp do
lorē quē caraxatiōes inferunt.Hec Nicolus vel alter
cuiꝰ Nicolus recitat expōnē.Que expō sibi ipsi opti-
me obijcit sed male soluit qꝛ factis eūone ⁊ diuersio
ne prius vt supponit eadeȝ expō possumus audacter
locū patientē si ita necessitas vrgeat scarificare nihil
verentes ne dolor attrahat mām iam eūatā ⁊ ēt possu
mus ob hoc mēbrū patiens defendere positis vt post
modū Galenus pcipit sup loca supiacētia remedijs
repcutiētibꝰ.Neqȝ puto per hec verba a Galeno inui
ꝙ recursus siue repulsio fiat per meatus latiores ex-
ctus vero qui fit euaporationē faciēdo per strictiores
imo ab eisdē ptibus mēbri patientis pmū repellit de
inde euaporat vt inducant verba Galeni post modū
in hanc sniaȝ scripta. Qꝛ si cōtingat totā mām in mem
bro patiente locatā per repulsionē primo factā retro-
cedere tunc nulla amplius necessaria est euaporatio
vel scarificatio loci patiētis:sed si pp hūoris crassitu
dinem ⁊ glutinositatē: aut qꝛ ēt si nō sit talis nā humo
rū sit tn̄ spatijs mēbri interceptis infusus cōtingat to
tuȝ nō retrocedere:sed aliquā eiꝰ portionē in mēbro
patiente residere tandē deueniēdū est ad loci patien-
tis integrā eūonē per scarificationē ⁊ medicamenta
que vim hn̄t resoluēdi. He sunt rōnes qbus vt ego ar
bitor vtraqȝ expō possit refelli:quarū error habuit ori
ginē ex malis translatōibꝰ sicuti his mendam grecoꝝ
codicū in qbꝰ pro vbo μειονα oqd̓ significat miora
vbū μειζονα qd̓ significat maiora scribit dedit er-
randi occasionē . Quare si id verbuȝ in greco codice
emēdet qd̓ facilime vna dempta lr̄a facere possumꝰ
tunc vera rō assignabit ob quā oporteat primū a mē
bro repellere deide facere euaporationē ita legendo
Paratior.n.eūo qꝫto per minora. Iccirco.n.inqt Ga
lenus prius debemus mām a loco patiente repellere
qꝛ quāto minor portio eiusdē māe post repulsionē re-
linquet tanto pmptius per resolōnē eūabitur: ⁊ hanc
ipaȝ rōnē nō tn̄ tāqꝫ Galeni rōnē sed tāqꝫ suam affert
Plusqꝫ cōmētator circa finē sue cōmentatiōis volēs
cāȝ reddere ob quā resolo debeat subsequi oēs alias
eūones:sic.n.scribit Ultimo aūt resolo p euaporatio
nem decenter efficit pp nō totū recurrere posse ⁊ pp
paucuȝ esse qd̓ restat resolui: resolo.n.qꝛ difficilis est
nō est per eam elaborandū circa id qd̓ multū:non ne
hoc ipȝ dicunt Galeni verba recte interpretata: Pa
ratior.n.eūo.s.que fit per euaporationē quāto per mi
nora.i.per minores agit partes:sunt aūt minores seu
pauciores ptes resoluende per euaporationē post re
percussionē que sufficiens est aliqn̄ totā mām a loco
patiente eūare nedū ipsam ad minorē quātitatē redi
gere:nulla.n. ex eūonibꝰ pcedētibꝰ siue sit eūo totius
fcā per flōmiā siue pxima huic fcā per ptiū ꝯriarum
scarificationē ita eūat māȝ in loco patiente cōgestam:
quam iuniores medici causam coniunctam vocant
sicuti repercussio que fit cum stipticis ⁊ infrigidanti
bus: Nec enim vt postea Galenus dicit non solum
mām exprimūt a loco patiēte sed insup vasis eiusdeȝ

loci robur adijciunt quo adiuuante a se mām grauā=
tem transmittunt loca ēt alia corporis euacuata nihil
ad se ex loco patiēte trahunt nisi qđ ab eo repellit vt
verba illa Galeni manifestāt que ita deinde scribūt.
Sed ꝛ euacuata ad se ipsa qđ repellit trahunt ex qb⁹
Galeni verbis quispiaꝫ posset arguere solaꝫ repulsio
neꝫ ante euaporationē mām in loco patiente ꝯtentā
euacuare vel totaꝫ vel magnā eius parteꝫ. Ita vt mi
nimū reliquat qđ sit postea per resolutionē euacuan=
duꝫ ꝛ tanto facilior eūo subsequat quanto minus de
mā in loco patiente ex antecedente repulsione relin
quit. Recte ergo Galenus p̄cipit prius esse repellen=
duꝫ a loco patiente deinde euaporandū ꝛ rōnē subij
cit qꝛ tanto est eūo paratior per resolōnē quanto per
minores agit ꝑtes post repulsionē remanentes. Hec
sunt duo artis ꝑue loca in qbus transferendis paruꝫ
a greca scriptura discessimus de qbus p̄cipue libuit
in hac p̄fatione facere mentionē ne qs nos forte dā=
naret ꝙ greci codicis fidē temere essemus aspnati cū
sint potius alij vel arabes vel latini interpretes repre
hendēdi qui eiusdē greci codicis menda nō aiaduer
terunt. In alijs vero locis in qbus eadē verba seruā
tes que in grecis codicibus scripta inuenimus non
tm̄ eandē sniam expressimus quā alij iterpretes ī suis
translatiōibus retulerūt non est nr̄m nūc institutū hu
ius afferre discordie rōnē. Illud tm̄ in p̄ntiaꝝ dixeri=
mus: nos si in oibus priores īterpretes sequēdos cen
suissemus aut ꝑua quedā ꝛ leuia tm̄ mutare libuisset
non potuisse effugere qn de nobis hoies duoꝝ alte=
ruꝫ aut reꝫ actaꝫ voluisse agere aut appellis opus de
integro pingere vt vna pauciores intus crepidarum
ansas suppleremus: essent iudicaturi. In magna ve=
ro nr̄e translatōis ꝛ aliarū dr̄ia vbi clarius atqꝫ fide=
lius Galeni sensus apiant lector eruditus etiā nobis
tacentibus ꝓnūciabit sed ꝛ ne quis forte miretur de
huius nr̄e prefatōis ꝓlixitate que librū in quē scribit
fere magnitudine equauerit. Illud in calce eius ad=
iungimus nos hec nō in ꝑuā artē tm̄ mō sed ꝛ ī alios
quoscūqꝫ Galeni libros ipressos formulis sumus pu
blicaturi cōiter esse p̄fatos in qbus easdē ꝛ grecos co
dices castigandi necessitatis ꝛ nr̄aꝝ translationū ab
alijs diuersitatis rōnes intelligi volumus ꝛ idē de ea
diuersitate iudiciū faciēdū lectori erudito religmus.

¶ Nicolai leoniceni in artem medicinalem Galeni clarissimi medici prefatio ad Illustrissimū Principē Alphonsum hestensem Ferrarie Ducem.

T si nemo sit
tam feri tāqꝫ iprudentis aī
qui pacē bello p̄ferendā nō
iudicet Qm̄ vel ob hoc ipꝫ
aliqn̄ Bellū expetit vt par=
ta victoria ī pace qescamus:
Illud tm̄ plerūqꝫ venit in cō
trouersiaꝫ: qui ꝓncipes sint
maiori laude digni: an q pa
cis artibus: an qui armoꝝ gloria claruerūt. Hinc illa
in romanoꝝ regū collatione dissensio (Alijs Nūmam
pompiliū regē pacis amantissimū: Alijs Tullū hosti=
liū qui ꝓmus resides mouit in arma viros: anteponē
tibus: que ēt cōparatio fieri potest inter te Alphonse
dux excellentissime ac felicis recordatōis Herculeꝫ
hestensem genitorē tuū: q̄ꝫtū.n. hic oēs sue etatis ꝓn
cipes bellica virtute supauit tm̄ tu pacis studijs quā
oi opa seruandā ducis atqꝫ colendaꝫ antecellis. Qđ
qdeꝫ tui diuini aī institutū iō est laudabilius: qm̄ ho=
nesto pacis ocio nō ad lasciuias ac corporeas volu=
ptates abuteris: Sed ad regnū tuū vniuersuꝫ ac pre=
cipue vrbē inclytā ferrariā sanctissimis legibus gu=
bernādā: atqꝫ optimarū artiū studijs exornādaꝫ assi=
duus fueris: Eiusdē pacis amore atqꝫ illius ad quaꝫ
natus videris humanitatis atqꝫ ꝯcordie tu nōnullis
qui in tuā vitā ꝯspirauerāt pepcisti: ꝛ tanti facinoris
atrocitatē nullo satis luendā supplicio ipunitā reliq=
sti: nō qđ rei maiestatis pati meruissent aiaduertens:
Sed qd te ꝓncipē clemētissimus atqꝫ Hercule satum
genitore deceret inspiciēs. Qđ igit scelus in alios ex
cogitatū tu ꝓnceps iustissimus seuere vindicasses pe
ne in te quē sola diuina ꝓuidētia seruauit: admissum
pientissimus sontibus ꝯdonasti: in quo fcō ēt patris
ingētes cumulasti laudes: q fili clementia oibus illis
censuit ignoscēdū: q sibi in regno pr̄no asserēdo fue=
rant aduersati: ꝛ regno iā parto multoꝝ noia q cōscij
ꝓditōis dicebant: quā nepos ferraria ꝓfugus molie
bat: ad se delata ne legere qdē voluit: sed flāmis vt a
nemine p̄terea alio legerent iussit aboleri. Perge igr̄
vt cepisti: nō regni tm̄ sed pr̄ne quoqꝫ v̄tutis hr̄dē te
oñdēs: ꝛ qm̄ in hoc quoqꝫ magnanimū imitaris pr̄eꝫ
q semꝑ laudis ac glie appetēs extitisti: ꝓuehe studia
lr̄arū: hec.n. sola tibi ꝓnt nois dare imortalitatē: nam
p̄celsa edificia ꝛ muroꝝ moles igētes: si ad lr̄arū mo=
numēta ꝯferant: que nec iouis ira neqꝫ ignes: nec po
terit ferrū neqꝫ edax abolere vetustas: breui tp̄is spa=
cio sunt duratura. Nō deerunt in tuo florētissimo fer
rariensi gymnasio si tibi cure fuerit viri igenio ac do
ctrina p̄stātes: q suaꝝ lucubrationū opa tue memo=
rie ꝯsecrabūt. En ego: si mō in eoꝝ nūero hn̄dus sum
q possim tibi ꝯdigna scripta nūcupare: translationeꝫ
artis medicinalis galeni nūc ꝓmū emissurus Illam
censui tui nois glie dedicādā: vt eaꝫ quā pr̄i viuenti
multoꝝ alioꝝ auctoꝝ grecoꝝ trāslatōibus eius noie
incohatis atqꝫ ꝑfectis oñdi venerationē atqꝫ obseruā
tiā: apud te quoqꝫ hoc galeni ope a me recēter trāsla
to ꝛ tibi inscripto testatā relinquā. qđ mole qdē exi=
guū existit: sꝫ virib⁹ amplū: in eo.n. galenus illā quā
in oib⁹ fere alijs libris suis visus est affectasse latiloqn
tiā euitauit: ꝛ totius artis medicialis p̄cepta mira est
breuitate cōplexus: faciēs queadmodū ꝛ ipse in ꝓhe
mio fatet doctrinā diffinitiuā: que qūo ab alijs dua=
bus quaꝝ altera resolutiua: altera cōpositiua noiatur
differat nos ꝓꝑa cōmētatōe d̄clauimus: in q̄ neoteri
coꝝ de eisdē doctrinis conati sumus destruere opi=
niones. Sꝫ ne te lōga orone d̄tineamus hoc vnū nr̄e
apđ te p̄fatōi adijcimus: ac pollicemur: breui futurū
si ea nobis ocia ꝓuaueris q̄ optimus ꝑens tuus pri=
dē dū vixit efficit: nr̄a studia fouendo: ꝛ suo p̄rocinio
ꝯ iuidiā q̄ plena sūt oia ꝓtegēdo Breui inqꝫ fore: vt
nr̄o labore tuo aūt ductu atqꝫ auspicijs vetus medi=
cina q̄ oli ī clarissima luce v̄sabat: nūc aūt ī libris bar
baroꝝ mr̄is iacet obruta tenebris: tādē exerat caput
ꝛ ī ꝓstinā claritatē atqꝫ splēdorē reuocet. Huic tā lau
dabili: tā vite necc̄io opi: ne desis hūanissime ꝓnceps
nō ego te tm̄ q ꝓm⁹ bn̄ficiū suꝫ acceptur⁹: vel potius
mr̄o antea tua libalitate adiut⁹ accepi ex posco sup=
plex sꝫ oēs īsuꝑ iuuenes quos recta studia delectant
deprecant: q nō adeo mihi iterpreti q̄ꝫtū tue celsitudi
ni: cuius fauore fret⁹ ac gr̄a hūc iterpretādi laboreꝫ
susceperi debebūt q̄ꝫ plm ꝙ galenū ꝓncipē medico=
rū quē pridem legere barbarū nūc demū lingua lati=
na loqui incipientem sunt audituri.

Galeni ars medicinalis. Interprete Nicolao leoniceno.

TRes sunt oẽs doctrine que ordini inherent. Prima quidez ex notione finis que per resolutionem fit. Scda ex cõpositione constat eoꝝ que ex resolutiõe fuerint inuenta. Tertia ex diffinitionis dissolutiõe cui nunc incũbimus. Licet autem huiuscemodi doctrinaz appellare nõ tãtuz diffinitionis dissolutionem: sed ⁊ explicationem vt nonnulli vocarunt: vel resolutionem vel diuisionem vel vt nõnulli alij explanationẽ vel expositionez: vt alij. Conati sunt ⁊ herophiloꝝ qdam talem facere doctrinã quẽadmodum Heraclides erethricus. Conati sunt ⁊ eaꝫ que per cõpõnẽ ⁊ ipsi herophilij: ⁊ qdam erasistrati sectatores: ⁊ Atheneus atalcus: neminem tñ ante nos eam que oritur a notione finis scripsisse cõperimus ex qua oẽs artes via quada atqꝫ ordine cõstituuntur. Sꝫ illam qdem alio ꝑtractauimus loco: hic vero diffinitiuam faciemus: que quãtũ ab ea que ex resolutione consistit: ⁊ dignitate ⁊ ipso docendi ordine linquitur: tñ ⁊ ad totius cõpendiũ ⁊ ad singuloꝝ memoriã prestare inuenietur sufficienter .n. facillime memorie cõmendant ex diffinitionis dissolutione vniuersa. Qm̃ totius artis capita in se optima diffinitio cõplectitur quã qdam substantialem vocant ex aduerso distinguentes alijs que notionales appellant: ille si qdem ab his que accidunt rebus diffinitis he vero ab ipsa essentia ꝯstituunt. elaborata aũt est a nobis particulatim et in pluribus cõscripta tractatibus totius medicine ꝯtemplatio: quibus vti quis possit ad triplicem doctrinã. Nunc vero diffinitiuã aggrediemur hoc vnum prefati: quod soluz capita ⁊ quedam veluti conclusiones eorum: que alibi latius sunt demonstrata: nunc a nobis dicentur.

Quid est medicina. CAP. II.

MEdicina est scientia salubrium ⁊ insalubriũ ⁊ neutrorum. Nihil vero differt ⁊ si quis egrorũ dixerit. (Nomen vero scie cõius non autẽ proprie accipere oportet). Salubre aũt ⁊ insalubre: ⁊ neutrũ: vnũqdqꝫ tripliciter dr̃: hoc qdem vt corpus: hoc aũt vt cã: hoc vero vt signũ. ⁊.n. corpus qd sanitatem natura suscipere aptuz est: ⁊ cãm que eandem efficere: ⁊ signũ qd põt idicare. hec oĩa greci salubria appellare ꝯsueuerũt: eadem rõne ⁊ susceptiua morborũ corpora: ⁊ eosdem efficientes ꝯseruantesqꝫ cãs ⁊ signa indicantia: insalubria vocant. Nec aliter corpora neutra cãs signaue dixerunt. Et scdm primam qdem rõnẽ atqꝫ precipuam cãꝝ salubriũ est medicina scia: ꝓp eas aũt ⁊ aliarũ scdo qdez loco insalubriũ ⁊ tertio neutrarũ: Et post has eodem modo corporuꝫ primo qdem salubriũ Scdo loco insalubriuꝫ Tertio neutroꝝ: itidem de signis dicendũ: in actionibus aũt prima qdem est corpoꝝ cognitio que habet ex signis. Post hec earum que in ipsis inuentio causarum.

Quot modis dicitur effectiuum indicatiuum et susceptiuum. CAP. III.

SEd quoniam et effectiuuꝫ et indicatiuum ⁊ susceptiuũ duplr̃ vnũqdqꝫ dr̃: hoc qdem simplr̃: hoc vero vt nunc: nosse opꝫ amborum esse medicine sciam. Ipsum vero simplr̃ duob⁹ dr̃ modis: ⁊ qd semper: ⁊ qd vt plm̃. de quoꝝ vtroqꝫ medicina pertractat. Neutra vero ⁊ cã ⁊ corpus ⁊ signum ⁊ qd simplr̃ dicit ⁊ qd vt nunc triplr̃ vnũqdqꝫ appellat: hoc qdem q2 neutrius ꝯrioꝝ est particeps. hoc vero q2 vtriusqꝫ. hoc vero q2 aliqñ huius aliquãdo illius. Horũ aũt ipsorũ scdm rursus duobus dicit modis: aut q2 vtrũqꝫ ꝯrioꝝ ex equo participat aut qa aliqñ plus alterũ. Est vero ⁊ in tota diffinitione si verba aiaduertimus ambiguitas quedam: quã ⁊ ipsam dissoluere opꝫ. Cum.n. dr̃ medicinã esse sciam ⁊ salubrium ⁊ insalubriũ: ⁊ neutroꝝ: sigtur ⁊ ꝙ oĩum particulariũ ⁊ ꝙ qualium: ⁊ ꝙ quorũdã. Sed oĩum qdez infinitũ qddam est: atqꝫ impossibile: quorũdam diminutum atqꝫ artificio carens: qualiũ vero artificiosum pariter atqꝫ sufficiens: ad oĩa artis particularia: qd et dicimus in medicine diffinitione cõprehendi. Primum igitur de corporibus dicere aggrediemur qualia nam sint ⁊ salubria ⁊ insalubria: ⁊ neutra: post hec de signis ⁊ causis disseremus.

De corpore salubrij. CAP. IIII.

SAlubre simplr̃ corp⁹ est qd ab ipso nature ortu bonam hꝫ temperaturã in simplicibus ⁊ primis ꝑticulis atqꝫ in his que ex illis cõponuntur instrumẽtis est cõmoderatũ: salubre vero nũc est corpus qd in p̃nti est sanuꝫ. est ṽo ⁊ hoc eo tp̃e quo sanũ existit bonã habens temperaturaꝫ: ⁊ cõmoderõnem: non tñ optimã: at sibi ꝓpriaꝫ. Ipsius vero salubris simplr̃ corporis tale qdez est semper id qd est optima temperantia p̃ditũ ac maxime est commoderatũ: vt multũ autem qd a constitutiõe optima non valde admodum deficit.

De corpore insalubri. CAP. V.

INsalubre vero simplr̃ ẽ corp⁹ quod ab ipso ortu nature vel in cõsimilibus ꝑtibus malã hꝫ temperaturã vel in instrumẽtarijs incõmoderationẽ vel vtrũqꝫ viciuꝫ. Insalubre vero nũc est corpus quod eo tp̃e quo tale dr̃ egrotat: neqꝫ obscurũ est ꝙ ⁊ hoc ipsuꝫ eo quo dr̃ tp̃e egrotãs vel in cõsimilib⁹ malam hꝫ tẽperaturam vel in instrumẽtarijs incõmoderationẽ vl̃ vtrũqꝫ: Est vero ⁊ semper insalubre: qd ex ipso nature ortu vel pessimã hꝫ tẽperaturã in simplicib⁹ ⁊ primis particulis oĩbus vel aliquib⁹: vel his que obtinent principatũ: vel in instrumentarijs incõmoderatum existit. similiter aũt in his vel oĩbus vel aliqbus vel illis que obtinẽt principatuꝫ: Ut multũ vero insalubre est corp⁹ qd ab hui⁹ quidem vicio recedit: nõduꝫ tñ mediocritatẽ attingit.

De corpore neutro. CAP. VI.

QUoniam vero ⁊ neutruꝫ corpus tripliciter dicebat: vnũ quidẽ quod neutrius erat extreme dispositiõis ꝑticeps: aliud aũt qm̃ vtriusqꝫ: aliud qm̃ aliqñ huius aliqñ vero illius: iuxta primũ significatum neutrũ erit corpus: qd exquisite mediũ est ⁊ saluberrimi ⁊ insaluberrimi corporis: ⁊ hui⁹ hoc qdez simplr̃ tale: qm̃ ab ipso ortu nature ita est constitutuꝫ hoc ṽo vt nũc qd in p̃nti tp̃e mediũ exquisite existit

saluberrimi atq͡z insaluberrimi corporis. Ipsius aūt simplr semꝑ qdē tale est id qd in oibus etatibus tale ꝑdurat. Ut multū aūt qd nō nullas recipit mutatōes. Iuxta vero scdz significatū neutrū erit corpus qd ab ipso ortu nāe ꝯriaꝝ simul est ꝑticeps dispōnū aut.s. in vna ꝑte: aut in duabus differentibus: in vna qdez si scdm alterā oppōnē effectiuarū qualitatū bonā habuerit tꝑaturā vel ēt scdm vtrāq͡z: sed in formatōe ⁊ magnitudine ⁊ numero ꝑtiuz vel situ delinquat: aut ꝯ in his qdē recte se hēat vel oibus vel qbusdā: peccet aūt in tꝑatura: indifferētibus vero ꝑtibus ⁊ iuxta oēs oppōnes pōt qcq͡z simul ꝑticeps eē ꝯrioꝝ. Et semꝑ qdē tale qd per oēs etates i eodē hītu ꝑseuerat. Ut multuz vō qd aliqua ex ꝑte euariat. Ita vō ⁊ nūc neutrū erit corpus iuxta scdz significatū: q͡r vel ꝑte in vna hec qdē ipsi salubria exīt: illa vero insalubria: vel in differentibus ita afficiꝰ ꝑtibus. Iuxta vero tertiū significatū neutrū erit corpus qd aliqñ qdez salubre: aliqñ vero insalubre exit: vt nō nullis accit: qui i pueritia salubritate corporis vigent: quū vero ad iuuentutē ꝑuenerint insalubres euadūt: aut ꝯ. In vno autē tꝑe qd ita est neutrū ꝯsistere neqt. Latius vō si accipiaꝰ ꝯtingit. Nouimꝰ aūt qd nūc duplr dr. Salubre igiꝰ ⁊ insalubre ⁊ neutrū corpus quot modis dicaꝰ: ⁊ quale vnūqdq͡z sit sufficienter explicauimꝰ. De signis vero deinceps dicendum.

¶De signis salubribus. CAP.VII.

s **Unt autem** ex his salubria qdē quecūq͡z p̄ntē indicant sanitatē ⁊ futurā p̄nūciant ⁊ p̄teritaz memorie subijciunt. Insalubria vero que ⁊ p̄ntē indicāt egritudinē ⁊ futurā p̄nūciant: atq͡z preteritā memorie subijciunt. Eadē rōne neutra dicunꝰ que neutram dispōnē ondunt p̄nūciant ⁊ memorie subijciunt: ⁊ que nihil oino de dispōnibus indicāt. vel nihilo magis salubrē q͡z isalubrē dispōnē ondūt: ⁊ ꝑtim qdē salubrē ꝑtim vero insalubrē indicāt dispōnem: ⁊ que aliqñ qdē salubrē aliqñ vero insalubrē: et hec quoq͡z ſꝫ tria tꝑa veluti salubria ⁊ insalubria appellanꝰ. Uocanꝰ aūt non nūq͡z a vetustioribus medicis hec oia signa p̄nūciatiua q͡zuis p̄ntiū ac p̄teritoꝝ indicatiua: vsus vero nō paruus ex p̄nūciatiuis atq͡z idicatiuis: minor aūt ex his que memorie subijciunt. Quū vero sint salubria corpora: hec qdez simplr: hec vero vt nūc: que ⁊ bene valētia dicunꝰ. Salubriū simpliciter corpoꝝ duplicē diximus esse drīā: qm̄ nō nulla qdē semꝑ nō nulla vero vt multū essent talia: ⁊ semper qdē que optimā ꝯstōnē sortita sunt: vt multū vero que non magnopere ab illa recedunt.

¶De signis optime constitutionis. CAP.VIII.

h **Orum autem** dignotiōes sumende sūt ab his que scdm essentie rōnē ipsis insunt: et ab his que ex necessitate ꝯsequunꝰ opōnibus casibusq͡z qui ꝓprie accñtia vocanꝰ. Ab essentia qdē ipsa eoꝝ que optimā hñt ꝯstōnē: cōmoderatiōe ꝯsimiliū qdē in caliditate friditate: humiditate: ⁊ siccitate. Instroꝝ vero in quātitate ac numero: eoꝝ ex qbus cōponunꝰ: ac p̄terea formatōe: situ ꝑtiū singularum ac totius instri. Ex his vero que ex necessitate ꝯsequunꝰ ꝯsilia quātū qdē attinet ad tactū a mediocritate que in mollitie ac duritie ꝯsistit. Quātū vero ad aspectū a colore optio ⁊ leuitatis atq͡z hispiditatis mediocritate: in opōnibus a ꝑfectione quā ⁊ ipsarū virtutē appellamus. Ab his vero que instrarias ꝑtes ꝯsequunꝰ. a cōmoderatōe ⁊ pulchritudine oium totius corporis instroꝝ: ac p̄terea earū que ipsis insunt virtute opōnū. Optime igiꝰ ꝯstōnis corpoꝝ signa idicatiua sunt hec. Eoꝝ aūt que ab ipsa deficiunt ⁊ adhuc tñ salubria exñt: nō nulla qdē in ꝯsilium tꝑatura vitiū aliqd paruū hñt: nō nulla vō in istrarioꝝ cōmoderatione: ⁊ hoc quoq͡z per exiguū. Accit aūt hoc vel in oibus vel in alıqbus aut in vtrisq͡z. Uitioꝝ vō gñā eadē sunt his que virtutē ꝑficiūt. Tꝑatura qdē in ꝯsilibus: numerus aūt ⁊ formatio ⁊ magnitudo ⁊ situs in instrarijs. Utrisq͡z vero cōis vnitas quā ⁊ ipsoꝝ cōtinuitatez appellamus. In his aūt ipsis gñibus sunt corpoꝝ insalubriū vitia ſm vtrūq͡z insalubritatis modum. Terminus aūt qui vtrūq͡z distinguit est opōnū lesio sensibilis: que vero ab optima corporuz ꝯstōne breue aliqd deficiunt: re vera qdem ⁊ ipsa in aliquo sunt offensa: nō tñ id sensu cōprehendiꝰ. Distinguūꝰ vero ex eo q magis minusue in opōnibus exit: ac q͡r cāis q egritudinē pariūt nō eque resistūt: q aūt simplr isalubria sūt corꝑa: distinguūꝰ ob id q facile a causis que morbos cōmittendi viz hñt suꝑanꝰ. Et qm̄ in vigore opōnū plīm deficiunt: in medio aūt amboꝝ collocanꝰ ea que neutra simplr appellanꝰ: ⁊ cū latitudine quadā. Quo fit vt tota sanitatis latitudo i tres ꝑtes quarū singule latitudinē hñt nō paruaz diuidaꝰ. Erit aūt p̄ma qdē salubriū corpoꝝ: scda neutroꝝ: tertia insalubriū. Post que deinceps sequunꝰ que iam egrotant corpora: que sensibilibus opōnū lesionibus distinguunꝰ. Que igiꝰ dolore infestanꝰ: ⁊ quoꝝ motus sunt vitiosi aut oino interierūt: manifestā hñt determinationē. Que vero imbecilles edunt opōnes i magnis qdē distantijs facile discernunꝰ: in paruis vero ambigua sūt. atq͡z iccirco in eo gñe noxe collocatur. que neutrius ꝯrioꝝ ꝑticipat dispō: quā ⁊ ipsam neutram diximus appellari: ita tñ vt hoꝝ oium sensus sit iudex mō ipsa nā reꝝ inspiciaꝰ: ne periculū sit in dogma ꝑpetue passibilitatis incidere: ⁊ qdē signa sanorū corpoꝝ. Sed que insalubria salubriaq͡z ⁊ neutra exñt quātitate distantie different duobus inuicē ꝯrijs terminis a nobis statutis: optima videlz ꝯstōne corporis: ⁊ nuꝑ facta egritudine: ac deinceps ꝯsiderantibꝰ vtri eoꝝ viciniora sūt ea que ad examen corpora veniunt. Que.n. ꝓximiora sunt optime ꝯstōni salubria que vero ab hac longius distant atq͡z ad ea que iam egrotant magis accedunt insalubria. Que aūt intermedia atq͡z equaliter ab vtrisq͡z distare videnꝰ neutra. Optime igiꝰ ꝯstōnis corporis indicia explicauimꝰ. Eoꝝ vero que ab ipsa deficiunt totidez sunt numero gñā que in magis ⁊ minus secari p̄nt. Luz aūt in tres ꝑtes diuisa sint corporis insalubris simplr indicia trademus. Ex his.n. ⁊ relique due latitudines innotescent. Gñalr igiꝰ prius a nobis in eo quē de optima constitutione sermonem habuimus: specialiter autem nunc dicetur: si prius partes diuiserimus.

¶Quot sunt differentie partium. CAP.IX.

s **Unt vero** earū quattuor vniuerse drīe: qm̄ nō nulle earum p̄ncipia exñt: alique vero ab ipsis originez hñt: alique nec aliarū gubernationi p̄sunt: neq͡z aliūde gubernanꝰ: quū insitas hēant a nā potentias a qbus regunꝰ. Quedā vero sunt que insitas simul ⁊ aliūde emanātes hñt. Principia igiꝰ sunt cerebrū: cor: epar: testiculi. Ab illis vero ortū hñt atq͡z eisdē subministrant: nerui qdē ⁊ spinalis medulla cerebro: cordi vero arterie: epati vene: ipsa vero seminaria vasa testiculis. Que aūt a se ipsis gubernāꝰ sūt cartilago: os: copula seu ligamētū: mēbrana: adenes:

adeps: caro simplex. Relique vero ptes quū vna cū istis hēant ex se ipsis regimē: arterijs: neruis: ⁊ venis insup eguerūt. Capilloꝝ aūt atqꝫ vnguiū neque regimen vllum est: sed generatio tantūmodo. He igitur sunt partium differentie.

¶De signis cerebri. CAP.X.

i **Indicia autem** singulaꝝ temperature sumpto a cerebro initio deinceps dicemus. Sunt vero qnqꝫ insita gñā que ipsius nāꝫ ondunt. Primū qdē totius capitis dispō. Scdm vero sensibiliū opōnū virtus ⁊ vitiū. Et tertiū actiuaꝝ. Quartū earū que tenent pncipatū. Et qntū nālium. Aliud vero genus preter hec oīa: ea que extrinsecus aduenit alteratio: ⁊ qdē totiꝰ capitis dispō ex magnitudine ⁊ figura sumitur atqꝫ capillis.

¶De paruitate capitis. CAP.XI.

p **Paruum igitur** caput vitiose ꝯstōnis cerebri ꝓpriū est idiciū. Magnuꝫ vō nō necīo indicat bonā cerebri cōpositurā. Sed siqdem ob insite virtutis robur: que multā atqꝫ optimā māam afformauerit eueniat: optimū est signuꝫ: at si ob māe tm̄ multitudinē haud quaqꝫ bonū. Distinguenda vero sunt hec ⁊ ex figura ipsa ⁊ ex his que ab eo hn̄t ortū a figura qdē ipsa si ꝯcinna: semp.n. hoc bonum est signū. Ex his aūt que ab eo ortū hn̄t: si valida est ceruis ⁊ si alijs ossibus optime ꝯstet: atqꝫ oīs pterea neruosa substantia boni sit habitus ac robur hēat intentū. Propria aūt capitis figura est: veluti si excogitares spheraꝫ exqsite rotūdā ex cera ꝯstructā paulatim vtrinqꝫ depressam. In hac.n. necesse est vt posteriores priores ve partes plus gibbe fiant q̄ꝫ sphere ꝯueniat. Que vero vtrinqꝫ ꝯsistunt magis recte. Oꝫ si ea que scdm occiput eminentia minuaꝑ: simul intueri oꝫ neruos atqꝫ ceruicē vna cū ossibus aliis: nam si scdm nām ꝯstiterint māe defectu nō virtutis imbecillitate ꝯtingit. Illis vero nō recte se hn̄tibus principiū est debile: sed magna ex pte defectus qui occipiti eueniunt: ꝯsequiꝑ eoꝝ que antediximus imbecillitas rarissimeqꝫ aliter euenire ꝯsueuit. Caput etiā qd scdm occiput in acutiem tendit aīaduertere opꝫ hisdē adhibitis distinguendi rōnibus: qbus antea in capite grandiori facto vtebamur. Ut psm vero ⁊ hic optimū est signū figura ꝯcinna eius ptis que cerebro adheret quā non nulli medici posterius cerebrū appellare ꝯsueuerūt: quēadmodū ⁊ posterius exit ea sutura que grece lr̄e λ formā hꝫ prefinitā. Est vō hmōi pars spinalis medulle pncipiū: ⁊ eius rōne neruorū oium qui actionibus obseruiūt. Ipsa aūt pars posterior per se ipsam paucos admodū sensitiuos obtinet neruos plurimos vero actiuos: sicuti ⁊ anterior sensitiuos qdē plurimos paucos admodū actiuos. Quare vbi bene fuerit affecta vtraqꝫ pars: robustas habebunt eas que ab ipsis deriuationes. Eedē quoqꝫ distinctiones adhibende sunt ad ptes capitis anteriores ad frontē attinentes: que ēt ad posteriores: earūdēqꝫ ⁊ ꝑuitatē ⁊ magnitudinē inspicere oꝫ: atqꝫ itidē figurā: ⁊ sensus ibi collocatos: visum: gustū· atqꝫ odoratū. Hec.n. se inuicē indicant atqꝫ attestanꝑ: ⁊ que a principijs oriuntur principij virtutem vel vitium ⁊ principiū eorum que ab ipso nascuntur.

¶De opōnibus obtinētibus pncipatū. CAP.XII.

e **Earum autem** opōnū que obtinent pncipatū virtus ac vitiū sunt ipsius pncipij seorsum tantūmō indicia. Uoco aūt opōnes principatū obtinentes: que a solo pncipio ꝓueniunt. Ingeniuꝫ qdē igiꝑ subtilē cerebri substantiam indicat: tarditas vero intellectus crassam: discendi vero facilitas formarū facile susceptiuā. Memoria aūt stabileꝫ ac firmam sicuti ⁊ discendi difficultas formarū nō facile susceptiuā: ⁊ obliuio fluidā. Mobilitas quoqꝫ in opinionibus calidā. Stabilitas aūt fridā. Adhuc āt duo indicioꝝ gñā mihi videor ptermisisse de qbus suꝫ ab initio me dicturū pollicitus quoꝝ alterū ad opōnes attinet naturales. Alterum vero ad ea que extrinsecus occursant. Erit aūt in vtrisqꝫ sermo cōis.

¶Signa bone temperature cerebri. CAP.XIII.

s **Si quidem** cerebrū sortiaꝑ bonā quattuor pmarū qualitatū tꝑaturā oīa que diximus hēbit moderata: ⁊ excrementa que vel per palatuꝫ vel aures vel nares expurganꝑ: hec quoqꝫ modice se habebūt: atqꝫ ab his que extrinsecus occursant minime ledeꝑ: que.s. vel calefaciūt vel frigefaciunt: vel humectant vel exiccant. Talibus igiꝑ capilli capitis cū adhuc sunt infantes subruffi: quū iaꝫ adoleuerint flaui fiūt: mediiqꝫ sunt inter eos qui oīno sunt crispi ⁊ simplices: nō tm̄ facile caluitiū patiunꝑ. Que vero dicunꝑ ac posterius dicēda sunt accipe opꝫ vt in bonam hn̄tibus tempieꝫ hitationibꝰ. Que aūt ad capillos attinent: nō ad locoꝝ tm̄ sed ad humoꝝ quoqꝫ tēperaturā qui cerebri tꝑature ꝓportione rn̄dent: sunt refferenda. Si vero calidius sit q̄ꝫ oporteat: in altera vero oppōne bonā hēat tꝑaturā. Si qdē in caliditate excesserit: oīa que dicenꝑ validiora erunt indicia: sed si paruus fuerit excessus imbecilia. Cōis aūt hec rō statuaꝑ in oībus ptibus quarum in temperaturis vniuersis indicia sumus traditури.

¶Signa calidi cerebri. CAP.XIIII.

d **Deinceps igitur** signa cerebri caliditatis preter ea que nuper diximus sunt ꝙ ea que circa caput omnia rubicunda ⁊ calida magis: ⁊ que in oculis vene magis sensui patēt. Capilli quoqꝫ in his statim in lucem editis habent in capite ortum: ⁊ quū plm̄ in caliditate a mediocri tēperatura recesserint nigri ⁊ robusti ⁊ crispi fiunt. Cuꝫ vero nō multū: subflaui qdē ab initio fiunt: deīde nigricant ac ꝓgredientibus etatibus caluitiū patiunꝑ: atqꝫ eo magis qui plus modico sunt calidiores. Excrementa vero que per palatū ⁊ nares ⁊ oculos pauca ⁊ ꝯcocta ipsis exn̄t: quū integrā habuerint sanitatem: cuꝫ vero eis caput repleꝑ: continuo.n. ac tm̄ presertim cum nullā victus seruauerint rōnē: tale qd eis accit: plura qdē in ipsis excrementa atqꝫ incocta generanꝑ: iplenturqꝫ atqꝫ aggrauanꝑ eoꝝ capita a calidis cibis ⁊ potibꝰ odoribus atqꝫ hisce oībus que extrinsecus occursant. In quoꝝ numero est: ⁊ qui nobis circūfundiꝑ aer: sed pterea magis si non solū nāe calida sed ēt humida talia corpora extiterint: breuibꝰ āt sōnis hmōi tꝑature ꝯtēte sꝑ neqꝫ admodū ꝓfūdis.

¶Signa frigidi cerebri. CAP.XV.

f **Frigidioris** vō q̄ꝫ oporteat cerebri indicia sunt plura in ꝓprijs meatibus excrementa: et capilli recti ⁊ ruffi ⁊ stabiles: ⁊ qui longo post natiuitatē tpe nascunꝑ tenues atqꝫ ab initio male nutriti: ⁊ facile a causis frigidis offendūꝑ: atqꝫ hoc ipso offensionis tpe distilationibus ⁊ grauedinibus capiunꝑ: neqꝫ si tetigeris partes ad caput attinentes

admodū cal'e sētiūt: neqꝫ si īspexeris rubicūde appēt: ⁊ oculoꝝ vene oīo visū effugiūt ⁊ sōnolēti q̄dāmō sūt.

¶ Signa sicci cerebri. CAP. XVI.

s Icciozis āt cerebri īdicia sūt: pauce supfluitates effluētes ⁊ sensuū pspicacitas. Sūt autē ad vigilias pmpti: ⁊ capillos hñt robustos ⁊ q celerrime eis stati īnascūt. Crispi āt poti⁹ sūt q̄ʒ recti. Cito āt calui fiūt.

¶ Hūidi cerebri īdicia. CAP. XVII.

h Umidiozis v̄o cēbri indicia capilli plani ⁊ neq̄q̄ʒ calui fiūt. Sensui āt turbulēti ⁊ excremētorū m̄ltitudo: sōni m̄lti atqꝫ pfūdi ⁊ he q̄dē simplices sūt ītpature. Sig̃ ca. ⁊ sic. cēbri. C. XVIII.

c Omposite āt: pmū cal'a ⁊ sicca scd̄ʒ quā ⁊ supfluitatib⁹ carēt ⁊ sensib⁹ vigēt ⁊ pl'ʒ vigilāt ⁊ cito calui fiūt ⁊ pria q̄d capilloꝝ gñatio celerrima ē: ac plimo abūdās alim̄to. Capillos v̄o hñt nigros ⁊ crispos ⁊ tāgētib⁹ caput cali sentiūt ⁊ sūt rubicūdi vsqꝫ ad etatē ꝯsistētie.

¶ Signa cali ⁊ hūidi cerebri. C. XIX.

s I vero hūiditas adiūgat calitati parū vtrisqꝫ q̄litatib⁹ supantib⁹ mediocritatē: colo: bon⁹ ⁊ q̄ circa oculos calioza: vene magne: ⁊ plura excrem̄ta ⁊ mediocriter cocta ⁊ capilli recti subflaui: ⁊ non facile calui fiūt. iplēt v̄o atqꝫ agḡuāt eoꝝ capita a calis at si hūectēt ptin⁹ m̄lto magis excremētoꝝ hñt m̄ltitudinē: ⁊ si pl'ʒ calitas atqꝫ hūiditas creuerit his caput ē egritudib⁹ obnoxiū atqꝫ excremētis abūdās: ⁊ q̄d facile a calefacientib⁹ atqꝫ hūectātib⁹ offendat. Auster v̄o sp eis aduersat: atqꝫ optīe ī aq̄lōe se hñt: nō tñ diu vigilare pñt: ⁊ cū se ad sōnū ꝯuerterit sil' ḡui sōno tētāt ⁊ vigilāt ⁊ sōnia hñt imagiatōib⁹ plena: visus eis turbulēti: neqꝫ satis sensib⁹ vigēt. Qꝫ si pl'm ī calitate cēbꝝ a mediocritate recesserit: paululū aūt hūidius extiterit cal'e tpature īdicia p̄se feret: cū q̄b⁹ leuia q̄dā hūiditatis signa ꝯiūgēt: veluti si lōge q̄dē hūidi⁹: paululū v̄o calius vehemētia q̄d erūt ac māifesta hūiditatis īdicia. Debilia āt calitatis. Cōis v̄o hec rō ī oib⁹ opposit; ītpaturis existat. Sig̃ fri ⁊ sic. cēbri. C. XX.

f Rigide v̄o ⁊ sicce cēbri intpature frm̄ ⁊ mīme coloratuʒ sui rōne caput reddūt. sp. n. memoria repetēda q̄ a nobis ab initio ē distictio posita vt p̄terea aduertam⁹ q̄ʒtū ex hūoꝝ tpatura alterēt q̄ circa ip̄ʒ ꝯsistūt. Protin⁹ āt huiuscemodi tpature venis carētes hñt ocl'os ⁊ a cāis fris facile ledūt. Quare et īeq̄li sanitate fruūt: qm̄ nō nūq̄ʒ leuissima hñt capita ⁊ excrem̄toꝝ moderatos eflux⁹: nō nūq̄ʒ v̄o ⁊ ḡuedinibus ⁊ distillationibus minima ex cā capiunt.

¶ De sensibus. CAP. XXI.

s Ensus āt eoꝝ ī iuuētute q̄dē oēs vigēt atqꝫ oi vitio carēt: sʒ pgrediēte etate cito marcescūt. Et vt sūmati dicat oēs celerrimā circa caput senectutē oñdūt. Quare ⁊ cito cani fiūt. Capilli v̄o ipsis q̄d gēitis vix exeūt: ⁊ male nutriūt ⁊ ruffi sūt: ī pgressu āt etatis supante magis fritate calitatē q̄ʒ siccitate hūitatē nō caluescūt. Eā v̄o si ꝯtigerit siccitatē q̄d pl'ʒ dñari: hūiditati frigiditatē vero caliditati paꝝ calui fiunt hi.

¶ Signa cerebri frigidi ⁊ humidi. CAP. XXII.

h Umide v̄o ⁊ fride cēbri intpature faciūt hoīes ḡui sōno tētari ⁊ ad sōnū facile ꝯuerti sensib⁹ q̄ʒ mīme vigētes: atqꝫ excremētis redūdātes ⁊ q caput fritati ac repletiōi hñt obnoxiū ac distillatōib⁹ ⁊ ḡuedib⁹ facile tētāt: neqꝫ tñ hi calui fiūt. Hec igr̃ īdicia sūt cēbri tpature a q̄b⁹ si pgrediaris ad vnūq̄dqꝫ sensoriū digtōes trāsferre licebit.

De oclis. XXIII.

s Ed sufficiet d̄ oclis facē mētōeʒ. q̄cunqꝫ tāgētib⁹ q̄dē māifeste calidi exñt ⁊ facili a crebro motu cient: ⁊ venas latas hñt hi cali oēs sunt. fri v̄o his ꝯrij: ⁊ hūidi q̄d molles sil' ⁊ m̄lta hūiditate pleni. sicci v̄o duri sil' ⁊ arridi a silib⁹ āt sue tpature cāis facile offēdūt. Juuāt āt a modico ꝯrioꝝ vsu. Sʒ hoc q̄dē cōe in oi cuiuscūqꝫ ptis tpature dignotione.

¶ De magnitudine oculoruʒ. CAP. XXIIII.

m Agnitudo oculoꝝ q̄d (vbi ꝯcinitas ⁊ opationū virtus) multitudinē bñ tpate subē oñdit: ex q̄ sūt ꝯformati: q̄ si d̄sint m̄ltā q̄d subaʒ nō tñ bñ tpatā oñdūt.

¶ De puitate oculoꝝ. CA. XXV.

p Aruitas v̄o ocl'oꝝ adiūcta q̄dē cōcinitate ac v̄tutū opōne paucā q̄d sʒ bñ tpatā subaʒ oñdit: ex q̄ sūt ꝯformati. Si v̄o sotiā habuerit icōcinitatē q̄ndā: atqꝫ opōnū vitiū: tūc paucā sil' ac viciosaʒ māʒ oñdūt. que v̄o ad colores attinēt ita distiguē oʒ. Glauci q̄d oculi: q pura hūiditate ac nō m̄lta p̄fulgēt tales fiūt ob splēdidi luīs abūdātiā. Ecōtra v̄o nigri ⁊ q intermediā nāʒ seruant cās quoqꝫ intermedias habēt.

¶ De glaucedine oculorum. CAP. XXVI.

g Laucus igr̃ oculus fit vel pp magnitudinē vel pp splēdorē hūoris q a grecis cristaloides noiat vel pp sitū p̄minētē: aut pp tenuis ⁊ aq̄i hūoris q ī pupilla existit paucitatē ⁊ puritatē: atqꝫ oib⁹ q̄dē ī vnū ꝯueniētib⁹ fit glaucissimus oculus: q̄ si aliq̄ adsint aliq̄ v̄o nō tūc maio: mino: ve glaucedo ꝯhit.

¶ De nigredine oculorum. CAP. XXVII.

n Iger v̄o oculus fit aut ob puitatē cristaloidis aut pp p̄fūdū sitū vel qm̄ splēdidus ac fulgidus exq̄site nō ē: vel qm̄ tennis hūo: vel supabūdat vl' pur⁹ nō existit: vl' pp vnā aliq̄ʒ ex his q̄s aūdixim⁹ cās aut pp oēs fieri ꝯsueuit. In ipsis āt magis ⁊ min⁹ vt ātea dixim⁹ repit. Tenuis igr̃ hūo: q̄ magis ad aq̄ nāʒ accedit ⁊ supabūdat hūidiorē oculuʒ oñdit: queādmodū si crassio: ac mīo: fiat sicciorē. Cristaloidē āt si q̄dē durio: existat sicciorē. Si v̄o mollio: hūidiorē: sic ⁊ si pl's modico tenueʒ hūorē excesserit sicciorē si āt defecerit ꝯriū.

¶ De cordis tpaturis. CAP. XXVIII.

d E cordis āt tpaturis deīceps dicēdū ē. Si p̄us hec ī memoriā reuocauerim⁹: q̄ vnāquāqꝫ ptē se ipsa vel caliorē vel fridiorē vel sicciorē vel hūidiorē dicim⁹ fcāʒ: nō alicui rei alteri cōpantē vt cūqꝫ n. extiterit co: nā fridius multo sane calidiorē tpaturam possidebit calidissimo cerebro.

¶ Signa cordis calidi. CAP. XXIX.

c Alidiozis igr̃ cordis vt admodū q ei ppri⁹ ē atqꝫ ꝯueīēs īdicia q̄dā sūt īsepabilia ⁊ p̄pa magnitudo respiratōis ⁊ pulsus velocitas ⁊ frequētia ⁊ audacia ⁊ ad actōes nā p̄mpta. Qꝫ si m̄ltū ī calitate excesserit: tūc furibūda q̄dā iracūdia ⁊ temeritas adsūt. Est āt his thorax hispid⁹ ⁊ p̄serti pect⁹: ⁊ q̄cūqꝫ ilijs ptes p̄rimiores. Magna v̄o ex pte cali cordis tpatura: vniuersū corp⁹ calʒ reddit nisi ep vehemēti⁹ obstiterit. Dicem⁹ āt paulo īferi⁹ toti⁹ corpis īdicia. Est q̄d ⁊ latitudo thoracis calitatis indiciū: nisi ⁊ hic q̄ʒ cēbrū pl'm obstiterit: qm̄ ei magna spinalis medulla rñdet: tāte v̄o erūt verechre q̄ʒta ⁊ spialis medulla Quare ⁊ spina vniuersa. ꝯfigit v̄o thorax ad eā spine ptē q̄ methaphrenō. i. dorsū d̄r: tāq̄ʒ ad carinā nauis: q̄re nec̄io ei⁹ lōgitudo eq̄bit dorsos latitudo v̄o erit

ꝓ v̄tebraꝝ rōne: qn̄ ad ꝓportionē eaꝝ crassitudīs fue
rit ꝯstitut⁹. Cū v̄o cordis calitas supans ꝑflauerit ac
dilatauerit: in ꝑmo sui ortu thoracē: erit eiusdē calita
ti ꝓportōe rn̄dēs: q̄re cū caput ꝑuū thorax aūt lat⁹ ex
titerit: maximū hoc tibi fuerit cordis calitatis idiciū.
Cū v̄o magno exn̄te capite ꝑuus fuerit ꝓprijssimum
hoc erit cordis fridioris signū. Si v̄o capiti fuerit ꝓ-
portionē rn̄dēs tunc alijs signis de corde distingues
ex ipsius thoracis amplitudine nihil assumens.

¶Signa cordis frigidi CA. XXX.

i Afridiore v̄o corde pulsus mi
nores existūt: q̄z mō
nāe ꝯueniat: nō tm̄ necio tardiores vel ra-
riores. Respiratio āt si q̄dē tāto thorax mi
nor extiterit: q̄zto cor fridi⁹: pulsib⁹ erit ꝓportōalis: si
v̄o maior fuerit: q̄z ꝓ fritatis vehemētia: nō miorē tm̄
sz ēt tardiorē ⁊ rariorē nāz ōndit. Tales āt timidi sūt: ⁊
obliuiosi ⁊ segnes: ⁊ nuduz pilis hn̄t pect⁹: de ei⁹ v̄o
ꝑuitate distiguēdū vt dixim⁹ ꝑus. Eodē mō ⁊ d̄ toti⁹
corpis calitate. ¶Signa cordis sicci. CA. XXXI.

c Or aūt sicci⁹ plus efficit duriores
⁊ irā nō ꝓmptā q̄d: sz ferā:
⁊ q̄ nō facile sedari queat magnaq̄z ex ꝑte
vniuersuz corp⁹ sicci⁹ exit: nisi epar obstite
rit. ¶Signa cordis humidi. CA. XXXII.

c Ordis v̄o humidioris signa pulsus
molles: ⁊ mores ad irā q̄dez
ꝓcliues: sz talē q̄ facile sedari possit: ⁊ vni
uersuz corp⁹ hūidi⁹ existit: nisi epar obstite
rit. Scd̄z v̄o ꝯiugationē q̄litatū ꝑmarūviciose cordis
tꝑatur ita se hn̄t. ¶Sig̃ cordis cali ⁊ sicci. XXXIII.

c Alidi ⁊ sicci cordis pulsus duri sūt:
⁊ magni ⁊ veloces ⁊ freq̄ntes
⁊ respiratōes magne ⁊ veloces ⁊ freq̄ntes
⁊ multo magis ad velocitatē ac frequētiā
vergūt: thorace cordi nō aucto ꝓportiōalr: hi v̄o pre
cūctis pect⁹ hn̄t maxie hirsutū ⁊ ilia. Ad actiōes aūt
ꝓmpti sūt ⁊ iracundi ⁊ subiti ⁊ mores tyrānicos hn̄t
ad furorē faciles: nō facile v̄o placabiles. De toti⁹ aūt
corporis tempatura ⁊ thoracis amplitudine his que
ante diximus proportionaliter est distinguendum.
¶Signa cordis calidi ⁊ humidi. C. XXXIIII.

s I vero calitas vna cū hūiditate do
miabit: minus q̄d his quos
antea diximus: hi sūt hirsuti ad actōes v̄o
nihilominus ꝓmpti nō tm̄ feri⁹ est aius: sz
ad irā ꝓcliuis tm̄mō. pulsus v̄o magni ac molles et
veloces ⁊ freq̄ntes exn̄t ⁊ respiratio: cū thorax cordi
fuerit ꝓportiōalis: eādē pulsib⁹ formā ꝑuabit. Si v̄o
mior extiterit tāto illis velocior erit ⁊ freq̄ntior: q̄zto
⁊ thorax mior extiterit. si āt multa fcā fuerit euersio i
tꝑatura: ac si hoc ꝑserti i hūiditate ꝯtigerit: ꝑter ea q̄
dixim⁹ ꝯtigēt ēt ex putredie morbi his: q in ipsis fue-
rīt hūorib⁹ corruptis ac putrefactis. Exspiratōes aūt
maiores sūt ac velociores ispiratōib⁹ ⁊ submissio ar
terie i plsib⁹ velox. Sig̃ cordis hūidi ⁊ fri. XXXV.

h Umidioris v̄o ⁊ fridioris cor-
dis pulsus q̄d mol
les: morib⁹ āt neq̄q̄z audaces: sz timidi et
segnes exn̄t. tales ēt glabrū pect⁹ hn̄t mini
meq̄z irā retinēt sicuti ⁊ ad irā nō admodū sūt ꝓmpti:
que vero ad thoracem ⁊ vniuersum attinent corpus
distinguere oportet: sicuti ea que ante diximus.
¶Signa cordis frigidi ⁊ sicci. CA. XXXVI.

f Rigidius v̄o cor ⁊ sicci⁹ pulsus
q̄d duriores reddit ⁊
ꝑuos: respirationē āt: si q̄d thorax ꝑuitatez
cordis fritati ꝓportōalē hūerit: moderatā:
si v̄o maior extiterit: rarā: ac tardā: hi v̄o pre oib⁹ mi-
nime ad irascēdū ꝓmpti. cū āt coacti fuerit irasci q-
busdā retinēt irā: hn̄t āt maxie oiuz nudū pilis pect⁹.
de ꝑuitate aūt thoracis ac ꝑterea toti⁹ corpis fritate
silr distiguēdū vnū illd̄ cōe in hisce oib⁹ memoria re
petētib⁹ ꝙ q̄cūq̄z d̄ morib⁹ siue nūc: siue q̄uis alio ser
mone explicata sūt ad tꝑature cognitionē nō d̄ opti-
mis morib⁹ aut viciosis q ex ꝑhia hoibus adueniūt:
se de insitis ac naturalibus nos exposuisse.
¶Signa calidi epatis. CA. XXXVII.

e Patis calioris idicia: venaꝝ latitu
do: ruffa bilis abūdātior: in
ꝯsistēti v̄o etate ēt atra: calior ipsis sanguis
atq̄z eadem ratiōe corpus vniuersum nisi
obstiterit cor: his uenter ⁊ ilia hirsuta.
¶Signa epatis frigidi. CA. XXXVIII.

f Rigidioris v̄o āgustia venaꝝ
pituita abūdātior
sanguis fridior ⁊ totius corporis hit⁹ nisi a
corde calefiat: vēter illis glaber est atq̄z ilia.
¶Signa epatis sicci CA. XXXIX.

s Iccioris āt sanguis q̄d crassior et
minus abūdās vene du
riores ⁊ totius corporis habitus siccior
¶Signa humidi epatis. CA. XL.

h Umidioris āt sanguis q̄d abū
dātior: atq̄z humi-
dior vene āt molliores: ita v̄o ⁊ vniuersuz
corp⁹: nisi ꝑtes ad cor attinētes obstiterit.
¶Signa calidi ⁊ sicci epatis. CAP. XLI.

c Alidioris v̄o silr ac siccioris epis
idiciū ilia plz hispida
sanguis crassior simul ac siccior. Ruffa bi
lis plima ē ꝯsistēte āt etate ⁊ atra. Venaꝝ
āt latitudo ⁊ durities: Sic v̄o ⁊ vniuersū corp⁹ se hz:
nālr q̄ ex corde calitas originē hz ꝑt obtūdere eā q̄ ab
eꝑe nascit fritatē: sicuti ⁊ fritas calitatē. Siccitatē v̄o
nō pōt hūidius cor ad ꝯriū hitū trāsferre. Media v̄o
iter has: q̄ ab eꝑe hūiditas orit: magis. n. a cordis sic-
citate supat q̄z siccitas ab hūiditate. Minus āt cali-
tate: adhuc v̄o multo minus fritate: hec. n. iter oēs q̄
litates q̄ ab eꝑe eueniūt facillim evicit. Liq̄t āt ꝙ cū
vnū ꝯuenerit vtriusq̄z ꝑncipij tꝑature totū exq̄nte sz
illas afficit corp⁹ paulo v̄o iferi⁹ ipsi⁹ dicent indicia.
¶Signa epatis calidi ⁊ humidi. CAP. XLII.

h Umidius āt ac silr calidius epar
minus q̄d q̄z calidi⁹ ⁊
sicci⁹ ilia reddit hispida. Plm̄ v̄o sanguis
⁊ venas āplas: hitūq̄z caliorē atq̄z hūidiorē
facit nisi obstiterit cor: si v̄o āpli⁹ in ābab⁹ q̄litatib⁹ a
nāe mō recedat a morbis q ex putredine ac viciosis
hūorib⁹ fiūt facillime capit. Adhuc aūt magis si plm̄
augeat hūiditas: calitas v̄o nō ita. Si āt ꝯ paꝝ q̄dez
hūiditas crescat plz v̄o calitas: mīme viciosis hūori
b⁹ laborāt. ¶Sig̃ epis hūidi ⁊ fri. CAP. XLIII.

h Umidi⁹ āt ⁊ fridi⁹ epar hz ilia gla
bra: sāguinē v̄o ad pitui
te nāz accedētē gn̄at cū venaꝝ āgustia: sic
⁊ reliquū afficit corp⁹: nisi a corde ad ꝯriā
nāz trāsferat. ¶Sig̃ epis fri ⁊ sicci. CAP. XLIIII.

f Rigidius āt ⁊ sicci⁹ epar cū pau
co sāguie ⁊ venaꝝ an
gustia efficit corp⁹ atq̄z frigidius: ⁊ ilia gla
bra: nisi ⁊ hic cor dominetur.
¶Signa calide tꝑature testiculoꝝ. CAP. XLV.

t Empatura v̄o testiculoꝝ cal'a
q̄d ad vētrē ꝓcliuis
ē ⁊ mascloꝝ gn̄atrix ⁊ fecūda celerrimeq̄z
gēitales ꝑtes obsepit pil' sil' āt ⁊ ci cūiacētes atigit ꝑtes
fridior v̄o ꝯria efficit: ⁊ hūida q̄dē mlto: ⁊ hūido seie

abũdat: sicca paucũ ⁊ modice crassuꝫ gñat semen.

CSigna cal'e ⁊ sicce tꝑature testicl'oꝝ. C.XLVI.

c **Alidior** vero ac siccior ⁊ crassuꝫ semen hꝫ ⁊ fecũdissima est ac celeriter ab initio ꝓtinus ad coitũ excitat aial. Sꝫ ⁊ his genitales ꝑtes citissime hispide fiũt: atqꝫ oẽs q̃ circũstant supra qdeꝫ vsqꝫ ad vmbilicũ: ifra vͦo vsqꝫ ad media femora. Petulca igr̃ est ⁊ ad libidinẽ ꝓna huiuscemodi temperatura: statim vero satiatur ⁊ si cogatur offenditur.

CSigna cal'e ⁊ hũide tꝑatur̃ testicl'oꝝ. C.XLVII.

s **I autem** calitas hũiditati ꝯiũgat̃ hirsuti qdẽ tales plus vero seie abũdãt: nõ tñ plus ceteris appetũt: sꝫ miori ꝺtrimẽto ꝑter modũ venereis idulgẽt. Qꝫ si satis excreuerit ⁊ caliditas ⁊ humiditas nõ sine detrimento a venereis abstinent.

CSigna frẽ ⁊ hũide tꝑature testicl'oꝝ. C.XLVIII.

s **I vero** fridiorẽ ⁊ hũidiorẽ tꝑaturaꝫ testiculi habuerĩt: ꝑtes circũposite glabre sũt ⁊ tarde rẽ venereã exercere icipiũt: neqꝫ ꝓni ad actũ huiuscemodi sunt. Aquosum vero ⁊ tenue ipsis est semen ⁊ infecundum ⁊ feminarum generatiuum.

CSigna fride ⁊ sicce tꝑature testiculoꝝ. C.XLIX.

f **Rigidior** vͦo ⁊ siccior tꝑatura similis qdẽ in reliqs est ãndictis crassius vͦo i ipa semẽ existũt. atqꝫ oio paucũ.

CDe habitu totius corꝑis. CAP.L.

t **Otius** aũt corꝑis hitꝰ diximꝰ ⁊ superiꝰ q̃uo ⁊ epatis ⁊ cordis nãꝫ seq̃t: ei ãt magis assimilant̃: qꝺ vnã aliquã ex ꝑmis q̃litatibꝰ potẽtiorẽ hũit: q̃s ⁊ effectiuas appellãt: totiꝰ vͦo corꝑis hitꝰ in illis maxie dr̃ ꝑtibꝰ q̃ ꝑme oculis subijciũt̃: sũt vͦo he musculi: q oia ãbiũt ossa: carnes q̃dã cõposite ex ꝑma ⁊ simplici carne ⁊ filis qbꝰ inascũt̃. ꝓꝑa.n. muscl'oꝝ suba his duobꝰ ꝯstat: q̃ vͦo ad ipso vasa ꝑtigũt veluti riui q̃dã sũt: q nõ subaꝫ cõplẽt: sꝫ eis submistrãt vt i vita ꝑmaneãt. Dicent̃ igr̃ ⁊ hoꝝ tꝑature idicia i bñ tꝑata hitatiõe: nã que male tꝑate sũt cutẽ ꝑmutãt ex se ipsis formãtes: ⁊ q̃dã ex idicijs corrũpũt: ita ⁊ in bñ tꝑata regiõe siqs se tꝑe estatis nudũ soli exposuerit: ꝑmutabit idicia q̃ ex colore ⁊ duritie ⁊ mollitie sumãt̃. si vͦo queãdmodũ bonã tẽꝑiẽ obtiet locꝰ: ita ⁊ ipse bñ tꝑato victu vsus fuerĩt vt q neqꝫ se singulis diebꝰ in sole torrefaciat: neqꝫ sicuti pleriqꝫ more puellaꝝ ꝯtinue in vmbra degat: hic certa atqꝫ exq̃sita tꝑature idicia ꝑseferet: tã q̃ꝫ igr̃ ꝺ his futuro ꝺmõe nũc ad ipꝫ accedemꝰ

CSigna moderate temperature. CAP.LI.

m **Oderate** tꝑature idicia ad totuꝫ aialis hitũ. Color qꝺ ex rubro ⁊ albo cõmixtꝰ capilli vͦo flaui ⁊ vt pl'm mediocriter crispi. Carnositatis ãt mediocriter i q̃litate ⁊ q̃ꝫtitate. mediũ ẽ.n. exq̃site hmõi corpꝰ iter oẽs excessus: vt q ad ipꝫ dicãt̃ ⁊ cog̃scãt̃: nã ⁊ crassuꝫ corpꝰ ad hoc cõꝑatũ dr̃ crassuꝫ ⁊ tenue ad h̃ eodẽ mõ ⁊ carnosũ ⁊ macilẽtũ ⁊ pigue ⁊ duꝝ ⁊ molle ⁊ hispidũ ⁊ glabꝛũ: nullius igr̃ hoꝝ mediocritas ẽ. Sꝫ q̃lis policleti regula ad sũmũ totiꝰ ꝑuenit mediocritatis: adeo vt neqꝫ tãgẽtibꝰ molle videat̃ neqꝫ duꝝ neqꝫ cal'm neqꝫ frm̃: ispiciẽtibꝰ vͦo neqꝫ hirsutuꝫ neqꝫ glabꝛũ: neqꝫ crassũ: neqꝫ tenue aut aliquẽ aliũ hñs excessũ vl' ꝺfectũ.

CDe corꝑe calidiore. CAP.LII.

q **Uecũqꝫ** aũt in calitate a medio recedũt: nõ tñ in hũiditate ⁊ siccitate: hec quantum ad carnosuꝫ genus attinẽt (De hoc.n. pñs est ꝺmo) vident̃ qdem tãgẽtibus calidiora tm̃ q̃ꝫtũ ⁊ eoꝝ tꝑatura calidior. Tãto vͦo magis hirsuta sunt: quãto ⁊ calidiora ⁊ minus pinguedinis hñt: colorẽ aũt rubꝛũ ⁊ capillos nigros habent.

CSigna frigide temperature. CAP.LIII.

f **Rigidioris** aũt tꝑature idicia sunt piloꝝ carẽtia piguedo ⁊ fritas q̃ tãgẽtibꝰ obuiat. Color ãt vna cũ capillis: ruffus ⁊ vbi fritas excesserit liuidꝰ q̃dãmõ existit quẽ nõ nulli medici colorẽ plumbeum appellant.

CSigna sicce temperature. CAP.LIIII.

s **Iccior** ãt tꝑatura tãto gracilior est ⁊ durior bõa tꝑatura q̃ꝫto maior est siccitas. In reliqs ãt eodẽ mõ se hꝫ.

CSigna hũide tꝑature. CAP.LV.

e **T humidior** ẽt in reliqs qꝺ eodẽ mõ se hꝫ, melius ãt carnosa ⁊ mollior: ⁊ qdẽ scꝺꝫ ꝯiugatiõnẽ qualitatum ꝑmaꝝ facte itemꝑature cõpositam habent indiciorum formam.

CSigna calide ⁊ sicce temꝑature. CAP.LVI.

c **Alidior** simul ac siccior est hirsuta magis ac cal'a ⁊ dura existit ⁊ piguedie caret tenuisqꝫ est: ⁊ capillos nigros habet. Si vero multuꝫ i caliditate excedat color quoqꝫ niger illi adest.

CSigna ca. ⁊ hu. tꝑature. CAP.LVII.

c **Alidior** aũt ⁊ hũidior tꝑatura mollior ⁊ calior ⁊ carnosior tãto ẽ bõa tꝑatura q̃ꝫtũ ⁊ q̃litatibꝰ aucta fuerit. Qꝫ si pl'm augeat̃ cito a putredis corripit̃ morbis: qm̃ ⁊ hũoꝝ vitio ꝓmpte laborat. si vͦo parũ qꝺ hũidior sit: multo vͦo calior: molliores qꝺ parũ hmõi sunt his: q bonã hñt tꝑaturã: ⁊ magis carnosi: nõ paꝝ vͦo hirsutiores ⁊ tãgẽtibꝰ nõ paꝝ caliores: nigri vͦo eis capilli ⁊ caro piguedie caret. Si vͦo paulo qꝺ caliđior ml'to vͦo hũidior mollis his caro est: ⁊ multa ⁊ color cõmixtꝰ est ex albo ⁊ rubꝛo: ⁊ tãgẽtibꝰ paulo caliores: ⁊ vt sũmati dicat̃ i oibꝰ tꝑature ꝯiugatiõibus semꝑ suꝑexcedẽtis q̃litatis indicia eminebunt.

CSigna frigide ⁊ humide tꝑature. CAP.LVIII.

f **Rigidior** ãt atqꝫ hũidior tꝑatura si paꝝ qꝺ vtraqꝫ augeatur pilis nuda est ⁊ alba ⁊ mollis ⁊ crassa ⁊ piguis: si vͦo magis excesserit reliq̃ qꝺ sunt ꝺm ꝓportiõnẽ augumẽti q̃litatũ. color aũt vna cũ capillis ruffus: queãdmodũ si pl'm vtraqꝫ augeat̃ liuidꝰ. si vͦo q̃litatũ augm̃tũ fuẽit ieq̃le eiꝰ q̃ suꝑexercuerit idicia eminebũt.

CSig̃ fri. ⁊ sicce tꝑature. C.LIX.

s **I aũt** fritas vna cũ siccitate eq̃l'r augeat̃ nã duꝝ ac tenue ⁊ glabꝛũ corpꝰ hñt: ⁊ tãgẽtibꝰ frm̃: piguedo tñ ipsis ⁊ si graciles sint ꝑ carnes dispsa. Capilli ãt ⁊ color fritatis mõꝫ ac ꝓportiõnẽ sequũt̃. vbi vͦo cal'a ⁊ sicca tꝑatura in tꝑe decremẽti in frm̃ ⁊ siccũ labitur hitũ: tũc hi graciles fiũt ⁊ duri: atqꝫ atra bilis i eis dominat̃: ⁊ ob id nigri simul ⁊ hirsuti euadũt. vbi igr̃ altera q̃litas pl'm dñat̃: altera vͦo paꝝ a mediocritate recedit suꝑabũt eiꝰ q̃ dñat̃: exilia ãt erũt alteriꝰ q̃litatis idicia. In oibus vͦo de qbus supꝛadiximus ⁊ postea dicemus cõe est tꝑature indiciũ si mẽbꝛũ facile frigefit vel friditatis vel raritatis: si vͦo nõ facile vel calitatis vel densitatis: si vͦo a desiccãtibꝰ offendat̃ ⁊ aridũ ⁊ siccũ ⁊ non facile mobile fiat siccitatis: queãdmo-

dū ⁊ si ab hūectātib⁹ ęguiter se hēat hūiditatis. Inspicere aūt oꝫ si eādē oēm musculi ꝓuāt tēpaturā vel minime eādē: atqꝫ in oib⁹ aīaduertere subiectoꝝ ossiuꝫ q̄ztitatē. Nō nūqꝫ.n. gracile vr̄ mēbꝝ cū tn̄ n̄ sit gracile q̄ ad musculos attinet: sꝫ pp ossiū tenuitatē tale vr̄: sic ⁊ crassius qbusdā plerūqꝫ appet nō ob ossiū āplitudinē: sꝫ ob multitudinē carnis q̄ vel aucta vel cōminuta vel durior aut mollior effecta: siccius aut humidius mēbrū oñdit. Pauca igr̄ ac dura: siccius: multa aūt ⁊ mollis hūidius: sic ⁊ itermedia spacia similariū corpoꝝ vt plus vel minus hūide sube in se ipsis ɔtinēt: vel crassius vel tenuius vel hūidius vel sicci⁹ mēbrū oñdūt: hūidius qdē vbi subtilior ⁊ plīma est hūiditas: siccius v̄o vbi crassior simul ⁊ minor. Ipse.n. solide corporis ptes q̄ vere solide sunt ac pme nullo mō pn̄t effici hūidiores: at satis est si qs eas celerius exiccari ꝓhibeat. Intercepta autē in ipsis spacia hac vel illa hūiditate cōplere pōlē: hec v̄o est ꝓpriū ptiū similariū alimētū: qđ ex appōne fit ⁊ nō p vasa attrahit. Cōis āt hec rō ⁊ oīum ptiū existit. Et iteꝝ in salubriū atqꝫ insalubriū cāꝝ doctrina repetet̄ nūc aūt ea que ordine sequuntur attingamus.

Signa sicci ventriculi. CAP. LX.

v **Entriculi** indicia eius qdem q nā siccior existit: si celeriter sitibūdi fiāt: ⁊ pauc⁹ eis sufficiat potus a plimo aūt aggrauent̄ fluctuatōib⁹ ifestēt aut supfluiter id qđ abūdat: ⁊ cibis delectentur siccioribus.

Signa hūidi vētriculi. CA. LXI.

h **Umidioris** aūt si neqꝫ sitibūdi fiāt ⁊ supabūdans hūidū facile tolerēt ⁊ cibis gaudeāt humidiorib⁹.

Signa cali vētricli. C. LXII.

c **Alidior** v̄o nā vētriculus: melius qdē ɔcoquit q̄ꝫ appetat ⁊ multo magis q̄cūqꝫ dura sūt ⁊ nō facile alterationē suscipiūt: nā q̄ facile alterant̄ in ipso corrūpūt gaudetqꝫ calidis potib⁹: ac cibis neq a fridis vllā pcipit noxā si modice ipsis vtatur.

Signa frigidi ventriculi. CA. LXIII.

f **Rigidus** vero nā vētriculus ad appetēdū qdē plm̄ viget: ad ɔcoquēdū aūt minime: tales pserti cibos p fridi sūt ⁊ nō facile alterationē suscipiūt. Cito itaqꝫ in ipso acescūt atqꝫ iō acidis eructuatōib⁹ talis vētriculus plm̄ abūdat ⁊ gaudet qdē fridis: sꝫ ab eoꝝ vsu imodico offendit̄: ita ⁊ ea q̄ extrisecus frida occursant negt tolerare: quēadmodū neqꝫ calidus cal'a. Male v̄o tēpature q̄ morbi rōne vētriculuꝫ occupāt hoc differūt ab his q̄ nāles existūt: qm̄ ɔ̄ria nō aūt silia appetunt quēadmodū nāles.

De malis tēpaturis i vētriculo ɔiugati. C. LXIIII.

m **Ale autem** tēpature in vētriculo cōiugate ex cōpōne simpliciū cognoscūt̄: oꝫ aūt eas q̄ iam sunt dicte diligēter aduertere: easdē ab his que dicent̄ distiguētes. Nō solū.n. vētriclus sitibūdos et minime sitiētes facit: ⁊ fridi caliue potus appetētes sed ea q̄ꝫ viscera q̄ in thorace sūt: vt cor ⁊ pulmo sꝫ q ob hoꝝ sitiūt calitatē plus inspirāt ⁊ lōgius expirant atqꝫ estū in thorace sentiūt: nō sicuti q vētriculi rōne in ilijs calitatē patiūt̄: ⁊ quū potauerit nō statiꝫ sedat̄ sitis: ⁊ magis quū frm̄ hauserint q̄ꝫ cuꝫ calm̄ nimis Refrigerat aūt eosdeꝫ ⁊ fridi aeris inspiratio: q̄ nihil eos iuuat q vētriculi rōne sūt sitibūdi: ita ⁊ hi q ɔ̄rio mō se hn̄t a frida īspiratōe sensibilē sentiūt affectum.

Signa pulmonis frigidi. CA. LXV.

e **T hoc** maximuꝫ sit fridi pulmonis indiciū: vt v̄o frm̄ inspirātes manifeste dolorē sentiūt ⁊ friditatē ita ⁊ caliditas est ipsis amica: sed ⁊ pituite excrementa cum screatu ⁊ tussi expuunt.

Signa pulmonis sicci. CA. LXVI.

p **Ulmonis** auteꝫ siccitates excremētis vacāt ⁊ pituita ⁊ vocē clarā efficiūt quēadmodū humiditates obscurā reddūt ac raucā ⁊ cū vehem̄tius aut acuti⁹ loq studuerit tūc itercidūt excremēta.

De voce. CA. LXVII.

n **On tamen** ipsa vocis magnitudo a calitate: sicuti neqꝫ puitas a friditate inest: sed altera qdē aspe arterie latitudinē seqt̄ ⁊ vehemētiorē efflatū: puitas v̄o a ɔ̄rijs aduēit cāis. Quar̄ neqꝫ semper neqꝫ pmū sꝫ ex accn̄ti ⁊ solas nāles tēpaturas nō aūt aduēticias vocis magnitudo aut puitas seqt̄: qm̄ ⁊.n. talia instr̄a tēpature rōne sūt fcā: ad hec āt ɔseqt̄ hmōi vox. Icc irco ɔtigit ex voce ɔ̄ nāli tēpatura rōcinari.

De leni ⁊ aspera arteria. CAP. LXVIII.

n **Am et lenis** vox arterie lenitatē ɔsequit̄: sicuti ⁊ aspa aspitatē: lenitas igr̄ arterie moderatā seqt̄ tēpaturā: aspitas v̄o siccitatē. Aspitas ⁊.n. fit ab ineq̄litate duri corpis: arteriā v̄o durā similariū ptiuꝫ ex qbus constat: siccitas inequalem vero disperse in eisdem humiditatis defectus.

De voce acuta. CA. LXIX.

e **O dē modo** neqꝫ acuta nā vox sine angustia fauciū neqꝫ q̄ꝫuis sine latitudine fieri pōt: angustia igr̄ ab insita atqꝫ inata nascit̄ fritate: latitudo aūt a calitate. Ɔ̄rijs igr̄ nāliū vocuꝫ he q̄ ex affectu aliq̄ fiūt sūt ꝓportōales: q̄ ⁊ ipse idicia sūt cāꝝ a qb⁹ oriūt̄ de qb⁹ in libris de voce sufficiēter distixi: relique v̄o ptes aīalis iteriores exilia hn̄t tēpature indicia. Tentādū tn̄ ea ex iuuātib⁹ atqꝫ nocētib⁹ agnoscere: ac pterea nāliū potētiaꝝ opōnes. Dcm̄ v̄o est in tertio de causis accn̄tiū q cuiusqꝫ potētie v̄tus et vitiū tēpatura pncipalis existat: tēpaturaꝝ itaqꝫ idicia iaꝫ explanauim⁹.

Signa nāe istrarie. C. LXX.

c **Irca** magnitudinē v̄o vel formatōeꝫ vel numeꝝ vel sitū q̄cūqꝫ qdem sensib⁹ subijciūt̄ errata: cognitu facillima sūt: q̄ aūt sensu pcipi nequeūt: q̄dā cognitionē hn̄t difficilē q̄dā v̄o facilē. Capitis igr̄ magnitudo ac figura ⁊ cerebri simul i ꝓpatulo sīt: ⁊ ɔ̄ his ātea diximus: sic ⁊ q̄ thoracis sūt: ⁊ q̄cūqꝫ ad scapulas et hūeros vel brachia vel cubitos vel extremas manus vel coxas vel femora vel tibias vel pedes attinēt: nō est difficile agnoscere: siue ɓm formationē siue scđm magnitudinē: ex his aliqd nō recte se hēat: siue scđm numeꝝ vel ptiū: ex qb⁹ ɔstant cōpositurā: singularuꝫ etiā opōnis detrimenta facile patent. Que aūt intra corpus sunt non omnia possunt agnosci.

De ventriculo. CA. LXXI.

c **Uiusdā**.n. vētriculū ad eo puū ac rotūdū ac ꝓnū i ilia situm hn̄tē īspexi: vt māifeste ex circūscriptōe ꝓpria ⁊ videntibus ⁊ tangentib⁹ appareret.

De vesica. CA. LXXII.

s **Ic et cuiusdam** vesicā cōtigit intueri:

sita expositam ac paruam: vt si quando vrinā tardius excerneret: tumor quidam circūscriptus manifeste cerneretur: non tamen aliud ex interioribus quicq̄ȝ mihi vnq̄ȝ manifestū prebuit indiciū. Tentare autez opȝ q̄ȝ maxime fieri pōt virtutē ipsoꝝ ac vitiū: ⁊ si nō certissima scientia artificiosa saltem coniectura comprehendere veluti exempli gratia in epate

De epate. CAP. LXXIII.

v Idi enim aliquos ⁊ qdez q̄ȝplures qbus vene erāt anguste: ⁊ totum corpus colore priuatū: ꝙ si plusculū cibi assumpsissent qui presertim flatibus excitandis aptus esset ⁊ crassus ac tenax nō nulli qdē veluti pondus qdda insidens atqȝ suspensum in ꝓfundo dextre ilioꝝ ptis sentiebant nō nulli vero quādā cū dolore tentionē. In his qdē verisimile est epar esse puū atqȝ angustos meatus habere.

De hoīe pituitoso vomēte bilē. CAP. LXXIIII.

s Lterum vidi cuius totus habitus pituitam pre se ferebat quottidie tñ bilē ruffam euomebat. Censui igr̄ inspicienda alui excrementa in qbus minimū bilis appebat: q̄re ꝯiectura q̄dā cōprehēdi eū meatū qui biliosuz egurgitat hūorē nō minimā eiusdē ptē ad imū vētriculi locū quem greci Pyloron. i. hostiariū vocāt effūdere: vt i qbusdā appet aīalib' ex qb' id ꝯstat ꝙ p̄m ad eoꝝ q̄ latēt sensuz ꝯfert cognitionē ea q̄ ex sectiōis inspectōe hr̄ pitia ⁊ opōnū atqȝ vtilitatū iuētio. Quicūqȝ igr̄ facultatē dignoscēdi hmōi corpa q̄ ita lapsa sūt ꝯseq cupit oȝ ipȝ in sectōib' at in opōnū atqȝ vtilitatū iuētiōib' exercitari. Scripsimus v̇o de oib' seorsuz i tractatib' alijs de qb' in fine libri oīno ꝓposuimus facere mentōez vt discēdi cupidi itelligāt q̄cūqȝ discē optauerit: ex quo nā possint haurire tractatu: sȝ tñ d̄ hisce satis.

Quō cog̃scāt corpa egrotātia. CAP. LXXV.

q Vecunqȝ v̇o vt nūc isalubria sūt hoc est q̄ iā egritudinē patiūt dignoscē ⁊ hec ipssa oȝ: q̄ qdē subijciunt sensui ex eoꝝ q̄ ipsis insūt scd̄ȝ nām pmutatōe in magnitudine colore figura ⁊ nūero ⁊ situ: ⁊ ea q̄ est scd̄ȝ duritiē ⁊ mollitiē ⁊ fritatē ⁊ calitatez dr̄ia. Que aūt visuz effugiūt vt sūmatim dicā ex opōnū lesiōib': aut his q̄ excernūt: aut dolorib': aut tūoribus preter naturam aut hoꝝ qbusdam vel oibus.

Signa cerebri patientis. CAP. LXXVI.

p Articulatiȝ aūt q̄ qdē sūt in cerebro egre dispōnes aut demētie spēb': aut sensuū vel imaginationū lesiōib': aut actuū ꝙ s̄m electionē fiūt: aut ex his q̄ excernunt: p palatū vel nares vel aures aut hoꝝ qui ei dolores eueniunt differentijs.

Signa cordis patientis. CAP. LXXVII.

q Ve vero i corde fiūt ex difficilī anhelitus spēb' ⁊ tremulis motib' q ipsi ꝯtigūt ex pulsib' q̄qȝ ei' atqȝ arteriaꝝ ab excādescēdi celeritate aut tarditate: a febribus ⁊ refrigerationib' ⁊ in colore dr̄ijs ac eis qui ipsi adueniunt doloribus.

Signa epatis parientis. CAP. LXXVIII.

q Ve aūt in epe ex d̄fectu hūoꝝ atqȝ abūdātia ⁊ ad id qd̄ preter nāȝ euersiōe ⁊ color malo ac p̄tea ex pmutatiōe nāe i his q̄ ad digōnē aut enutritōez aut supfluitatū attinēt excretōez: sȝ ⁊ ex q̄uitatib' ⁊ tumorib' ⁊ dolorib': nō mō his q in eo ortū hūt veꝝ ⁊ illis q cōpatiendi rōne pueniunt queadmodū in aliqua vel spiritus grauis vel tussis specie.

Signa ventriculi patientis. CAP. LXXIX.

s Ic et vētriculi affectus agn̄scit vbi i ꝯcoctiōe ⁊ appetitu hūidi vel sicci alimēti delinqt. Ita ēt ex singultib' eructuatiōib' nauseis vomitibus ⁊ ipsis eorum que euomunt speciebus.

Signa thoracis patientis. CAP. LXXX.

i Ta et thoracis agnoscūt affectus exspirādi difficultatib' tussib' ⁊ dolorib': q in ipso fiūt ⁊ ex eoꝝ q̄ expuūt dr̄ia: sic ⁊ aspe arterie egritudines difficiles anhelit' ⁊ dolor i loco ⁊ q̄ expuūt ⁊ vocis offensiōes oñdūt. Scd̄ȝ v̇o eādē ꝓportionē ⁊ in alijs oib' accīt ptib': nā ex tumore dolore ⁊ opōnū lesiōe ⁊ excremētoꝝ dr̄ia sumēt idicia. Excrescente aūt nō nāles, in inflāmatiōib' durisqȝ ac laxis tumorib' ⁊ heresipelatis sunt explorāde. Dolor āt quēcūqȝ obsederit locū: aut ꝯtinuitatis solōnē aut subitā alterationē oñdit. Soluit aūt ꝯtinuitas incisione: exesiōe: fractōe: ⁊ tētōe. Alterat v̇o suba a calitate friditate humiditate siccitate. Leditur aūt opō triplr: aut q̄ vix aut q̄ vitiose aut q̄ nullo modo fit.

De dr̄ia eoꝝ que excernunt. CAP. LXXXI.

q Vecūqȝ aūt excernūt: nō nulla qdē sūt veluti ptes patientiū locoꝝ non nulla v̇o tāq̄ȝ excrementa. Que v̇o in ipsis nālr̄ ꝯtinent singula ꝓpaȝ faciēt idicationē. Dcm̄ est aūt plenius de hisce oib' in tractatu d̄ mēbris passis quē nullus an̄ nos aut in artē redegit aut ad absolutā pfectionē deduxit: quēadmoduȝ ⁊ in oib' alijs euenit qb' initiuȝ qdē aliqd̄ ab antiqs est datū nō tñ absolutū est opus. Egrotantiū itaqȝ corpoꝝ ex tractatu illo indicia sunt sumēda. Eoruȝ aūt qui in egritudinem lapsuri sunt ⁊ qui sanitati restituendi p̄ns doctrina complectitur.

Signa future egritudinis. CAP. LXXXII.

e Orum igr̄ indicia qb' egritudinis piculū iminet mediam formā hñt iter ea q̄ sanis ⁊ q̄ egrotātib' eueniūt: si qdē sanis oia s̄m nāȝ insūt: p̄ter nāȝ v̇o egrotātib'. In ꝯfinio āt hoꝝ ea q̄ sūt corpoꝝ neutroꝝ indicia: quoꝝ nō nulla qdē sūt ex eoꝝ gn̄e q̄ s̄m nāȝ sed vel q̄litatib' vel q̄ȝtitatib' vel tpib' pmutata: q̄dā aūt ex his q̄ p̄ter nāȝ: at minora his q̄ egritudinibus adsūt. Atqȝ iccirco he qdē corpoꝝ dispōes q̄ in egritudinē casura monstraui: sūt ex neutroꝝ gn̄e: atqȝ vna ea q̄ ipsa idicāt signa. Prio. n. hec sāitatē oñdūt scd̄o aūt egritudinē: ⁊ fiūt eadē signa scd̄ȝ ad aliqd habitudinē: neutra ⁊ insalubria: q̄ qdē p̄ntē dispōnē oñdūt neutra: que v̇o futurā pmōstrāt. Insalubria eadē v̇o rōne ⁊ q̄cūqȝ egrotātib' signa salutaria apparent dicent qdē salubria: q̄ futurā sanitatē oñdūt: dicent ēt egra q̄ten' p̄ntē oñdūt egritudinē. Neqȝ in āmbiguo est: ꝙ q̄ sūt vtroruūqȝ idicatiua: neutra dicēt scd̄ȝ vnūqd̄qȝ aliqd̄ neutri vocabuli significatū. Neqȝ v̇o mirari opȝ eadē signa tris in diuersis rōnib' suare hītudines: q̄ ⁊ salubria ⁊ egra ⁊ neutra dicāt. Scd̄ȝ v̇o alteꝝ significatū: q̄cūqȝ his q a morbo referiūt insunt signa neutra appellamus: neqȝ in alio significato accipiūt ea q̄ senib' insūt: hec qdē oia plib' ⁊ ꝯceptib' ⁊ rōnibus subijciūt. Quecūqȝ v̇o his q itegra sanitate fruūt iter salubria tm̄mō cōputant. Et q̄cūqȝ egrotātib' insūt (neqȝ futurā p̄nūciant sanitatē) soli ⁊ hec egroruȝ ꝯceptui subijciunt. Sed d̄ his qdē postea dicet: nūc

que futurã pmonstrant egritudinẽ prius exequamur. Quũ vero sit eoꝝ dr̃ia duplex: prius ea ptractemus que quãtitatibus qualitatibus tpibus nõ aũt pprĳs spẽbus ab eo qδ scδm nãm euariant: veluti ciboꝝ appetentia intenta vel dissoluta: aut que nõ seruet tps ꝯsuetũ: aut que ad edulia nõ vsitata feraꝶ: aut excretiões cibi supfluitatũ: que aut pauciores: aut plures: aut humidiores: aut duriores existant. Sic humidoꝝ excrementorum vel defectus vel supabũdantia pter ꝯsuetudinẽ nãlẽ: aut in colore: aut in ꝯsistentia varietas aliqua: aut in tpe excretionis: et vigilie plures: ac somnus: aut nõ ꝯsueto tpe. Eodez mõ potus calidi aut fridi insolens appetitus: sicuti ꝛ circa rerũ venerearũ vsum in modica aut intẽpestiua ꝯcupiscentia ꝛ plures aut pauciores sudores his qui sint opportuni: ꝛ ad motus torpor: aut si moueri tentauerint grauitas aut vehemens exsolo: menstruoꝝ occultatio: vel imodica aut dimiuta euõ. Sic ꝛ que per ora venarũ greci emorroidas appellant fit sanguinis effusio: sed nõ eadẽ que prius in cibo potuqꝫ voluptas sunt future indicia egritudis hebetudoqꝫ ai nõ nãlis aut obliuio quedam incõsueta: aut somni qui pluribus imaginatõibꝰ abũdant: qꝫ prius: ꝛ odoratus visus vehebetiores aut turbulẽtiores: ꝛ vt simplr dicã qcũqꝫ scδm nãm inerũt. Hec qdẽ augmẽtata: hec vero cõminuta: hec vero tpibus qbusdã aut qualitatibꝰ imutata: si qdẽ ꝛ ipsius corporis moles: aut maior aut minor: aut magis alba: aut magis rubra: quẽadmoduz liuidior aut nigrior: ructusqꝫ ac sternutamenta: ꝛ flatus plures: aut pauciores his qui scδz nãm: sic ꝛ quecũqꝫ p nares vel palatũ vel aures p quos meatus cerebrũ expurgaꝶ: vel quãtitatibus vel qualitatibꝰ imutata. Hec igiꝶ oĩa ex gñe eoꝝ sũt que scδm nãm morsus quoqꝫ ventris vel in ore ventriculi vel in aliquo intestinoꝝ aut quũ aluus subduciꝶ: aut quũ vomitus excitaꝶ: siue aliqs alius dolor moderatus. Ex gñe qdẽ exit eoꝝ que preter nãm nõ tñ qui ita se hñt egrotare dicunꝶ: sicuti neqꝫ qui capite grauanꝶ aut dolẽt: quũ nõdũ in ꝯsuetis ipediunꝶ opõnibꝰ: hic.n. in huiusce modi dispõnibus terminus est. Atqꝫ iccirco in eo qδ ad aliqd eandẽ dispõnẽ egram atqꝫ neutrã appellabimus: nã pro vigore potẽtie que vel facile substinet: vel vinciꝶ: vnaqueqꝫ ex his quas antea diximus vel morbus est vel neutra dispõ: sic ꝛ quecũqꝫ in sensibꝰ nõ in eo qδ magis aut minus inuicẽ differunt: sed toto gñe sunt pter nãz. Et hec sũt signa morboꝝ donec modica fuerint ꝛ nõdũ hoiem a ꝯsuetis opibus sufficiunt a mouere: talia vero sunt in gustu qdẽ: quũ vel salse vel amare aut alicuius alterius qualitatis sapor nobis indicaꝶ: siue in oĩbus que bibunꝶ aut manducanꝶ: aut pter qp aliqd assumaꝶ saliua ipsa talis sentiatur. In odoratu aũt qñ alicuius vnius qualitatis sensum habemus nullo odore pñte: aut quũ plura dr̃ia narribus admouemus oĩa veluti silia sentimus. Sepius vero nihil sentimus aut aliqd fetens ẽt si nihil adsit qδ feteat. Quãtũ vero ad auditũ soni ꝛ strepitꝰ ad id qδ pter nãm ptinent: quẽadmodũ in visu quecũqꝫ ante oculos apparere credunꝶ nigra ꝛ atra ꝛ cerulea ꝛ ruffa ꝛ rubra: ꝛ nõ nulla rotũda: nõnulla autẽ ob longa: quedã gracilia quedã crassa oculis ptendi videnꝶ. In sensu aũt tactus quũ inequalitas aliqua vel spissitudo: vel grauitas: vel tentio: vel torpida: vel vlcerosa dispõ in toto corporis habitu sentiꝶ: sic ꝛ in singulis ptibus vel tentio vel compressio vel morsus vel grauitas qñ modice fuerint ac minime firme: neutram quidem dispositionem adesse demonstrant: futuram vero egritudinem prenunciant.

¶Signa corporũ egrotantiũ. CAP. LXXXIII.

e Tque in iam egrotantibus signa videꝶ: ex qbus nõ nulla salutẽ nõ nulla mortẽ portẽdũt. Prima qδ salubria: altera vero gñe qdẽ egra: secũdũ spẽm aũt pniciosa dñr. Sumunꝶ aũt vt vlr dicamus ex opõnũ virtute ac vitĳs: scδm ptẽ vero ex pticularĩũ opõnibus quoꝝ gñia antea diximus. Primũ qdẽ eoꝝ que principia exñt: scδm vero illoꝝ que a principĳs ortũ hñt: et tertiũ eoꝝ q̃ ex se ipsis gubernanꝶ. A pncipĳs aũt quasdã deriuatões hñt. Quartũ si qdem genus eoꝝ que tunc diximus ex se qdẽ ad aliqd pnoscendũ inutile est: fm accñs aũt ꝛ ex his aliqñ precognitões erunt: quẽadmodũ ꝛ ex excrementis: ex his qdẽ cõpatiendi rõne ex excrementis aũt qñ coctionis ꝛ incoctõis signa ꝯtinent. Quare fieri nõ põt qn oĩno significent aut nãm mãei: aut mãz nãe: aut neutrũ neutro dñari. Sed que qdẽ manifestã indicãt coctionẽ ex salubribus sũt sicut q̃ cruditatẽ egre que vero neqꝫ coctionẽ neqꝫ cruditatẽ oñdunt: ex neutroruz sunt nã. Sũt vero ꝛ neutra quecunqꝫ nunc qdẽ hoc nunc vero ꝯrĩũ significãt: veluti digiti denigrati. Talia sunt ẽt cretica.i.decretoria accñtia de qbus oĩbus in libris de crisi dcñ est: sicuti ẽt de his que ad vnamquãqꝫ attinent opõnẽ: in his libris in qbus de causis accñtiũ agiꝶ. Quare oẽm hoꝝ singuloꝝ mãz ex eisdẽ libris colligere opz. Ego vero plixitati parcẽs hic sermoni de signis sermonem finem faciaz: transgrediar autem ad illum qui de causis.

¶De causis salubribus insalubribus ac neutris.
CAP. LXXXIIII.

q Uoniam aũt ex his: nõ nulle qdẽ ꝯseruarices: non nulle vero effectrices: incipiendũ est a ꝯseruatricibus. Quũ igiꝶ nõ vnũ tm̃ sit sanũ corpus: sed plura vt supra diffiniuimus: in eoꝝ singulis ppria erit cã ꝯseruatrix. Si qdẽ oĩs cã in eo qδ ad aliqd exit. Hic igiꝶ denuo sumẽdũ initiuz ab optima corporis ꝯstõne: ac que ei salubria sint ꝯsideranduz. Eoꝝ aũt inuentionez ipsius rei nã insinuat. Si.n. impatibile atqꝫ inalterabile esset corpus semp optima ꝯstõ pduraret: neqꝫ artis psidio indigeret. Qm̃ vo alteraꝶ corrũpiꝶ ꝛ vertiꝶ: neqꝫ eũdẽ seruat prioris status tenorem ea ratione auxilium desiderat.

¶Quot modis nr̃z corpꝰ alteꝶ. CAP. LXXXV.

s Ecundum quot igiꝶ alteraꝶ modos: tot auxiliorum hoc est cãꝝ ꝯseruatriciũ gñia habebit: quas ex his que dicta sunt liquet esse ex correctiuarũ gñe: sed qꝛ paulatiz correctões faciunt: añqꝫ oĩs ingruat noxa non pseruãtes ab futuro malo: sed pñtis status cõseruatrices medici appellant. Alteraꝶ igiꝶ corpus a nõ nullis qdẽ neccio: a qbusdã vero nõ neccio. Dico aũt neccio: que nulla est euitandi rõ: non neccio aũt reliqua: nã aerem qdẽ nos ambientẽ semp attingere: comedereqꝫ ac bibere: ꝛ vigilare ꝛ dormire est neciũ: ensibꝰ aũt ꝛ exitialibus feris obuiare nõ neciũ. Quare circa primũ cãꝝ genus versaꝶ ars corporis ꝯseruatrix circa scδm aũt minime. Quot igitur numero sint ea que ex necitate corpus alterant distinguẽtes pprĩũ in singulis eoꝝ. Cãꝝ salubriũ genus inueniemus vnũ qdẽ ex ambientis aeris adhesu: alterum vero ex motu ꝛ qete ꝛ totius corporis ꝛ ptiũ singularũ: tertiũ ex somno ꝛ vigilia: quartuz ex his que assumunꝶ. qntũ ex his que excernunꝶ ꝛ retinenꝶ: sex-

tū ex aīe affectibus. Ex his.n. neċe est aliquo mō affi
ci corpus : ab aere q̄dem ambiente:q2 aut calefit:aut
frigefit:aut exiccat̄:aut humectat̄: vel scd̄m hoꝝ pati
tur ꝯiugationē:aut in tota alterat̄ suḃa. Ex motu ve-
ro ⁊ q̄ete:quū vtraqȝ modū excesserint. Ex his que
assumunt̄ aut excernunt̄ aut retinent̄ : hec si q̄deȝ oīa
ꝑtim q̄dē euidenter: ꝑtim vero per alias cās medias
alterant corpus ⁊ sanitatē corrūpūt : ⁊ de hoꝝ singu-
lis seorsum scripsimus in tractatu qui de salubribus
inscribit̄. Oīa igit̄ nūc dicta gn̄a māe quedā sunt sa-
lubriū cāꝝ. At vsu opportuno adhibito cāe fiunt cō-
seruatrices atqȝ salubres : sed vbi a modo deliquerit
insalubres reddunt̄. Unde ēt liquet ex his non alias
p̄ter has aut salubres:aut insalubres cās a nobis exi
stimari oportere : at easdē potius qn̄qȝ q̄dē salubres:
qn̄qȝ vero insalubres:in eo qꝺ ad aliq̄d esse: nam vbi
motū corpus desiderat:exercitatio q̄dē salubris:ociū
aūt insalubre:quū vero eget q̄ete.ociū q̄dem salubre
exercitatio aūt insalubris. Eodē mō de cibis ⁊ poti-
bus ⁊ de alijs oībus statuēdū . Hoꝝ.n.singula qn̄(vt
necessitas corporis exigit) cuȝ mensura ac qualitate
opportuna adhibent̄ salubria fiunt . At quū citra oēȝ
neċitatē ac p̄termodū afferunt̄ isalubria. Atqȝ he due
sunt circa salubre ⁊ insalubre intentōes:rei.s. q̄ adhi
bet̄ qualitas ac quātitas:neqȝ.n. est rōni ꝯsentaneū:
ēt tꝑis occasionē:que in his que dicta sunt cōtinetur
veluti tertiū aliqꝺ ab eisdē diuersuȝ itroducet̄. Si.n.
tali ⁊ tanta re allata egeat corpus nemini dubiuȝ q̄n
ēt in tꝑe opportuno afferat̄ occasio: siq̄deȝ tꝑis inde
ortuȝ hȝ : qm̄ fluxibile ac facile mutabile est mortale
corpus:ac pro transmutatiōis mō alijs alio tꝑe eget
auxilijs . Quare nō est tertiū aliqꝺ p̄ter ea que dicta
sunt tꝑs. Sepius aūt eo tāq̄ȝ tertio quodā ob eā quā
diximus cām ad docendū vti ꝯsueuimus. Qm̄ vero
in his ipsis intentionib⁹ : ⁊ alie cāe salubres ⁊ id qꝺ
ꝓpositū est gen⁹ꝯtinet̄ rursus easdē repetamus. Op
time igit̄ corporis ꝯstōni quū circūfusus aer fuerit in
tempie positus earū rerū de q̄bus nuꝑ diximus: q̄e-
tis.s.ac motus:somni vigilie: ⁊ eoꝝ que assumuntur
atqȝ excernunt̄ quātitas moderata ꝯueniet: quū ve-
ro aer a tēpier recesserit : tm̄ a mediocritate euaria-
re opȝ quātus fuerit ab optima tꝑantia recessus. Hi
vero sunt mediocritatis termini:in aere q̄dē ambien
te vt neqȝ horreat ꝑꝑ frigus neqȝ sudet ꝑꝑ estum. In
exercitijs aūt quū primū lassari cepit corpus ꝯfestiȝ
gescere in cibis aūt coctiōis ꝑfectio ⁊ excrementorū
modus in quali quātoqȝ ꝯueniens. Equalis vero in
his quodāmō est coctiōi appetitus. Quare neqȝ pre
fide egent:qui singuloꝝ que assumunt̄ quātitatē me-
tiatur. Optima si q̄dē nā:quātū appetit:tm̄ ēt ꝯcoq̄t:
sic ⁊ somno modū ipsa nā p̄finit his qui optimā cor
poris ꝯstōnē sunt sortiti: ⁊ tūc a somno excitant̄:quū
corpus ampliori q̄ete nō eget:quūqȝ talē victus rōnē
adhibuerint : nullū est in eoꝝ excrem entis delictuȝ:
que vel per ventrē vel per vrine meatus vel per to-
tū corpus egerunt̄:nā priora q̄dē ex mō eoꝝ que assu
munt̄ tꝑant̄ : totū vero corpus salubriter ꝑflari facit
exercitij vsus moderatus. Liquet aūt ab ipsis caueri
oportere oēs aīi imodicos affectus:videlȝ ire tristitie:
furoris:timoris:inuidie : hec.n. alterant atqȝ a natu-
rali statu corpus auertunt.

¶De venereis. CAP.LXXXVI.

v Enereorum vero iuxta epicu-
ri sn̄iaȝ: nullus est
vsus salubris:re vera aūt ꝯfert:si tm̄ inter-
ualli in eoꝝ vsu adhibeatur: vt neqȝ resolo

aliqua sentiat̄ : ⁊ ipse se ipso hō quodāmō leuior fa-
ctus ac melius spirare videat̄. Tꝑs vero ad vtenduȝ
opportunū:quū in excessuū oīum mediocritate cor-
pus fuerit ꝯstitutū: quū.s. neqȝ supra modū plenum
neqȝ vacuū extiterit:aut in calore:aut frigore:aut sic-
citate:aut humiditate excesserit corpus:ꝙ si aberrare
ꝯtigerit paruus fit error:melius aūt illi calefacto:ma
gis q̄ȝ infridato: ⁊ pleno q̄ȝ vacuo ⁊ humecto potius
corpore q̄ȝ exiccato: vti venereis . Hoꝝ aūt singuloꝝ
que dicta sunt qualitas in optima corporis constōne
est eligenda:exercitij q̄dē in quo totius corporis ꝑtes
equa ꝓportōe mouent̄ ita vt nō alie q̄dē vltra modū
fatigent̄ alie vero citra. Cibi aūt ⁊ potus optimā ha-
beant tempieȝ:sunt.n.nāe ꝯuenientiores que opti-
ma fuerit p̄dita tꝑatura. Eadē in reliq̄s ēt est rō adhi-
benda. At si qꝺ ab optima cōstōne defecerit corpus
(nō aūt vehementer) ⁊ he que ipsius sanitatē cāe cō-
seruant: ꝓportiōe mutabunt̄: sed quū multa sint hu-
iuscemodi corpora per singula gn̄a seorsuȝ dicendū.
Qꝺ igit̄ in tꝑatura euariat instrariaꝝ aūt ꝑtiū seruat
cōmoderationē duplicē hȝ salubriū cāꝝ formā:alte-
ram q̄dē earū que ipsius ꝯseruant tꝑaturā:alterā ve-
ro eam que ad optimā trāsferūt:que itaqȝ ipsius tꝑa
turā conseruant:tm̄ a causis optime tꝑate nāe dista-
bunt:quātū ⁊ totius corporis tꝑatura ab illa euaria-
bit. Calidiora si q̄dē corpora calidioris victus rōnem
exposcunt:frigidiora aūt frigidioris: ⁊ sicciora sicci̇o
ris: ⁊ humidiora humidioris: ac s̄m ꝯiugationē cali
diora ac sicciora calidioris ac siccioris:eadē in reliq̄s
ēt ꝯiugationib⁹ ꝓportione seruata . Recte si q̄dē cāꝝ
vtet̄ mā qui nāles earū potētias agnouerit : veluti ꝙ
motus:defectus alimenti:vigilie:excrementa: ⁊ oēs
aīi affectus corpus exiccant:at que his ꝯ̄ria exn̄t:hu-
mectant. Ita vero ⁊ calefacientia ⁊ refrigerantia vi-
te instituta ⁊ ciboꝝ ac potuū:atqȝ vt simpl'r dicā oīuȝ
que corpori afferunt̄ mās quis noscens atqȝ poten-
tias salubribus vtet̄ causis silia silibus afferendo: si q̄
dem eius ꝓpositū fuerit in eodē in quo accepit hītu
corporis seruare tꝑaturā. Qꝛ si ꝑmutare atqȝ ad me-
lius traducere statuerit:alterū est hic salubriū cāꝝ ge
nus:his q̄dē quas nuꝑ diximus ꝯ̄riū:equal'r vero de
clinās ad alterā ꝑtē a bene tꝑatis ⁊ medijs:que opti
mis ꝯuenire naturis dicebamus. Calidior si q̄deȝ ac
sicciori tꝑatura a calidioris ac siccioris victus rōne ad
exactissimū bōe tꝑature habitū minime trāsfert̄ . At
taliū erit vsus neċius que tm̄ eis que bn̄ tꝑata exn̄t fri
diora sint:atqȝ humidiora:quātū ⁊ nā nām in calidi-
tate ⁊ siccitate suꝑabat:nā tale cāꝝ genus nāles cor-
rigit intēꝑantias alteruȝ vero de quo supra diximus
tꝑaturā ꝯseruat. Est aūt vtriusqȝ vicissim apud medi-
cos vsus neċius:nā quū p'lm suppetit ocij corrigere
opȝ:ac sensim ad meliora transferre:neqȝ.n. nā patit̄
eas que subito fiunt alreratōes:hoīem aūt neċijs oc-
cupatiōib⁹ districtū i eodē p̄stat hītu ꝯseruare. Quo
pacto igit̄ ⁊ hoc ipm̄ primū cāꝝ genus cōseruatiuuȝ
appellamus:nā forte magis alteratiuū ⁊ curatiuuȝ ⁊
nālium deffectuū correctiuū vocare ꝯueniat: qm̄ ad
vniuersuȝ sanitatis genus referentes: nō ad eas que
s̄m spēm ꝺ̄rias quecūqȝ sanos ꝯseruant:cōseruatiua
oīa vocamus:siue p̄stinū tm̄mō hītū tueant̄ : siue ad
melius totā traducant tꝑaturā:at que deteriorē statū
efficiunt insalubria. Quecūqȝ igitur siliem hn̄t in oī-
bus corporis ꝑtibus intēꝑieȝ eadē egent ꝓcuratione
que vero dissiliem dissili. Nā fieri pōt vt vētriculus
frigidior sit:q̄ȝ oporteat : caput v̄o calidi⁹ atqȝ vtrūqȝ
ꝓprijs egeat auxilijs: ac rōne eadeȝ singule alie ꝑtes

quũ fuerint aut ꝑter modũ humidiores aut ficciores:
aut:calidiores:aut fridiores:ſue intempiei victũ exi
gant accõmodatũ. Neqꝫ igr̃ mõ eodẽ oẽs tales cor=
poris ptes exercebimus:neqꝫ equaliter:humectabi=
mus:aut exiccabimus: aut tale aliud quippiam age
mus. Plenius vero de his diximus volumine illo:
quod de salubribus inscribitur.

¶De causis salubribus partium instrumentariarũ.

CAP. LXXXVII.

i **Instrumentariarum**
aũt ptium cãe salubres queadmodũ:ꝛ hic
ad optima ꝯſtõne delinquit: ita ꝛ inuicez
distabunt:alie.n.sũt salubres erroribus qui in forma
tione ꝯsistunt:alie his qui in magnitudine vel nume
ro vel positu. In formatõe igit plures ꝯtingunt erro
res:nã ꝛ figura ptis:ꝛ si qua in ea cauitas est ſm nãz
vel meatus:vel aſpitas:vel leuitas qñ a nãli medio=
critate recesserit. Si qdẽ parũ hoc patiant:salubrium
corpoꝝ retinent appellationẽ:si vero amplius insalu
briũ. Qꝫ si tantus fuerit recessus vt opõni afferat de=
trimentũ iam egrotare dicent: ſm quãtitatẽ aũt ex=
cessus:atqꝫ defectus ad easdẽ ducit dr̃ias. In nume
ro vero siue vna siue pl'es quecũqꝫ ex similarib⁹ pti=
bus fuerint aut deficiant aut supabũdent. Ex hoc ge
nere ẽt sunt quecũqꝫ in nobis substãtie ꝑter nãm ꝯsi=
stunt. Reliquũ est aliud genus qđ ad sitũ cuiuslibet
simplicis attinet ptis: in quo ꝛ ipso quattuor sũt oẽs
dr̃ie:prima qdẽ que optima exit. scđa vero que parũ
euariat atqꝫ ideo salubre efficit corpus: ꝛ tertia que
insalubre qñ amplius a mõ recesserit:ꝛ quarta que iã
egrũ recessu plurimo reddit. Quecũqꝫ igr̃ ptes ĩ figu
ra deliquũt veluti que blese varre ꝛ oblique appel=
lant. Ne quũ nup natus adhuc tenellus est:formatõe
atqꝫ alligatõe ad nãlẽ traducunt hitũ: ꝙ si iam aucto
infante ad duritiez puenerint emendari nõ pñt. Sic
errores qdẽ qui ad cauitatez attinent quũ adhuc au=
geri pseuerant correctionẽ admittũt. Quũ aũt iaz ad
vltimũ puenerit:nullus est remedio locus. Cauitates
igr̃ gete atqꝫ alligatiõe pue reddũt: magne vero priũ
opõne ꝛ spũs retentõe:sic ꝛ quecũqꝫ foramina oraqꝫ
Et qdẽ que nãlẽ magnitudinẽ ptes exupant gete ac
cõmoda alligatõe minores redduntur: augent aũt ꝛ
nãli motu ꝛ frictiõe moderata ꝛ qbuscũqꝫ alijs plus
sanguis attrahere nã aptis. Deficientes vero ptes q̃
cũqꝫ ex sanguine ortũ habuerũt corrigi qdẽ nõ est im
possibile. Que aũt ex semie ꝑpe modũ ĩpoſe existit:
licet tñ aliquando loco eorũ alia formare que vsum
haud dissisem pstent. Earũ vero oĩum nã opifex est:
medicus aũt minister. Que vero numero excedunt
his ablatio cã salubris exit. Inspicere vero oꝫ in qb⁹
id fieri possit:nã si ipoſe appeat transponere tentãdũ
est. Eadẽ est ꝛ eorum que in situ vitia sunt emenda=
tio: neqꝫ in obscuro est ꝙ duo sepius: aut tria vitia
eandẽ ptẽ pñt occupare: sicuti in eo q vẽtriculũ puũ
simul atqꝫ rotũdũ atqꝫ aduersus septũ hũit incũben=
tem: in ipso ꝛ eni magnitudo formatio ac situs erant
deprauati: tpatura quoqꝫ fridior existebat hic nullo
artificio ad nãlẽ haibtũ trãsferri poterat. At ne adeo
infestaret erat remedio locus:nã qm̃ repleto ventri=
culo difficultate spirandi ꝑmebat:minus cibi at ma
gis alimento opportuni ꝛ qui nõ difficulter subdu=
ceret ter die assumebat. Alteri vero cui obstructio in
epate ob vasorum angustiam sepius contingebat:ex
tenuans victus pro remedio inuentus est.

¶De solutione cõtinuitatis. CAP. LXXXVIII.

r **Eliquum** igitur id morbi genus
est qđ ꝛ similaribus ꝛ
instrarijs ptibus cõe existit: solo.s. ꝯtinui
tatis quã qspiã forte his vnqꝫ adesse nega
ret qui integra sanitate fruũt. Qm̃ semper sit passio
quẽ sane latet eandẽ in oĩbus gñibus fore dubitatio=
nem:nisi.n.opõnis lesio sensibilis senitatẽ ab egritu
dine sepet:sed qualitatẽ tm̃mõ dispõnis introspicia=
mus ppetue passibilitatis dogma nec̃io recipiemus:
quũ nullus sit qui oẽs opões optimas habeat. Sed
de hoc qdẽ vt qđ ad logicã potius ptineat ꝯtẽplatio
nem seorsuz ꝯsideret:salubres vero cãs: vt his quos
nemo dubitat egrotare deinceps pcurramus:a ma=
la tpatura exordiũ faciẽtes. Hic vero prius distigua
mus que oẽs fere medici ꝑtermittunt alias qdez esse
salubres cãs eius intẽpature que iam facta est: alias
aũt illius que ꝛ adhuc sit: sicuti ẽt alias eius que fu=
tura est: huius itaqꝫ postreme he qdez in ꝑseruatiua
artis pte ꝯtinent:he vero in salubri. Prime aũt inter
oẽs in curatiua tm̃mõ:sed ei⁹ quã mediã inter vtrãqꝫ
locauimus in ꝑseruatiua ꝛ curatiua. Iam.n. factam
atqꝫ exñtẽ egritudinẽ curare oꝫ: sed que nõdũ qdez
adest:at futura est:ꝓhibendũ est ne fiat ab ea que est
in corpore dispõne. Eius aũt que adhuc sit qđ qdem
fcm̃ est curare opus est:qđ aũt futurũ ꝓhibere ne fiat
ꝓhibebit aũt sublata ea dispõne quã seq nã apta est.
Talis vero dispõ cã añs appellat. Facta aũt egritudo
curabit soluta ea dispõne a qua primũ ea que scđm
nãz dedit opõ quã qđ ꝛ ipsaz morbi eẽntiã dicim⁹ eẽ.

¶De comunissima intentione curatiua.

CAP. LXXXIX.

c **Curatio vero** vnã precipuã ac
cõmunissimã hꝫ
intentionẽ ad id qđ est dispõni auferende
ꝯriũ. Ex hoc si qdẽ gñe sunt cãe ille omnes
que sanitatẽ efficiunt. Scđm ptẽ vero ex vnicuiqꝫ di
spositiõi ꝯrijs. Calido igr̃ affectui cã frida ꝯria existit
frido aũt calida:eadẽqꝫ in ceteris ꝓportione. Et.n.si
oẽ imoderatũ est ꝑter nãm:moderatũ vero scđm nãz
necesse est oĩno vt imoderatũ ab imoderato ꝯrio ad
mediocritatẽ redigat. At mãifestũ est ꝙ scđm poten=
tiam nõ aũt imaginationẽ ꝛ calefaciens ꝛ refrigerãs
ꝛ quecũqꝫ alia huiuscemodi oꝫ assumere. Voco aũt
scđꝫ potentiã qđ re ipsa vere tale existit quale esse dr̃.
Scđꝫ imaginationẽ ãt qđ ex ꝓmpto qdẽ sensit tale eẽ
imaginamur:quũ tñ vere tale nõ sit: Sꝫ qua sint hec
rõne distinguenda diximus in his libris in qbus de
simpliciũ medicaminũ ptãtibus agit. Ad iuentionẽ
aũt salubriũ cãꝝ quecũqꝫ qdẽ vt ad eam que iam fa=
cta est egritudinẽ cãe salubres exñt: via illa doctrine
vtendũ qua id qđ imaginamur:ab eo qđ talẽ hꝫ ptã=
tem sepat. Quecũqꝫ vero vt ad eam que adhuc sit et
hac eadẽ via atqꝫ illa ꝑterea ex qua egritudinũ cãe in
ueniũt. Esto.n. si ita ꝯtigerit in humoribus putrescẽ
tibus accendi febrez: indicatio in hmõi est euõ atqꝫ
alteratio. Hec qđ que putredinẽ finiat manẽte adhuc
subã:euõ vero que totam ex corpore subam educat.
sed dicta qdẽ alteratõis spẽs ꝯcoctio existit: quã vbi
inuenerimus a qbus nã causis fieri ꝯtingat:tũc vtiqꝫ
eoꝝ que hoc pacto salubria sunt sciam tenebimus:
Euões aũt fiunt ꝛ per sanguinis emissionẽ ꝛ clyste
ris vsum ꝛ per vrine vias atqꝫ eam que per cutem fit
transpirationẽ ac ꝑterea per eam que fit ad ptes op=
positas attractionẽ atqꝫ ad alias ꝓpiquas deriuatio=
nem:nã ꝛ ad hoc idez genus ptinet citare menstrua
atqꝫ ora venarum que greci emorroidas appellant

aperire:ac per palatū nareſq; expurgare. Quū igit̄ ⁊
hic mās inuenerimus ꝗbus in qualitate ⁊ quātitate
⁊ mō vſus adhibitis euo fit i ipſa artis ꝑte ſalubria
inuenient̄:atq; eoꝝ oium inuentio tradit̄ in eo volu
mine qð de arte curatiua iſcribit̄. Eadē rōne in alijs
tribus itꝑaturis ſi vnū cōe ꝓceptū obſeruabimus vt
vnāquāq; prius que efficit cām reſcindamus: deide
ita ad illā que ab eadē cā fcā eſt egritudinē accedamus
cāꝝ ſalubriū inuentionez faciem⁹. Scðm vero
cōpoſitas intꝑaturas ex ſimplicibus cōpō cōmoſtra
bit ſalubria ꝓcepta:quū hic quoq; ſtuduerimus pro
magnitudinē intꝑature eidē ꝯueniēs inuenire reme
dium veluti ſi ita ꝯtigerit ꝙ in decē ꝗdē numeris ad
caliditatē maiorē ea que nāe ꝯueniat decidat corp⁹
ſeptē vero ad ſiccitatē maiorē:tunc ſalubrē cām i hu
iuſcemodi affectibus eſſe oportebit: decē ꝗdē nume
rus frigidiorē:ſeptē vero humidiorē:ſi igit̄ ipſi ꝑticu-
le patienti admoueat̄ tale remediū tanto erit fridius
atq; humidius quantū exigit indicatio. Q; ſi ꝑticula
affecta in penitioribus locis ſita ſit:machinari oz in-
ſuper tale inuenire ſalubre remedium cuius vis ne-
quaq; in itinere antea ſoluatur. Si itaq; calidius eſſe
oportuerit eo qð eſt moderatū: nō ſolū tantā habeat
caliditatē quātā exigit morbus: ſed vltra eandē men
ſurā tm̄ adijciat̄:quātū ex ſitu vt ꝑtingere poſſit ad lo
cū patientē ſit nec̄iū. Si vero frigidus nō ſimplr̄ tātū
friditatē oz augere:ſed ⁊ mā quoq; prius eſt aīaduer
tenda:ſi.n.craſſa ſit nō admodū poterit ad ꝓfunda pe
netrare at potius ꝯriū ꝓſtabit effectū ſpiſſando ſupfi
ciem atq; denſando at ſi tenuioribus ꝑtibus cōſtet:
poterit ſane plīn ſubire ꝓfundū. Idē in humectanti
bus atq; exiccantib⁹ accidit:in ꝗbus craſſitudo atq;
ſubtilitas ꝑtiū ſube eſt inſpicienda. A ſitu ꝗdē loci vt
nuꝑ diximus inuenit indicatio ſalubre remediū. A
formatiōe aūt ⁊ ſita ſimul qn̄ effluxus ſenſibiles atq;
ad aliū locū foraminibus patētes habuerint: aut his
oino caruerint. Quos.n.effluxus ad ꝓncipalē deffer
ri ꝑtes cognouerimus: auertemus atq; ad illas ipelle
mus que nullū hn̄t ꝓncipatū. Illud vero manifeſtuz
ꝙ earum que intemperaturam efficiunt cauſarum
curatio fit per euacuationez: nam ipſe intemperatu
re ſola alteratione ſanantur.

Curatio ſolutionis continuitatis in parte carnoſa.
CAP. LXXXX.

c **Ontinuitatis** āt ſolōnis cura
tio itētionē ꝗdē
hz vnionē que in ꝑtibus ꝗdē inſtrārijs im
poſſibilis eſt:in ſimilaribus vero nō ſemꝑ
polis. At qn̄q; ſicuti i carnoſis ſanitas ꝯglutinatione
ꝑficit̄: nihil vero differt neq; ſi coalitū appellaueris.
Ipſam vero an̄cedit qn̄ vulnus maius extiterit ꝑtiū
applicatio diſtantiū que ex formatōis gn̄e exiſtit: vt
autē hec ipſa firma ac ſtabilis fiat ⁊ alligatio cogens
in vnū que diſtant ⁊ fibule ⁊ ſuture vtiles ſunt. Coa-
leſcere aūt facit ea que inuicē diſtant: ac priſtinā re-
ſtituit vnitatē ipſa nā. Nr̄z vero opus eſt vt diximus
applicare extrema diſtantiū ꝑtiū atq; ita vt in vnum
coacta ſīit ꝯſeruare: ⁊ tertio loco cauere ne ꝗd labris
vlceris intercidat: ⁊ quarto ipſam ꝑtis ſubſtantiā cō
ſeruare ſalubres: ſed quo pacto ⁊ primū ⁊ ſcðm im-
pleamus officiū dcm̄ eſt. Tertiū vero in cogendo in
vnū ꝑtes diſtantes exequemur ſi nihil extriſecus in
cidere ꝑmittamus:qm̄ ſepius vſu euenit vt pilus aut
oleū:aut aliqua alia humiditas interueniens earum
que copulande ſunt ꝑtiū vnitatē ipediat. In eo autē
qð ſequit̄ tꝑe per ſuffluxiones tertia intētio retinet̄.

Ipſam vero ſuffluxionē ex eiuſdē ⁊ ꝯrij loci diuiſio-
ne: ⁊ figura opportuna cōparandū. Partis aūt ſubaz
ſalubrē cū mediocriter exiccantibus cōſeruabimus.
Hec ꝗdez eſt ſolute ꝯtinuitatis curatio:quū ipſa ſola
ſeorſuz in carnoſa ꝑte ꝯſtiterit. Q; ſi alicui alteri mor
bo ꝯiungat̄ plures ſunt indicationū intentōes quas
in cōpoſitoꝝ vel cōplicatoꝝ ſiue vt cuiq; appellare li
buerit doctrina trademus. In pn̄ti aūt ſermone ad re
liquas vnitatis ſolutiones accedendum.

De ſolutione continuitatis in oſſe. CA. XCI.

f **Ractio** igitur eſt ꝯtinuitatis i oſſe
ſolō:que quātū ad itētio-
nem primā inſanabilis exiſtit. Quo ad ſe-
cūdā vero quodāmodo ſanabilis fit. Pri
ma igit̄ intentio eſt coalitus ꝑtiū qui ob oſſis duritiē
fieri n̄ pōt. Scða alligatio que fit callo ſuꝑnato ꝑtes
fractas alligante. Calli āt gn̄atio qua ꝗdez ex mā ⁊ a
nā fit eſt ⁊ ad alia cōis. Qua vero formā oſſi vicinaz
hz ex eiuſdem fit alimento. Molle vero ⁊ puerile os
coaleſcere pōt. Sed perraro fit talis affectus ꝗn cuz
altero ſotiet̄:magna.n. ex ꝑte muſculi aducētes vna
corporibus alijs fractis oſſibus patiunt̄. Quare ⁊ cu
rationis intentio oritur duplex:quarū altera ꝗdez cir
ca oſſa altera vero circa corpora adiacentia verſat̄:
ſed hec ꝗdē in carnoſaꝝ ꝑtiū cōplicatis dicet̄ affecti
bus. Nunc vero de fractionib⁹ dicendū. Qm̄.n.ha-
rum ſanitas calloſitate ꝓcurat̄ vt callus generet̄ pro
prij oſſis alimenti ſuꝑfluitatē nāe ſugerere opz:hanc
vero ſuꝑfluitatē in qualitate ac quātitate ſeruare mo
dum eſt nec̄iū. Unde ⁊ rō victus eſt adhibenda que
tm̄ ac talē influere oſſibus ſanguinē preparet:qualis
⁊ quātus gn̄ando callo fit opportun⁹. Qm̄ vero per
fracti oſſis cauernas idē effundit̄ ſanguis eiuſdē qua
litatē ⁊ multitudinē aīaduertere opz: atq; ita vel ſic-
ciorē vel humidiorē victū inſtituere. Sed hec oia in
libris i ꝗb⁹ ð curādi rōne tractat̄ pleni⁹ ſūt explicata.

De punctura nerui ⁊ chorde. CA. XCII.

n **Erui vero** ⁊ chorde pūctura ꝓꝑ
ſenſus vehementiaz:
⁊ qm̄ hec pars principio cōtinuat̄ ꝓmpta
eſt ad neruoꝝ ꝯuulſionē excitandā actum
preſertim quū nihil extrorſum exſpirat occecato cu
tis vulnere. Aperiendū eſt igit̄ atq; exiccanduz ſuba
tenui queuſq; ad ima nerui offenſi poſſit penetrare.
De his vero exacte diximus in libris de arte meden
di ꝯſcriptis. In ſimplicibus ꝗdē huius gn̄is affecti-
bus ſalubriū cāꝝ forma talis exiſtit. In cōpoſitis ve
ro cōplicat̄ vlceribus prima ꝗdē cautas quā nō alte
rū affectū:ſed vlceris dn̄az eſſe arbitrant̄. Eſt aūt nō
dn̄a huiuſcemodi res:ſed alteꝝ aliqð totius egritu-
dinis genus:in quo ipſius ſube iactura facta eſt. Et
ꝗdē curatio in duplici morbo duplicē exigit intentio
nem:nā ꝯtinuitatis ſolō vnitate:ſube aūt iactura ge
neratione indiget. Paulo vero ſupra gn̄atōis inten-
tiones expoſite ſunt. Q; aūt primū ꝗdē hunc affectū
oporteat ſanare demū vnitatē reſtituere tentare ipſa
reꝝ nā cōmōſtrat. Cū itaq; repletū ꝗdē fuerit vacuuz:
vlcus vero ad equalitatē ꝑductū: alterā intentionez
aboleri ꝯtingit:nā media exn̄te inter labia vlceris ea
carne que nuꝑ eſt genita:ꝑtes ꝗdē diſtantes vniri eſt
ipolē:vnde fit vt alia ſit intentio pergrenda. Intētio
nem aūt ꝯſequemur: ex eo qð eſt ſcðm nām ipſi par
ti cōparando:erat aūt eidē cute obduci nāle. Quare
hoc ipm a nobis ꝓcurādā:aut ſi hec intentio effectū
ſortiri nō pōt ſiſe aliqd cuti carnes.ſ.que cutis natu-
re vicina ſit inſtauranduz. Eſt aūt hmōi que ⁊ ſicca ⁊

calli similitudinē pre se fert. Ad cicatricē igr̄ obducen-
dam necīa erūt exiccantia ac sine mordacitate astrin
gentia medicamina: ita ꝛ si sordities aliq̄ fuerit adna
ta intentio qdez erit abstergendi erit medicamen sa-
lubre abstersiuū. Eorūdē vero nām in libris in qbus
de medicaminib⁹ agit̄ scripsimus: ꝛ qdē si aliqua in-
flāmatio vel attritio aut tumor ꝑdurus vel mollis et
laxus cū vlcere fuerint prius eoꝝ curatōi intendere
opꝫ: eas sequendo vias ac rōnes quas prius exposui
mus: sic ꝛ si aliqd vlceri illabit̄ ad illabentiū curatio-
nem intendendum. Eodē pariter modo si aliqua in-
temperies vlceratum locum obsederit ad eiusdē in-
tēpiei remedia antea veniēdū. Sed de his qdē satis.

¶ De speciebus morborum secūdum formationez.
CAP. XCIII.

Nunc vero transeundū est ad for
mationis genus: qđ in
plures secat̄ dr̄ias: At ab eo qđ euidētissi-
mū existit exordiū est sermonis faciendūz
qđ ex figure ꝑmutatōe ꝯtingit. In his igit̄ qui adhuc
crescunt pōe est pluriū ꝑtiū figurā emendare: in his
autē qui iam aucti sunt minime. Intentio tn̄ quoad
fieri pōt curationē adhibere ad ꝯ̄riū euersionis addu
cendo: si vero fractione aliqua nō recte ꝯformata ali
cui⁹ mēbri figura fuerit vitiata cui suba callosa inasci
ꝑuenerit: si qdez hec adhuc recens extiterit ꝑtingere
opꝫ ac rursus recte afformare: deiñ callū supinducē.

¶ De obstructione. CAP. XCIIII.

Est vero ꝛ obstructio ex eodē gn̄e
egritudinū que qdem ex
lētis ꝛ crassis humoribus fit: vnam ex ipsa
hn̄s intentionē morbo ꝯ̄riā: dico aūt aper
tionē. Hāe vero salubres sūt abstergentia atqꝫ incidē-
tia medicamina. Que vero fit a stercore qđ intersepit
intestinū primū qdē habebit duritiei remediū ex hu
midis pinguibusqꝫ clisteribus: demū ex acribus euo
nem exposcet. Que aūt a lapide fit in vesica in ꝑīti q
dez transpōnē reqrit: integre vero sanitatis cā incisio
nem ꝛ extractionē. Humiditatis autē que preter nām
ꝯtinet̄ sanatio in oimoda euōne ꝯsistit: queādmodū
ēt in suppuratis: imodica aūt repletio: imodica euo-
ne curat̄: vt quū sanguis intra venas redundat: sic et
qbuscūqꝫ vel in ventricula vel in itestinis vel arteria
vel pulmone pus ant sanguis ꝯtinet̄ integra euo est
necīa: supflui aūt cibi: aut potus adhuc recentis assū
ptio euōne corrigit̄. Quecūqꝫ igit̄ in pulmone vel pe
ctore ꝯtinent̄ cuꝫ tussi educunt̄ at a medicaminibus
extenuantib⁹. Quecūqꝫ vero in epate vel venis vel
arterijs vel renibus aut per vrinā aut per vētriculū:
sed per vrinā qdē ab his que vehementer extetuant:
per ventrē vero ab his que attrahendi aut aperiendi
ora vim hn̄t. Quecūqꝫ vero in supiori ventre cōpre-
hendunt̄: per vomitū: que aūt in inferiori per subdu
ctionē: sed quecūqꝫ sub cute per sectionē vel ignem
aut per medicamina aduretia. Sic vero aliqñ q̄cūqꝫ
in aliqua nāli cauitate vt in thorace ꝛ vt sūmatim di
cam qcqd preter nām in aliqbus ꝑtibus ꝯtinet̄ sana
tionis itentio est ablatio: que si fieri nō possit trāspō.
Que vero nō sunt ex gn̄e preter nām: at quātitate dā
nant̄: in his intentio est vacuatio. At itentio eoꝝ que
ad ipsoꝝ sanationē ꝑducunt: ꝑtim qdē ex affectu: sed
precipue ex ipsis affectis ꝑticulis summitur.

¶ De asperitate ꝛ leuitate. CAP. XCV.

Quecunqꝫ ꝑtes vero ob id q̄ ex-
asperate sint nālē ami-
serint habitū his leuitas nālis est restituen
da: ossa quidem leuigando: arteriam aūt ꝛ linguam
leniendo humidis q̄ nihil mordeant: ꝛ lentorē hn̄ant
Sꝫ qbuscūqꝫ leuitas inest nō nālis asperitas est reuo
canda medicaminib⁹ que sufficiēter abstergant ꝛ pa
rū astringant. Quecūqꝫ vero vel obstructōes vel an-
gustie meatuū alias sequunt̄ egritudines ab illarum
curatione prius est incipiendū. Ostensuꝫ si qdē est in
libro de dr̄ijs morboꝝ q̄ ꝛ inflāmationib⁹ ꝛ duris la
xisqꝫ tumorib⁹ ꝛ siccitatib⁹ aliqñ imodicis ac ꝑterea
viciosis ꝑtiū ꝯtinentiū figuris ea que nuper diximus
sepius adueniunt sicuti ꝛ qbusdā tumorib⁹ eoꝝ que
sūt in ambitu corpoꝝ. Qꝫ si nō nulla ex ꝑprime dictis
inuicē cōplicent̄ varias habebūt indicatōes. Suffiet
aūt in vno exemplo habuisse sermonē: qm̄ de oibus
in libri de arte curandi plenius sum⁹ exequuti. Sup
ponatur cuipiā ꝑticule multitudinē sanguinis influi
adeo vt intēdant̄ in ea vene nō maiores tantū: sed ēt
parue que prius sensuꝫ effugiebāt: nūc vero iam ple
ne visu cōprehendunt̄: sicuti plerūqꝫ in oculis ob tu
nice albedinē manifestissime patet: par si qdē est q̄ et
alia vasa que latent sensuꝫ iaꝫ plena distendant̄: nō-
duꝫ ꝛ ipsa ob ꝑuitatē visui manifesta: ꝛ iam periculū
iminet ne qđ ex vasis exsudat ad spacia vacua que
in medio sunt effundat̄: aut ne iaꝫ parū aliqđ fit effu
suꝫ. Huius qdē affectus sanatio intentionez habebit
euōnē aut vt manifestiori vocabulo vtamur ab vacua
tionē: si qdē morbus erat imoderata ꝑtis repletio. Ne
cessariuꝫ igr̄ est vt aut supfluitas retrocedēs euacuet̄
aut per ipsam patient̄ ꝑticulā. Retrocedet āt vel im
pulsa vel attracta vel transmissa: vel hoꝝ vno aliquo
modoꝝ vel oib⁹. Per locū vero patientē euabit̄ ꝑtiꝫ
qdem manifeste ꝛ sensibilr̄: ꝑtim vero in vapores re-
soluta. Si igr̄ vniuersuꝫ corpus plus equo plenū fue
rit per patiētē locū minime euandū: nā si scarificatio
nibus aut sectionib⁹ sensibilr̄ euacuabimus: plus rō-
ne excitati doloris attrahemus: si vero calefacientib⁹
dispergere tentabimus: plus erit id qđ vi caloris ad
partem attrahetur q̄ꝫ dispersum. Qꝫ si in eo elabora-
bimus vt qđ influxit retrocedat corpus plenū nō ad-
mittet. Ad hec igit̄ ambo totū corpus euāre opꝫ aut
oino ad ꝯ̄ria loca retrahere qđ patiēti ꝑticule ifluit.
Quo ꝑfecto ope prius a ꝑte repellendū: mox dispar
gendū. Quāto.n. per minora fit tanto expeditior est
euo. A patiente vero loco astringendo ac refrigeran-
do repellemus: sed ꝛ exinanita loca attrahunt ad se
ipsa quecūqꝫ repcutiūt̄. Hoc si qdē oñsuꝫ est in eo vo
lumine in quo de potentijs nālibus agit̄: ꝛ vasa pre-
terea vigore ex medicaminib⁹ astringentib⁹ addito a
se ad alia remuttēt. Si igitur hac via supfluū oē retro
cesserit: bene se res hꝫ: at si aliqd fuerit in ꝑte retentū
ꝯiecturandū erit id lentū ac crassum existere: atqꝫ ea
rōne iam coactū atqꝫ astrictū vt cuꝫ difficultate solui
possit. Fieri aūt pōt ēt si nō ei⁹ nāe sit vt ad spacia que
in medio sit effusum: in quo casu tunc ad id venien-
dum esse tp̄s suadet: vt hoc ipꝫ qđ reliquū est per pa
tientē locū euacuemus iponendo supra iacentib⁹ ꝑti
bus ea que influentē humorē repellendi vim habēt.
Maxime vero euacuabis si in spatijs itermedijs ali-
quid ꝯtineri ꝯiectura assequeris ꝛ scarificationū au-
xilio ꝛ medicaminuꝫ que vim habeant dispergendi:
Sꝫ qm̄ hec oia vires calidas hn̄t eiusdē vero tꝑature
opus est mordere qñ modū excesserit: cauēda ex eis
sunt vehementissime calida: at tum ꝑsertim quū pa-
tiens locus inter sūma fuerit: neqꝫ.n. ꝑuus excitabit̄
dolor si preter ꝑpriū affectū insup mordeat̄: oisqꝫ pre
terea dolor fluctiones cōmouet. Qđ igit̄ mediocrem

caliditatē obtinet in his sensum doloris nō inuehit:
atqꝫ eo amplius oi dolore vacat: si humidū extiterit:
ꝛ qdē qcqd per sūma heret potens est id medicamen
dispergere: qꝺ ēt validas nō habuerit ad dispgendū
vires. Qꝫ si sūme qdem ptes oi noxa caruerint: id ve
ro qꝺ euāri oporteat in penitiorib⁹ ptibus fuerit: in-
tendendus atqꝫ augendus dispergentis medicami-
nis calor quū dubitandū sit ne priusqꝫ ꝓfundas atti
gerit ptes interim vires amittat: neqꝫ tñ ex eo supio-
res ptes aliquē dolorē sentient: quū oi vacēt affectu.
Quare nunc hec duo simul initant ad calidioꝝ pari-
ter atqꝫ acrioꝝ medicaminū vsum: ꝛ sūme ptes que
tolerant ꝛ ꝓfunde que egent. Hec igitur ex patiente
pticula indicatio assumebat. Deinceps vero si quid
ad sanitatē deficiat ꝯsideremus: neqꝫ. n. paruuꝫ aliqd
de esse vr̄. Affecte ptes in qbus fluctiōis supfluitas
retinet non nulle qdem rare ꝛ laxe ꝛ molles nā exñt:
non nulle aūt dense ꝛ presse ac dure. Priores igit fa-
cile euānt: relique aūt acrioribus euāntibus ac pre-
terea tenuiores ptes hñtibus egent atqꝫ eo ēt magis
quāto ꝓfundiores sitū habuerint. Hec igit tibi rur-
sus sit īdicatio altera a pticule patiētis suba: Alia ve
ro a formatione simul ac situ. Supponat. n. si ita ꝯti-
gerit in epate esse ꝓxime dcm̄ affectū in angustiis va
sorū finibus intrusis humoribus qui vel lenti ac tena
ces vel crassi existant vel supabundent nō ne in ꝓm
ptu est. Primū qdem crassitiem vna cū lentore ꝛ te-
nacitate cibis ac potibus extenuantib⁹ ad subtilioꝝ
ptiū subam transferri oportere. Scdo aūt loco non
per angustos atqꝫ inuisibiles sed latiores meat⁹ qcqd
infestū existit esse euāndū. Sunt. n. in epate vene nō
minus amplitudine qꝫ numero excedentes: termi-
nant āt he qdē in gibbis ad venā cauā: he vero in ca
uis ad portā. Unde haud difficile tibi futuꝝ vbicūqꝫ
pressi ac stipati humores fuerit: eosdē expedite euā-
re trahendo qdem ad ventreꝫ cū his que attrahendi
vim hñt medicaminib⁹ qcūqꝫ ex ipsis in venis ad ca
ua epatis ptinentib⁹ acceruati: ad vrine vero meat⁹
ꝓmouendo per cauā venā qcūqꝫ in venis ad eā pti-
nentibus sunt. Sed preter supradictas alia est indi-
catio ab epate ipso veluti a venaꝝ principio: nā cum
non tñ se ipm regere nā aptū sit: vt plereqꝫ aīalis par
tes: sed venis preterea virtutē largiatur periculū imi
net: ne si eius vigor madefactōib⁹ ac relaxātib⁹ cata
plasmatib⁹ fuerit resolut⁹: ꝛ ipm ꝓmū: ad sui op⁹ atqꝫ
oēs subide vene ei⁹ rōne imbecilles efficiat. Quare
in eius curationib⁹ aliqua ex astringentib⁹ medica-
minibus miscere opꝫ. Sed qm̄ in ꝓfundo admoduꝫ
loco sitū est dubitādū erit ne astringentis medicami-
nis vis debilitet: nisi ab aliqua altera subtiliū ptium
suba qualis aromatū est traducat. Melius vero fue
rit si ꝛ ipm attingens medicamen vnū ꝓtinus ex aro
matū gñe fuerit: nā si duas habuerit nā insitas quali
tates ac ptātes valenti⁹ opabit. Et qdem euacuetur
qꝺ preter nām in membrū ꝯfluxit. Seruet aūt humo
rum modū nāe ꝯuenientē. Quare ꝛ illa aīaduersio a
nobis est adhibenda: ne qd ab hūoris ꝯfluentis qua
litate: eiusdē membri temperies sit alterata si pituite
nām tenuerit ad frigiditatē: si vero bilis ad caliditatē
vt hanc ipsam curantes intempiem sanitati restitua
mus. Curabimus aūt ꝯriā ex aduerso afferentes qua
litatem queādmodū in intpaturaꝝ curationib⁹ dixi-
mus: quātū vnuꝫ qꝺqꝫ calidius aut frigidius fcm̄ est
tm̄ refrigerantes aut calefacientes. Quare vt hic rur
sus agnoscenda est ipsius scdm nām tempies: nam
quo pacto sciemus quātū in friditate ac caliditate a
nāe modo recesserit aut qñ a frigefaciendo supsede-
bimus: si non latuerit ea que est ꝓm nām calitas? Ita
vero ꝛ si frigidius effectus calefaciemus: ignorantes
frigiditatis nālis moduꝫ: neqꝫ opportune calefacere
neqꝫ in tempore a calefaciendo desistere poterimus.

De morbo secundum numerum. CAP. XCVI.

s Ed quoniam de his satis di-
ximus transire
iam tps ad ea in qbus numerus non est se
cundū nām. Quū vero duplex sit eoꝝ dr̄ia
qbus qdem aliqua pticula deficit his intentio est al-
teram efficere subministrando nāe eo quo antea di-
ximus modo. At qbus supabundat hanc resecare oꝫ
aut ferro aut igne aut medicamine qꝺ vtendi viꝫ hꝫ.
Hec igit oīa sanare possibile ē: at nō eque oīa gñari
pñt: vt in libro de semine diximus. Quedā vero sunt
que ꝛ si renouari non pñt. Licet tñ pro ipsis alterum
efficere queādmoduꝫ in osse ex toto sublato alteram
subam in eius sede reponere a carne atqꝫ osse differē
tem. Est. n. que in eius gignit loco quedā veluti ca-
ro callosa vel callus carnosus ꝛ ꝓgressu tpis magis
ac magis ad calli duritieꝫ transfert: quū ab initio car
nis poti⁹ imitet nāꝫ. Quecūqꝫ vō pte sublata quū ne
qꝫ eādē ꝓꝫ speꝫ subā neqꝫ sileꝫ efficē possum⁹ tertia no
bis ītētio quedā ꝯcorē īuēit: queādmoꝫ ī mutilatōib⁹.

De morbo scdm magnitudinē. CAP. XCVII.

c Ommunicat aūt hoc genus
totū cuꝫ eo qꝺ
ad magnitudinē ptinet. Naꝫ qꝺcūqꝫ ex eo
est ꝓꝫ nām illi ꝓpinquū existit. Id vero tm̄
seiunctū est ac sepatuꝫ qꝺ inter ea que sunt e gñe nō
nāli ꝯnumerat: in quo qdem prima intentio est abla
tio: si vero hec īpolis existat: scda est trāspō queādmo
dum in suffusionib⁹. Quecūqꝫ vero non integris pti
bus: sed ptiū tm̄mō pticulis deficiunt aut excedunt
refectio qdem vel gñatio in his q̄ deficiunt ablatio
vō ꝛ abolitio ī his q̄ supabūdāt. Quare neqꝫ ī ipsis al
tera ītētio neqꝫ medicaminū forma gñe diuersa.

De morbo scdm situm. CAP. XCVIII.

s Ed iam veniendū est ad reliquū sa
lubriū cāꝝ gen⁹ qꝺ ea cor
pora emendat que in situ sunt vitiata ve-
luti luxationes ꝛ intestinū in scorto fit autē
hoc ex violenta tentione atqꝫ impulsu. Hoc vero ex
dilatato ac rupto ꝯtinente. Quare ꝛ duplex sanandi
modus alter qdem ad oppositā ptē intendendo atqꝫ
īpellendo. Alter vero id qꝺ ꝯtinēt firmius solidiusqꝫ
reddendo. Quibus vero vijs ac rōnibus singula in-
ueniri pñt in libris de arte curandi explanauimus.

De causis preseruatiuis. CAP. XCIX.

c Onsequens est vt ea omnia
exequamur que
cunqꝫ in superiori sermone dicere distuli-
mus. Uocant aūt eadē ꝓseruatiua: est aūt hoꝝ triplex
scdm genus dr̄ia. prima qdem hoīs qui integra frui
tur sanitate. secūda vero eius qui non integre valet.
tertia eius qui egrotat. Primū igit genus ad salubrē
attinet artē atqꝫ in duas vt antea diximus diuidit par
tes. Scdꝫ vero ad preseruatiuā spectat. Tertiū ad cu
ratiuā. Hoc aūt vniuersus genus cira humores pre
cipue negociat: quos neqꝫ lentos eē oꝫ neqꝫ crassos
neqꝫ plurimos neqꝫ vehementer calidos ac frigidos
neqꝫ mordaces neqꝫ putredini obnoxios neqꝫ vene-
ni nāe affines. Nā vbi aucti fuerint gñant morbos.
Augent vero non nūqꝫ eadē ex cā qꝫ ab initio gene-
rauit. Illud aūt plerūqꝫ accīt vt sua alteratione infi-

ciant eos q sunt in corpore humores. Intentio vero ⁊ horum sanationis duplex existit alteratio atq3 euō. Alterant igr̄ vel ab ipso corpore ꝯcocti aut ab aliq̄bus alijs que vim medicaculā hn̄t: e quoꝝ numero ēt sunt ea que exitialiū ferarū venenis aduersant: ac preterea pharmaca que venena appellant transmutant. Euāant aūt a satis calidis medicaminibꝰ ⁊ purgationibus ⁊ clisteribus ⁊ sudoribus ⁊ vomitibus. He qdem igit sunt cōes euōnes, ꝓprie aūt ex locis in qbus coaceruant assumunt: vt in libris de salubribꝰ oñdimus tertio presertim ac quarto: in qbus de lassitudinibus egimus ac reliqs dispōnibus que lassitudini nā ꝓxime sunt; ꝓmptius. n. euāant per ventrem q̄cūq3 in ꝑmis venis ꝯtinent sup̄fluitates. Que autē in his que in epate sunt per vrine meatus. At que in toto corpore per sudorē: sicuti que in capite vel p palatū vel per nares vel per vtrūq3: que vero sūt in spatijs pectoris laxioribus per guttur simul ⁊ tussi3: que in renibus sunt vel vesica per vrinā. At trahendi ex oī loco ad oppositas ptes cōis idicatio est: ad q̄3 maxime distantia. Deriuatio vero ad vicina: quecunq3 vero huiuscemodi curant dispōnē cās salubres appellamus sicuti insalubres eas que ad augent: ⁊ neutras que neq3 obsunt neq3 iuuāt. Posset vero qspia3 neq3 oino cās appellare: queādmodū maior pars sophistarū qui rerū qdem dr̄iam inuentre ꝯtēnūt: plīm vero tpis in noibus ꝯterunt ꝯ quos in alijs vberius disseruimus. At pars qdē artis p̄seruatiua talis est

De parte artis que ꝯualescentes reficit ⁊ senibus congruit. CAP. C.

q Ue autem reficit atq3 restaurat in ꝯualescētibus ac senibus locū h3. Que vero sit hoꝝ dispō ⁊ a qbus precipue causis ad nālē reducitur habitū in libris in quibus de medendi arte tractauimus: abunde explicauimus: sed nunc per capita dicetur. Dispō qdem igit talis est optimus qdē sed exiguus est sanguis atq3 vna cū ipso spūs aialis atq3 vitalis. Ipse vero pticule solide ficciores ⁊ iccirco eorum vires sūt imbeciliores atq3 earūde3 rōne corpus vniuersu3 frigidius. Cāe vero salubres que hanc emēdant dispōnē vt vno cōprehēdā capite sunt quecūq3 p̄ntaneū atq3 securū exibent alimentū. Scd̄m ptem aūt in motibus moderatis ⁊ cibis potibusq3 cōsistūt. Sūt vero motus mā̄e: vehicula: ambulatiōes frictiones ⁊ balnee ⁊ vbi non parū se ex his ꝓfecisse senserint paulatim se ad ꝯsueta opera transferant. Cibos aūt assumant in principio qdem humidos ⁊ ꝯcoqui faciles: ac quū ꝓgressi fuerint eos ēt qui plīm p̄stant alimentū. Potus vero opportunus est vinum etatē qdem hn̄s mediocrem in suba aūt purū atq3 per lucidum. qd̄. s. vel subflauū vel subalbu3 existat: atq3 suauiter olens. Gustui vero neq3 aqueum oino neq3 cū aliqua insigni qualitate aut dulcedine: aut acritudine aut amaritudine sentiat. Ut autē ꝓxime diximus de hisce oibus in libris de arte curandi ꝯscriptis plenius disseruimus. Nunc. n. neq3 oia pticulati3 recensere est nr̄i ꝓpositi institutū. Sed solū capitū mentionem facere intendimus eoꝝ que in alijs voluminibus latius explicauimus. Quoꝝ oium si prius ⁊ numerū ⁊ qualitatē exposuero finē libro imponā. Diximus itaq3 prius q̄ alter est liber in quo de ꝯstōne artis medicine disseruimus: antecedūt aūt eu3 alij duo ꝯstōne artiū: sed hi qdem vna cū hoc cui nūc extremam manū adiecimus seorsu3 sunt ab alijs libris in qbus plenior doctrina expliceat. Illi vero talem inter se ordinē hn̄t. De elementis qdem s̄m Hippocratem liber vnus. Post hunc aūt tres de tpaturis ex qbus qde3 duo sunt de tpaturis aialiū. Tertiꝰ vero de his que simpliciū medicaminū sunt. Quāobrē ⁊ tractatū illū in quo de simpliciū medicaminū ptātibus agit: nemo recte intelligentia assequi pōt: nisi prius tertij libri de tpaturis integrā cognitionē fuerit adeptus. Est vt alius liber puus qui ordine sequit duos alios de tpaturis: inscribitur aūt de inequali intpatura. Sil'r aūt ⁊ hunc alij duo parui: alter qde3 de optima corporis ꝯstōne: alter de bono habitu. Alius vero tractatus est qui tres cōplectit libros de potentijs nālibus quē si quis legere velit: post librū de tpaturis siue post librū de elementis vtrūq3 erit ꝯsentaneū. Post hūc in pluribus alijs libris de potentijs aialibus disseruimus: sed qm̄ ad earū demonstratōes nō parū ꝯferunt que per sectiones oñdunt: in illis exercitari op3. Est aūt maxime inter alios vtilis ille tractatus qui de sectionū aggressibus inscribit. Alij aūt sunt post eum plures: duo qdem de discordia sectionis: vnus vero de sectiōe mortuoꝝ post quos sequūt hij in qbus agit de sectione viuoꝝ. In alijs vero quibusdā pticulatim ob eos scripsimus qui itroducunt de ossibus: sectio quoq3 musculoꝝ ⁊ neruoꝝ ⁊ arteriarū ⁊ venarū ⁊ quedā alia huiuscemodi ex eodem numero exn̄t: ⁊ liber ēt i quo querit nūqd in arterijs ꝯtinet sanguis nal'r. Qui vero earūdē ptium opōnes demonstrant duo qde3 sunt de motu musculoꝝ: tres aūt de pectoris ⁊ pulmonis motu: post quos sequit liber de causis respiratiōis post hunc liber de voce. De principatu aūt aīe ⁊ de oibus alijs que de nālibꝰ vel aialibus opōnibus in qōnē trahunt in longo volumine scripsimus qui de dogmatibus Socratis et Platonis inscribit. Ad eiusdē generis ꝯtēplatione3 ptinet liber de semine seorsum ꝯscriptus ⁊ amplius de sectiōes s̄m Hippocratē quos oēs ordine sequit tractatio de vtilitate ptiū. Ad dignoscendas autem egritudines vtilis est liber ille in quo de membroru3 passionibus agit. Itidē ⁊ ille in quo de pulsibus scribitur: in quo ⁊ p̄cognitiones edocemus. Libru3 vero de pulsibus p̄cedunt alij duo: alter qui de vsu respirationis ⁊ qui de vsu pulsuu3. Is vero in quatuor diuidit ptes: primā que eoꝝ dr̄ias: scd̄a3 que dignotiones: tertiā que eoꝝ cās: ⁊ que illā que per eosdem fit ꝯtinet p̄cognitionē. Ex eodem gn̄e est ille qui his qui introducunt de pulsibus scriptus est. Alibi vero in aīo est aliū scribere librū veluti qd̄dam oium istorum cōpendiū quē inscribā vel arte3 de pulsibus vel cōpendiū. Ad hāc quoq3 iuuant ꝯtemplatōe3: que a me exponunt ⁊ simul iudicantur in libro archigenis de pulsibus. Ad p̄cognitionē aūt plīm cōfert liber de crisibus idest decretis nā̄e: quē p̄cedit alter de decretorijs diebus. S3 liber ēt qui de difficili anhelitu inscribit ⁊ ad dignoscendū p̄ntē affectū ⁊ ad p̄scienda bona vel mala que egrotanti sunt euentura ꝯducit: Hi igit oēs atq3 vna cū ipsis tractatus qdam vno tm̄ libro cōprehensi cognitu vtilē sunt: sicuti his qui de p̄incipientibꝰ causis inscribit ⁊ de medicinali experientia: ⁊ de extenuante victu: ⁊ qui de venarū sectione ad Erasistratū ⁊ qui de tumoribꝰ p̄ter nām ⁊ qui de multitudine atq3 alij p̄terea sites. Pre ceteris aūt ad curandi sciam maxime necessarius existit qui de morboꝝ dr̄ijs agit ⁊ de accn̄tibus: ⁊ tertius preter illos in quo morboꝝ cās: explicauimus: post quos sūt tres alij qui accn̄tiū cās explanāt: sūt etiā de medicamentoꝝ viribus libri de qbus supra meminimus: et

qui de medicamentorũ cõpõne: quos sequunt libri
de arte curandi: his qui de salubribus inscribuntur
seorsum a nobis cõscriptis. Qꝛ vero ante hosce oẽs
prius exercitari oporteat in libris de demonstratiõe:
si quis hanc artem cum rõne sit tractaturus mõstratũ
est a nobis in libro qui de optima inscribitur heresi.
De alijs aũt libris ꝛ cõmentationibꝰ a nobis scriptis
trãsigere nũc minime necessariũ: quũ de hisce oĩbus
alibi sumus tracturi in vno fortassis aut duobꝰ libris
qui ita inscribentur. Galenus de voluminibus ab eo
conscriptis.

¶ Nicolai leoniceni in opus de tribus doctrinis ordinatis ſm Galenũ prefatio ad Franciscũ castellum Illustrissimi Ferrarie Ducis medicũ benemeritũ.

Eam de tribus doctri
nis ordiatis ſm
Galeni sententiam diserta
tionem: cui magis q̃ȝ tibi
Francisce castelle dedica-
uerĩ: qui optimi parentis
tui: tum in alijs rebus tum
i hac maxime vestigia imi
taris: ꝙ bonaꝝ artiũ studia
apud illustrissimũ Ferrarie
Ducem Alphonsum estensem: cui ob medicine fa-
cultatem: atqȝ ad oĩa obsequia tui ingenij dexterita-
tem merito charissimus es foues atqȝ sustentas: ad-
uersus iniuriam temporum que hactenus eisdem
studijs fuere inimica. Nam ꝛ diluuia aquarum ꝛ pe
stilentia grauissima que pridem ciuitatem ferrariam
infestarunt cum reliquarũ artium tũ precipue littera
rum studia ita perturbarant: vt vix sperandum esset
hec in pristinum cultum atqȝ splendorem in eadem
ciuitate posse recuperare. Tandeȝ diuina gratia ꝛ no
stri principis summa prouidentia te precipue exhor-
tante: gymnasium Ferrariense nobis fuit restitutum.
Unde omnes studiosi ꝛ deo ĩmortali in primis ꝛ illu
strissimo Duci Alphonsi ꝛ tibi fatent debere q̃ȝ plu-
rimum. Ego vero pre ceteris tibi obligatum me sen
tio: quem dum reliqui ꝛ medicine ꝛ philosophie ꝓ
fessores ꝓpter eas quas dixi difficultates suis vaca-
rent stipendijs tu noluisti gratis ociari. Hosce ergo
ocij non inutilis tibi offero fructus: vberiores in po-
sterum oblaturus: si eo quo cepisti fauore studia nr̃a
ꝓmoueris ꝛ nr̃e vere statũ feceris letioreȝ: de nostris
sũt ista scholis. Impoẽ: aut certe nõ facile ꝓclare ab
eo agi cui desũt facultates: que v̄ba sapiẽtissimi phi
Aristotelis in oĩbꝰ qdẽ laude dignis opibꝰ. Sȝ maxi
me in his que ab ingenio ꝓficiscunt verissima cõpro
bantur. Honorem autem alere artes: omnesqȝ accẽ-
di ad studia cupiditate glorie sũmi oratoris est dictũ.
Cui ꝛ ager tusculanus ꝛ prepotentiũ hominuȝ clien
telle ingentes opes suppeditabant: adeo ꝙ omnibꝰ
fortune bonis abundans nihil aliud preter gloriam
concupisceret. Nos neqȝ magnas diuitias neqȝ ina-
nem querimus gloriam: sed tantum quod vite suffi
ciat: vt aliorum vite prodesse possimus in transferen
di atqȝ ex ponẽdis Galeni de medicina libris: quos
non fuisse hactenus a Junioribus midicis propter
Barbaras translationes intellectos. Indicio erat no
stra hec contra neotericos de tribus doctrinis ordi-
natis disputatio: quam si tu approbandam duxeris.
nihil erit cur maliuolorum aut oblatrantis inuidie
morsus pertimescamus.

¶ Nicolai leoniceni de tribus doctrinis ordinatis ſm Galeni sententiam.

Inter ceteras
q̃ões
que agitari solent
in artis parue Ga
leni expositiõe illa
que est de tribꝰ do
ctrinis ordinatis
quas Galenus in
eius libri ꝓhemio
statim noiat diffi-
cillima habet: sed
precipue de dua-
bus altera que re
solutiua altera q̃
cõpositiua nomi-
nat: nã de tertia que diffinitiua dr̃ nõ aduerti latinos
Galeni expositores esse admodũ differẽtes. In dua
bus v̄o q̃s diximus ita ĩuicẽ aduersant vt alij asserãt
doctrinã resolutiuã esse demr̃ationẽ quãobrẽ siue pp
qd cõpositiuã v̄o dm̄r̃ationẽ vt sit siue qa sit (liceat. n.
mihi aliqñ cõioris itelligẽtie gr̃a neotericoꝝ ꝯsuetu-
dinẽ i loquẽdo imitari) alij ꝯ̃ria disserãt resolutiua do
ctrinã ex posterioribꝰ ad ꝓ̄ora ꝓcedere: cõpositiuã v̄o
vice versa ex ꝓ̄oribꝰ posteriora demr̃are. Prĩe asser-
tinois auctor ꝛ ꝓ̄nceps fuit Drusianus cognomento
Plusq̃ȝ cõmẽtator. Scd̃e Petrus aponẽsis dictꝰ ꝯci
liator. Quocirca fcm̃ est vt in tãta hoium magne euo
nr̃o auc̃itatis discordia nõduȝ satis Galeni de hisce
doctrinis exploratꝰ sit ĩtellectꝰ: quẽ nos volẽtes hoc
ope declarare neciuȝ hẽmus: ꝓ̄us qd antiq phi ð do
ctrinis ꝓ̄ncipalibꝰ senserint: quot ꝛ q̃les existãt expli
care. Demũ ꝙ alr̃ hi de q̃ttuor modis doctrinaꝝ: alr̃
Galenus de tribꝰ doctrinaꝝ ordinibꝰ locuti fuerint:
rẽ nõdũ a recẽtioribꝰ Galeni expositoribꝰ aĩaduersaȝ
v̄itatis amatoribꝰ mãifestare. Hammonius phs apd̃
grecos grauissimus i his que ꝓ̄fat ad libri porfirij de
qnqȝ vocibus expõnẽ ita de q̃ttuor doctrinis scribit.
Quattuor sũt modi doctriales: diuisiuus: diffinitiuꝰ
demr̃atiuus ꝛ resolutiuus. Dicunt aũt doctriales: qꝛ
vnusqsqȝ aliqd docẽs vtit eoꝝ aliquo: veluti si ostẽsu
rus sim ꝙ aial est genus vtor diuisiuo ꝛ dico: qm̃ di-
cimus genus esse qd̃ diuidit in multas spẽs: hoieȝ. s.
caprã ꝛ bouẽ. Igit aial ẽ genꝰ. Si aũt hois nãȝ oñde
re volo vtor diffinitiuo. Ita. n. dico: hõ ẽ aial rõnale
itellectꝰ discipline ꝛ capax. Si aũt velim oñdere pp
qd hõ est aial vtor dm̄r̃atiuo atqȝ ita rõcinor Hõ est
rõnalis: oẽ rõnale est aial: ois igit hõ est aial. Si auteȝ
velim oñdere hoiem esse cõpositũ vtor resolutiuo et
dico Hõ cõponit ex aĩa ꝛ corpore corpus qd̃dã totũ
est: ois totalitas ex aliqbꝰ ꝑtibꝰ ꝯstat. Corpus igit ime
diate cõponit ex ꝑtibꝰ organicis. Organice aũt par-
tes sũt caput pedes ꝛ reliqua qm̃ vnusqsqȝ istis vtẽs
instr̃is opat. Singule vero ex his organicis partibus
cõposite sunt: ex venis arterijs musculis carnibus et
ossibus: que omnes sunt partes similares composite
ꝛ ipse ex sanguine pituita flauabile ꝛ nigra. Hi ve-
ro quattuor humores ex quattuor elementis igne:
aere: aqua: ꝛ terra: consistunt. Ideȝ Hammoneus in
Commentarijs in priores resolutorios Aristotelis ita
scribit. Quattuor sunt methodi dialetices que sunt
quedã facultates ꝛ veluti germina eiusdem diuisiua
diffinitiua demõstratiua ꝛ resolutiua ꝛ tribus metho
dis prioribus opponit resolutiua. Percurramus aũt

Quattuor modi doctriales iuxta Hammonium

Quattuor methodi dialetice

singulas vt queadmoduz eis opponit perdiscamus.
Diuisiua gdez vnũ in multa diuidit. Diffinitiua aũt
plura que vni rei insunt colligens in vnũ eandẽ rem
ab alijs seperat atqz distinguit. Demonstratiua vero
aliud alij inesse demonstrat. Resolutiua vero a com
positis ad simplicia regreditur ⁊ resolutiuã gdẽ oppo
ni diuisiue nemo dubitat. Hec.n. vnũ i multa partit.
Resolutiua aũt multa i vnũ cogit. Opponitur aũt et
diffinitiue. Hec.n. ex pluribus que alicui insunt ve-
luti ex genere ⁊ drĩjs vnam cõpositam perficit diffi-
nitionẽ. Resolutiua vero cõpositũ in simplicia resol-
uit. Considerat.n. ⁊ genus ⁊ drĩas ex gbus est ꝯstitu-
tum. Opponitur autẽ ⁊ demonstratiue: hec.n. aliud
alij ꝯiungit veluti aĩe inesse imortalitatẽ cõposito syl
logismo syllogistice ondit: resolutiua aũt eũdẽ disiun
git. Ut aũt sũmatim dicatur diuisiua gdez genera se-
cat in species: resolutiua vero species in genera col-
ligit. Rursus diffinitiua ex ꝑtibus totũ aliqd ꝯstituit.
Resolutiua aũt a toto ad partes transcendit ex gbus
cõponit totũ. Rursus demonstratiua ex causis causa
ta demonstrat. Resolutiua aũt a causatis ad causam
ascendit: oĩbus igitur opponitur resolutiua. Querit
aũt Ammonius in eisdem Cõmentarijs cur duo pri-
mi libri in gbus agit Aristoteles de syllogismo simpli
citer inscripti sunt priores resolutiui. Scdi autẽ duo
in quibus tractat de syllogismo demonstratiuo reso
lutorij posteriores simpliciter iscribant: atqz his que
stionibus ita satisfacit. Dicimus inquit ꝙ in syllogis
mis est cõpositio. Est aũt ⁊ resolutio: queadmodũ et
apud grãmaticos est cõpositio ⁊ resolutio. Cõpositio
gdem ſm quã ex elementis vel syllabis noĩa cõpo-
nuntur ac verba. Resolutio aũt ſm quã ea que com
posita sunt resoluunt in simplicia ex quibus compo-
nuntur. vz. in syllabas ⁊ elemẽta. Est aũt ⁊ apud phy
sicos cõpositio ac resolutio. Cõpositio gdez qñ a sim-
plicibus formis veniunt ad cõpositas veluti a per se
bono ad id qd est in mente bonuz ad id qd in aĩa ad
id qd in corporibꝰ. Resolutio aũt est qñ a formis que
sunt in sensibilibus ascendũt ad formas qua sunt in
intelligibilibus. Est ⁊ amatoria resolutio que vtitur
Plato in symposio a pulchritudine que in sensibili-
bus reperit ad intelligibilẽ pulchritudinẽ ascendẽs.
Est ⁊ geometrica resolutio vnde querit qũo totus se
cundus liber Euclidis resoluit. Talem aũt resolutio
nem Geminus diffiniuit hoc modo. Resolutio ẽ in-
uentio demonstrationis: a ꝯclusione.n. icipiunt qui
resoluere dñr: ꝙ si inuenerint se opportune resoluisse
postmodũ cõponentes que per resolutionẽ inuene-
rint faciunt demonstrationẽ: quare recte Geminus
diffiniuit: resolutio est demonstratiõis inuentio. Est
aũt ⁊ apud astronomos cõpositio ⁊ resolutio: est ⁊ in
syllogismis: ⁊ cõpositio gdem dr collectio ꝓpõnum
⁊ ipsius syllogismi generatio: veluti si velim demon
strare ꝙ aĩa sit imortalis colligo ꝓpões aliquas ex
gbus ꝯstituo syllogismũ hoc modo. Omne ꝑ se mo
bile est semꝑ mobile: aĩa est per se mobilis: igit sem-
per mobilis. Item omne semper mobile est imortale
anima est semper mobilis: igitur ẽ imortale: hec qui
dem compositio appellatur. Resolutio vero quãdo
inuento syllogismo apud aliquem auctorem queri-
mus ad quam figuram reducantur atqz ita ipsum in
propositiones resoluimus ex quibus est constitutus
veluti nuper dictum syllogismum apud Platonem
inuentuz: si resoluere voluero incipio a conclusione
⁊ dico anima est imortalis: vnde hoc probatuz est ex
eo. vz. ꝙ omne semꝑ mobile ⁊ imortale ⁊ omne per

Cur duo libri Aristotelis de syllogismo simplr ꝑores resolutorij Duo vo d syllogismo demonstratiuo posteriores resolutorij dicantur

Geometrica resolo

se mobile est semꝑ mobile: ⁊ ita resoluo syllogismuz
in ꝓpõnẽ ex gbus ẽ ꝯstitutus. Ipsas quoqz ꝓpões
si resoluere voluero resoluam in terminos: oĩs.n. pro
positio hz oĩno subiectũ ⁊ ꝑdicatũ. Dicit aũt in hisce
libris ⁊ de resolutione: neqz.n. qui nouit gdem com
ponere: nescit ãt resolue: hic methodi syllogistici sciẽ
tiam tenebit. Ipse gdem Aristoteles ꝓposito tracta-
tu de generatione syllogismoꝝ hoc est de cõpositiõe
eorũdem: deinde de inuentione ꝓpõnũ qua.s. via ac
rõne gspiam possit inuenire ꝓpões ex gbus cõpo-
nitur syllogismus: subiungit deinde ⁊ de resolutione
⁊ dicit qũo resoluere oporteat. Incipiens aũt tracta
re de resolutione dicit ꝙ est necessariũ de resolutio-
ne dicere: qui.n. nouit cõpõnẽ syllogismoꝝ ⁊ faculta
tem habet ꝓpõnũ inuentiuã ⁊ resoluendi scientiam
habens hic ꝓpositũ recte assequet hoc est scientiam
habebit syllogistici methodi tanqz non sufficiat solũ
scire cõpõnẽ: sed etiam resolutionẽ oporteat cogno-
scere: que cõpõni opponit. Hec.n. a simplicibus ad
cõposita procedit: resolutiua vero econtra a composi
tis ad simplicia. Inquit aũt ipse incipiens a sermone
de resolutione. Si.n. cõponere nouerimus ⁊ faculta
tem inueniendi habuerimus. Adhuc aũt et resoluẽ
di terminuz habebit qd erat a principio propositum.
Tanqz non de sola cõpositione dicere proposuisset:
sed etiam de resolutione syllogismi docere in duobꝰ
propositis libris ⁊ in alijs duobus sequentibus oẽs
resolutorios appellauit. At obijceret aliquis si de cõ
positione ⁊ resolutione docet: quare non appellauit
compositiuos atqz inuentiuos: sed potius resoluto-
rios que nam hec sortitio? Respondemus ꝙ a parte
magis artificiosa ac digniore nominauit. Qui.n. arti
ficiose scit resoluere nouit etiã componere: veluti Ar
chitectus per resoluere nouit ⁊ materias seruare in-
corruptas omnino ⁊ componere nouit. Scit.n. quid
primum quid medium ⁊ quid vltimum compositũ
sit ⁊ ita resoluit. Quia igitur resolutiua dignior atqz
artificiosior existit ⁊ plura cõplectens atqz perfectior
ob id quod diximus cum qui sciat resoluere scire et
omnino componere non contra: qui cõponere sciat
omnino ⁊ scire resoluere de resolutione resolutorios
appellauit. Et breuitatis philosophus affectator sa-
tis habuit a perfectiori parte non autẽ a duobus in-
scribere. Dico etiam ⁊ aliter ꝙ de syllogismis: multi
etiam alij ante Aristotelem vsi sunt sicut Plato ⁊ ple
riqz alij: ⁊ ipsi preterea vulgares hoĩes in agendo ac
disputando syllogismis vtunt. Nemo tñ ante Aristo-
telem artem syllogisticã tradidit: neqz tres figuras ad
inuenit ad quas oẽs syllogismi reducũt. Gloriat igit
Aristoteles ⁊ merito gloriat in triũ figuraꝝ inuentiõe
atqz excogitatõe ꝙ tres sũt figure et neqz plures neqz
pauciores: ad quas oẽs syllogismi reducunt oĩsqz fi-
des siue iductiua siue qualiscũqz fuerit ad aliquã ista
rũ triũ figuraꝝ reducit. Quia igit qui resolutõe vtitur
oẽm syllogismũ sidẽqz oẽm ad aliquã vnã harũ trium
figuraꝝ resoluit: ideo hosce libros resolutorios voca
uit. Sed qm vt dictum est rectus ordo ⁊ ꝯsentaneus
expostulat vt primũ que cõiter insunt omni syllogis-
mo doceamus: deinde que proprie huic vel illi. Ic-
circo hosce duos primos libros in quibꝰ doceret de
syllogismo simpliciter priores resolutorios vocauit.
Alios aũt duos in qbꝰ nõ de syllogismo simplr: sz de
mrãtiuo ꝑtractat posteriores resolutorios appellauit
⁊ hec gdẽ qztũ ad iscriptionẽ attinẽt. In eãdẽ pariter
sñiam scribit Joannes grãmaticus in Cõmentarijs
prioꝝ resolutiuoꝝ vbi cãm iscriptõis igrit ita scribẽs.

Quid resolutio quid cõpositio

Obiectio

Solutio

Cur resolutorij ꝑores ⁊ resolutorij posteriores

Jo. grãmaticus

Causam autem inscriptionis querere op3:cur na3 resolutorij ⁊ non de sillogismis inscribunt:nam resolutio pluribus modis dicitur:est.n. resolutio totius in partes ⁊ cōpositorū in simplicia qua vtuntur geometre ⁊ corpoꝝ naturaliū in elementa quattuor ⁊ etiam reductio syllogismoꝝ in ꝓprias figuras. Aliogn autē

Resolutio multipłr

cu3 resolutionis nomen multipliciter dicatur. Licet ⁊ scd̄m hoc dicere resolutionē esse regressionē quandam ad id qđ prius est ⁊ causa cōpositiōis existit vnde querendi datur occasio cur cum syllogismus cōpositio sit ⁊ pluriū propositionū collectio:non aūt

obiectio

resolutio libros in qbus de syllogismis pertractat resolutorios vocauit:opportuit.n.potius compositorios inscribere. Ut igitur simul ⁊ inscriptionis cām ⁊ totius voluminis diuisione3 explicemus ita dicimus. Diuidit hoc volumen in tria capita. Docet aūt nos in primo qdem cōpōnem syllogismorū in scd̄o vero quo pacto nobis ꝓpositionū copia suggerat:in tertio aūt agit de syllogismoꝝ resolutōe. Ex tertio igitur capite vt qđ ceteris dignitate prestaret (ois qdem syllogismus ex resolutione cognoscit in qua figura ponatur) hosce libros censuit inscribendos. Allioquin qui

Nō oēs q sciūt cōponere sciūt et resoluē

resolutionē nouit pariter ⁊ cōpōnem nouit. Que.n. dissoluit hec eadem haud magna cū difficultate cōponit. At vero contra se res h3:na3 ⁊ vulgares hoīes sciunt qdem cōponere veluti noīa ⁊ verba ⁊ orone3 ꝯstituere atq3 ꝓferre veluti Socrates ambulat:ipsa3 aūt resoluere nesciunt ⁊ docere quid na3 eorū sit verbum quid uomen. Jccirco aūt priores dicuntur qm̄ de syllogismo simpliciter qui materiei ꝓportione respondet cum nullam forma3 habeat hoc in loco per

Cur ꝑores resolutorij

tractatur ⁊ qm̄ genus suas species antecedit. Est aūt vniuersaliter syllogismus genus ⁊ demonstratiuorū ⁊ reliquarū specierū nō absq3 rōne libros in quibus

Cur posteriores Joannes grāmatic⁹

de eorū genere pertractat priores:in quibus vero de speciebus posteriores resolutorios iscripsit. Hec aūt Joannis grāmatici ratio cām tm̄ aperit ob quam hi duo postremi libri in qbus de syllogismo agitur demonstratiuo qui est species syllogismi simpliciter posteriores dicantur. Cur aūt resolutorij sicuti ⁊ duo antecedentes hoc in loco non explicat:sed in Cōmentarijs in scd̄m librū posterioꝝ quoꝝ alteri latini verbu3 ex verbo vt videtur ex greca lingua translati prolixi tm̄ ⁊ prioribus in ꝑmū libru3 de demonstratione Cōmentarijs eiusdem Joannis grāmatici expōnu3 ac dubitationum copia rn̄dentes. Alteri vero greci habentur multo latinis breuiores adeo vt veluti qđdam eorū cōpendiū esse videantur:causa3 assignās cur duo libri sequentes in quibus agitur de demonstratione resolutorij inscribant ita scribit. Qm̄ autē ⁊ hoc antiqui expositores pretermiserūt cām verā assignare ob quā demonstrādi ratio resolutoria sit appellata hanc quoq3 afferre est necessariū:quam.n. expositores in prioribus resolutorijs inscriptionis causa3 attulerunt illi qdem ꝯuenienter assignari videmus. His vero qbus demonstrandi scientia traditur minime:neq3.n. demonstrādi scientia imperfectior est ea que singulos syllogismos docet in proprias figuras reducere adeo vt ex illa nuncupationē traxisse videatur:si qdem oia que de syllogismis tractantur ad demonstrationē tāq3 ad finē referuntur:.qđ etiā Aristoteles ipse in primo priorū resolutiuoꝝ exordio testatur cum ita scribit. Primum dicere op3 circa quid:⁊ de quo consideratur:quia circa demonstrationem ⁊ de scientia demonstratiua ⁊c̄. Quid igitur de resolu

Rō vocabuli rsolo

torij vocabulo dicemus : videtur qdem impositū ad significandū progressum ab his que ex principijs ortum h̄nt ad ipsa principia qđ ⁊ ipsu3 resolutionis no

Resolutio quid sit

mē oñdit. Est.n.resolutio effectuū posterioꝝ in priora ac superiora ex qbus constāt:videturq3 per trāslationem sumptū ab his qui post peregrinationē ad ꝓprios lares reuertunt. Nam qui a patria recedunt ac deide regrediunt resoluere dicunt. Sicut aūt ⁊ diffinitio ⁊ diuisio ⁊ demonstratio multipliciter dicit ita ⁊ resolutio. Est.n.resolutio transitus a compositis ad simplicia ex qbus tāq3 ex proprijs principijs idest elementis sunt constituta:est ⁊ syllogismoꝝ resolutio in figuras veluti in principia quedam ac regulas artificiosas ⁊ scientiam parietes:est ⁊ alia eorūdem syllogismorū resolutio in principia:hoc est in propositiones ac terminos ex qbus primis fuere constructi. Dicitur etiam resolutio ad vniuersalia a particularibus ascensus vt a singularibus ad species specialissimas ⁊ ab his ad suprema genera qđ resolutionis genus

Resolutio scd̄m Aristotelē pꝫs facit ad diffinitione3 q3 diuisio ꝑ3 Plato. diuisio prefertur

Aristoteles vt que magis sit diffinitionis inuentioni accōmodata diuisioni preponit. Dicitur ⁊ resolutio cum notu3 aliquid in principia ⁊ cās ex qbus ⁊ ꝙ sit ⁊ ꝙ noscatur h3 resoluimus iuxta qđ resolutionis significatum scientia demonstrandi resolutoria appellatur. Qꝛ.n.luna interiectu terre defficiat ex posterioribus ad priora ascendentes agnoscimus ac postmodum inuenta cā demonstrationē cōponimus: na3 lunam qdem deficere sensu cōprehendimus:huius deinde cām intellectus inueniens de eade3 scientiā instituit hoc pacto. Luna qdem deficit. qđ dficit aliqđ h3 qđ obijcitur lune igitur aliqd obijcitur:hic ab effectibus ad cās progressus resolutio appellat:post quē sequitur demonstratio descendens a causis ad effectus hoc modo. Lune aliqd obijcitur cuicūq3 obijcitur deficit luna igitur deficit. Jtem terra mouetur cū autem mouetur ventus in penitioribus eius cauernis includitur:igitur terra ventu3 habet introclusu3: hec qde3 resolutio dicitur. Postmodū fit demonstratio hoc pacto ventus in terre cauernis includit:vento autem introcluso terra tremit:igitur est tremor terre. Aut igitur hanc ob causam demonstrandi scientia resolutoria appellatur aut qm̄ medius terminus in demonstratione vim obtinet omnem. Hic autem est rei diffinitio que ex resolutione inuenitur vt ipse

Ars demōstrādi cur resolutiua

Aristoteles sentit atq3 ideo ars demonstrandi resolutoria dicitur vt que sint resolutione cōstare nō possit. Post aūt quis ⁊ illud affirmare priores qdem libros dici resolutorios ob cām prius assignatam:qm̄ nulla est in ipsis ꝯtemplatio ꝑfectior ea per quā syllogismi in proprias figuras resoluunt:ac primus liber posteriorum qui antecedit hunc ob cām superius exposita3 : qm̄.s.demonstrationis principia per resolutionē inueniuntur. Propositus autē liber.s.ex duobus posterioribus scd̄s ideo resolutorius iscribit qm̄ in ipso de medio demonstratōis qđ est ipsa diffinitio rei tractatur. Hec aūt per ascensum a cōtinentibus ad cōtēta inuenitur:qui modus quidam resolutionis existit vt ipse Aristoteles in sequētibus indicabit:,atq3 hoc pacto singulis libris sue inscriptionis cā erit assignata. Fortassis aūt ex hac eadē inscriptōe monstrat non placere Aristoteli modū illū inuestigandi diffinitionem per diuisionem quem Platonici maxime probabant. Jn alijs autem Cōmentarijs grecis qui etiā ad Jo. grāmaticū referunt auctorē in eadē fere sniā3 ista scribuntur:que causam exponunt Cur primus liber atq3 scd̄s posteriores eque ac duo priores resolutorij inscribunt. Qm̄ medius terminus in demratōe

est diffinitio: ex accidenti etiam de diffinitōe in hoc libro considerat. Nam proprius de diffinitione differendi locus est i septimo eius voluminis libro quod post naturalia inscribit. Hic aūt non tāꝗ de diffinitione sed de causa potius ⁊ medio doctrinā īsinuat. Cuz vero ⁊ demonstratio resolutio dicat. Pars autē demōstratōis est ista tractatio vt ꝗ de medio eiusdez edoceat. Iccirco ⁊ ipsa resolutoria vocatur. Primus aūt liber demonstratiue scientie resolutorius inscribitur non eadē ratione qua duo antecedētes. Illi.n. a potiori artis syllogistice parte talem sortiti sunt inscriptionē. Nam prior atqȝ prestantior est ille tractatus in quo docetur quō singuli syllogismi in ꝓprias figuras resoluunt si qdem syllogismū in ꝓpositiones resoluimus has in terminos: ⁊ medium assumimus atqȝ hinc syllogismi figura reperit. Q̄ꝛ si illa omnia ꝓpter demonstrationez querunt vt ipse Aristoteles in principio trium figurarū inquit ꝙ. vz. cōsideratio de demonstratione existit. Finis aūt dignitate precellit ea que ad finez sunt oibus que añ ipsaz sunt dignior erit demonstratio. At qm̄ species quedaz demonstrationis est demonstratiua scientia iccirco resolutoria appellat: naz eius principia a nobis per resolutionē inueniuntur cum ab his que nobis priora sunt ad ea que natura antecedunt. vz. ad causas ipsas ascendimus. Primū.n. percipimus sensu lunaz deficere. Intellectus deinde causaz rimat: ⁊ inuenit: ita.n. ratiocinatur. Qđ deficit ei aliqđ obijcitur: hec resolutio ad causas ex effectibus progredit. Deinde demonstratio descēdit a causis ad effectus: hoc modo lune aliquid obijcit: cui aliqd obijcitur deficit. Luna igitur deficit. Rursus ēt terraz ꝯcuti videmus vnde ita diximus. Terra concutitur: cum terra concutitur ventus in eius cauernis includitur: hec quidem resolutio est deinde sequit demōstratio. In terre cauernis ventus includit: vento intercluso fit terre tremor. In terra igitur tremor fit. Uel igitur ex hac cā inscriptioni occasio data est vel qm̄ in demonstratiōe medius terminus sūmā obtinet viz. Hic aūt est diffinitio rei. ipsa vero diffinitio per resolutionem inuenit: cuz.n. hoiem ꝯspicimus in illa resoluimus ex qbus ipm natura ꝯstituit videlz animal rōnale mortale intelligentie ac discipline capax: atqȝ ita hec oia assumētes hominis diffinitionē cōponimus. Dicit etiaz resolutio a particularibus ac singularibus ad vniuersalia donec ad ipsum generalissimum pertingamus ascensus. Est etiaz resolutio a re aliqua nota ad principia causasqȝ ex quibus res ipsa constat: atqȝ innotescit regressus: iuxta quod resolutionis significatuz etiaz demonstratio dicitur resolutio. Est etiam resolutio ex effectibus ac posterioribus ad principia causasqȝ ex quibus effectus consistunt recursus. Sumptum est resolutionis vocabulum per translationem ab hijs qui post peregrinationem in patriam reuertuntur: nam ad proprios lares ab externis regionibus reditus resolutio vocatur. Dicitur etiam resolutio a compositis ad simplicia ex quibus componitur transitus Est autem ⁊ syllogismorum in figuras resolutio si quidem eosdem in ꝓpositiones ⁊ terminos resoluimus. Hec quoqȝ ex commentarijs Ioannis grammatici in secundum librum resolutiuorum posteriorum vel potius ex eorundem compendio sumpta sunt: sed ⁊ idem Ioannes grammaticus in magnis commentarijs dictorum librorum Aristotelis non minus ꝗ ceteri greci expositores de quatuor doctrinis quales nam sunt ⁊ cur tot numero existant tam docte ꝗ copiose etiam conscripsit: cū inquit. Quattuor sunt genere methodi quibus omnis doctrina ac disciplina artificiosa perficitur. Diffinitiua.s. ac demōstratiua diuisiua ac resolutiua: haud iure supuacuuz videret cum de demonstratione ac diffinitione sermo habeatur: de quattuor pariter doctrinarū modis explanare: ⁊ qd sint ⁊ ꝓpter quid sint: ⁊ qđ nam singulorū sit opus: ac quo pacto ad inuicem se habeāt. Sunt.n. vie quedam ac rōnes intellectuales cū quibus humana mens proprias inqsitiones apprehendit. Ad hunc.n. inuente sunt finez vt earū adminiculo ea que sunt occulta: atqȝ recondita intellectus inueniat. Est aūt diffinitiue qdem opus ꝓpriam rei ꝓposite subam oñdere. Demonstratiue vero ꝑ se accñtia per medias cās ꝓprijs inesse subiectis demonstrare. Diuisiue āt gñia spēz siue subalternaꝝ siue spālissimaꝝ assumē atqȝ eadē specificis drijs diuidere nihil preter eundo intermediū. Resolutiue vero ex indiuiduis ac singularibus ascendere ad specialissima atqȝ a specialissimis ad subalterna simpliciterqȝ a postremis ad priora ⁊ predicata: cum enim plurima sint resolutionis ac diuisionis sigta he sole que dicte sūt propriam hñt appellationē vt que ad diffinitionē ac demonstrationē ꝯducant. Quas ēt ambas Aristoteles ipse in hoc libro ꝓposito ad diffinitionuz accipit inuentionē. Utrāqȝ qdem ad idem ꝯferre asserens resolutiuā in diuisioni ꝑponens: hec qdem sunt quattuor doctrinaruz sua singulis opera deputata. Reliquum esset quo pacto se inuicez habeant exponere. Est.n. dubitatōe dignū nūqd principales exñt: ⁊ an diffinitiuā ac demonstratiuā relique due veluti cāe ꝯstituant: si qdem per eas diffinitiōes inueniri videmus vel non ita se res hz sed he potius tāꝗ ministre illis subijciunt eisdē quodāmō subseruientes: ac rōni scia cōite: illam que rebus aduenit ab illis specificationē ꝑparantes. Si.n. tāꝗ illarū cāe hasce ꝑcederent ipse per seipsas ꝑfectionē ⁊ nō relationē ad illas hrent. At nunc intueri lz ipsas ad illas respicere ac nō dr ꝗ artē secandi ⁊ qua metalla effodiunt fabris lignarijs atqȝ aurificibus habilē illis mām ꝑficere: si qdem gñia sunt diffinitionū mãe que eū sint indeterminata assumens diuisio drijs distinguit atqȝ idonea ad diffinitionū formationē opat. Demū ita elaborata gñia suscipiens ⁊ ꝯuenientē eis ordinez ac cōpōnem adiungens diffinitiones īstituit: eodē mō resolutiua ab īdiuiduis ad spālissima ascēdit atqȝ ab his ad supiora gñia ac semꝑ subiectis cōia perquirit: que demū iuenta diffinitiue suppeditat: que deide ipsa diffinitiua suscipiens ac ꝯuenienti ordine iugens ex his qdem que sunt cōia singularibꝯ specierū conficit diffinitiones: ac rursus ex his que sunt cōia spēbus generū ꝯstruit diffinitiones. Quare si quis diuisiue ac resolutiue cum auferat vsum quē diffinitionibus prestant atqȝ ab illarū respectu seiungat: impfecte et nihil aut parū aliqd vtilitatis afferre videbunt. Hec igit ita se hñt. At diffinitiua ipsa est per se ipsam perfecta ⁊ rerū explicat subas ipsaqȝ demōstratiuā ꝯstituit cū illi mediū submistret: ⁊ cāz sine qua demr̄atione fieri est ipoe oēm si qdē vim ab illa demr̄atio nāciscit. Post hāc vo est demr̄atiua statuēda. Relique harū ministre ac famule exñt sed principalr qdē diffinitiue per hanc aūt mediā ēt demr̄atiue. Non absqȝ rōne aūt diffinitiua demr̄atiue preponit illa si qdem rerū substantias explicat hec rebus ipsis assequentia demonstrat. Sicuti aūt se hz suba ad illa que ipaz cōsequūt ita diffinitiua ad demr̄atiuā. Neqȝ vero sup-

Diffinitio per resolutionem inuenitur

Jo. grāmatici ꝺ quatuor methodis

Quattuor doctrinaꝝ officia

Diffinitiua demonstratiue ꝓponitur

uacaneuz videtur de numero earum aliquid dicere.
Eur naz cōmunes doctrinarū ac disciplinarū vie:ac

Cur tantuz quattuor

rationes sint tantūmodo quatuor neqz maiori nume
ro neqz minori cōprehendantur. Uel igitur subaruz
certaz querimus habere scientiaz aut eorū que easdē
substātias assequunt. Ad substantiarū cognitionē vti
mur diffinitiua. Ex his autez que quod quid est ma-
nifestant in ꝯsequentiuz venientes notionez ad eorū
probationez vtimur demonstratiua. Quia vero diffi
nitiue necessaria est materia eandez diuisio ac resolu
tio suppeditant:naz cuz diffinitiones sint vel specia
lissimarū vel subalternarū:aut a superioribus aut ab
inferioribus istas inquirimus: ꝛ cū a prioribus rima
ri placuerit vtimur diuisione:sicut cuz a posteriorib⁹
resolutione:adeo ꝙ principales quidez scientie sunt
diffinitiua ac demonstratiua ad has autem dirigunt

Joannes damascenus

diuisiua ꝛ resolutiua Joānes quoqz damascenus in
libro in quo de arte que logica dicit tractat de eisdē
quattuor doctrinis ita scribit. Scienduz est ꝙ quat-
tuor sunt dialetice.i.logice methodi:diuisiua que ge
nus in species per differentias secat:diffinitiua que
ex genere ꝛ differentijs quibus vsa est diuisiua pro-
posite rei diffinitionez constituit. Resolutiua que id
quod magis compositũ existit in simpliciora resol-
uit:hoc est corpus in humores hos in quattuor ele-
menta:hec autez in materiaz ꝛ formaz:demonstrati-
ua aūt est que per mediū aliqđ rez propositā demon-
strat veluti propositū est mihi demonstrare ꝙ anima
est imortalis per hoc mediū: qđ semper mouetur est
imortale: aīa semper mouet igitur aīa est imortalis.
Illud quoqz nosse opz sillogismos ad demonstratio-
nem pertinere. Neqz nos lateat resolutiuā esse tripli

Resolutiua triplex.

cez. Est.n.resolutio naturalis cuius paulo supra exē-
pluz attulimus. Est ꝛ resolutio logica qñ propositũ
sillogismū in propriā figurā resoluimus. Est ēt mathe
matica resolutio qñ accipimus id qđ querit tāqȝ cō-
cessum atqz ab eodem ꝓgredimur donec ad aliquid
oiuz opinione ꝯfessuz ꝑueniamus ex quo postmodū
ꝓpositū astruitur:veluti si in questionez ducat: nūqd
aīa sit imortalis hoc ipsuz qđ querit accipio tāqȝ con
cessum atqz ita ratiocinor. Qñ qdem aīa est imortalis
sunt pro malis ꝛ bonis actionibus premia repensa:
si sunt pro bonis: ꝛ malis actionibus premie repensa
est qđ iudicat ꝛ iudicat: si est qđ iudicat ꝛ iudicat est
qđ ꝓuidet ꝛ ꝓuidentia tandem in ꝓuidentiā deueni
mus quā oēs ꝓcedunt:mox per cōpōnē dico qñ qdē
est ꝓuidentia atqz iudiciū premia rependunt:si ꝑmia
rependūt est aliqđ qđ iudicat si est aliqđ qđ iudicat

Alexāder in priorib⁹ reso.

aīa est imortalis. Alexander ēt in comentarijs priorū
resolutiuoꝝ Aristotelis assignans ꝛ ipse cām eorūdē
libroꝝ inscriptionis multiplex resolutionis significa
tuz his verbis oñdit. Ideo aūt resolutorij dñr qm̄ cō
positi cuiusqz ad ea ex qbus cōpō facta est reditus re
solutio vocat. Nā eȝ se hz resoľo qȝ cōpō. Si qdem
cōpō a principijs via est ad ea que ex principijs oriū
tur:resoľo aūt reditus a fine ad ꝑncipia:nā ꝛ geome-
tre resoluere dicunt qm̄ a ꝯclusione ꝑncipiū faciētes
ordine quodā per ea que ad ꝯclusionis demonstra-
tionē assumunt ad ꝑncipia ꝓposite qōnis ascendūt.
Sed ꝛ qui cōposita corpore i simplicia reducit resol
uere dr: ꝛ qui simpliciū vnūqđqz in ea ex qbus eorū
essentia est ꝯstituta.s.in mām ꝛ formā: sed ꝛ qui orō
nem in ꝑtes diuidit ꝛ easdē ꝑtes in sillabas ꝛ has in
elementa:hic quoqz resoluere dr. Proprie aūt resoľo
appellat:cū sillogismi cōpositi in simplices resoluun
tur. Sed ꝛ simplices in ꝓpōnes ex qbus cōstant:sed
ꝛ sillogismoꝝ imperfectoꝝ ad perfectos reductio re
solutio quedaz existit iuxta qđ maxime resolutionis
significatū:hij libri resolutorij inscribunt. Nā in fine
primi libri quādam viam ac rōnē Aristoteles tradit:
per quaz hoc cōmode facere valeamus nec minus
quo pacto simplices sillogismos i ꝓpōnes ex quibus
constant resoluamus idez Aristoteles docet: eundez
quoqz auctorē inuenimus aliqñ dicere qūo sillogis-
mi cōpositi ex simplicib⁹ fiant ac quo pacto ad eosdē
reducant. In qbus igitur libris de sillogismoꝝ reso-
lutione pertractat hos resolutorios priores. In qbus
aūt de demonstrationib⁹ hos quidez resolutorios et
pisos sed posteriores inscripsit. Alcinous quoqz phi-

Alcinous

losophus Platonicus in libello in quo placita Pla
tonis exponit de quattuor doctrinis ex eiusdē Pla-
tonis snīa facit mentionē. Cuius dicta non grauabor
apponere vt vnusqqz facile intelligat vtriusqz secte
ꝛ Platonice ꝛ Aristotelice familiares philosophos:
non longe diuersa de quatuor doctrinis ꝛ multiplici
resolutionis significato:sed eadez prope modū litte-
ris tradidisse sunt aūt hec Alcinoi in eodez libro ver

Alcinous de varijs modis resolutionuz

ba. Maxime vero propriū atqz intimū dialetices esse
arbitrat vniuscuiusqz rei subam inspicere deinde ac
cidentia:cōtemplat aūt quid vnaqueqz res sit vel ex
superioribus per diuisionez ac diffinitionē: aut ex in
ferioribus per resolutionē. Accidentia autē que sub-
stantijs insunt vel ex contentis per inductionem vel
continentibus per syllogismū:adeo vt rationabiliter
he sint dialetices partes vna diuisiua: altera diffiniti
ua altera resolutiua ac preterea inductiua ac syllogi
stica siue collectiua. Diuisio igitur alia est partitio ge
neris in species alia est totius in partes: veluti cum
animaz diuidimus in rationalē atqz passibilez:ac rur

Diuisionū modi.

sus passibilez in irascibilez ac cōcupiscibilē. Alia est
particio vocis in plura significata:vt quando vnuz ꝛ
idē nomen plura significat: alia est accidentiū in sub
iecta:vt cum dicimus bonoruz alia animaz alia cor
pus exornant:alia sunt que externa appellant. Est ꝛ
subiectorum in accidentia diuisio vt cuz dicimus ho
minuz alij boni alij mali alij medij. Oportet igitur in
primis vti ꝑtitiōe generis in species vt vniuscuiusqz
rei essentiam cognoscamus. hoc aūt sint diffinitione
fieri non potest. Diffinitio autem ex diuisione ortum
habet hoc modo:rei que diffinienda sit genus disce
re oportet veluti quia genus hominis ē animal. De-
inde ipsum genus per proximas secare differentias
vsqz ad species descendendo veluti per rationale ꝛ
irrationale ꝛ mortale ꝛ imortale ita ꝙ si proxime dif-
ferentie cum genere coniungantur ex ipsis hominis
diffinitio constituit. Resolutionis autez species tres

Resolutionis species tres

sunt vna est ascensus a sensibilibus ad intelligibi-
lia prima: alia est a demonstratis ꝛ subdemonstratis
ad indemonstrabiles ꝛ imediatas propositiones re-
gressus: alia est a suppositione ascendens ad princi-
pia que suppositione non egent: ꝛ prima habet talez
naturaz veluti si a bono corporis transeamus ad ani
me bonum. Ab hoc autem ad bonum quod in legi-
bus est:deinde ad infinitū pelagus bonitatis:vt hoc
modo indagantes ipsum per se bonum reperiamur.
Secunda resolutionis species talis existit:suppone
re oportet id quod queritur ac contemplari que naz
sint illo priora atqz a posterioribus ad priora ascen-
dendo demonstrare donec per ventum sit ad primuz
atqz confessuz a quo rursus incipientē ad rez quesitā

per compositionis modum descendamus: veluti si
queramus. Nunquid anima sit imortalis hoc ipsum
supponentes: quero an semp mobilis deide hoc de
monstrato: iterum quero an id quod semper mobile
sit per se mobile quo demonstrato rursus quero an
per se mobile principium motus existat. Deinde si
principium an ingenitum: quod veluti pro confesso
habetur cum quod ingenitū est etiam incorruptibi=
le sit. Sūpto igr̄ ab hoc qd̄ ex se patet initio talis de=
monstratio cōponitur. Principiū ingenituz est ⁊ in=
corruptibile. Principiū motus est id qd̄ per se moue
tur. Anima aūt est per se mobilis: igitur ingenita icor
corruptibilis atqȝ imortalis est anima. Que autē per
suppositionem resolutio fit talis est. Qui aliquid in=
quirit idee supponit: deinde quid sequatur ad ipsuz
suppositū inspicit ac postmodū si sicut de suppositio
ne ratio afferenda aliam faciens suppositionē inqui=
rit: an id qd̄ prius supponebat ad aliam sequitur sup=
positionē ea nūqȝ inquisitōe cessante donec ad aliqd̄
principiū perueniamus qd̄ suppositione non egeat.
De inductione autem ⁊ syllogismis qbus ⁊ queād=
modum ⁊ alijs dialetices partibus vsus est Plato
plura subiungit. Alcinous que prolixitatis euitan=
de gratia pretermitto. Nec minus Proclus philoso

Proclus

phus eximius qui precipue Platonis dogmata ex=
coluit in primi libri elementorū Euclidis expositio=
nis prefatione ita de quatuor dialetices facultatibus
scribit. Sic dialetica philosophie purissima pars su=
per disciplinas proxime extenditur omnēqȝ illarum
continet inuolutionē atqȝ earūdem doctrinis varias
ex ipsa tribuit facultates que perfectiue sunt iudica
atqȝ intellectuales. Resolutiuā dico diuisiuam diffi=
nitiuam ac demonstratiuā a quibus adiute atqȝ per=
fecte he discipline que a grecis mathematce vocan=
tur: non nulla quidem per resolutionem inueniunt
non nulla per cōpositionem ⁊ alia quidem per diffi=
nitionem alia per moduz diuisionis ponunt: non nul
la aūt quesita per demonstrationes absoluunt hasce
facultates suis adoptātes subiectis singulisqȝ ad me
diorum vtentes cōtemplationem: quo fit vt in eisdez
disciplinis resolutiones diffinitiōes diuisiones atqȝ
demonstrationes sint proprie ac scd̄m modum disci
plinarum cognitioni congruentem reuoluantur. Re
cte igitur dialetica sepes disciplinarum appellatur.

Mathe=matice di=sciplīne q̃daȝ per resolutionez inueniunt quedā per cōpositio=nem

Dialetica sepes disciplinarum.

Hec sunt que greci auctores nō minus platonice q̄ȝ
aristotelice secte familiares de quattuor doctrinaruz
modis ⁊ varijs resolutionū significatis concordi fere
sententia scripsere. Illud autem in eorū scriptis dili=
gens lector animaduertet omnis eos quos cōmemo
rauimus auctores resolutiuam doctrinam demon=
stratiue ac reliquis duabus tāqȝ ab illis diuersam op
posuisse. Latini autem expositores Galeni in hoc om
nes cōueniunt q̄ doctrina resolutiua de qua Gale=
nus loquitur in p̄hemio artis parue sit doctrina de=
monstratiua. Sed vtrum hec vtatur eo demonstratio
nis genere que demonstratio porpter quid: an alte=
ro que demonstratio quia a Neotericis nominatur:
vt circa initia operis diximus: adhuc sub iudice lis
est. Et si v̄o non nulla q̄ supra ex veterū philosopho=
rum sententia sunt a nobis exposita: de eo resolutio=
nis modo quo a cōpositis ad simpliciora aut a poste
rioribus ad priora siue ab effectib⁹ ad causas ascendi
mus probare videantur illorū opinionem qui aiunt
doctrinam resolutiuaz esse demonstrationē que a re=
centioribus philosophis demonstratio quia nūcupa
Si quis tamen eorūdē veterū philosophorū non mo
do scripta: sed etiam intimos sensus diligenter subti
literqȝ scrutetur iueniet id omnes fere inuere: nō esse
veram demonstrationē nisi cum a prioribus que per
resolutionem inuenta sunt: ad posteriora cōponen=
do: procedimus: adeo vt vera comprobetur Gemini
sententia resolutionez nihil aliud esse nisi demonstra

Germin⁹ Themisti⁹ in postes.

tionis inuentionem: cui etiaz sententie astipulantur
verba Themistij in paraphrasi p̄mi libri posteriorūz
resolutoriorū aristotelis ita scribentis. Demonstratio
vero semper priora que secundū naturam sint prio=
ra desiderat: q̄ si ex prioribus secūdū nos demonstra
tio aliqua nectitur vt demonstratio appellari possit:
non tamen simpliciter sed secundū nos demonstra=
tio dicitur. Idem pariter simplicius adstruit: in ex=

Simplicium in primo phy.

positione primi libri aristotelis de physica ausculta=
tione. Ubi querit qualis sit cognitio que habetur de
rebus naturalibus ab his qui haruz principia ⁊ cau
sas ex cōpositis ⁊ iam confusis inuenerūt. Manife=
stum. n. esse inquit: q̄ cōiecturalis est huiusmodi co=
gnitio principiorū ⁊ non demonstratiua. Unde con=
cludit simpliciū Platonem recte physiologiam. i. re

Plato dixit phiam nālē eē cōiecturalez

rum naturaliū scientiam esse quandam icotologiā. i.
coniecturalem locutionem putauisse: cui etiam opi=
nioni inquit aristotelem cōsentire: qui illam que est
proprie demonstratio vult fieri ex imediatis ⁊ prin=
cipijs per se creditis ⁊ ex his que proprie sunt cause
⁊ natura priores. Neqȝ illud resolutionis genus quo
mathematici frequentissime vtunt ad aliud tendit:
nisi ad principiorū ex quibus demonstratio cōponi
tur inuentionem. Quare eijdem mathematici reso=
lutionem ac cōpositionem hoc modo diffiniunt. Re

Resol̄o ⁊ Cōpositio s̄z mathe.

solutio est assumptio quesiti tāqȝ confessi per conse=
quentia progrediens ad verum aliqd̄ atqȝ confessuz.
Compositio est assumptio confessi per consequentia
procedens ad quesiti cōprehensionem. Sunt autem
mathematicorū libri ⁊ precipue tertius decimus li=
ber elementorū Euclidis ex editione Theonis ⁊ re=

Euclidis. xiij.

solutionū ⁊ cōpōnū pleni. Iccirco Hali ī expōne ar

Hali

tis pue Galeni q̄ȝuis nō explicet q̄lis sit doctrina re=
solutiua qua vtuntur mathematici ait tamen: hanc
ipsam doctrinam esse mathematicis notam: quo qui
dem Hali testimonio frustra. Plusq̄ȝ cōmētator suā

Aduersus plusq̄ȝ cōmentatorē

de doctrina resolutiua opinionem tentauit asseuera=
re. Si. n. vt testatur Hali mathematici vtuntur resolu
tione siue doctrina resolutiua: non autē est apud eos
vsitata demonstratio quia sed potius propter quid:
hinc se colligere arbitratur idē. Plusq̄ȝ cōmentator
doctrinam resolutiuam esse demonstrationem pro=
p̄pter qd̄. Nos aūt ex his que supra exposuimus sa
tis constare arbitramur mathematicos ⁊ diuisionib⁹
⁊ diffinitionibus ⁊ demonstrationibus ⁊ resolutio=
nibus vti: nihilqȝ aliud apud ipsos esse resolutionem
nisi demonstrationis propter quid inuentionem nō
ipsam demonstrationem propter quid. Unum autez
mathematice resolutionis exemplum non grauarer
apponere: nisi scribendi fugerem prolixitatem in re
presertim quaz vnusquisqȝ qui mathematicorū disci
plinas vel mediocriter degustarit possit ex eorundez
mathematicorū libris per discere: vnde non possum

Aduersus cōciliatorē diff. octaua negātē mathematicos vti methodo resolutio

non parum admirari Conciliatorem qui habitus est
etate sua vt nostra quoqȝ habetur in mathematicis
scientijs vsqȝ ad necromātie suspitionē excellentissi
mus: ausuz contra Hali sententiam differentia octa=
ua pronunciare mathematicos non nosse doctrinaz
resolutiuam: vel si eam sciunt non tamen vti ea: qua=
re ait Halin suos sectatores in ignorantie barathruz

Proclus ⁊ Mathematicus excellētis.

detrusisse. At qui Proclus ⁊ Euclidis expositor: et omnium grecorum iudicio mathematicus excellentissimus testatur mathematicos non minus resolutiua q̃ reliquis alijs tribus dialetices facultatib⁹ vti. Queadmodū eiusdem auctoris verba que supra de quatuor doctrinis recitauimus apertissime ondunt: ac queadmodū etiam sine aliquo Procli testimonio mathematicorū libri pleni resolutionū ac cōpositionum: vt diximus: manifestant. Quocirca Hali vere potuit affirmare mathematicos ⁊ nosse ⁊ vti doctrina resolutiua: si modo eam potius esse demonstrationis inuentiuam q̃ demonstratiuam: vt nos ex veterum philosophorū auctoritate probauimus: intellexerit: alioquin conciliatorē non temere contra ipsuz inuehi in processu huius nostre disputationis concedemus:

Cōciliator nesciuit qd eēt resolutio mathematica

qui tamen conciliator ⁊ ipse visus est ignorasse ⁊ quid sit resolutio mathemathica ⁊ cur priores ac posteriores libri Aristotelis resolutorij noiati talem sortiti sine appellationem: que omnia nos in precedentibus ex sententia veterum philosorum abunde docuimus. Sed vt tandez ad principale nostri instituti propositum reuertamur ad ostendenduz scilicet que fuerit Galeni de tribus doctrinis ordinatis ⁊ de illa presertim quam dicit in prohemio artis parue ex notione finis inchoare ⁊ fieri secunduz resolutionem sententie: illud necessariū habemus adijcere ꝙ preter supra tactos resolutionū modos est quidaz

Alius resolutōis modus aristoteles 3° moraliū Sillogismus practicus.

alius qui vt testatur. Aristoteles libro tertio moraliū est resolutioni mathematice similis quem Galenus precipue methodum resolutionis nominat: quidam ex neotericis sillogismū practicū vocāt. Fit autē hoc modo: proponitur finis quem assequi intendimus: deinde inquiruntur illa per que eundem finez possumus attingere nunq̃ cessante inquisitione donec ad aliquod vltimū peruenerimus quod sit actionis principium. De tali resolutione simili illi quam diximus mathematicam appellari Aristoteles libro allegato loquitur in hunc modum. Nec sane de finibus consultamus sed de his que sunt ad finem. Medicus.n. non consultat an sanum faciat: nec orator an persuadeat neq3 gubernator reip. an bene instituat ciuitatē: neq3 aliorū quisquā de fine deliberat: sed posito fine queadmodū ad illud perueniatur considerat: ⁊ si per multa fieri posse constat per quod illorum facillime ⁊ optime fiat perquirunt: si vero per vnuz queadmodum per vnum fiat: ⁊ id rursus per quod donec perueniant ad primam causam quod in inuentione vltimum est. Qui enim consultat videtur querere ac resoluere predicto modo quasi diagrāma. Eiusdem resolutionis que a fine proposito sūmit initiū habetur

7° metha. ex.m resolōnis.

exemplum etiam apud Aristotelez libro septimo prime philosophie quam metaphysica.i. post naturalia nominant: vbi scribuntur hec verba. Fit autem sanū ita cogitāte scilicet medico. Qm̄ sanitas est tale quid necesse est si sanum futurum sit vt hoc adsit scilicet equalitas ⁊ si hoc caliditas: ⁊ ita semper ratiocinatur donec reduxerit ad hoc qđ ipse efficere potest. Hoc in loco Aristoteles vult ostendere quomodo fiat sanitas: non quomodo facta sit vt male exponit Auerois cōmētator qui dedit conciliatori errandi occasionem vt paulo infra ostendemus: ostendit inq̃ Aristoteles quomodo sanitas a medico restituat si quez contingat egrotare ita scilicet eodem medico ratiocinante.

Auerois dedit cōciliatori errādi occasionem

Si sanitas est equalitas calidorū ⁊ frigidorum oportet factam in his inequalitatem ad equalitatem peruenire ita ꝙ alterū non superexcedat alterum sed modice se habeat. Si vero debeat esse equalitas oportet vt adsit caliditas. Supponatur.n. frigiditatem supabundare. At si caliditatem adesse conuenit opus est frictiōe. Incipit ergo medicus a frictione quam facere potest: que quidez frictio vltima est secundū intentionem ad sanitatem ⁊ equalitatem ⁊ caliditatem collata. Primū.n. medicus mente concipit sanitatem deinde equalitatem deinde caliditatem vltimo loco frictionem: que tamen in opere primas partes habet. Primuz.n. frictio caliditatem: caliditas equalitatem: equalitas sanitatem: ⁊ hoc est illud quod dicitur ꝙ principiū operatiōis est finis cognitionis ⁊ principiū cognitionis est finis operationis: que postrema verba cōmuniter dicta vsurpat ēt cōmentator in huius loci expositione cōmento vigesimo tertio.

Aueroim Aduersus male exponentē verba Aristotelis.

Sed p̄ter hec verba reliqua expositio falsa est ⁊ sensuz Aristotelis omnino depravat: Neq3.n. proponit sanitatem quam medicus facere intendat sed iam factam supponit: neq3 equalitatez nominat quam adesse oporteat: si sanitas futura sit: sed fluxuz nature qui si fuit oportuit affuisse caliditatem ⁊ si caliditas afluit oportuit bibisse pharmacū seu laxatiuū vt vtar vocabulo quo Auerois: cum tamen Aristoteles in suo exēplo non de fluxu sed de equalitate qualitatem: non de pharmaco sed de frictione loquatur que faciens caliditatem facit etiam equalitatem: ⁊ consequenter sanitatem. Laxatiuum autem tam frigiditatem q̃ etiam caliditatem posse facere si nō per se saltez ex accidenti nemo medicus nescit: ex frictione de qua loquitur Aristoteles fieri caliditatem tam a vulgo q̃ etiam a medicis scitur. Non est autem admirandum si auerois expositio corrupta est: cum etiā translatio quam ipse exponit sit depravata: qđ vnusquisq3 poterit animaduertere qui translationem arabicam grece ꝯtulerit: que licet ⁊ ipsa barbara sit multo tñ fidelior est altera quā auerois sequut⁹ ⁊ ipse grauiter errauit ⁊ philosophos nr̄e etatis de illis loquor q non ei minorē q̃ aristoteli adhibent fidē tetra inscitie caligine obtenebrauit: mille.n. sunt huiusmodi loca: ne dicam decem milia apud Aristotelem male e greca in arabicam linguam translata ⁊ consequenter perperaz a cōmentatore declarata. Sed de hoc ipso loco libri septimi de prima philosophia non satis recte a Cōmentatore exposito etiā inferius loquemur vbi de conciliatore suaz ex Auerois expositione opinionez de doctrina resolutiua confirmante verba faciemus. Iaz ad id vnde digressi fuimus reuertamur.

De tali etiam resolutione que a fine concepto sūmit initiū facit mentionem Simplicius in expositione libri secundi Aristotelis de naturali auscultatione: vbi Aristoteles conatur ostendere quo pacto eodem fere modo in mathematicis ⁊ in his que a natura fiunt inueniatur necessitas.

Simplici⁹ i physicis de resolutione.

Verba autem simplicij locum illum exponentis hec sunt. Habere autem consecutio similitudinem si quis finem tāq̃ natura primum considerauerit: quoniā ⁊ propter hunc ⁊ materia est. Hoc autem ⁊ ipse Aristoteles confirmat ex artibus. Quispiam.n. statim ab initio concipiens vsum domus atq3 vtilitatem ⁊ prius figuram animo fingens sic apponit materiam: est.n. finis notio principiū speculationis sed non actionis.

Duplex p̄ncipium Actionis ⁊ speculationis Finis notio

Duplex.n. principium alterum speculationis alterum actionis ⁊ notio quidem finis est speculationis principiū. Quia egemus defensione ideo ⁊ tectum facere oportet: igitur ⁊ parietes ⁊ fundamenta: finis vero speculatiōis est principium actionis. Idem simplicius in expositione li-

bri predicamentoruz Aristotelis volens ondere quã prestet vtilitatem hic liber cuz ad totius philosophie tum ad artis logice introductionez. Declarat obiter ſm quam methodum fuerint omnes partes sillogismum demonstratiuum constituentes ab Aristotele inuente ſm methodum scilicet resolutiuam ⁊ eodez vtitur exemplo artis edificatiue in hunc modum scribens vtilis autem horum doctrina ad totius philosophice ⁊ logice tractatõis introductionem. Liquet n. ꝙ simpliciora ad elementationem sunt vtilia: propter quod ⁊ geometer a simplicioribus inchoans primum de triangulis deinceps de quadrãgulis docet ⁊ tunc de quinquãgulis ⁊ de alijs qui ordine sequũtur multangulis: ⁊ qui numerorum studium habent quid par quid impar atqz ita quid pariter par ⁊ quid pariter impar. Qd autem ad logicam tractationẽ vtilis sit simplicium vocum principiũ hinc manifestuz. Contemplatio ⁊ actio aduersum iter tenent: ⁊ enim contemplatio a fine incipiens via incedit ad principium. Actio autem a principio ad finez progreditur veluti in domo nam ipsius contemplatio vsum protinus concipit propter quem est domus ꝙ propter tegumentũ quod a ventis imbribus atqz estu deffendit: ⁊ quo modo hoc fieri possit considerans inuenit ꝙ sine parietibus tegumentum nequit subsistere: parietes autem sine fundamentis firmari nõ pñt. Sed neqz hec possibile est vt iaciantur nisi prius terra fodiatur ⁊ hic desinit vnde actio incipiens primum fodit terram deinde fundamẽta iacit ⁊ his superstruit parietes vltimo tectũ super imponit. Hic igitur etiaz mihi simile obserua. Sicuti.n. idigemus domo que nos tueaẛ ab ea quã venti ⁊ imbres ⁊ estus facit corruptione: ita ⁊ egemus demonstratione que prohibeat illam que vere fit a falso in contemplatione ⁊ a malo in actione corruptionem. Sicuti.n. in contemplatione opponitur vero falsum sic ⁊ in actiua philosophia maluz opponiẛ bono ⁊ aliquo egemus instrumento quo ipsa separet atqz distinguat: ne falsis pro veris ⁊ malis pro bonis incidamus. Hoc autẽ instrumentuz est demonstratio quod est examen vniuscuiusqz rei: neqz permittit nos debili forte vel veri vel boni similitudine decipi: sed omnia aperit ⁊ explorat Sicuti igitur domuz qualiter fiat cõsiderantes in terre fossionez desinimus: sic ⁊ demonstrationis generationez contemplantes quoniaz demonstratio aliquid alicui inesse dicit ⁊ aliquid non inesse alicui nõ simpliciter: sed ⁊ causaz apponens ob quaz insit vel non insit: manifestuz est ꝙ non est simplex oratio: sed pluriuz collectio ⁊ eius quod inest ⁊ cui inest ⁊ cause induas ad minimũ propositiões collecte. Nã qui demonstrat animã esse imortalez per mediũ hoc per se mobile ita dicit. Anima est per se mobilis: per se mobile est imortale: ⁊ ita sub infert Conclusionem ꝙ anima est imortalis: sillogismus igiẛ demonstratiuus est demõstratio. Sz quomodo disceremꝰ sillogismũ demonstratiuuz nisi prius discamus sillogismuz simpliciter: neqz.n. scribere hanc vel illaz formaz poterimus nisi antea simpliciter scribere didicerimus. Sillogismuz autez simpliciter quomõ contingit discere nisi ea ex quibus constat prediscamus. Hec autẽ sũt propositiões veruz ⁊ he ex nominibus sunt ⁊ verbis his quidez subiectis his vero predicatis: quare ⁊ horuz cognitio est necessaria ⁊ neqz vsqz ad has resolutio terminatur naz ⁊ has ipsas antecedit simplicium vocuz contemplatio: secunduz quaz omnia sunt nomina: quoniaz prima impositio tanqz nominuz existit. Cuz.n. necessariuz haberent homines res inuicẽ sibi significare quia a cõmuni distabant intellectione: huic quidez nomen corpus imposuerũt: huic vero dextruz: ⁊ alteri facere vel pati nunduz facta differentia secundũ quaz hec quidez subijciuntur hec vero predicantur ⁊ hec quidez consignificant tempus hec vero non. Accedit igitur vocuz simpliciuz contemplatio ⁊ ab his incipiendũ volenti facere demõstrationẽ. Conuenienter igitur a predicamentis incohamus quoniaz per ipsa ad orationez significatiuaz ⁊ ad res significatas introducimur a simplicioribus ad compositiora: naz post simplices voces quid nomen quid verbuz addiscimus deinde quid affirmatio quid negatio ⁊ que sint harum differentie que in libro de interpretatione docentur: deinde quid terminus quid propositio quid sillogismus ⁊ que sillogismorum species ⁊ quot in vnaquaqz figura ⁊ quot in singulis figuris modi fiant: que discimus in prioribus resolutorijs ⁊ ita ad demõstratiuaz venimus tractationẽ quaz posteriora resolutoria inscripsit Aristoteles. Recte igitur a libro predicamentoruz ⁊ logice tractationis ⁊ totius philosophie initiuz facimus: ⁊ ex his que dicta sunt habemus ordinez libri propositi lectionis. Sed ⁊ Galenus ipse de cuius opinione disserimus vsuz Methodi resolutiue libro vndecimo artis curatiue tali exemplo declarat. His igitur qui febrez sanare conantur necessariuz est putredinẽ amouere: q̃re due fiunt itentões altera a febre altera a putredine: vt qd qdez febris factuz iaz est cureẛ: qd vero iaz fit prohibeatur. Sz rursus alie due intentiones suboriuntur ⁊ iaz factaz putredinez auferre ⁊ eã que iaz fit prohibere. Hec autez que iaz fit causaz habet carentiaz transpirationis: naz nihil prohibet ita nominare clarioris doctrine gratia. Quare ⁊ ab hac due alie rursus erũt indicationes ⁊ qd iaz retentũ est euacuantibus ⁊ quod futuruz est vt retineatur prohibentibus: prohibebiẛ autez sanantibus nobis obstructionez cuius ⁊ ipsius id quod iam factuz est sanare oportet: quod vero futurũ prohibere. Sanabitur autez id quod factuz ab aperientibus prohibetur vero futuruz si humoruz influxũ qui obstructionez faciũt coerceamus. Quod igitur vltimuz inuentũ est ſz methoduz resolutiuaz hoc primuz facere oportet in curatione. Hoc est veruz exempluz doctrine resolutiue libro vndecimo capite decimo a Galeno positum ⁊ non illud quod scribit Conciliator differentia octaua ex eiusdez libri capite pmo ⁊ scdo sũptũ duz suã probare nititur opinionez: ꝙ videlicet doctrina resolutiua sit demonstratio quia ⁊ nõ propter quid: qui etiã Conciliator eiusdẽ probationis gratia citat Aueroim locuz illuz Aristotelis supra a nobis adductum in exempluz methodi resolutiue ex libro septimo de prima philosophia exponentez his verbis. Et cũ iste infirmus est modo sanus necesse est vt fluxus nature fuerit ⁊ si fluxus nature fuerit necesse est calorẽ fuisse ⁊ si calor est necesse est potasse laxatiuuz ⁊ hoc intendebat cuz dixit ⁊ si hoc est iaz fuit calor: ⁊ secũdũ hũc moduz dicemus vnũ post aliud.i. ⁊ sic dicemus vnũ post aliud secundũ dissolutionez scilicet incipiendo a posteriori ⁊ perueniendo ad primuz principiuz in cognitione. Deinde dicit ⁊ motus qui ex hoc est actio ⁊c.i. motus qui incipit ab vltimo in dissolutione ⁊ est compositio dicitur actio procedens ad sanitatẽ ita ꝙ accidat ꝙ sanitas que est extra animaz fit a sanitate que est in anima: ⁊ intendebat ꝙ esse sanitatis que est in anima est in compositiõe ad esse sanitatis

Simp. in pdicamẽtis

Resolutio

Galeni de resolõne exẽpluz in.xi. artis curatiue

Contra cõciliatorem

que est extra animam ⁊ hoc est illud quod dicitur ꝙ
principiũ operationis est finis cognitionis ⁊ princi=
pium cognitionis est finis operationis. Hec quidez
Auerois qui in aliquibus verbis plurimam ostendit
resolutionis a notione finis inchoantis cuz resolutio
ne mathematica similitudinẽ. Quẽ.n. motũ Aristote
les atqꝫ simplicius vocant actionẽ: vel factionem: cõ
mentator nominat cõpositionẽ quasi actio in agibi=
libus cõpõni in mathematicis ⁊ simpliciter in oib⁹
speculabilibus proportione rñdeat: verum in multis
ab Aristotele dissidet ⁊ sibi ipsi non consentit: nã po=
stremũ dictũ qd̄ est cõe dcm̄ ⁊ maxime Galeni li.xj.
artis curatiue quem antea allegauimus: ꝙ videlicet
finis cognitionis est principiũ actionis ƀm methodũ
resolutiuã: sicuti principiũ cognitionis est finis opera
tionis: hoc inq̃ꝫ oiuz ⁊ precipue Galeni dcm̄ verissi
mũ existit: cui tñ repugnant verba priora cõmentato
ris dicentis ꝙ in dissolutione vnũ post aliud dicitur
incipiendo a posteriori ⁊ ꝑueniendo ad primũ prin=
cipium in cognitione. Neqꝫ.n. in methodo resoluti=
ua quã Auerois dissolutionẽ noiat incipimus a po=
steriori: neqꝫ ab eo ꝑuenimus ad principiũ cognitio=
nis imo ꝯ incipimus a principio cognitionis qd̄ est
notio finis scd̄m simpliciũ donec ꝑueniamus ad vlti
mũ cognitionis qd̄ est principiuz actionis. Primus

Cogitatio

aũt ꝓgressus vocat ab Aristotele cogitatio siue vt ha
betur in greca translatione intelligentia. Scd̄m autẽ
factio ab Aueroi aũt vt diximus cõpositio. Quare ex

Conciliator male ꝑ se allegat Aristotelẽ libro septimo de prima philosophia

hoc loco Aristotelis libri septimi de prima philoso=
phia male meo iudicio apud arabes interpretato et
peius ẽt ab Aueroi cõmentatore expõ ꝯriũ elicitur ei
qd̄ vult hr̄e pro sua opinione astruenda Conciliator.
Illud.n. a quo icipit doctrina resolutiua qd̄ ƀm Ga
leni est notio finis siue principiuz cognitionis nihil
aliud est nisi finis mente conceptus: vt declarat Sim
plicius in verbis supra a nobis adductis ex expõne
libri scd̄i Aristotelis de physica Auscultatione exem
plo artis edificatiue. Ipse vero Aristoteles loco stati
antea allato ex libro libro septimo de prima philoso=
phia duobus exemplis altero artis medicinalis cu=
ius finis ẽ sanitas: altero artis edificatiue cuius finis
est domus siue eius vtilitas vt Simplicius i allegata
expõne declarat: quẽ finẽ vult idẽ Simplicius posse
considerari tanq̃ꝫ natura priorem his que sunt ꝓpter
ipsum: si eodem modo oino ⁊ in mathematicis ⁊ in
his que a natura fiũt debeat necessitas iuenri. Quã
necessitatis similitudinẽ videt Aristoteles i suis ver
bis que exponit Simplicius insinuare: quã ẽt simpli
cij expõnẽ confirmat Aristoteles libro scd̄o de parti

Aristoteles scd̄o ꝺ ꝑtib. aialibus.

bus animaliũ: vbi ƀm translationẽ Theodori scribit
hec verba. Sed cuz contra in gñatione atqꝫ essentia
agatur: que.n. posteriora sunt gñatione: hec natura
priora sunt: ⁊ qd̄ primũ est natura id vltimũ est gene
ratione: non.n. edes laterũ aut lapidũ gratia sunt sed
hec gratia edium petunt. In eandem sñiaz scribit ẽ

Simplicius an post ꝑdicamẽta

Simplici⁹ in expõne eorũ que post predicamẽta no
minãtur exponẽs quot modis dicatur prius atqꝫ po
sterius ƀm peripatheticoꝝ opinionẽ atqꝫ illũ quoqꝫ

Prius

inter alios adducit quo aliquid dicitur esse cõceptu
prius sicuti finis. Sunt aũt hec eiusdem simplicij ver
ba. Illud aũt qd̄ est ꝯceptu prius est sicuti finis quo=
niam preintelligimus finez sicuti tegumentũ ante pa
rietes ⁊ fundamenta ⁊ effossionẽ. Hoc igitur sub illa
ponetur que sũt priora tpe. Ipsius vero subsistere po
sterius est tpe substantia autẽ prius. Prima vero ƀm
substantiã que sunt perfectiora: qd̄ prioris significa=

Jamblic⁹

tum nõ videt mihi ꝑtermisisse Aristoteles vt Jambli
cus inquit: sed in quarto modo cõprehẽdisse in quo
honorabilius ⁊ optimũ ꝑmũ dicebat. Ex his Simpli
cij verbis apparet finez dupliciter ꝯsiderari: vel qua
tenus in mente est ⁊ sic notio finis siue ꝯceptus finis
noiat ⁊ hoc modo acceptus prior est tpe his que ꝓ=
pter finem esse dicunt: vel quatenus extra aiam sub
sistit ⁊ sic posterior est tpe: sed prior dignitate ac per=
fectione atqꝫ ẽt natura: vt verba Aristotelis manife=
stant: que quartũ modũ prioris in his que post predi
camenta vocant exponunt: sunt aũt hec. Adhuc ve=
ro melius ⁊ honoratius prius esse natura videt: hanc

Auicenna sexto methaphisice

ẽt duplicẽ finis ꝯsiderationẽ tangit Auicẽna sexto li=
bro eius opis qd̄ metaphysica inscribit ingens. Cau
sa finalis nõ est cã inuenta extra sed inuenta in inten
tione agentis. Quã Auicẽne sñiam ꝯfirmat Alexan=
der in expõne quinti libri de prima philosophia sta=
tim circa initia eiusdez libri vbi Aristoteles quot mo

Alexãder q̄nto methaphisice

dis principiũ dicatur exponit. Sunt aũt verba Ale=
xandri hec. Principiũ vocat.s. Aristoteles: finis ⁊ ꝓ=
positi cognitionẽ: Hoc.n. in agibilibus primũ princi
pium: ⁊ cã vt agibile fiat. Quare qd̄ scribit Concilia=
tor supra allata dr̄ia ex Boetij in topicis auctoritate
ꝙ finis ⁊ effectus idem sunt ⁊ vterqꝫ posterior de fine
q̄dem qui extra aiam subsistit ⁊ in idem coit cũ effe=
ctu illis ꝯcedemus ꝙ sit posterior ƀm tp̄s licet nõ se
cundum essentiam vel naturã: de fine aũt mente con
cepto qui notio finis siue ꝯceptus finis appellat qui
est principiuz speculatiõis vt ait Simplicius siue co
gnitionis vt Auerois loquitur minime assentiemur:
Hic.n. illa ẽt que ad finem extra aiam subsistentẽ que
runtur ne dum finem ipsuz quez assequi intendimus
tpe ꝓculdubio antecedit vel hoc ipsum Auerois ex
positõe ꝯfirmante que dicit ex intentione Aristotelis
sanitatem que est in aia esse in cõpõne ad esse sanita
tem que est extra aiam. Hic vero modus prioritatis
scd̄m tp̄s primus est atqꝫ precipuus iuxta Aristotelez
in eo tractatu quem diximus post predicamenta no=
minari. Ex his oibus volumus esse ꝯclusuz nõ posse
Conciliatorez ex eo ꝙ Galenus scribit in prohemio
artis parue doctrinã resolutiuã fieri ex notione finis:

Doctrina resolutiua incipit ex priori ⁊ nõ ex posteio ri non tamẽ eo modo quo putat Drusianus.

non posse inq̃ꝫ suaz asseuerare opinionẽ ꝙ doctrina
resolutiua sit demonstratio q꞉ cum ex eiusdem Gale
ni verbis ꝯriũ potius colligat eandem.s. doctrinam
ex priori non aũt ex posteriori ꝓcedere. Neqꝫ tamen
plusq̃ꝫ Cõmentator qui aduersam Conciliatori tenet
opinionẽ quicq̃ꝫ ex tali ꝯclusione lucrat: imo ex mul
tis que supra a nobis dicta sunt de notiõe finis ex au
ctoritate Simplicij: liquere põt quãtũ idẽ Plusq̃ꝫ cõ
mentator a vera Galeni sñia deuiauerit: nam sciẽdũ
Plusq̃ꝫ cõmentatoris expõnẽ notio finis sequit reso
lutionem. Scd̄z aũt Simpliciũ atqꝫ Galenũ vt ẽt ma
gis ac magis postea declarabimus notio finis ante=
cedit resolutionẽ: sed añq̃ꝫ vtriusqꝫ opinionis tam.s.
Plusq̃ꝫ cõmentatoris q̃ꝫ ẽt Conciliatoris falsitatẽ oñ=
damus prius est a nobis vera Galeni sñia aperienda
nam ex recto vt dici solet obliquum magis apparet.
Nos q̄dem hactenus de conceptu siue notione finis
generalius fuimus locuti. Si vero velimus ad opi=
nionem Galeni de doctrina a notione finis inchoan
te explicandũ ꝓprius accedere. Notio finis in ea ora
tione Galeni que statim ꝓponit in ꝓhemio artis par
ue in his verbis. Tres sunt oẽs doctrine que ordini
inherent: prima que fit ex notione finis scd̄m resolu=

Notio finis

tionem: hoc inq̃ꝫ qd̄ notio finis dr̄ arctius est accipiẽ
dum: nam Galenus de doctrinis loquens per notio

nem finis non quēlibet finem notum intelligit quem vnusquisqꝫ sibi aīo ꝓponit ⁊ assequi intendit: sed solum spālem finem alicuius artis vel scīe quā doctor intendit ꝯstituere atqꝫ obiter ꝯstituēdo docere. Per doctrinā aūt a notione finis incipientē ⁊ factam ꝯm resolutionē non methodū aliquā siue doctrinalē modum ex illis quattuor apud veteres celebratis de q̄bus nos ab initio latissime scripsimus idē Galenus videtur accipere: sed quādā aliam sui generis doctrinam que ab ordine potius quē in docendo seruat q̄ꝫ a modo docendi vel diuisiuo vel resolutiuo vel diffinitiuo vel demonstratiuo suam recipit denoīationē: Neqꝫ.n. ideo resolutiua dicit quia vel resoluere doceat vel resolutionibus frequenter vtatur: sed quia sequitur ordinē resolutionis a notione finis inchoantis vt postea plenius sumus ostensuri. Nā prius illud opꝫ declarare q̄uo Galenus velit vnāquāqꝫ scientiā vel artem propriaꝫ h̄re ex sui finis notione ꝯstōnem: hinc.n. ⁊ vna aperietur sensus illoꝝ verboꝝ que in antiqua translatiōe scribuntur in hūc modū. Nemo tñ ante nos scripsit eam que ex notione finis incipit ex qua oēs artes ꝯsistūt ꝯm rōnē. Que verba male intellecta magnā dedere duarū opinionū ꝯtrariarū assertoribus inuicē altercandi occasionē vtrisqꝫ studentibus hoc oēs artes ꝯstituendi munus doctrina ascribere demonstratiue: sed alteris demōstrationi ꝓpter quid alteris demonstrationi q̄ a Iunioribus philosophis vocitate. Galenus in libro cui titulus est. Nunquid salubre ꝑtineat ad artem medicinaleꝫ vel gymnasticā siue athleticā: volens ōndere q̄uo vnaqueqꝫ ars a suo fine propriaꝫ hꝫ ꝯstōnem scribit hec verba. Manifestū igitur ꝙ neqꝫ ex materijs opꝫ artes iudicare: neqꝫ.n. si quis alias q̄dem cōes māṡ ⁊ vt q̄spiaꝫ diceret scđm accn̄s alias ꝓprias ⁊ ꝓximas vnicuiqꝫ arti supponens: quatenus q̄dem naturale est corpus nr̄m diceret esse scīe naturalis materiā: quatenus vero sanabile medicinalis. Quatenus vero optimo habitu preditum gymnastice neqꝫ sic aliq̄s ex alio q̄ꝫ ex fine artes distingueret: dicere.n. hoc aliq̄d corpus eē sanabile est eius qui finem cognoscat. Neqꝫ vero si quis ex theorematibꝰ artes distiguat ac separet aliūde potentia icipit q̄ꝫ ex fine: propria.n. vniuscuiusqꝫ artis theoremata sunt que q̄spiaꝫ cognoscens iuuat ad fine. Nāꝫ ⁊ in grāmatica ⁊ in arte fabrilli ⁊ in musica ⁊ quauis aliarū quecūqꝫ vel ipm̄ finē manifeste vel id ipm̄ q̄d melius vel citius afferre possunt ꝓpria sunt artis. Quecūqꝫ vero nihil iuuant ad finis factionem hec propria non sunt. Undequaqꝫ igitur ratio iubet ad finem venire ⁊ per hunc artes iudicare: propter hunc.n. ⁊ per actiones vniuersales ⁊ per ꝓpria theoremata atqꝫ principia siq̄dem ⁊ hec ipsa variantur ꝯm fines artiuꝫ. Sanitas.n. finis est: ipsa vero in calidis frigidis humidis ac siccis: in his vero ⁊ materie principiū ⁊ speculationis principiū circa horum noticiam. Sed non eodē modo: medico ⁊ naturali: hoc ipm̄ vero ꝙ non eodē modo a fine scientiarū cognituꝫ fuit ac diiudicatū: ⁊ ꝯuenienter semꝑ rō adinuenit finem regulam atqꝫ iudiciū oīum que tractanꝫ in artibus: naꝫ vniuscuiusqꝫ artis ꝯstō. Hinc sumpsit initiuꝫ. Neqꝫ.n. quispiam artem medicinalē ꝯstituere ꝓperasset si prius sanitatē non desiderasset: neqꝫ artem edificandi domū nisi domū appetisset: neqꝫ textoriam nisi vestem ꝯcupisset: sed ⁊ que oēs artes inuenit hinc sumpsit initiuꝫ. Ostensum aūt est alibi q̄uo q̄spiam fine presupposito artem eius ꝯm methohū.i. viam quādā atqꝫ ordinatū ꝓgressum adinueniret: et

Snia Galeni de doctrina resolutiua

Gal. in libello scripto nūq̄d salubre sit artis medicinalis vel gymnastice

Ex fine vnāquāqꝫ artē ꝯsistentiā h̄re

primū opꝫ in illo libro exercitari qui vult ad vnguem ea que hic scribimus intelligentia cōprehendere: nā manifeste discet ꝙ ambe medicine partes salubris.s. ⁊ curatiua sub eandem cadunt ꝯtemplationeꝫ. Hec Galeni verba aperte declarāt q̄d sit notio finis apud ipm̄.s. finis artis alicuius mente ꝯceptus ac desideratus ⁊ q̄uo sumpto a notione finis initio oēs artes secundū Methodū.i. viam quādaꝫ atqꝫ ordinatū progressuꝫ ꝯstituunꝫ: nam fine artis semel cōstituto atqꝫ ꝓposito inueniunꝫ principia ac theoremata eiusdeꝫ artis per relationē ad finem. Ut.n. Galenus inquit: finis: est regula ⁊ examen oīuꝫ que i quauis arte aut scīa tradunꝫ. Illa.n. principia atqꝫ theoremata artis esse dicunꝫ que ad fineꝫ eius artis vel facilius vel citius assequendū vtilia sunt: alioquin si nullū prestarent ad finem artis vsum nec theoremata q̄deꝫ vt ait Galenus in libro qui de optima doctrina inscribiꝫ: dicerenꝫ. Ex eisdem ēt Galeni verbis nobis aperiꝫ sensus illoruꝫ que in prohemio artis parue ꝯm antiquam translationē grecam ita scribunꝫ. Nemo tñ ante nos scripsit illam.s. doctrinaꝫ que ex notione finis icipit ex qua oēs artes ꝯsistunt ꝯm rōnē: in qua trāslatione nulla ambiguitas esse pōt si leges grāmatice sequimur que volunt verbuꝫ relatiuū referre illud q̄d statiꝫ antecedit: nulla inq̄ꝫ dubitatio esse pōt quin relatiuum qua referat notionē finis que ꝓximior est: ⁊ non doctrinā vt cōiter oēs medici Iuniores referri putarunt. Unde semetipsos in iextricabiles difficultates iniecerunt: querentes q̄ sit illa doctrina ex qua oēs artes ꝯstituanꝫ. Nos autē ⁊ si fateamur oēs artes a suo fine propriaꝫ h̄re ꝯstōnē: hoc ipm̄ nō vno in loco sed pluribus Galeno testificāte. Nā ⁊ in libro qui inscribiꝫ de ꝯstōne artis medicinalis clarissima voce ꝓnunciat ex veterū philosophoꝝ snīa vnicuiqꝫ arti fieri a suo fine ꝯstōnē: ⁊ vt primo libro artis curatiue ēt ex propria asseuerat: oēs artes que ꝯm aliquā methodum.i. viam atqꝫ ordinatū ꝓgressum ꝯstituuntur: notionem finis sue ꝯstitutionis h̄re principiū. Licet inq̄ꝫ nos hoc crebruꝫ Galeni dictum verissimuꝫ esse ꝯcedamus: non tñ cogimur assignare que naꝫ sit illa doctrina ex tribus in ꝓhemio artis parue a Galeno numeratis cuius hoc munus existat oēs artes constituendi: cum non dicat Galenus inibi doctrinam ex notione finis incipientē oēs artes ꝯstituere: sed soluꝫ a notione finis a qua doctrina incipit que fit ꝯm resolutionem oēs artes ꝯsistere siue ꝓpriam h̄re ꝯstōneꝫ: quasi voluerit isti doctrine vel ex hoc ipso quādā dignitatem corrogare: ꝙ inde sūmat initium vnde oēs artes atqꝫ scīe suam habeant ꝯstōnē ⁊ si ipsa aliq̄ꝫ artem non solum doceat: sed ēt inueniat atqꝫ cōstituat ꝙ hoc habeat ex eo vnde sūmit initiū ideꝫ Galenus nobis studuerit insinuare: aut forte Galenus cuꝫ primum dixisset se alibi.i. in libro de ꝯstōne artis medicinalis scripsisse doctrinā que incipit a notione finis per verba sequentia: a qua.s. notione finis oēs artes ꝯsistūt nobis intenderit declarare non solum artem medicinalem sed oēs alias ꝓpriam h̄re ex suoꝝ finiū notione ꝯstōnē. Plurimū aūt interesse censeo an dicatur ex doctrina a notōe finis inchoante: an ex ipsa notione finis oēs artes constitui: nam de notione finis nulla pōt esse cōtrouersia: si verba Galeni que ex libro cui titulus est. Nūq̄d salubre ad artem attineat medicinalem vel gymnasticā: Paulo supra allegauimus sane intelliganꝫ. Sed nūq̄d illa doctrina que incipit a notione finis ⁊ fit ꝯm resolutionē possit omnes artes atqꝫ scientias ꝯstituere atqꝫ eodem ordine quo

Quid sit notio finis ꝯm Gale.

Theoremata artis

Galenus i libro d optima doctrina

ab ipsa ꝯstituunt edocere ⁊ quo noīe hec ipsa doctri
na fuerit a veteribus īsignita. Hec ē illa questio que
Juniores medicos atq̄ phos miserabiliter perturba
uit: ⁊ que inter eos magnā discordiā ⁊ qͦddā veluti ci
uile bellū suscitauit: frustra tñ ab ipsis susceptū: quā
do qdem Galenus vt diximus sicuti alijs in locis q̄z
plurimis ita ⁊ in ꝓhemio artis parue non ex doctri
na aliqua ordinata que resolutiua vocatur: sed tm̄ ex
finis notione dixit oēs artes ꝯsistere: siue ꝓpriam hr̄e
ꝯstōnē. Sz nihil refert inquiet aliquis siue Galenus
dixerit ex notiōe finis oēs artes ꝯstitui siue ex metho
do aliqua que semper a notione finis sumit initium.
Qualis est illa que ab eodē Galeno libro vndecimo
artis curatiue methodus resolutiua noiat: scd̄m quā
illud qͦd est primū in opere est vltimū in inuentione.
Uideo.n. aliquos ex his Galeni verbis maxime mo
tos credere Hali in sua artis parue expōne asserenti
hanc esse illam methodū quā etiam Galenus innuit
in ꝓhemio artis parue cū ait. Primā fieri doctrinaz
ex notione finis ꝺm resolutionē quā pariter doctrinā
putat Hali esse demonstrationē q̄r: sicuti alteraz huic
oppositā que fit ꝺm cōpōnē inuentoꝝ per resolutio
nem esse demonstrationē ꝑꝑ quid: atq̄ ideo ait idem
Hali iccirco voluisse Galenuz de his duabus doctri
nis atq̄ vna de diffinitiua facere i ꝓhemio artis par
ue mentionē vt nos ad discendā artem dialetice in
uitaret. Sz qualis erit ista exhortatio? q̄ñqdem si vera

Cōtra Haly

sit expō Hali tres idem Galenus nobis totius diale
tices. i. artis logice: sustulit partes ⁊ vnā tantū scilicet
demonstratiuā noiauit: nam diffinitiua de qua ipse
loquit diuersa est ab ea que alijs tribus artis logice
partibus a priscis phis annumerat. In nullo igit nu
mero Galenus habuit neq̄ veram diffinitiuaz neq̄
diuisiuā neq̄ illam que ꝓprie dr̄ resolutiua que op
ponitur diuisiue: quas duas. s. diuisiuā ac resolutiuaz
Plato voluit esse duas precipuas dialetice ptes: qua
rum altera docet vnū in multa partiri: altera vnuz in
multa colligere. Quas ēt duas Plato sentit ⁊ in dia

Plato in Phedro ⁊ Philebo duas ptes dialectice maxime extollit diuisiuam ac resolutiuā

logo qui dr̄ Phedrus ⁊ in altero etiā qui Philebus
noiat ad artiū ꝯstōnē eē maxime necessarias. Tacuit
ergo Galenus ꝺm Hali expōnē non solū Platonis
cuius alioquin magnū se vbiq̄ imitatorē oñdit reso
lutiuā: sed illam etiā qua mathematici vtunt que ob
id resolutio mathematica noiat: de qua nos supra in
ter alias resolutionū species fecimus mentionē. Si
vero Hali existimat vt sane videtur existimare in sua
expōne: hanc mathematicā resolutionē esse demon
strationē q̄r: magno est in errore ⁊ iure ob hunc a Cō
ciliatore reprehendit: ꝙ multos in barathrū ignoran
tie detruserit: nisi ꝙ ⁊ ipse Conciliator in idez incidit
barathrū in altera parte assentiens Hali ꝙ doctrina
resolutiua de qua Galenus loquit in prohemio artis
parue sit demonstratio q̄r. Hāc.n. opinionez partim
satis antea falsaz ostendimus partim magna sumus
in sequentibus destructuri. Quicqd aūt sit doctrina
resolutiua de qua recentiores medici inter se tātope
re digladiarunt: siue demōstratio q̄r: siue ꝑꝑ qd: siue
sui generis doctrina qua vnū post aliud querit quaz
est vbi Galenus methodū resolutiuā noiat: harū nul
la seorsum pōt oēs artes ꝯstituere atq̄ doceret: vnde
merito dicatur doctrina ex qua oēs artes ꝯsistant ꝺm
rōnē. Q aūt hec verba vere dici possint de notione
finis satis est antea ex varijs Galeni locis declaratuz
qbus etiā illa ꝯsonant que a recentioribus phis con
ceduntur. A fine principali scie ⁊ precipue practice
sūmi principia eiusdez scie: sed idem finis est primuz

scie subiectuz de quo loquit Aristoteles quarto libro
prime phie his verbis: vbiq̄ primi proprie est scien

Aristo. 4° methaph.

tia ex quo alia dependens ⁊ ꝑꝑ qͦd dicunt: hoc gre
ci auctores Scopon appellant: quasi metam vel si

Scopos

gnum dicere velint. Translatū.n. est nomen a sagitta
rijs. Naz sicuti hi signū hn̄t ante oculos ad qͦd inten
dunt sagittas ita doctor artis vel scie ad finem aliquē
respicit ⁊ eius gratia illa scribit quecūq̄ scribit. Quā
libet aūt artem vel sciam suam capere a proprio fine
ꝯstōnē ⁊ ab alijs distictionē vt Galenus sentit verissi
mum existit: non solū in scientijs practicis: sed etiam
speculatiuis qm̄ ⁊ he per suos fines specificant. Ut
declarat ex verbis Aristotelis libro primo prime phi

Ari. p̄ metha.

losophie vbi volens ostendere quid sit sapientia: ait
eam esse veritatis ꝯtemplatricē: quem locū expōnēs
Alexander in hunc moduz scribit. Cum visus fuisset

Ale. p̄ metha.

veritatis noīe in phia nūc ꝙ rōnabiliter ita vocatur
ostendit. ꝙ.n. phie noīe intelligat speculatiuam per
ea que subinfert declarat inquiens: speculatiue.n. fi
nis est veritas: ⁊ adhuc magis istius illa pars que de
primis principijs agit ⁊ causis que oīno a sensu sunt
separate ⁊ sua natura entia quaz sapientiā nominat.
Qͦd aūt prius dixerat hoc modo ꝓbat quū finis phie
speculatiue sit veritas: a fine aūt proposito vna queq̄
methodus specificet ⁊ essentiā habeat ꝯuenienter a
veritate ipsa noiat. Hec.n. ipsius est finis: hec quidē
Alexāder. Si qs vͦo obijciat aliquas esse scias specu

Obiectio

latiuas veluti mathematicas que fine careant: huic
quoq̄ obiectioni occurrit Alexander in alia expōne
libri de prima philosophia de eisdem mathemati
cis faciens mentionē atq̄ ita scribens. Adhuc autez

Bonū agibile ⁊ speculabile

non omne bonuz sua natura agibile est cum sit aliud
bonū agibile aliud speculabile ⁊ nō agibile qͦd est in
mathematicis: nam circa ea veritas bonum existens
ipsis est finis. Ex qbus verbū Alexādri idem pōt col
ligi qͦd etiaz habet ex libro Galeni supra allegato cui
titulus est. Nūqd salubre attineat ad artē medicina
lem vel gymnasticā drias specificas per quas scien
tie inuicem distinguūt a fine accipi: quo fit vt de ea
dem re etiā varie scie ꝯsiderēt: sed diuerso modo ꝑꝑ
suoꝝ finiū diuersitatez. Ut.n. inquit Aristoteles libro

Aristote. p̄ moralium

primo moraliū faber qdem ac geometer differenter
rectuz perquirūt: alter quantū ad opus vtile est: alter
quid sit ⁊ quale: ꝯtemplator.n. veritatis. Si ergo vna
queq̄ scia a fine ꝓprio suam hz essentiā qͦd vult Ari
stoteles ꝺm Alexandri expōnē cōuenienter vt Gale
nus sentit a fine noto siue subiecto ꝺm formalez eius
rōnē que a fine sūmit scd̄m ipsuz ꝯsiderato illa sūmūt
que faciūt ad eiusdē artis ꝯstōnē. Et hec ipsa p q̄ndā
modū resolutionis inueniunt sicuti ēt per resolutio
nem: quā qdam recentiores syllogismū practicū vo
cant fine semel ꝯstituto illa pergrimus que ad eūdez
finem assequendū sunt necessaria: non tñ ꝓpterea cō
cedimus id qͦd in sua expōne Hali videt cōcedere:
doctrinā resolutiuā de qua Galenus in ꝓhemio ar
tis parue primū facit mētionē esse methodū que ali
bi a Galeno methodus resolutiua: a neotericis autē
aliqñ syllogismus practicus noiat. Naz licet hac me
thodo vtatur ad inuenienda illa que artem ꝯstituunt
vtitur nihilominus ⁊ alijs. s. ⁊ diuisiua ⁊ diffinitiua ⁊
demonstratiua tam que ex prioribus q̄z que ex poste
rioribus demonstrat: queadmodū discere lz legenti
bus librū de ꝯstōne artis medicinalis in quo Gale
nus scripsit doctrinā ex notione finis inchoantē ⁊ fa
ctaz ꝺm resolutionē quā ob id resolutiuā noiant. Qͦd
etiam animaduertit nō minor pene phs q̄z medicus

Ugo senē-
sis.

Ugo senensis qui vt de se ipo fatetur in expōne pro
hemij artis parue duas que suo tpe erant celebrate
sicuti ⁊ nostro quoqꝫ sunt secutus est de doctrina re-
solutiua ⁊ cōpositiua opiniones: mox cū ad eius ma
nus puenisset liber Galeni de ꝯstōne artis medicina
lis in quo Galenus doctrinā facit resolutiuā easdeꝫ
opiniones pro falsis ⁊ minime Galeni snie ꝯgruenti
bus repudiauit. Sed lꝫ Ugo fateatur diuisiones re-
solutiones diffinitiones ⁊ oīs generis demonstratio
nes ad eaꝫ admitti doctrinā que resolutiua noiatur.
Nō tñ cur magis resolutiua noiet̄ q̄ꝫ vel diuisiua vel
demonstratiua ⁊ qui differat qui ve ꝯueniat cū alijs
duabus.s.cum cōpositiua ⁊ diffinitiua satis explica
uit que oīa in p̄ntiaruꝫ declarare aggrediemur. Nos
doctrinā resolutiuā non a docendi modo vt Junio-
res medici sunt ꝯopinati: sed ob ordine potius quem
in docendo seruat sortitā hāc appellationē existima-
mus: q̄ꝫq̄ꝫ Galenus non resolutiuā dicat: sed factam
ſm resolutionē. Unde illam medici Juniores resolu
tiuaꝫ appellarūt. Sicuti.n. doctrina diffinitiua apud

Diffiniti-
ua doc.
Unde di-
catur doc-
trina reso-
lutiua Ga
leni.

Galenuꝫ dicitur vt testatur etiam Plusq̄ꝫ cōmenta-
tor non qꝛ diffinire doceat vel qꝛ ipsam diffinitioneꝫ
ꝯcludat seu qꝛ semper diffiniendo ꝓcedat: ita doctri
na prima resolutiua ideo vocatur non qꝛ doceat re-
soluere vel quia resolutōibus frequenter vtatur: sed
quia in docendo sciam aliquā seruat ordinem illorū
que per resolutionē a notione finis incipienteꝫ inue-
niuntur: quem q̄dem ordineꝫ seruati a Galeno vide-
mus in libro de ꝯstōne artis medicinalis cuius libri
doctrinā dicimus esse resolutiuā. Primū.n. que sit fi
nis notio declaratur sanitas.s. deinde querit̄ per viā
resolutionis que sint ad faciendā vel cōseruandam
sanitatē necessaria ⁊ primū occurrit ꝙ cognitio cor-
porū sanoꝝ: ⁊ egroꝝ habenda est. Hec igitur q̄uo ha
beatur primo loco docetur. Quia vero corpora sana
egent ꝯseruatione: egra aūt curatione: sed maior ne-
cessitas vrget ad corpus egrum pristine sanitati resti-
tuendū q̄ꝫ ad sanū ꝯseruādū. Ideo methodus curati
ua que est vna ex principalibus partibus artis medi
cinalis omnibus alijs in docendo preponit̄. Sed qꝛ
hec pars medicine curatiua nō pōt exerceri sine alte
ra parte eiusdeꝫ artis que pars diagnostica greco vo
cabulo noiat̄: qꝛ per ipsas singulos morbos presertiꝫ
intrinsecos atqꝫ latentes docemur cognoscere: ideo
post curatiuam diagnostica scdo traditur loco. Quia
etiam pars altera artis medicinalis que ꝓgnostica a
grecis noiat̄: non mediocreꝫ prestat ad curādas egri
tudines vtilitateꝫ. Iccirco ⁊ ista post diagnosticā suo
loco docetur: atqꝫ ita oēs alie eiusdeꝫ artis medicina
lis partes vel principales vel principaliū cōstitutiue
quo ordine per resolutionē inueniunt̄ eodeꝫ etiaꝫ in
libro quem diximus de ꝯstōne artis medicinalis in-
scripto a Galeno tradunt̄. Pars vero sanitatis ꝯser-
uatrix cum sibi adiacentibus ob id vltimo loco doce
tur: ne interim ordo partiū que ad ꝑtem curatiuā re-
cte exequendā ꝑquirunt̄ interrūpat̄. Sed nihilomi-
nus ⁊ ipsa methodus sanitatis conseruatrix sicuti ⁊
oēs alie per relationē ad finem inuenit̄ atqꝫ docetur:
nam quecūqꝫ in eo libro scribunt̄ principiuꝫ habent
seu cām gratia cuius quā greci Scopon appellant:
sanitatem. Ad haruꝫ aūt oīum ꝑtium artis medicina
lis ꝑfectam doctrinaꝫ tradendaꝫ oīa afferunt̄ instra
opportuna ⁊ diuisiones.s.⁊ diffinitiones ⁊ demōstra
tiones tam ex prioribus q̄ꝫ ex posterioribus quicq̄ꝫ
probantes: sicuti materia subiecta vel harum vel illa
rū est capax demōstrationū: que etiā instra ad easdeꝫ
partes artis medicinalis edocendas sub alio tamen
ordine in doctrina diffinitiua adhibentur. Neqꝫ.n.
tres doctrine de q̄bus statim in ꝓhemio artis parue
Galenus facit mentionē modis docendi differunt:
sicuti Juniores medici intellexerūt: sed ordine po-
tius: naꝫ per doctrinā que actio est doctoris in disci
pulū possumus tam ordineꝫ eorum que docentur q̄ꝫ
modū ipsuꝫ doctrinaleꝫ intelligere. Sed ꝙ Galenus
in his verbis prohemij allati Tres sunt oēs doctrine
ordine potius q̄ꝫ modos doctrinaꝝ nobis insinuaue
rit: declarant alia verba que statim subiungunt̄.s.or-
dinem habentes: vel que ordini inherent scōm nr̄aꝫ
translationē. Qꝛ si Galenus illuꝫ habuisset intellectū
queꝫ ex verbis eius medici Juniores exceperūt: au-
ctore Hali ac Plusq̄ꝫ cōmētatore qui in hac expōne
sequitur Hali ꝙ videlꝫ doctrina ordinaria sit illa per
quā extrahitur quesitū vel per quā res esse certificat̄:
talibus.n. ipsi vtunt̄ vocabulis: tunc Galenus ad do
ctrinas quas inuebat non illa verba: ordineꝫ hn̄tes:
addidisset: sed potius hec: scire facientes: q̄ꝫq̄ꝫ ⁊ hec
forte frustra fuissent adiecta: cuꝫ sit nulla doctria que
scire non faciat qualiscūqꝫ sit illa sciētia siue certissi-
ma siue minꝰ certa ⁊ quodāmodo ꝯiecturalis. Qua
re qui per doctrinā ordinariaꝫ modū doctrine intelli
gunt ex quo extrahitur quesitū: huic significatui tam
greca lingua in qua Galenus scripsit q̄ꝫ etiam nostra
repugnante in eandem ⁊ ipsi cadunt dubitationem

Dubᵒ cur
Gal. doc.
dixerit or-
dinarias.

cur Galenus doctrinas dixerit ordinatas vel ordina
rias (sic.n. ipsi loquunt̄) cum nulla sit exordinata vel
inordinata.i. que nō certificet aliquomodo quesitū.
Huius aūt dubitationis Plusq̄ꝫ cōmentator dupli-
cem affert solutionē scribens in hunc modū. Cuꝫ aūt

Solu. mo
naci

Galenus dixit tres sunt doctrine ordinarie suppone
re videtur aliquas esse inordinarias: aut fortasse dixit
tres sūt doctrine ordinarie ad similitudinē eius ꝙ di-
citur spondiles dorsi: nō.n. hoc dicitur quia alibi sint
spondiles q̄ꝫ in dorso: sed modus hic loquendi po-
tius innuit ꝙ dorso sunt ꝓprie. Similiter ibi fortasse
non dicitur ꝙ tres sint doctrine ordinarie.i. alie que
dam sint inordinarie: sed quia doctrinis ꝓpriuꝫ est or

Aduersus
Monacū
male expo
nentē Ga-
lenum.

dinem habere. In hac prima solutione Plusq̄ꝫ cō-
mentator non videtur meminisse Galenū fuisse me-
dicum atqꝫ pħm nō aliqueꝫ e numero poetarū quos
decent figurate locutiones: vt cum dicunt sydera ce
li: cum tñ sydera nullibi sint preterq̄ꝫ in celo. Nam
per eandem figuram que Pleonasmos noiat̄: putat
Galenū vel alterū medicū minime barbarū aliquan
do dicere spondiles dorsi cum tñ in nulla alia parte
corporis preterq̄ꝫ in dorso spondili.i. vertebre quas
ipse spōdiles corrupto vocabulo noiat sint. Simili er
rore vel aliquanto maiore paulo post in eodem ꝓhe
mio artis parue Plusq̄ꝫ cōmentator ait Galenū ver
ba illa de suis libris q̄bus expedit vt ad tres doctri-
nas ꝑ figurā hipalagen ꝓtulisse: vt sit sēsus. Ad quos
expedit vti tribus doctrinis. Ex qua expōne Plusq̄ꝫ
cōmentator licet nobis ꝯiectari ipm q̄deꝫ forte fuisse
vel medicū vel pħm egregiū: parū tñ habuisse bona
rum litterarū eruditionē: vt qui nescierit figurā Hipa
lagen a grāmaticis dictam neqꝫ oratoribus nedū me
dicis atqꝫ pħis licitam sed solis poetis esse cōcessaꝫ:
qui cogente metri necessitate quādoqꝫ dicunt dare
classibus austros.i. dare classes austris. Sꝫ obsecro il
los qui barbaraꝫ vel medicinaꝫ vel pħiaꝫ ꝓfitent̄ ne
tantam credant affuisse Galeno viro in sua lingua di
sertissimo loquēdi imperitiā: ꝙ ordinariū pro scien-
tifico dixerit: ⁊ ꝙ in suis sermonibus quos de medi-

cina scr ipsit adeo frequenter figuris vtatur qua etiaz oratores tam greci quam latini cauent : cuz presertiz possimus eosdem Galeni sermones sine vlla figura conuenienter exponere. Nam sphondilos dorsi sicu bi Galenus dicit non per figuram pleonasmum di= cit : sed ad ostendendam differentiam inter hos et septez sphōdilos colli ꝛ alios quinqꝫ qui ad lumbos attinent. Sunt eniz omnes sphondili.i. vertebre nu mero viginti quattuor septem colli duodecim dorsi quod aliquando Galenus noton.i.dorsum aliquan= do metaphrenon.i. post precordia nomiat ꝛ relique qnqꝫ ad lumbos vt diximus attinentes. Quomodo autem intelligantur illa alia verba prohemij:quibus expedit vti ad tres doctrinas recte vt iacent sine obli qua figuratione in sequentibus declarabimus. Alte ram affert supradicte dubitationis solutionē Plus= quācommentator his verbis. Aut re vera supponen= do aliquas iordinarias vocat omne id quo quoquo modo aliquid certificatur esse doctrinam vt topicam inductionem ꝛ exemplum ꝛ diuisionez ꝛ descriptio= nem:in quibus sine dubio non attenditur ordo cum certificent rem per ea que sunt extranea a re ipsa nec sunt verissime doctrine quia nō extrahitur per ipsas quesitum ex necessitate. Hec solutio illam quam an= tea notaui barbariem pre se fert:quia vult per ordina rium intelligi id quod rem per propria ꝛ non extra= nea certificat. Excludit etiam doctrinam diuisiuam a numero doctrinarum veraruz quo nihil potest esse Galeno qui Platonicus fuit contrarium magis:sed de hoc postea latius differemus quum illorum opi= niones qui falsis falsa sunt coacti defendere refelle= mus. Excludit etiam topicam inductionem ꝛ exem= plum quas Aristoteles in principio librorum poste= riorum resolutoriorꝫ pro veris doctrinis computat. Alioquin modo ex his quoqꝫ sicuti ex scientijs ma= thematicis traheret argumentuꝫ ꝙ omnis doctrina ꝛ disciplina intellectiua ex precedenti fiat cognitio= ne : neqꝫ .n. ad rationem vere vel verissime doctri= ne exigitur vt omnia ex necessitate probet. Alioquin neqꝫ grāmatica:neqꝫ scientia moralis imo neqꝫ me= dicinalis essent vere doctrine : qnoniam grāmatica non rationibus:sed solis constat auctoritatibus:mo= ralis autem Aristotele teste in libro primo moralium circa iusta ꝛ honesta versatur que tantam varietatez habent:vt lege dumtaxat non autem natura consta= re videantur. Qui etiam Aristoteles in eodem libro postea concedit in materia morali nullam esse certi= tudinem sicuti neqꝫ in sanis:adeo ꝙ secundum ip= sum neqꝫ philosophia moralis: neqꝫ scientia medici nalis que tractat de sanis nō habent omnino neces= sarias conclusiones siue in vniuersum siue particula tim:vt etiam Aristoteles apertissime ostendit verba illa subiungens. Cumqꝫ hoc habeat vniuersuꝫ genus multo magis in singulis esse est existimandum. Gale nus quoqꝫ in diffinitiōe q dicit medicina est scientia: sciētie nomen cōius ingt audiri oportere inuens per hec v̄ba medicinā nō esse certe ꝛ exqsite v̄itati sciam lato tn̄ vocabnlo sciaꝫ noiari. Scđa ergo solutio plus quācommentatoris in dubitatione antea tacta non modo Platoni ꝛ Aristoteli verum ipsi quoqꝫ Gale= no repugnat de cuius opinione disputatur. Secun= duꝫ vo nostrā expotionem qui per tres doctrinas or dinem habentes intelligimus tres ordines doctrina rum facillimum est eandem soluere dubitationem. Idcirco enim dicimus Galenum doctrine vocabu= lo adiecisse ordinate siue ordinem habentes:quoniā sunt alique etiaꝫ exordinate siue carentes ordine vni uersali:qualis est doctrina aphoristica ꝛ quales mul tas alias possumus imaginari:que licet suas conclu siones ex necessitate demonstrent:non tamen eun= dem ordinem seruant in vna aliqua tota scientia tra= denda. Queꝫ duplicem ordinem scilicet vniuersaleꝫ seu generalem ꝛ particularem etiam notauit Jaco= bus in quinto notabili sue questionis de tribus do= ctrinis ordinarijs. Uerum ipse aliter ordinem ꝛ do= ctrinam ordinariaꝫ capit. Est enim doctrina proprie ordinaria secundum ipsum:que inter suas partes ge neralem essentialemqꝫ continet ordinem atqꝫ ideo doctrina diffinitiua secundum ipsum est doctrina or dinaria:quia inter diffinitionem ꝛ diffinitum est or= do huiusmodi essentialis ac generalis. Similiter do= ctrina resolutiua ac compositiua ideo sunt doctrine ordinarie quia inter causam ꝛ effectum vel econtra est ordo dictus. Uerum hic modus diffiniendi do= ctrinam ordinariam videri facit doctrinam diffiniti= uam esse magis ordinariam atqꝫ perfectiorem doctri na resolutiua:cum essentialior sit ordo inter diffinitio nem ꝛ diffinitū q̄ꝫ inter effectum ꝛ causam:qđ(.s.do ctrinam diffinitiuam esse resolutiua digniorem)neqꝫ Galenus vult neqꝫ ipse Jacobus opinatur. Tres er= go doctrine ordinate apud Galenum non modis do cendi differunt sed ordine potius neqꝫ ordine tali= qualem Jacobus Conciliator ꝛ Plusquācommen= tator existimarunt:sed qualem nos ex Galeni senten tia supra declarauimus : ꝛ magis etiam in processu nostre disputationis ostendemus. Quod autem tres doctrine ordinate non sint docendi modi tali argu= mento colligitur. Doctrine ordinarie siue ordines do ctrinarum secundum Galenum sunt tantum tres: modi autem doctrinales iuxta antiquos philoso= phos sunt plures q̄ꝫ tres ad minimum:quattuor er= go modi doctrinales non sunt doctrine ordinate de quibus Galenus loquitur. Ordines autem sub qui= bus vnaqueqꝫ sciētia doceri potest esse tantūmodo tres ita probatur:scientia que docetur aut eodem or dine docetur quo inuenitur ꝛ primum in mente cō= stituitur:ꝛ hic ordo docendi vocatur resolutorius vel ordine conuerso:ꝛ hic ordo vocatur compositorius. Ut si quis volens docere artez constituende domus primum doceret qua forma : ꝛ qua materia tectum sit construendum:secundo loco quomodo parietes sint erigendi:tertio loco vt sint iacienda fundamenta vltimo loco qualr terra excauanda:hic ordinē docē di seruaret resolutoriū qui a notione finis incipit. Te gumentū.n.ꝛ defensaculuꝫ a frigoribus ꝛ imbribus est finis quē sibi ꝑponit qui domū vult ꝯstruere. Si vero ꝯtrariū seruaret ordinē ꝛ primum doceret quo modo terra effodienda secūdo loco vt iacienda fun damēta: tertio quomodo parietes attollendi: vltimo loco qua forma ꝛ qua materia tectum sit fabricandū

Sphondi los dorsi si ne figura
Oēs sphō dili nume ro.xxiiij.

Alia so. monachi

Excluderē diuisiuaꝫ a nūero do= ctrinaꝝ est ꝯriū Pla= tōicis quo rū dogma Galenus sequitur.

Neqꝫ i mo ralibꝰ neqꝫ i sanis ali= quā eē cer titudinem

Doctrina aphoristi ca

Doctrina ordinaria sꝫ Jacobū

Cōtra Ja= cobum

Qꝫ tres doc. ex nō sint modi

Tres tātuꝫ eē ordines doctrinaꝝ

talis ordo diceretur compositorius qui ordo con=
gruit ordini quo fit domus sicut primus resolutorius
est idem cuz ordine quo ratio faciende domus inue=
nitur. Si quis vero diffiniat scientiam quam inten=
dit docere ⁊ in docendo sequatur ordinem partium
diffinitionis hic doctrinam facit diffinitiuam quam
se facturū promittit Galenus in prohemio artis par=
ue. Quare recte dixit Plusq̄zcōmētator huius do=
ctrine ordinem pendere ex ordine partiuz deffinitio
nis: sed cur non dixit etiam docrinaz resolutiuā pen
dere ex ordine resolutionis ⁊ compositiuam ex ordi=
ne compositionis eoruz que per resolutionē fuissent
inuēta: vt par ratio seruaretur in tribus doctrinis sua
rum denominationum. Duorū quidem ordinuz do
ctrinarū primi scilicet ⁊ tertij habemus exēpla apud

Ubi Gal. reso. ⁊ diffinitiuam doctrinaz fecerit

Galenum manifesta resolutiui q̄dem in libro de con
stitutione artis medicinalis: diffinitiui autem in ar=
te parua. In his enim duobus libris seorsuz sub duo
bus etiam ordinibus separatim totam Galenus do=
cuit artem medicinalem summatim tamen ⁊ per ca=
pita tantum: veluti ⁊ ipse Galenus in multis horum
librorum locis profitetur remittens nos ad alios li=
bros in quibus earundez rerum doctrina traditur co
piosior. Quāq̄z talem sūmariam. s. ⁊ per capita tm̄ cō
pendiosam totam artem docentē medicinalem: non
posse esse doctrinam illaz que resolutiua vocatur pu
tet Plusq̄zcōmentator multa super hoc cōtra Halin
disputans: quoniam nesciuit idem Plusq̄zcōmenta
tor ordinem a modo ita in doctrina resolutiua sicuti
in diffinitiua distinguere. Uidetur enim putasse do=
ctrine nomen tam apud Galenum q̄z apud Aristote
lem equiuoce dici: sed quis putauerit tam accurate
viros eruditionis suos voluisse libros statim a pro=
positione ambigua in qua nomen poneretur equiuo
cum exordiri? Aristotelem quidem vbi vult docere
scientiaz demonstrationis in qua fugiendas esse om
nino equiuocationes censet Auerois Cōmentator:
Galenum vero vbi docere intendit per modum cō=
pendij totam artem medicinalem in qua tanto plus
fugiende sunt ambigue orationes quanto in ea ma=
iori periculo q̄z in quacunq̄z alia arte peccatur. Hūc
autem errorem ascribi a Plusq̄zcōmentatore Aristo
teli in doctrine vocabulo etiaz supra monstrauimus
Ubi idez Plusq̄zcōmentator syllogismum inductio
nem ⁊ exemplum a munero eximit doctrinarum ve
raruz quas tamen Aristoteles veras putat esse doctri
nas per eas probans omnez doctrinam ⁊ disciplinā
intellectiuaz ex precedenti fieri cognitione. Q̄z si do
ctrinas non veras summeret in exemplū futilis esset
⁊ vana probatio ⁊ nequaq̄z tāto digna philosopho.
Q̄z autem in eundem rursus errorez trahat Galenuz
Plusq̄zcōmentator patet ex eo ꝙ vult doctrine no=
men de tribus doctrinis equiuoce dici: quoniaz cū
de diffinitiua dicitur ordinem tantum docendi totā
scientiam vel capitum totius scientie numerationez
videatur significare: cum de alijs duabus modos de
mōstrandi vel ex prioribus vt in resolutiua vel ex po
sterioribus vt in compositiua. Hec enim sunt verba
Plusq̄zcōmentatoris rationem afferentis ob quam
Aristoteles nullaz de genere doctrine diffinitiue de

qua Galenus loquitur in prohemio artis parue fece
rit mentionum. Et de hoc genere doctrine Aristote=
les nequaq̄z mentionem fecisse videtur: eo ꝙ hoc ge
nus doctrine non videtur aliquod ignotum per no
tum declarare: sicuti ex cōclusione vnde nec eo vti=
mur ad particularia quesita scientie declarande sicu
ti alijs duobus. Sed vtimur eo ad tradendum scien
tiam totam sub vno ordine simul imo ad numeran=
da capitula scientie generalia vt habeatur per id ali
qua memoria scientie totius: nam habitis capitibus
vniuersalibus facilem habet homo progressum ad
particularia capitula facilēq̄z memoriam eorundez:
⁊ propter hoc subtiliter inspiciendo potest dici ꝙ vti
mur eo ad memorandum ⁊ non ad docendum vel
discendum: ex quo nec rationabiliter sibi visum est
esse genus doctrine. In his verbis Plusq̄zcōmenta
tor manifestum se facit ꝙ putet doctrinam diffiniti=
uam quaz Galenus facit in arte parua pro quadam
ordinatione potius ⁊ capitum accipi numeratione
q̄z pro modo doctrinali imo neq̄z esse genus doctri=
ne si quidem rationabiliter inquit Aristotelem illud
silentio pretermisisse. Nos vero ita Plusq̄zcōmenta=
torem coarguemus. Si rationabiliter Aristoteles do

Arguit Plusq̄zcōmentatorē

ctrinam diffinitiuam de qua Galenus loquitur ipse
reticuit: vt que doctrina non sit: irrationabiliter illaz
Galenus alijs duabus doctrinis annumerat. Sed ra
tionabiliter illam Galenus habet in numero doctri=
narum: ergo irrationabiliter fuit ab Aristotele preter
missa. Non ne ad has angustias redigitur Plusq̄zcō
mentator vt ipsi sit necessarium vel principem philo=
sophorum vel regem medicorum coarguere irratio=
nabilitatis? Nos vero hos laqueos faciliter euitamꝰ
qui volumus doctrinam resolutiuam compositiuaz
⁊ diffinitiuam equaliter esse doctrinas ⁊ qua doctri
ne sunt nihil aut parum inuicem distare. Sed quate
nus altera resolutiua altera compositiua tertia vero
diffinitiua nominatur: eatenus esse differentes ⁊ sic
non varios modos doctrinarum sed ordines potius
apud Galenuz significare ⁊ ostendere possumus: vbi

Ubi Aris. vsus fuerit ordine resolutiuo

Aristoteles vel inueniendo vel in docendo hisdem
tribus vtatur ordinibus quos Galenus tres doctri=
nas ordinatas appellat. Aristotelez quidem vsum fu
isse ordine resolutiuo in arte logica inueniēda decla
rant verba Simplicij supra a nobis recitata in q̄bus
idem Simplicius vsum libri predicamentorum atq̄z

Ubi cōpositiuo

ordinem ad alios libros Aristotelis de arte logica edi
tos nititur declarare: nam ⁊ resolutionem nomina=
tim exprimit inquiens resolutionē ad Simplices vo
ces terminari. Declarant autem ⁊ ordinem composi
tiuum verba sequentia que dicunt illum qui vult fa
cere demonstrationem a Simplicibus vocibus de=
bere incohare quoniam a simplicioribus ad compo
sitiora procedimus. Nā post Simplices voces quid
nomen ⁊ quid sit verbū adiscimus: deide quid affir
matio, quid negatio ⁊ que horum differentie: deinde
terminus quid propositio quid syllogismus ⁊ que syl
logismorum species ⁊ quot in singulis figuris ⁊ sic in
demonstrationem desinimus. Hūc autem ordinem
c̄ōriū esse resolutiuo ipsa euidentia demōstrat ⁊ Sim
plicius ipse p illa v̄ba ēt supra allegata declarat q̄ di=

cunt speculatione ⁊ actionem aduersum iter tenere quoniam speculatio a fine incipiens via progreditur ad principium actio autem a principio ad finem pergit: sicuti in domo. Hec.n. verba Simplicij nihil aliud innuunt nisi resolutionem incipere a notione finis que est speculatiõis principium ⁊ terminari ad principium actionis quod est finis speculatõis. Motus autem qui hinc incipit tum actio tum etiam cõpositio nominatur vt etiam supra docuimus auctoritate Aristotelis ⁊ Auerois cõmentatoris libro septimo de prima philosophia. Illud autem sciri oportet ordinem docendi resolutiuum maxime artibus que factiue vocantur congruere quẽadmodũ in arte edificatiua supra monstrauimus que eodem ordine doceri potest quo etiam inuenitur. Quod nõ contingit in speculatiuis que ordine quidem resolutorio inueniuntur ⁊ ob hoc dicuntur ⁊ ipse suam habere a notione finis constitutionem: ordine autem compositiuo docentur vt in geometria arithmetica ⁊ demum ĩ logica Simplicius loco supra allato declarat. Reliquum est vt ostendamus Aristotelem vsum fuisse in suis de philosophia libris etiã ordine diffinitiuo eodemq; docendi causa: q̃uis videatur Plusq̃cõmentatori doctrina diffinitiua solum ad memoriam non autem ad discendum conferre: atq; ideo omnino fuisse ab Aristotele pretermissa. Hic ipse philosophus libro secundo de naturali auscultatione volens quid sit natura declarare hãc ita diffinit. Natura est principium motus ⁊ quietis ⁊ postea libro tertio quid sit motus ostendit ⁊ quia motus non potest esse nisi in loco ⁊ in tempore: ideo ĩ quarto subiungit de vtroq; diligentem tractationẽ. Sic in Nichomachijs moralibus cum in primo volumine eius libri felicitatẽ diffinisset q̄ est operatio secundum virtutẽ: mox in sequentibus de humanis operationibus que fiũt secundum electionem exactam doctrinã tradidit: que quatenus explanat partes diffinitionis ⁊ secundum illarum procedit ordinem potest diffinitiua nominari: licet nõ sit ordo generalis in ea sub quo tota scientia doceatur quia neq; eiusdem scientie prius assumpta est diffinitio: sed quarundam rerum tantũ modo de quibus in scientia tractatur. Patet ergo hoc doctrine genus non omni ex parte latuisse Aristotelem alioquin eo varijs in locis nõ esset vsus. Liquet etiã doctrinam diffinitiuam non esse ordinẽ merũ: alioquin male a Galeno doctrina diceretur: ⁊ frustra etiã Galenus ipsam ad totã artem medicinalem per modum compendij edocendã facilioris memorie gratia elegisset. Nã q̄ Galenus in arte parua non solũ memorie studeat: sed doctrine magis illud potest eẽ argumẽto: q̄ idem Galenus vbicunq; de hoc libro meminit quem nos artem paruam vocamus ipse artem medicinalem appellat: quasi in eo tota scientia medicinalis sub quodam tamen compendio doceatur. Neq; ob id q̄ hec eadem doctrina diflinitiua et non demonstratiua nominatur: putandum est ipsã carere omni genere demonstrationum propter quã carentiã: nec proprie doctrina dici mereatur: ob quã etiam causam fuerit vt Plusq̃cõmentator existimat ab Aristotele repudiata. Nã ⁊ demonstrationẽ quia ⁊ propter quid venire in vsum doctrine diffinitiue coactus est ipsa veritatate impellente tandem fateri idem Plusq̃cõmentator qui libro tertio cõmentatione .lxvj. scribit hec verba. Et est hic attentione dignũ q̄ doctrina huius libri dicitur diffinitiua per comparationem ad explanationem diffinitionis p̱posite de medicina in principio libri ad huius enim explanationem totus liber ordinatur. Sed nihilominus propter hoc etiam apud talem explanationẽ alicuius partium diffinitionis accidit vti ⁊ resolutiua ⁊ compositiua. His enĩ duabus maxime vtimur ad particularia problemata scientie declarãda sicuti incipientes dicebamus: diffinitiua vero maxime ad totius scientie compendiationẽ. Hoc ipsum quod dicit esse attentione dignum Plusq̃cõmẽtator ait per alia verba non esse negandum Cõciliator qui ⁊ ipse differentia octaua ĩ hũc modũ scribit. Sed neq̃ negandum est quin sepe in scientiam vna doctrinarũ possint cadere in causa doctrine aliarum ordinariarum ⁊ inordinariarum sicuti apparet per Galenum vtentem in tecni doctrina diffinitiua ⁊ tamen vtitur improprie doctrina ordinaria cũ nititur p̱bare hoc principium. Omnis cura fit per contrarium. Inductione ac syllogismo: hec quidem duo viri precipua inter alios qui de tribus doctrinis scripsere auctoritate qui mirum in modum nostre opinioni suffragãtur: qui volumus tris doctrinas apud Galenũ non modis docendi sed ordinibus esse differẽtes. Unde mirandum est ipsos qui contrariam sequuntur opinionẽ ⁊ tres doctrinas tres esse docendi modos arbitrantur. postmodum eosdem modos resolutiue ac diffinitiue promiscue assignare. Atqui audire potuerunt Galenũ in prohemio artis parue ambas doctrinas manifeste separantẽ his verbis. Sed hanc quidem scilicet doctrinam resolutiuã alibi scripsimus. Hic vero diffinitiuam faciemus atq; insuper alterã alteri methodo ⁊ dignitate preferentem: quod fieri non posset si nihil aliud essent ipse doctrine q̃ modi doctrinales: ⁊ tamen eisdem modis doctrinalibus vterentur: tunc enim eadem doctrina ipsa se ipsã superaret ⁊ non alteram a se diuersam. Sed accidit inquit Plusq̃ cõmentator doctrine diffinitiue vti resolutiua. Improprium etiam vsum esse ait Conciliator doctrine resolutiue in doctrina diffinita. Nam ⁊ ipsi visi sunt animaduertere obiectionẽ que fieri potest contra illam quam faciunt doctrinarum non parum differentium confusionem: cui obiectioni voluerunt per verba iam dicta satisfacere. Sed hec nihil excusant: quod enim accidit aut improprium est: in aliqua doctrina rarissimum esse debet. Usus autẽ demonstrationis: tum quia: tum propter quid in doctrina diffinitiua non solũ in duobus locis quos notauere ⁊ Plusq̃commentator ⁊ Conciliator: sed in pluribus alijs si diligenter: inspiciatur iuenietur: quos ego vitande prolixitatis gratia in medium adducere pretermitto. Cum presertim ipse Galenus testetur in prohemio artis parue ea que scripturus est in eo libro in quo proculdubio doctrinam facit diffinitiuã esse quasdam veluti conclusiones illorũ que in alijs suis libris latius demõstrauit. Signanter autem Galenus loquitur: neq; enim dicit esse simpliciter conclusiones: sed veluti conclusiones. Qd aũt est veluti tale non est oĩno tale: si vero essent tñmõ ꝯclusiones Plusq̃cõmentator ⁊ Conciliator qui quantum ad

Resolutiuus ordo factiuis artibus maxĩe congruit

Ubi diffinitiuo ordine Aris. vsus sit

In vsũ doctrine diffinitiue demõstratione venire

Solutio monachi nõ satisfacit.

hoc videntur esse concordes forte aliquid dicerent dicentes doctrinā diffinitiuā nō esse ꝓprie doctrinā quia nihil in ea syllogistice: vel vt eorum vtar verbis nihil ignotum per notum probaretur: ⁊ ideo non ad docendum seu discendum: sed tantum ad memoriaꝫ foret opportuna. Ueruꝫ ꝙ in doctrina diffinitiua aliquid resolutiue probetur exempli gratia non esse faciendam euacuationem partis per scarificationē seu vt vtar verbo Plusq̄ꝫ cōmentatoris per scalpellationem. Ideꝫ Plusq̄ꝫ cōmentator cōmentatiōe .lxvj. antea a nobis allegata concedit. Q etiam contraria cōtrarijs curentur probari a Galeno ⁊ syllogismo ⁊ inductione in eadem doctrina Conciliator non inficiatur: sꝫ neqꝫ ambo possunt negare quin ossa fracta nō posse propter eorum duritiem in grandiori etate consolidari: etiaꝫ inibi demonstretur vt taceam alia que simili modo probantur ⁊ breuitatis causa vt nuper dixi a me pretereuntur. Quod vero inquit Plusq̄ꝫ cōmentator eadem libri tertij cōmentatione sexagesima sexta: nos maxime vti doctrina diffinitiua ad cōpendiationem (tali.n. ipse vtitur verbo) totius scientie falsum esse supra monstrauimus. Sed nūc quoqꝫ

Nō esse ꝓpriā diffinitiue cōpēdiatiōe

repetimus non esse propriuꝫ doctrine diffinitiue per capita tantum ⁊ quasdam veluti conclusiones compendiosam facere traditionem imo hoc est ipsi cum resolutiua cōmune vt patere potest legenti librū Galeni de constitutione artis medicinalis: in quo Galenus fatetur se summas tantum ⁊ generales regulas pertractare: ⁊ sepe lectorem remittit ad vberioreꝫ earundem rerum que habentur in alijs libris suis tractationem: quod etiam facit vt diximus in arte parua. Quare si propter breuitatem demonstrationū doctrina diffinitiua non est vera doctrina non erit ⁊ resolutiua. Nos autem putamus ambas esse doctrinas ab alio auteꝫ habere ꝙ doctrine sint ab alio vero ꝙ altera resolutiua altera diffinitiua dicatur: nam a demonstrandi modis qui in vtraqꝫ ijdeꝫ sunt ambe doctrine dicuntur a vario autem ordine qui in tota medicinali scientia docenda seruatur: hec diffiniua illa resolutiua nominatur. Eosdem esse in duabus doctrinis docendi modos tum ex pluribus alijs vt dictum est discere licet: tum ex illo ipso ꝓncipio cuius meminit Conciliator differentia octaua: quod eque per syllogismum ⁊ inductionem in libro de constitutione artis medicinalis a Galeno probatur sicuti ⁊ in arte parua. Quin si loca contuleris non modo rationes similes sed eadem prope verba perpendes ⁊ sicuti in vno libro omnes partes sciētie medicinalis sub quodam compendio docentur: ita ⁊ in altero ordine tantum vt sepe diximus variato. Unde non absqꝫ ratione Galenus alterum librum inscripsit de constitutione artis medicinalis alteram de arte medicinali: quoniam in hoc artem tantum docet medicinaleꝫ sub ordine diffinitiuo: in illo vero ꝯstituit ⁊ ꝯstituendo docet sub ordine resolutiuo. Uerū ad hec q̄spiaꝫ posset obijcere: certū q̄dē esse ꝙ in libro qui ars medicinalis a Galeno a nobis autem ars parua nominatur doctrina sit diffinitiua: sed non ita constare id quod veluti ꝓ certo atqꝫ indubitato accipit Ugo senensis in libro de ꝯstitutōe artis medicinalis doctrinam fieri resolutiuam. Age igitur hoc ipsum non alterius q̄ꝫ ipsius Galeni testimonio probemus: licet

Ugo senēsis.

forte satis ⁊ antea probauerimus cum ordinem doctrine resolutiue qui in eodem libro a Galeno seruatur conati fuimus declarare. Nunc tamen idem ex prohemio artis parue demonstremus: in quo scribūtur hec verba secundum veterem translationeꝫ que in vsu habetur quam potius q̄ꝫ nostram vbi non sit error allegamus: ne videamur nostris probationibꝰ quasdam veluti suppetias ex proprijs verbis corrogare. Uerba inq̄ꝫ antique translatiōis hec sunt. Nullus tamen ante nos scripsit illaꝫ que ex notione finis incipit ex qua omnes artes consistunt secundum rationem. Sed illam quidē alibi pertransiuimus. Hoc verbum alibi exponit Plusq̄ꝫ cōmētator .i. in varijs libris suis. Sed ꝙ Galenus per alibi non varios libros suos intelligat de medicina editos: sed vnū tantum qui de constitutione artis medicinalis inscribitur ex ipso Galeno probatur qui circa fineꝫ artis parue: vbi omnium librorum suorum numerum ordinēqꝫ recenset: de hoc ipso libro facit mentioneꝫ ⁊ de eo ait se antea scilicet in prohemio dixisse: ita.n. scribit. Dictum quidem ⁊ antea est: ꝙ est vnus alius liber in quo de constitutione artis medicinalis tractauimus. Nusq̄ꝫ autem Galenus in tota arte parua inuenitur de illo libro quicq̄ꝫ dixisset nisi in prohemio in quo licet nominatim non exprimat librum de cōstitutione artis medicinalis: per alia tamen verba eū nobis dedit intelligendum cum dixit se doctrinā ex notione finis incipientem alibi scripsisse. In eo.n. libro quid sit notio finis nobis euidenter ostendit. Et quomodo ex illo quispiaꝫ promotus possit arteꝫ medicinalem secundum quandam viam ⁊ progressum constituere secundum quem ⁊ alie artes ex suorum finium notione primum inueniuntur ac constituuntur. Uerba autem Galeni illud quod diximus declarantis hec sunt. Quam igitur in priore libro didicisti methoduꝫ in huiusmodi artibus tempus est transferre ad illam quam intendis constituere: idem ⁊ hic sermoni initium faciens quod in omnibus illis posuisti: scilicet notionem finis quam vnde adepti sumus iam tempus est explicare. Primum est facta cognitio de nobis ꝙ sani ⁊ de alijs pariter hominibus: secunda post hanc etiam de egrotantibus: vnde ⁊ nos cepit desiderium bene valendi ⁊ constituendi artem que bonam valetudinem seu sanitatem efficiat. Ex his Galeni verbis duo colligere possumus ⁊ ꝙ liber de constitutione artis medicinalis sit ille in quo Galenus testatur ī prohemio artis parue se scripsisse doctrinam ex notione finis incipientem scilicet ex sanitate in nobis cognita ⁊ desiderata: ⁊ ꝙ nō recte duarum que adhuc celebrantur antistites opinionū Galeni sensum de notione finis interpretentur: quoruꝫ alter per notionem finis intelligit vltimam causam que per resolutionem inuenitur alter effectum quēlibet qui sua causa notior existat: cum tamen Galenus quemadmoduꝫ ex hoc loco ⁊ multis alijs supra a nobis adductis cognosci potest: per notioneꝫ finis intelligat finem notum eius scientie vel artis quam constituere intendimus atqꝫ obiter constituendo docere. Sicuti in arte medicinali finis est sanitas cuius desidrio ⁊ amore quispiam permotus artem medicinalē sanitatis ꝯseruatricē atqꝫ effectricē ꝯstituit ⁊ dū eius ꝯstituende tradit rōneꝫ simul eiusdeꝫ artis affert

Cōtra monacū q̄d ꝑ alibi intellexerit Galenus

Notio finis male exponit a Cōciliatore ⁊ Monacho

disciplinaz. Quia vero supra diximus tris doctrinas de quibus in prohemio artis parue Galenus loquitur varijs differre ordinibus potius q̃z modis. Altera dubitatio suboritur: quia hoc non videtur coherere his que a Galeno in prohemio artis parue scribũtur vbi doctrinam resolutiuaz comparat diffinitiue: nam in ea collatione videtur ponere inter easdez doctrinas non modo quantum ad ordinem: sed etiam quantum ad modos differentiam. Resolutiuam inquiens ratione quidem ꝛ dignitate prestare diffinitiue sicuti diffinitiua ꝛ totius compendio ꝛ facilitate memorie excedit resolutiuam. Nos vero hanc dubitationem voluentes soluere dicimus eam sicuti plerasqz alias ex mala translatione habere occasionem. Ubi.n. interpres dicit ratione grecus Galeni codex habet methodo: quod verbuz apud grecos significat viam atqz ordinatum progressuz ad cognobile aliqđ. In hoc autem ordine procedendi vult Galenus doctrinam diffinitiuam a resolutiua superari: quare verba illa prohemij recte interpretata magis nostraz cõfirmant opinionem: qui volumus tres doctrinas varijs ordinibus esse differentes quorum alter ꝛ altero potest esse artificiosior atqz ita facere doctrinaz excellentiorem. Iccirco autem etiam dignitate dicitur doctrinam resolutiuam esse diffinitiua superiorez quia quum ex notione finis incipiat ꝛ fiat secundum resolutionem habet ex hoc ꝙ non solum docere sed etiã inuenire ac primum constituere artem aliquam potest siue scientiam: quorũ alterum potest efficere diffinitiua scilicet docere tantũmodo. Cum vero laus debeatur inuentioni ꝛ prime constitutioni: quis dubitauerit doctrinam resolutiuam anteire dignitate diffinitiuam? sicuti vero resolutiua habet ex principio suo scilicet notione finis ꝛ eo quez seruat ordine ꝙ fit ad inueniendas ꝛ primum constituendas artes accõmodata: ita diffinitiua ex ipsa diffinitione scientie quaz docet ꝛ ordine partium eiusdem diffinitionis quem in docendo sequitur: hoc plus habet supra resolutiuam ꝙ facit scientiam vel artem perdiscendam facilius totam sub quodam veluti compendio comprehendi ꝛ esse etiam secundum partem memorie commendabiliorem. Nã vt inquit Galenus bene memorie mandantur sufficienter omnia ex diffinitiõis dissolutione ob id ꝙ optima diffinitio quam substantialem quidam terminum vocant totius artis capita in se contineat. Non est autez propter hec verba Galeni existimandum id quod putat Plusq̃z cõmentator doctrinam resolutiuam non posse ꝛ ipsam totam artem medicinalem per capita ꝛ generales summas in vno volumine tradere sicuti diffinitiuam. Hoc.n. fieri etiam in doctrina resolutiua siue ordinez seruante resolutiuum probat vt ante diximus liber de constitutione artis medicinalis: in quo eadem doctrina vt etiam paulo supra probauimus continetur. Nihil autem aliud voluit Galenus per verba statim antea adducta nobis insinuare nisi ꝙ ambe quidem doctrine scilicet ꝛ diffinitiua ꝛ resolutiua sub quodam cõpendio totam artem medicinalem cõplectuntur propter quod etiam ambe ad memoriam conferunt: in his tamen duobus scilicet ꝛ in cõpẽdio totius scientie docende ꝛ in memoria faciliori particularium doctrina diffinitiua primas partes habet ꝛ nihil vetat resolutiuam secundas obtinere. Sicuti licet resolutiua ꝛ methodo ꝛ dignitate vincat diffinitiuam. Non tamen ideo diffinitiuam omnis est methodi expers ac dignitatis alioquin id sequeretur absurduz in qđ etiam supra diximus incidere opinionem Plusq̃z cõmentatoris duas doctrinas non dici vniuoce doctrinas atqz ita non esse inuicez comparabiles quod est contra Galenum: alteram alteri vt apparet manifeste comparantem. Uerum falsus intellectus prime propositionis prohemij. Tres sunt omnes doctrine ordinem habentes fecit tum Plusq̃z cõmentatorem tum etiam Conciliatorem plurima dicere que etiam sunt a Galeni placitis aliena. Plusq̃z cõmentator autem tanto maiorem habuit aberrandi occasionẽ quãto fungens officio expositoris verba omnia Galeni in prohemio artis parue scripta cogebatur sue de tribus doctrinis opinioni consona demonstrare. Q; si hec ipsa propositio talem habeat sensuz qualem nos illi tribuimus: mille sunt obiectiones que non facillime dilludantur: nulli occurrunt nodi qui statim non dissoluantur. Nam ꝛ illud quod quispiaz posset obijcere ex auctoritate Plusq̃z cõmentatoris cõmẽtatione prima libri primi artis parue ordinem non facere doctrinam: sed magis consequi non habet difficilez dissolutionem: possumus.n. nostre initentes expositioni ita dicere. Doctrinas quidem quibus vna tota aliqua scientia docetur non sortiri ex vario docendi ordine (de tribus ordinibus nobis itelligentibus de quibus Galenus loquit̃) non sortiri inq̃z ex his vel maiorem vel minorem certitudinẽ: ideo neqz ex his ipsis habere potissimum ꝙ doctrine dicantur. Sed ꝙ hec resolutiua dicatur hec compositiua illa diffinitiua nominetur: hoc singule ex suo ordine sortiuntur. Qui tamẽ ordo dat ipsi doctrine nõ soluz denominationis: sed etiam rei quandam precipuam proprietatem: nam ex ordine resolutiuo qui a fine artis initium summit quod est principium speculationis habet doctrina resolutiua ꝙ fit ad artez inueniendaz ꝛ constituendam idonea: ex ordine vero compositiuo doctrina compositiua aptissima existit ad eandez artem inuentam ꝛ summatim siue per capita traditã postea magis secundum partem amplificandam. Ex ordine autem diffinitiuo quem habet doctrina diffinitiua ex partibus diffinitionis fit eadez doctrina ad artem cuius assumit diffinitionem totam sub cõpendio docendam ꝛ faciliter memorie suggerendam comodissima. Q; si dixerimus ordinem etiaz ad doctrine essentiam conferre: aliquid non erit hoc dissonuz a Galeni dogmate qui libro primo artis curatiue volens ostendere inter medicos rationales ꝛ illos qui ab experientia se empericos vocant differentiaz scribit hec verba. Querere igitur cum methodo quicq̃z inuenire opponitur ei quod fortuna ꝛ casu fit est autem veluti via quadam atqz ordine ita ꝙ est aliquod primum in inquisitione ꝛ secundum ꝛ tertiuz ꝛ quartum ꝛ ita seriatim alia vniuersa donec quispiam perueniat ad id quod fuit ab initio propositum. Qui igitur se ab experientia empericos vocant recte agentes confitentur ꝙ neqz ad inuentionem neqz ad doctrinam ipsis necessarius est ordo quia inartificiosuz quoddam ꝛ expers rationis est experientia ꝛ bona fortuna indigens. Qui vero rationez atqz ordinẽ sibi ducem fecere inuentionis ꝛ viam vnaz ad finez perducentem supposuerunt: his necessariuz est a primo aliquo incipientibus cõfesso apud omnes homines sic transigere reliqua. Ex his verbis Galeni liquido apparet ꝙ medicorum rationalium doctrina non solum rationem: sed etiam ordinem in se continet ꝛ ꝙ in hoc differt a doctrina empericoꝝ q̃ neqz rõnez hz neqz ordinẽ liquet ẽt ꝙ cũ methodo aliqđ q̃rere nihil

Dub°

Cur diffinitiuus ordo sit resolutõ ignobilior

Obiectio

Solutio

Cur tres doctrie varias reci-piãt denominatiões

Ordo aliqd ad doctrinã ꝯfert lib.p̊ artis cura.

aliud est q̃ʒ via q̃dā atqʒ ordine ad inueniendūʒ pro-
cedere. Hec autē verba Galeni vna ꝯfirmant nostrā
expōnē quaʒ supra scripsimus qūo .s. doctrina resolu
tiua methodo vincat diffinitiuam. Hac difficultate
dissoluta que ex verbis Plusq̃ʒ cōmentatoris volen
tis ordineʒ non facere doctrinaʒ sed magis sequi ha
buit occasioneʒ iam ⁊ alias que in nostrā cadere pn̄t
de tribus doctrinarū ordinibus opinionē diluamus.

Dub° vbi vsus fuerit Ga. cōpositiuo ⁊ cur diuisiuum ꝑtermisit

Nō temere .n. quispiaʒ dubitauerit: si sint tres doctri
narum ordines vbi Galenus vsus fuerit cōpositiuo:
naʒ de resolutiuo ⁊ diffinitiuo satis ex his que antea
dicta sunt puto esse manifestum. Cur etiaʒ Galenus
quartū non adiecerit .s. diuisiuū. he .n. sunt due ambi
guitates que se fuerint a nobis ꝯuenienter dissolute
non paruʒ nostre expōnis veritateʒ ꝯfirmabūt ⁊ alia
rum coarguent falsitateʒ. Naʒ vt inquit Aristoteles li
bro primo moraliū. Uero qdeʒ oia ꝯsonant falso aūt
cito dissonat verū: primam dubitationē stultaʒ putat
Plusq̃ʒ cōmentator qm̄ in ea heresi est ꝙ nō sit possi
bile ꝑticulariter tradere totaʒ artem medicinaleʒ sub
vna aliqua specierū doctrine: ⁊ ꝙ vtimur tribus do-
ctrinis ad illud: in quaʒ etiam opinioneʒ ductus est
idem Plusq̃ʒ cōmentator ex malo intellectu illorum
verboꝝ Galeni que in antiqua translatione scribun

Aduersus Conci. ⁊ Plusq̃ʒ

tur in hunc modū. Que vero scd̄m ꝑtem est tractatio
vniuerse medicinalis speculationis in multis alijs a
nobis scripta est negocijs qbus expedit vti ad tres
doctrinas: que postrema verba per figuraʒ hipalagen
exponens Plusq̃ʒ cōmentator in hunc sensum .i. ad
que negocia expedit vti tribus doctrinis ꝯsequēter
affirmat ꝙ possimus etiaʒ in vno libro vti tribus do
ctrinis: sed duo dicta ex his vera sūt si per doctrinas
modos doctrinales intelligamus ⁊ non ordines do

Ordo vnꝰ doctrīe nō admittit alium.

ctrinarū de quibus Galenus intellexit in illa ꝓpōne
Tres sunt oēs doctrine ordineʒ habentes: impossibi
le .n. est totam arteʒ medicinaleʒ vel in vno libro vel
in multis sub varijs doceri ordinibꝰ. Ars .n. tota me-
dicinalis ita in arte parua docet sub ordine diffiniti
uo seorsum ꝙ nō admittit resolutiuū vel cōpositiuū.
Sic etiā traditur in libro de ꝯstōne artis medicinalis
sub ordine resolutiuo ꝙ reliqui duo ei non ꝯiungū
tur. Sic quoqʒ in multis alijs libris eadem ars vni-
uersa vberiore scribit tractatione vt postea magis li
quebit: ſm̄ ordinē cōpositiuū: ꝙ ipsi nō cōpetit ordo
ꝯrius qui dr̄ resolutiuus: neqʒ etiaʒ diffinitiuus vt ēt
in sequentibus ondemus. Primū aūt dictū Plusq̃ʒ
cōmentatoris ꝙ videlʒ nō sit possibile scd̄m ꝑteʒ siue
ꝑticulariter tradere totaʒ medicinaʒ sub vna aliqua
specierū doctrine: etiā Galeno repugnat qui non so
lum in cōpendio totius: sed etiaʒ in memoria ꝑticu-
larium prefert doctrinaʒ diffinitiuaʒ doctrine resolu
tiue que cōparatio vna forte nisi sub doctrine ordine
diffinitiue tota ars medicinalis etiaʒ scd̄m ꝑtem siue
ꝑticulariter in arte parua traderet: sicuti fuit in mul-
tis alijs libris scd̄m partem eadem ars tota conscri-
pta: qd̄ verba Galeni supra a nobis allata manifestāt
Alioquin etiam videtur impossibile totam arteʒ me
dicinalem scribi in doctrina diffinitiua ⁊ non secun
dum partem cum totum non sit preter partes. Qꝫ si
per ꝑticularia Plusq̃ʒ cōmentator intelligat quedaʒ
specialiora ad que doctrina diffinitiua non descen-
dit: neqʒ talium tractatio ꝑticularium doctrine repu
gnat diffinitiue neqʒ resolutiue: sicuti neqʒ composi-
tiue. Quid .n. vetuit Galenum vel in libro de consti-
tutione artis medicinalis secundum ordinem resolu
tiuum vel in arte parua secundum ordinem diffini-
tiuum non breuiter atqʒ concisim: sed late ac copio-
se vsqʒ ad specialissima progredientem totam scribe
re artem medicinalem: quod in multis alijs libris se
fecisse testatur in quibus seruauit vt postea declara-
bimus ordinem compositiuuʒ. Sed licet potuerit se-
cundum triplicem ordinem vberem facere tracta-
tionem libuit tamen ei secundum duos ordines tan
tum scilicet diffinitiuum ac resolutiuuʒ compendio
sam totius scientie medicinalis facere traditioneʒ:
vt de doctrina diffinitiua ipse Galenus statim in pro
hemio testatur cuʒ ait. Ea que in hac doctrina dicū
tur esse sola capita ⁊ veluti conclusiones que alibi la
tius fuere demonstrata. De vtraqʒ auteʒ tam scilicet
resolutiua q̃ʒ diffinitiua circa fineʒ operis: vbi inquit
ꝙ liber de constitutione artis medicinalis ⁊ alter cui
extremam manum adiecit scilicet ars parua in quo
doctrinam tradit diffinitiuam sicuti in altero resolu-
tiuam seorsum sunt ab alijs in quibus plenior doctri
na explicatur. Expediebat autem imo omnino fue-
rat necessariuum vt sicuti in vno libro docuerat mo-
dum inueniende ac primum constituende artis me-
dicinalis secundum ordinem resolutiuum in altero
vero eandem artem totam ordine scripserat ad me-
moriam aptiore scilicet diffinitiuo sic in multis alijs
libris vniuersam pariter totius scientie medicina-
lis contemplationem latius atqʒ diffusius comple-
cteretur qbus libris ad tres doctrinas vti possemus
idest ad tres doctrinarum ordines: que .n. sub dua-
rum ordinibus doctrinarum sunt abreuiata ⁊ quo-
dam modo decurtata propter compendiosam ⁊ per
capita tantum eorum traditionem possumus ex alijs
supplere libris secundum vberiorem: vt Galenus in
quit tractatione conscriptis. Nā ad hunc finem quo
dam in loco artis parue Galenus inquit se de illis
omnibus circa finem operis facturum mentioneʒ vt
sciret lector vnde essent supplenda que in doctrina
diffinitiua propter nimiam eius breuitatem deside-
rarentur: qui sane artis parue locus manifeste demō
strat verba illa prohemij quibus expedit vti ad tres
doctrinas male fuisse a Plusq̃ʒ cōmentatore per fi-
guram hipalagen exposita que figura vt diximus tan
tum poetarum est propria ⁊ a medicis atqʒ philoso-
phis quin etiam oratoribus euitanda. Utimur .n. li-
bris in quibus elaborata est .i. plene ac perfecte tra-
dita seorsum secundum parteʒ idest per singulas par
tes totius scientie medicinalis contemplatio: sicuti
in libris qui therapeutica .i. curatiua inscribunt pars
curatiua: in his qbus de salubribus titulus est pars
sanitatis cōseruatrix: ⁊ in libris qui de mēbris passis
apud grecos apud nos de interioribus nominantur
pars illa que a grecis diagnostice .i. dignoscitiua di-
citur. Utimur inq̃ʒ his libris ad doctrinam diffiniti-
uam vbi que sunt in ista defecta supplemus atqʒ am
pliamus quod facere possumus non variato ordine
doctrine diffinitiue: ⁊ hic est sensus illorum verborū
que supra diximus male fuisse a Plusq̃ʒ cōmentato
re intellecta adeo vt putauerit Galenum iuuere nos
vti tribus doctrinis ad dictos libros ⁊ non libris ad
tres doctrinas. Eundem autem vsum ijdem libri se-
cundum vberiorem tractationeʒ conscripti prebent
etiam ad doctrinam resolutiuā que ⁊ ipsa quoqʒ bre
uis est atqʒ concisa vt que sit magis ad inueniendaʒ
ac constituendam q̃ʒ ad docendam artem accōmo-
data. Quare Galenus ita in libro de constitutione
artis medicinalis sicuti in arte parua ad memoriam
plerūqʒ reuocat loca illorum librorum secunduʒ vbe

Necessitas sue rōcur cōpendio se sub duobꝰ tm̄ ordinibus medicinalem artem tradiderit

Uerba ꝓhemij male exponū tur a monacho.

riorem tractationem conscriptoruʒ. Unde possimus
eiusdeʒ libri in quo doctrina habetur resolutiua sup-
plere breuitatem. Jam ergo liquet qualis sit vsus li-
brorum Galeni in quibus elaborata est secundū par-
tem totius scientie medicinalis ꝯtemplatio ad duas
doctrinas .s. ad diffinitiuam ac resolutiuam. Prom-
ptior autem est horum ipsorum librorum vsus ad do-
ctrinam compositiuam: si eo legantur ordine quo cir-
ca finem artis parue a Galeno disponuntur. Talem
enim ordinem non esse diffinitiuum omnibus lique-
re potest: cum ex nulla medicinalis scientie diffini-
tione depēdeat: sed neqꝫ resolutiuus est vt statim pro-
babitur: relinquitur ergo ꝙ sit compositiuus. Talem
autem ordinem librorum siue doctrine que in ipsis
habetur non esse resolutiuum eo potest constare ar-
gumento ꝙ incipit ab elementis secundum Hippo-
cratem ad que ea que fit in libro de constitutione ar-
tis medicinalis resolutio terminatur dum cognitio
queritur corporum sanorum ⁊ egrorum vt notio fi-
nis exigebat. Ultimus autem in eo ordine librorum
Galeni quem dicimus esse compositiuum est liber
de arte curatiua que prima docetur iter alias partes
scientie medicinalis que per resolutioneʒ inueniun-
tur in eodem libro de constitutione artis medicina-
lis in quo diximus seruari ordinem doctrine resolu-
tiue. Libri vero medij inter primum de elementis et
vltimum de arte curatiua liquido ostendunt ordineʒ
doctrine compositiue: nam a libro de elementis pro-
gressus fit ad libros de temperaturis siue complexio-
nibus ⁊ ab his ad libros de potentijs naturalibꝰ atqꝫ
animalibus atqꝫ ad alios libros qui in eo loco a Ga-
leno cōnumerantur donec ad illos perueniatur qui
continent illam scientie medicinalis parteʒ que dia-
gnostice nominatur de qua etiaʒ supra fecimus men-
tionem. Hec autem medicine pars in ordine doctri-
ne resolutiue secundo docetur loco post curatiuam:
quare in ordine doctrine compositiue debuit prece-
dere in quo ordine etiam libri partem prognosticam
complectentes antecedūt que tamen pars tertio do-
cetur loco post curatiuam in ordine doctrine resolu-
tiue. Deniqꝫ omnes Galeni libri qui circa finem ar-
tis parue eo ordine numerantur quem nos dicimus
esse compositiuum ita sunt inuicem priores atqꝫ po-
steriores sicuti scientie medicinalis partes que in il-
lis comprehenduntur sunt duabus eiusdem scientie
partibus que finales appellantur curatiue .s. atqꝫ sa-
lubris vel proximiores vel remotiores. Hunc ordinē
doctrine cōpositiue visus est voluisse seruare in suis
libris quos de medicina edidit Auicenna licet eum
aliquādo interrumperit quia prius scripsit canones
generales de curatione morborum q̄ꝫ de simplicibꝰ
medicamentis de quibus egit in secundo libro sicu-
ti de compositis egit in vltimo scilicet in quinto: que
due tractationes secundum ordinem librorum Ga-
leni compositiuum libros de arte curatiua antecedūt
Adeo vt Gētilis expositor Auicēne in multis in qui-
bus animaduertit Auicennam a recto ordine cōpo-
sitiuo deuiare nullam aliam scit afferre male conti-
nuantis ordinis rationem nisi ꝙ ita principi placuit.
Dicit tamen Gentilis etiam Galenum voluisse in li-
bris de arte curatiua libros de compositiōe pharma-
corum eisdem libris de arte curatiua esse posteriores
Atqui Galenus in ordine illo quo libros suos circa
finem artis parue cōnumerat libros de compositio-
ne pharmacorum arti curatiue preponit: que dubita-
tio fuit digna speculatione apud gentilem presertiʒ:

Ubi doctrina cōpositiua Galenus vtat

Auicēna i suis libris seruat ordinē cōpositiuū lʒ aliqñ interrūpat

Gentilis

Dubᵒ de ordie libri de ꝯpōne pharmacorum

qui propter suarum questionum subtilitatem est spe-
culatoris cognomentum adeptus. Ne vero q̄spiam
Galenus sibi ipsi in varijs locis de ordine horum li-
brorum repugnasse suspicetur breuiter dicemus du-
plicem esse componendi pharmaca rationem: vnaʒ
quidem que stabilis est atqꝫ imutabilis sicuti de the-
riaca andromachi tam Galenus q̄ꝫ etiam Auicenna
cōmuniter sentiuntur ꝙ non sit ab andromachi insti-
tuto in numero ac pondere simplicium medicamen-
torum ex quibus eadem andromachi theriaca tem-
peratur discedenduʒ: q̄ꝫuis Auicēna Galenū quodā
modo per calūniaʒ reprehendat ꝙ sibi volens totius
compositionis gloriam vsurpare non nulla citra ne-
cessitatem de cōpositione andromachi cōmutarit: ⁊
hec compositio seu ratio componendi medicamen-
ta immutabilia debet precedere ordine libros de ar-
te curatiua quod videtur voluisse Galenus in libro-
rum suorum circa fineʒ artis parue cōnumeratione.
Alia est compositio medicamentoruʒ que fit pro me-
dici arbitrio varias sumentis ab egrotantium varijs
dispositionibus ac temporum diuersitatibus indica-
tiones: ⁊ hec rationabiliter sequitur libros de arte cu-
ratiua vt in eisdem libris Galenus videtur insinua-
re. Sed hec obiter dicta sint volentibus nobis solue-
re alteram dubitationem qua dubitabatur vbi Gale-
nus doctrinam scripserit compositiuā siue totam ar-
tem medicinaleʒ sub ordine tradiderit compositiuo.
Liquet .n. hoc ipsum fecisse in varijs libris eius secū-
dum pleniorem tractationem conscriptis. Que ple-
nior tractatio doctrine diffinitiue ac resolutiue sup-
plet breuitatem: ⁊ simul etiaʒ seruit doctrine compo-
sitiue absqꝫ hoc ꝙ trium ordo doctrinarum varietur:
adeo ꝙ verissime Galenus ait: nos posse vti huiusce-
modi libris ad tres doctrinas: hoc est vt nos exponi-
mus ad tres ordines doctrinarum siue tres docendi
ordinis ⁊ non per figuram hipalagen tribus doctri-
nis ad libros: quia si per doctrinas modi doctrina-
les intelligerentur pluribus etiam q̄ꝫ tribus doctri-
nis ad eos vti possumꝰ vt sane galenꝰ visus est scilicet
diuisiua: resolutiua: diffinitiua ⁊ demōstratiua ⁊ qui-
busdaʒ alijs vt satis supra fuit a nobis declaratū ve-
rum ex nuper tacte dubitationis solutiōe altera sub-
oritur dubitatio. Cur Galenus non eque totam arteʒ
medicinalem in vno libro eadem breuitate comple-
xus fuerit sub ordine compositiuo: qua ipsum fuisse
vsum videmus in tradenda eadem arte sub duobus
ordinibus scilicet diffinitiuo ⁊ resolutiuo. Ad quam
dubitationem soluendaʒ respondemus potuisse qui-
dem ⁊ sub ordine compositiuo: idem Galenum face-
re verum forte liber ille fuisse superuacuus: naʒ quā-
tum ad docendum viam atqꝫ ordinem constituende
artis medicinalis eandēqꝫ artem simul sub breuitate
docendam vnus liber sufficiebat qui de constitutio-
ne artis medicinalis inscribitur scriptus sub ordine
resolutiuo quantum vero ad faciliorem totius artis
memoriam cōmodius etiam sub compendio tradi-
ce alter sat erat qui ars parua vocatur ordinem con-
tinens diffinitiuum. Quis autem fuisset vsus tertij li-
bri eandem seruātis breuitatem in tota arte medici-
nali docenda sub ordine compositiuo non facile est
excogitare quando quidem ordinem talem sibi vbe-
rior tractatio eiusdem artis vendicabat quaʒ per plu-
res transigi libros in omni arte vel scientia perfecte
tradenda sit necessarium: nam si verū fateri velimus
doctrina resolutiua est propter compositiuam. Pri-
mum .n. inuenire oportet scientie vel artis principia

Duplex medicamētorꝫ cōpō.

Cur Galenus nō tradiderit per modū cōpendij totā artē medicinalem sub ordine cōpositiuo

Nullꝰ eēt vsus artis medicinalis sub ordine cōpositiuo compendiose tradite.

Resolutiua i cōpositiuaʒ ordinantur.

ac theoremata per resolutionem : deinde hec breui-
ter tradita postea componentes conuerso ordine la-
tius explicare. Quare videmus Galenum doctrinā
resolutiuam non compositiue sed diffinitiue tantum
in methodo ac dignitate preferre. Si tamen quera-
tur a nobis vtra duarum alteram dignitate precedat
resolutiua ne an compositiua (nam via eadem est se-
cundum subiectum: licet differat secundū rationē)
dicimus resolutiuam vno qdem respectu quatenus
scilicet artem primum inuenit atqꝫ constituit esse di-

Que digni tate prece dat reso. an cōpo.

gniorem quatenus vero ea que per resolutionem in-
uenit adhunc ipsum finem inuenit vt cōpositiua suo
ordine digerat atqꝫ componat ac copiosius edoceat:
hac consideratione dicimus compositiuam esse per-
fectiorem ac prestantiorem sicuti finis prestantior est
his que sunt propter finem. Gloriatur autem Gale-
nus in prohemio artis parue neminem ante ipsum

Cur Gale- nus dixe- rit neminē ante ipsū scripsisse doctrinā a notiōe fi nis icipiē- tem

doctrinam scripsisse a notione finis incipientem : qꝛ
plures scientiarum opifices illam quidem inuenerūt
per ordinem resolutiuam: sed postea docuerunt sub
ordine compositiuo quorum vtrūqꝫ fecisse Aristotelē
in iuenienda atqꝫ docenda tota arte logica supra ex
Simplicij auctoritate mōstrauimus. Sic veteres me
dici sicuti Herophili ⁊ Erasistrati sectatores ⁊ Athe-
neus de qbꝰ in ꝓhemio artis parue cōmeminit vt for
te inuenerint scientiam medicinalem per methodū
resolutiuam eandem tamen sub ordine doctrine cō-
positiue docuerunt. Uere igitur Galenus gloriatur
se primum ex medicis atqꝫ philosophis doctrinam
scripsisse seruantē ordinem qui a notione finis inci
pit resolutiuus. Superest altera dubitatio diluenda:
Cur Galenus tribus doctrinarum ordinibus nō ad-
iecerit quartum scilicet diuisiuum : hanc dubitatio-
nem soluentes dicimus ordinem diuisiuum reduci

Diuisiuus ad resolu- tiuum re- ducitur Galenus i libro ꝺ pti bus artis medicati- ue

ad ordinem resolutiuum. Eodem .n. fere ordine par-
tes omnes artem medicinalē constituentes per me
thodum resolutiuam sicuti per methodū diuisionis
inueniuntur vt patere potest legenti librum Galeni
de partibus artis medicatiue. Unde in eodem libro
Galenus methodum diuisionis per quā docet par
tiri artem medicatiuā vocat resolutionē ⁊ hec quoqꝫ
in eo libro initium sūmit a partibus fini propinquio
ribus ⁊ terminatur ad eas que sunt remotiores ⁊ pri
me in ordine compositiuo: verba autē Galeni in li-
bro allegato sūt hec. Dico igitur esse medicatiue qui
dem primas ⁊ proprias ⁊ maxime partes illas per
quas nobis aduenit finis artis. Alie vero sunt his su
periores. Prime quidē igitur ⁊ proxime tot sunt nu
mero quot sunt materie propinquissime eius : pro-
prijssima autem materia medicatiue artis sunt dispo
sitiones nostri corporis siue due sint secundū genus
siue tres siue plures: deinde paulo inferius Galenus
subiungit. Alie quidem igitur sunt prime ⁊ propin-
quiores artis sine quibus non sunt he. Prima qdem
igitur signatiua cuius sunt partes due hec quidē di
gnoscitiua presentium hec vero futurorū precogni
tiua: neqꝫ .n. absqꝫ ꝙ dignoscatur passio curationem
eius possibile est inuenire neqꝫ absqꝫ hoc ꝙ cogno-
scatur terminus criseos possibile est curare conue-
nienter. Has autem rursus necessarium est precede
re illam partem que est circa cognitionem omnium
ꝑtium animalis que in anatome siue dissectione cor
porum inuenitur. Secundario vero ex superabundā
ti illam que est de actibus ⁊ tertio eam que de vtili-
tate earum est. Ipsas autem rursus has eam que de
contemplatione circa elementa corporis ⁊ secundo
eam que de virtutibus naturalibus que inueniuntur
ex dissectione animalium: ad tot .n. principia resolui
tur pars significatiua quam ꝓcedere curatiuam ⁊ sa-
lubrem penitus diximus. Hec quidem Galenus in
libro quem diximus inscripto de partibus artis me
dicatiue in quo ⁊ partes scientie medicinalis princi
pales ⁊ principalium constitutiuas eodem fere mo-
dos inueniri per methodum diuisionis quo etiā per
viam resolutionis inueniuntur nobis insinuat cum
ait: ad tot .n. principia resoluitur pars illa que ⁊ cura
tiuam ⁊ salubrem antecedit. In libro etiā de consti
tutione artis medicinalis Galenus ait se non in eo ꝓ
posuisse tractatu ea que ad artem pertinent medici-
nalem omnia transigere: sed solum ex quibus ⁊ quot
principijs ⁊ per quas vias eadem ars constituatur
edocere: que omnia inibi quo ordine per resolutio-
nem inueniuntur eodem etiam docentur. In hoc .n.
differt liber de constitutione artis medicinalis a li-
bro de partibus artis medicatiue quoniā in hoc so-
lum partes eiusdem artis inueniunt in illo vero non
solum inueniuntur: sed etiam docentur licet vt sepe
diximus breuiter atqꝫ concisim. Cum vero in eisdem
principijs siue partibus constituentibus artem me-
dicinalem inueniendis idem fere ordo seruetur in li
bro de constitutione artis medicinalis per methodū
resolutionis: in libro vero de partibus artis medica-
tiue per methodum diuisionis : ob hanc vt arbitror
causam Galenus tris tantum ⁊ non quattuor docen
di ordines enumerauit vt qui diuisiuum computet
cum resolutiuo seu diuisiuū reducat ad resolutiuū.
Unde ⁊ Petrus leo qui iter alios medicine professo Petrꝰ leo
res maxima meruit etate nostra Patauij stipēdia do
ctrinam resolutiuam eandem cū diuisiua apud Ga
lenum censeri putauit: ⁊ recte quidem si per tres do
ctrinas docendi ordines ītellexisset: sed quia per tres
doctrinas ⁊ ipse modos doctrinales accepit in easdē
cum alijs incidit difficultates ⁊ tanto magis quanto
a numero doctrinarū excludere cogebatur demon
stratiuam: quoniam resolutiua eadem esset secundū
ipsum cum diuisiua: vnde non potuit neqꝫ ipse serua
re numerum doctrinarum apud antiquos philoso-
phos: non solum Aristotelem: sed etiam Platonem
cuius sectator haberi volebat celebratarum. Ordinē
autem diuisiuum seu doctrinam hunc seruantem or
dinem esse vnā ex tribus a Galeno enumeratis visi
sunt quidam etiam ex recentioribus olfecisse: quos li
cet odorem veritatis sentientes : reprehendit tamen
Plusqꝫ cōmentator his verbis. Credunt autem ali-
qui sicuti in eorum expositionibus reperitur non imi
tari in hoc Halin ꝙ ordinatio capitulorum in scien-
tia siue libro vel reductio ipsorum siue ipsarum par-
tium scientie ad vnam diuisionem principalem ⁊ ge
neralem continet omnes partes sicuti genus conti-
net omnes species ⁊ ꝙ vniuersaliter ordinatio par-
tium scientie ad totam scientiam sit genus doctrine:
alterum scilicet duorum quod est falsum: quoniā pri
ma diuisio generalis in scientia cū subdiuisionibus
ab illa dependentibus nihil est probans : sed nititur
ipsa tantum diuersitati acceptionis subiecti ⁊ specie
rum ⁊ partium subiecti cum diuersitate suarū passio
nū ⁊ propterea non est dicenda doctrina. Sed illud
vnde dependet ordinatio capitulorum ⁊ librorum ⁊
vniuersaliter omnium partium scientie propterea in
hoc nulla diuersitas est inter scientias : omnis .n.
scientia diuiditur diuisione prima continente quasi
infinitas subdiuisiones que omnes ad illā reducun-

tur sicuti in medicina notum est ⁊ in naturali ⁊ om-
nes scientie ab illa incipiūt: ⁊ sic sequitur quod vni
cum tantum est genus doctrine quod nihil est. Hec
verba Plusqꝫ cōmentatoris tendunt etiam aliquo
modo contra opinionem nostram qui putamus ordi
nē resolutiuū parū a diuisiuo differre ⁊ alterū reduci
ad alterū ⁊ tū diuersa ponimus genera doctrinarū qr
⁊ diuersos ordines quos tamen Plusqꝫ cōmentator
vnum tantum esse opinatur in quacunqꝫ scientia vel
arte scilicet diuisiuū. Nos tamen preter hunc qui in
idem coit cum resolutiuo vel ad ipsum reducuntur
duos alios docendi ordines luce clarius manifesta-
uimus scilicet compositiuum ⁊ diffinitiuū. Neqꝫ ip-
se Plusqꝫ cōmentator si stare velit in his que de do-
ctrina diffinitiua ⁊ eius ordine determinauit qui su
mitur a partibus diffinitionis ⁊ non subiecti scien-
tie vel artis negare possit ordinem diffinitiuū differ
re ab ordine resolutiuo seu diuisiuo quem facit om-
nibus scientijs esse cōmunem: cū aliud sit subiectū
scientie diuidere in partes ⁊ partes partiū aliud diffi
nitionem scientie ⁊ alius ordo ex hac alius ex illa di
uisione proueniat: vt liquere potest legenti duos li-
bros: alterum cui titulus est de partibus artis medi-
catiue: alterū qui ars parua nominatur. Qꝫ autē etiā
obijcit Plusqꝫ cōmentator diuisionem illam a qua
ordo sumitur capitulorum nihil probare: ⁊ ideo non
esse doctrinam: facile soluitur ex his que antea nos
sepissime declarauimus: cum alia ratione tris doctri
nas cōmuni vocabulo doctrinas nominari: alia hāc
resolutiuam: hanc compositiuā: hanc vero diffiniti
uam diximus nuncupari ⁊ paulo antea in hoc differ
re librum Galeni de partibus artis medicatiue a li-
bro de constitutione artis eiusdem significauimus:
quoniam in hoc tota ars medicinalis docetur sub or
dine resolutiuo: in illo autem sole partes totius artis
per methodum diuisionis inueniuntur non aūt etiā
sub eodem ordine diuisio docent: sicuti in altero sub
solutiuo: quos tamen ambos ordines vnum esse vel
saltem alterum reduci ad alterum arbitramur vt qui
non magno inter se discrimine distent. Quia vero ēt
supra diximus ordinem compositiuū obuersū esse
ordini resolutiuo: idqꝫ manifestari ex ordine librorū
quem ponit Galenus circa finem artis parue: quem
credimus esse compositiuū. Illud quoqꝫ lectorē ad
monendum duximus ꝙ si non adunguem hi duo or
dines sua sibi inuicem contrarietate respōdent: nihil
oporteat admirari: cum idem liber in eodem ordine
possit varijs respectibus esse altero prior atqꝫ poste-
rior. Quod etiam ita esse declarat magna expositorū
Aristotelis de eius librorum ordine non solū in phi
losophia sed etiam in logica cōtrouersia. Sufficit au
tem in his de qbus diserimus vt ordo compositiuus
ordini resolutiuo magna ex parte videatur oppositus
sed ⁊ illud fieri potest vt in diuersis doctrinarum or
dinibus eadē pars alicuius scientie vltimo loco do
ceatur: sicuti pars illa que de salubribus titulum ha-
bet tam in libro de cōstitutione artis medicinalis in
quo ordo seruatur resolutiuus: qꝫ in ordine librorū
Galeni secundum vberiorem doctrinam scriptorū
qui est cōpositiuus vt diximus vltimū sortitur locū.
Quod ideo fit ī ordīe resolutiuo ne ordo partiū que
partem curatiuā cōstituunt doctrina partis salubris
interposita dirimatur in ordine autem compositiuo
eadem etiam parte dilata: vt melius idē ordo cōpo
sitiuus continuaretur. Sed satis est in his duobus or
dinibus ꝙ maxima ex parte diuersificentur ⁊ ꝙ sua

sequantur principia alter notionē finis. s. principiū
speculationis: alter actionis siue compositionis prin
cipium quod est vltimum vt supra ostensum fuit spe
culationis. Quantūuis autem tris ordines dicti sint
inter se diuersi ⁊ varia sequantur principia: in omni-
bus tamen qđ etiam supra monstrauimus sunt ijdē
doctrine modi. s. tam demonstratio que ex prioribus
qꝫ altera que ex posterioribus aliquid probat. Alio-
quin non possemus vti eisdem Galeni libris ad tres
doctrinas siue tres ordines doctrinarum: neqꝫ posset
tota sciētia medicinalis sub singulis ordinibus seor-
sum doceri quorum primū posse fieri ipse Galenus
testatur in prohemio artis parue. Secundum vero
ostendunt libri duo alter statim dictus: alter qui de
constitutione artis medicinalis inscribitur: in quorū
vtroqꝫ separatim eadem ars tota breuiter tamen atqꝫ
cōcisim in altero sub ordine diffinitiuo in altero sub
ordine resolutiuo docetur vt sepius antea dictū fuit:
nam eadem crebro repetere est nobis necessariū vo
lentibus illa que a maxima viris auctoritate sunt per
negata asseuerare. Hoc enim est ꝙ duobus auctori-
bus de hisce doctrinis contraria disputantibus plu
rimum aduersatur: neqꝫ. n. possunt suis opinionibus
inherentes ostendere quomodo Galenus totam do
cuerit artem medicinalē sub ordine resolutiuo ⁊ cō
positiuo sicuti sub ordine diffinitiuo: si qdē Plusqꝫ
cōmentator ⁊ ipse fatetur non esse possibile in omni
bus quesitis vti doctrina resolutiua. Quare illi fateri
est necessarium doctrinam resolutiam dici ordinariā
in vno aut pluribus scibilibus particularibus ⁊ non
in tota scientia que docetur. In eandem etiam trahi
tur difficultatem Conciliator qui vult doctrinā com
positiuam esse demonstrationem propter quid: cum
neqꝫ sub huius doctrine ordine possit tota medicina
lis scientia doceri: neqꝫ etiam naturalis in qua nō ra
ro cognitio causarum ex effectibus inuestigatur. Vn
de caueat idem Conciliator ne male alleget differen Conciliator pericli
tia octaua Cōmentatorē super doctrina que per an tatur ne ma-
tonomasiam dicitur ordinaria que est doctrina com le alleget
positiua secundum eundem Conciliatorem ⁊ est vt Aueroim.
ait idem Cōmentator incipere a cognitione causarū
primarum rei cognoscende perfecte: deinde itende
re ad cognitionem causarum remotarum secundū
ordinem donec perueniatur ad causas propinquas.
Innuit autē per hec verba Cōmentator ordinē quē
seruat Aristoteles in tradenda sciētia naturali in qua
sicuti dixi solum effectus per causas sed etiam cau-
se per effectus demonstrantur: quēadmodum etiam
in scientia medicinali sub quocunqꝫ doceatur ordi-
ne siue diffinitiuo siue resolutiuo siue compositiuo.
Et si. n. ordo compositiuus hoc habet precipuum ꝙ
illa que in eo priora sunt vim habeant principiorum
ad illa que sequuntur: tamen in hoc ordine vniuerso
siue in libris hunc seruantibus ordinem multe fiunt
demonstrationes ex posterioribus veluti in libro de
elementis secundum hipocratē qui tamen primus
est in ordine compositiuo vt supra a nobis fuit decla
ratū. In hoc nāqꝫ libro corpus humanum non esse
simplex ex eo probatur ꝙ dolet ⁊ ꝙ sit ex quatuor ele
mentis constitutum ex eo ꝙ quatuor humores illis
proportionales in deiectionibus seu sponte seu arte
factis appareant: vt non parum mihi subeat de Con Error Cō-
ciliatore admirari qui volens ostēdere vbi Galenus ciliatoris
vsus fuerit doctrina cōpositiua adducit in exemplū
librum de elementis secundum hipocratē. In quo
tamen libro Galenus plurimum vtitur doctrina re-

solutiua si per doctrinam resolutiuam intelligamus vt intelligit conciliator illam que ex effectibus causas ⁊ ex posterioribus priora demonstrat. Illud autē verius de eodem libro dici possit ꝙ est primus in ordine compositiuo cui non repugnat neq̄ demonstratio quia neq̄ propter quid sicuti neq̄ duobus alijs ordinibus queadmodum a nobis in precedentibus abunde fuit declaratū. Habent etiam ⁊ hoc due famose opiniones incōmodum ꝙ non possunt vel probabilem afferre causam ob quam Galenus totam artem medicinalem sub quodam compendio traditurus de artis logice methodis volueris prohemiari:

Cōtra hali

nam quod ait Hali fuisse id Galeni propositum statim nos ad studiū dialetice excitare: huius cause assignatio preter id ꝙ incidit in repugnantiam vt supra notauimus i alteri subijcitur note. Neq̄.n. vlla ratio afferri potest cur Galeno in hoc prohemio precipue libri artis parue tali genere exhortationis vti libuerit vbi videlicet minime fuit necessariū quoniā in eo libro vt Galenus inquit non plene demonstrationes: sed eorum que alibi latius fuere demōstrata quedam veluti conclusiones tantūmodo contineantur. Adde ꝙ hec eadem exhortatio circa finem eiusdem libri superfluo repeteret: vbi Galenus facta omniū librorum suorum quos secundum vberiorem doctrinam ꝯscripsit cōmemoratione admonet nos priusq̄ ad eorūdem librorum lectionem perueniamus: in libris de demonstratione debere exercitari ⁊ recte admonet quoniam in his illa latissime demonstrantur que in arte parua per modū veluti conclusionū breuissime perstringuntur. Quare illorum quidē librorum nomine ea exhortatio fuit quodāmodo necessaria: sed libri artis parue gratia fere supuacua. Plusq̄ cōmentator vero preter hanc ⁊ aliā inuit eiusdē prohemij rationem: statim.n. in principio expositionis scribit hec verba. Traditurus medicinā scilicet Galenus sub insueto genere docendi sciētias operi premittit prohemium de diuisionibus doctrinarum vt eliciat quam intendit. Ego autem non puto doctrinam diffinitiuam esse insuetum docendi genus cū fuerit ex parte etiam apud Aristotelē vt nos antea ostendimus vsitatū: quo etiam teste Galeno quidā Herophili sectatores ⁊ Heraclides Erethricus vsi fuere. Quare inconsuetum docendi genus potuit dicere verius esse doctrinam resolutiuam quam se solum scripsisse galenus gloriatur. Ratio autem probabilior ob quam Galenus voluerit librū suum ab hac oratione exordiri. Tres sunt omnes doctrine ordini inherentes est ista quia cum sint tres ordines generales qui seruari possunt in tota aliqua scientia docēda: scilicet resolutiuus cōpositiuus ⁊ diffinitiuus: voluit statim nobis notificare quem ex his tribus in arte parua esset secuturus scilicet diffinitiuū: ꝓpter totius scientie medicinalis compendiosam traditionem ⁊ memoriam illorum que sub illo ordine docerentur faciliorem. In multas etiā alias incidunt tā Cōciliator q̄ etiam Plusq̄ cōmētator difficultates quas non possunt subterfugere vel verisimili ratione dissoluere. Nā si per doctrinas ordinarias docendi modos seu methodos logicas sicuti demonstrationem quia ⁊ propter quid Galenus intellexit: cur his non annumerauerit diuisiuā: cur non etiam diffinitiuam que docet artem diffiniendi? de qua Aristoteles ac Theophrastus apud grecos Boeti⁹ ⁊ alij apd latinos tam accurate scripsere. Si diuisiuā dixerint fuisse a Geleno a numero doctrinarum que ordinarie dicuntur exclusam quoniam nihil probet non animaduertent se Galeni sententiam volētes interpretari ipsum sibi ipsi facere repugnantem: qui multis in locis idē munus constituendi omnes artes ex opinione Platonis tribuit diuisiue quod tam Conciliator q̄ etiā Plusq̄ cōmentator dant resolutiue qualiscunq̄ ipsa sit siue demonstratio quia siue propter qd.

Cōtra plusq̄ cōmētatorē dicētē doctrinā diffinitiuā eē isuetū docēdi genus.

Diuisiue mun⁹ oēs artes cōstituere

Anceps locus diffimulatus a cōciliatore ⁊ a mōacho

Anceps sane locus ⁊ nequaq̄ ab illis dissimulandus qui inter se de opinione Galeni super tribus doctrinis tam operosa disputatione contenderunt. Oportuit.n. ipsos cum de Galeni opinione disceptarent eundem Galenum non Aristoteli a quo non raro dissentit: sed magis Platoni cuius semper summus fuit imitator ostendere cōsentientē: q̄q̄ neq̄ cū dicūt doctrinā diuisiuam nihil probare atq̄ ideo non esse ordinariā omnino in hoc placent Aristoteli qui libro secundo resolutoriorum posteriorū vult methodum diuisionis probare aliquid: sicuti et inductionem licet neutra earum sillogistice probet.

Diuisiua aliqd probat s̄ꝫ Aristotelem.

Inductionem sane Aristoteles in primo statim initio libri primi posteriorum resolutoriorū inter alias doctrinas intellectiuas numerat que ex antecedenti fiunt cognitione vt etiā antea diximus. Sed viā diuisionis esse certiorem via inductionis censet Auerois in expositione libri quinti Aristotelis de naturali ausculatione cōmento septimo: vbi ait. Aristotelē postq̄ enumerauerat illa per que determinātur species motus ex inductione velle enumerare eadē secundum diuisionē que est via certior. Quare sequitur secundum cōmentatorem ꝙ si inductio doctrina aliqua sit siue aliquid doceat multo magis diuisionem siue methodum diuisionis esse doctrinam ⁊ debere alijs doctrinis etiam secundū peripatheticos annumerari.

Via diuisiua certior est inductiua secūdū Aueroim

Galenus vtitur methodo diuisiōis ad ꝓbandum morbum cōmunē.

Galenus sane in libris suis frequenter vtitur methodo diuisionis siue ad probandū aliquid siue docendum: nam aperte ait in libro de differentijs morborū cui titulus est apud neotericos De accidenti ⁊ morbo per methodū diuisionis ostendi nō esse plura morborū genera q̄ illa que ipse inibi numerat vel membris similaribus vel dissimilaribus ꝓpria. Solutionē vero ꝯtinuitatis esse morbū vtriusq̄ cōmunem: in libro autem de febribus ad glauconē dicit errores medicorū quācūq̄ heresim profiteantur maximam atq̄ precipuam habere causam vitiū diuisionis.

Plato

Plato vero hanc eandem methodum diuisionis adeo extollit atq̄ admirat̄: vt in dialogo qui inscribitur Phedrus dicat ex persona socratis se hominis qui diuidendi artem recte pertractet a tergo tanq̄ dei vestigia respicere. Equidē miror fuisse aliquos qui talem qualē nos conamur refellere de methodo diuisionis opinionē tam a Platonis dogmatibus abhorrentē Galeno homini Platonico ascribere ausi sint. Sed fac ipsum fuisse vt sane in multis fuit Aristotelicū: nō ne altero simili de doctrina diffinitiua implicantur errore? de illa loquor de qua Aristoteles ꝑcepta accuratissime tradidit. Nā hāc quoq̄ volunt fuisse a Galeno exemptam de numero doctrinarum ordinariarū que tamen tanto dignior est doctrina demonstratiua quanto cognitio principiorum certior est cognitione conclusionū quanto etiā est illa doctrina prestantior que rei essentiam explicat q̄ que accidentia substantiam cuipiam inesse demonstrat. O quanta dignus foret Galenus reprehēsione si suam doctrinam diffinitiuam nihil probantē atq̄ ideo vt videtur sentire Plusq̄ cōmētator nihil docentem sed tantum ad memoriam facientem alijs

Diffinitiua demōstratiua dignior

duabus doctrinis ordinarijs annumerasse alterā au
tem docentem diffinire: rem tantopere in omni phi
losophie genere expetendam pro doctrina inordina
ria repudiasset. Qui quidem audent hanc adeo ab-
surdam Galeno tribuere opinionez ꝙ videlicet do-
ctrina que docet diffinire non sit vera doctrina non
parum videntur ipsum Galenum infamare: nō pa-
rum etiaz Aristotelis detrahere existimationi: qui cir
ca artem diffiniendi tantum opere studijqꝫ consum-
pserit: ⁊ nihil aliud nisi doctrinam inordinariaz per-
egerit: qui sapientis officiuz esse iudicauit posse diffi
nire. Que facultas si vana foret nullus esset actus sa-
pientie in quo vltimum finem hominis ille philoso-
phus collocauit: atqꝫ ita ad incertum vita humana
laboraret. Uiderint autem tam Conciliator q̃ꝫ etiam
Plusq̃ꝫcōmentator ne non modo veterum placita
destruant: sed etiam sibi ipsis repugnantia scribant.
Nam si doctrina diuisiua non sit vera doctrina non
erit neqꝫ diffinitiua ⁊ si diffinitiua non sit: nō erit ne-
qꝫ demonstratiua diffinitio si quidem principiuz est
demonstrationis: ad diffinitionem autem inuenien
dam diuisio est necessaria. Quare si due p̄me doctri
ne vacilabunt lababit ⁊ tertia: patet ergo ipsos neqꝫ
veteribus neqꝫ sibi ipsis in suis scriptis consentire.

Plusq̃ꝫcō mētator: ⁊ Cōciliator pīclitanf sibi ipsis re-pugnare

Non possunt etiam verba Galeni que in prohemio
artis parue scripta īueniuntur suis ostendere opinio
nibus consona. Naz prima expositio Plusq̃ꝫcōmen
tatoris verborum illoruz Galeni tres sunt omnes do
ctrine ordinez habentes: prima ex notione finis que
per resolutionem fit: omnino est dissona grece littera
ture secundum quam illud relatiuuz que: non potest
referre notionem finis sed doctrinam tantū ⁊ vt etiā
antea ex Simplicij atqꝫ ipsiꝰ Galeni auctoritate fuit
declaratū: notio finis nō fit ex resolutione sed ante-
cedit resolutionem. Ait Galenus in prohemio dicto
neminem ante ipsum scripsisse doctrinam ex notio-
ne finis incipientem ex qua omnes artes consistunt
secundum rationez vt habet antiqua translatio quaz
exponit Plusq̃ꝫcōmentator. Sed mirū quantuz hic
expositor a vero Galeni sensu deerret dum conatur
ostendere primum Galenum in scientia medicinali
tradenda vsuz fuisse demonstratiua doctrina que ex
prioribus probat: quaz idem Plusq̃ꝫcōmentator pu
tat esse resolutiuam. ex qua Galenus dixerit omnes
artes consistere secundum rationem: neqꝫ hic veram
intelligens relationem illius verbi que: quod refert
notionem finis ⁊ non doctrinam vt antea diximus.

Plusq̃ꝫ cōmentator mirabiliter a Galeno deuiat

Causa inquit Plusq̃ꝫcōmentator pp quam antiquo
rum nullus in medicina tradenda vsus fuerit ista do
ctrina quia in alijs nō dubitamus philosophos qui
precesserunt Galenum sicuti Aristotelez ⁊ alios ipsa
vsos fuisse: quia hec doctrina valde difficilior est cō-
positiua. Facilius eniz est videre ꝙ homo habeat fe-
brem quia habet ea que consueuerunt concomitare
febre que sunt dolor capitis sitis pulsus spissitudo ⁊
itensio coloris vrine ⁊ similia q̃ꝫ discernere pp quid
habet febrem quia habet putredinem calefacientē.
Antiqui eniz quasi rudes ⁊ primi scriptores de medi
cinalibus a sensibilibus incohantes a posterioribus
venerūt in nō sensibilia ⁊ priora. Hec omnia ad litte
raz Plusq̃ꝫcōmentator quem nollez tam male de an
tiquis medicis iudicasse cum presertim Galenus cu
ius comparatione eosdem medicos veteres depri-
mit Plusq̃ꝫcōmentator ipse inq̃ꝫ Galenus fateatur
plures ex illis fuisse non solum in medica sed etiam
in logica arte preclaros veluti Herophilus quez ob

Cōtra plusq̃ꝫcōmētatorez male de ātiqua medicina sentientez

Herophilus

precipuam differendi facultatem dialeticum nomi-
nat atqꝫ Philotimuz eius condiscipulum ⁊ amborū
preceptorem Praxagoram qui ab Esculapio origi-
nem duxit ⁊ cum his atqꝫ ante hos Erasistratuz Dio
clim Mnesitheum Dieuchen Philistionem Plisto
nicum: ⁊ Hippocratem ipsum quibus Galenus cō-
queritur in primo libro artis curatiue ausuz se prepo
nere Thesalum quendam omnis methodi ⁊ demon
strandi scientie ignarum. Atqui si libuit Plusq̃ꝫcom
mentatori omnes prisce etatis medicos damnare he
betudinis: non debuit profecto intra eandem Aleaz
etiam Hippocratem ponere: ex cuius Phisiologia
multa Platonem Plurima etiam Aristotelem acce
pisse pluribus in locis Galenus testificatur qui etiaz
in libro cui titulum fecit ꝙ optimus medicus sit etiā
optimus Philosopus hoc ipm nullius alterius: sed
tantum Hippocratis probat argumento qui non so-
lum medicā facultatem sed omnes philosophie par
tes fuerit adeptus. Cuius etiaz imitatione alios me-
dicos exhortatur ad artem logicam capescendaz tan
tum a vero abest id quod scripsit Hali ⁊ vulgus me-
dicorum postea credidit fuisse quidem Hippocratez
medicum excellentem: sed logice artis expertem: so-
laqꝫ ingenij bonitate tantuz quantus habetur ab om
nibus medicuz euasisse. Quare si nihil aliud hoc vnū
saltem Galeni de Hippocrate testimonium probare
possit falsum esse Plusq̃ꝫcōmentatoris de antiqua
medicina iudicium. Unde ⁊ falsa esse expositio con-
uincitur per quam īnuit primum Galenum ex medi
cis vsum fuisse doctrina resolutiua per hanc intelli-
gens demonstrationem propter quid quam nulli an
tiquorū propter rationis subtilitatez potuerunt attin
gere. Sed quātuz pertinet ad dignotionē febris neqꝫ
ipse Galenus arbitratur aliam esse methoduz magis
artificiosam per quam possimus morbos latentes et
eorum causas perquirere q̃ꝫ ex accidentibus que sūt
posteriora. Sic.n. ⁊ ipse decerit in libro de ꝯstitutio
ne artis medicinalis: vbi quēadmodum vera metho
dus huius partis totius scientie medicinalis iuenia-
tur ostendit. Neqꝫ vero cum eandem methodum ad
particulariora deducit: quod facit i libro qui apud
Latinos de interioribus inscriptus est aliam sequi-
tur ad membrorum intrinsecas passiones inuenien-
das doctrine rationem. Quare si medici veteres qui
hac incessere via rudes fuerunt iudice Plusq̃ꝫcom
mentatore Rudis etiam Galenus fuit qui eandem
viam secutus est: ⁊ alios docuit. Sed multo etiaz ma
ioris ignorantie arguuntur antiqui medicine iterpre
tes ex sententia Cōciliatoris si neqꝫ ex effectibus qđ
sit humane rationi facillimum sciuerint demonstra-
re. Quis enim nō videat hoc sequi? si p̄mus ex ipsis
Galenus doctrinam ex notione finis. i. ex effectibus
procedentem. Sic.n. exponit Conciliator in scientia
scripserit medicinali: ex qua doctrina vt idez censet
Conciliator omnes artes consistunt secundum ratio
nem. i. doctrine secunduz quas facilius procedit hu
mana ratio ⁊ qualem sunt in quibus seruatur pro-
cessus quia. Nam sic etiaz exponit verba Galeni Cō
ciliator vel Jacobus forliuiensis ꝑ Cōciliatore. Que
sane expositio viderim facit antiquos medicos non
dico homines rudes atqꝫ hebetes vt iudicat Plusq̃ꝫ
cōmentator: sed plane asinos extitisse qui illum etiaz
processum ignorauerint qui sic humanam habenti ra
tionem expedit. Hanc tamen vetustatis infamiam
tentauit Jacobus per alia verba quodāmodo excu-
sare inquiens nullum medicuz ante Galenū sciuisse

Philotimus
Praxagoras
Erasistra
Diocles
Mnesitheus
Dieuces
Philistonicus
Hippocrates: omnes medici atqꝫ philosophi.

Plurima ex Hippo. Platonē ⁊ Aristotelē accepisse.

Optimus medicus optimus phus.

Ex opinione Cōciliatoris antiq medici maioris inscitie arguunf q̃ꝫ ex opinione monachi.

effectus debitos ⁊ secundum ordinem in aliqua doctrina totali in suas causas resoluere. Sȝ neqȝ Galenus sciuit hoc facere vt manifestum se reddit in tertiodecimo artis curatiue vbi agit de medicinis dolorum qui ex venenis proueniunt quas dicit nõ ratione sed sola experientia cognosci: ⁊ vbicunqȝ fatetur plurima esse quorum cause sunt inexplicabiles: quoniam non a qualitate fiunt manifesta sed a tota substantia quam formam specificam vocant: neqȝ etiam Galenus vsqȝ totius scientie medicinalis doctrinaȝ ita ordinauit vt semper vtatur demõstrationibus qa: ⁊ non aliquando propter quid. Quare vt venerabilem antiquitatem tanta ignorantia ⁊ simul Galenuȝ inanis iactantie suspitione liberemus illud dicamus quo nihil fit credibilius quod etiam antea diximus.

Aliquos effect⁹ impo͛e est in suas cãs resoluere

Primuȝ Galenum sub tali ordine qualeȝ nos declarauimus resolutiuo totam artem medicinalem docuisse cum nulla extent de medicina scripta que dictuȝ ordinũ in tota medicina tradenda seruent: adeo vt bono periculo possumus asseuerare Galenum primum non modo ex medicis sed etiam philosophis doctrinam scripsisse ex notione finis incipientem ⁊ ordine factam resolutiuo. Qȝ si etiam vltimuȝ fuisse dixerimus non procul a vero deflexerimus: neqȝ enim obstat id quod de se scribit Haliabas q̃ modum ellegerit doctrine diuisiuũ: nam vt etiam antea sepe declarauimus aliud ẽ modus doctrine aliud ordo: neqȝ repugnat modus doctrine diuisiuus ordini doctrine cõpositiuo ⁊ nihil insuper obstat esse quinqȝ modos doctrinaruȝ quot haliabas enumerat. Ordines vero tantummodo tres quãuis videatur neqȝ ipse Haliabas sciuise doctrinarum modos ab ordinibus seperare atqȝ distinguere ⁊ ideo ansam dedisse posterioribus tot ac tantaruȝ de numero doctrinarũ altercationuȝ. Ait enim idem Haliabas Galenum in arte parua vsuȝ fuisse modo doctrine diffinitiuo: quod tamen falsuȝ est: cum in eo libro Galenus neqȝ doceat diffinire neqȝ semper diffiniẽdo procedat. Sicubi vero Galenus seruauit modũ doctrine diffinitiue hoc fecit in libro qui ad ipsum refertur auctoreȝ sub titulo diffinitiones medicinales: in quo libro omniũ fere rerum de quibus in medicina tractatur sole scribuntur diffinitiones. Sȝ redeamus ad Plusq̃ȝcõmẽtatorem qui ⁊ si cum minori dedecore veterum medicorum non minus tamen ⁊ ipse barbare q̃ȝ Conciliator atqȝ a vero Galeni sensu dissone exponit eadem verba Galeni que in veteri translatione ita scripta leguntur. Nemo tamen ante nos scripsit eaȝ que ex notione finis incipit ex qua omnes artes consistunt secundum rationem. i. vt Plusq̃ȝcõmentator exponit ex qua extrahitur quesitum in omni arte per viam rationis. i. per causam cuius expositiõis falsitatẽ ostendit liber Galeni de constitutione artis medicinalis ⁊ antea a nobis super hoc allegatis: in quo libro Galenus per eadem fere verba eandem scribit sententiam ex veterum philosophorum auctoritate q̃ videlicet vnicuniqȝ arti a notione finis sua fit constitutio ⁊ per notionem finis neqȝ causam remotam neqȝ effectum postremum intelligit sed finem artis mente conceptuȝ vt supra declarauimus. Per artes etiam hoc ipso in loco Galenus intellligit neqȝ soluȝ scientias speculatiuas in quibus est vsus demonstratione propter quid vt intelligi vult Plusq̃ȝcõmentator neq̃ȝ solas actiuas vel factiuas que ex effectibus et omnino ex posterioribus ratiocinantur quemadmodum opinatur Conciliator sed vtrasqȝ vt plurimum artium exemplis manifestat quorum alie finem habent opus alie contemplationeȝ. Adeo illi duo Galeni expositores quanto ingeniosius studuerunt verba eiusdeȝ Galeni antea dicta interpretari: tanto magis a vero illorum sensu deuiarunt: verba etiam illa Galeni de suis libris quibus licet vti ad tres doctrinas neuter potest auctor sue opinioni stante verborum eorum serie vt iacẽt accõmodare. Quare coactus est Plusq̃ȝcõmentator non solum verba sed etiã sensuȝ figura insueta frustra accersita peruertere. Lõgior fuerim: si velim etiam alias adducere rationes vtranqȝ opinionem probantes: longe a vera Galeni sententia deerrare. Possunt eniȝ hec que iaȝ a nobis sunt dicta sufficere: si etiam illa addentur quibus se mutuo vtraqȝ opinio destruit cuȝ hoc ipsum fit maximum duarum opinionum falsitatis argumentum q̃ dico pari auctoritate magistri tantum in illis opinionibus sibi inuicem aduersantur: quantum duo contraria que simul quidem faba esse possunt simul vero veritatem continere non possunt. Unde illud est cõsuetum vt scindente se in duas partes turba scholasticorum: questio de doctrina resolutiua nonduȝ satis fuerit resoluta. Nos vero si qui futuri sunt qui nõ se adeo auctoritatibus manciparunt quin possint ẽt fauere atque accedere veritari: speramus his multum caliginis multum adimisse tenebrarum. Quare sicuti pridem a medicis qui in operibus artis exercitantur gratiam exegimus tiro serpente indicato queȝ illi ex egypto vsqȝ queritabãt cuius tamen foret magna in italia abundantia: ita nunc a iuuenibus medicine studia emulantibus poscimus dempto illis taȝ longo dispendio de tribus doctrinis secundum Galeni opinionem disputandi. Hec enim questio modo quo fuit hactenus in publicis litterarum gymnasijs pertractata perplexas habet ⁊ inexplicabiles dubitationes. Secunduȝ autem opinionem nostram si ad doctrinarum ordinem transferatur tam facileȝ habet explicationem vt me peniteat in ea dissoluenda taȝ multa verba consumpsisse. Sed non facile fuit inueteratas opiniones illoruȝ presertim qui habentur etate nostra non solum in medicina: sed etiaȝ in omni philosophia admirabiles ex animis hominuȝ qui vt assueti sunt ita loquunt̃ tentare abolere. Atqȝ vtinã hic noster conatus non modo temerarius sed pone furiosus a pluribus non iudicetur: sed sentiant alij quid velint. Nos hec omnia animo non ad ostẽtationem: sed solam veritatem spectante scripsimus de tribus ordinibus doctrinarum secunduȝ veraȝ (nisi nostra fallimns opinione) Galeni sententiam: quibus si forte plures inueniantur: nos tamen de illis disseruimus: quos Galenus precipue approbauit: sub quibus ⁊ ipse totam scripsit medicinalem scientiam sed sub duobus compendiosam sub tertio vero vberiorem faciens tractationem. Et hoc quidem breuissimo epilogo nostra omnis hec disputatio quadaȝ veluti coronide terminetur.

Haliabas nesciuit modos doctrinaȝ ab ordinibus separare.

Liber ad Galenum relatus qui inscribitur diffinitiones medicinales.

Cõciliator ac Monachus q̃ȝto ingeniores tãto magis a Galeni sensu deuiarunt

¶Cesar optatus neapolitanus: Laurentio laurentiano florentino. S.D.

MEMINI Laurentiane duz in etruria medicinā publice profitebamur lr̄arū nos calamitatē amicis (vt fit) sermonibus identidem esse conquestos. Quare daturum te operam pollicitus es vt sexaginta illa Hippo. volumina totidēq3 Galeni opera tua lima reformata in vsum latinum ederentur. Tantumq3 abfuturum vt garrientium maledictis ab honestissimo proposito deterrereris: vt hoc potius ad scribendum excitare te possit. Nunc igit̄ letatus sum sūmopere tuz ꝙ Galeni libros de differentijs febriū ꝛ latinos feceris: ꝛ candidos ad nos miseris: tum maxime ꝙ tumultuante passim italia a proposito ꝛ sepissime promissis minime destiteris: perge mi Laurentiane nam qui aliter pleniore officio etatem nostram ac posteritatem tibi deuincias probisq3 ingenijs satisfacias? Nosti.n. quantum hec a doctioribus ꝛ bene institutis desiderentur: ne tam diu ꝛ tam turpiter cum barbaris ꝛ ineptis scriptoribus versari cogamur. Adde ꝙ non modo barbara sunt ꝛ inepta que passim medici ex grecis habemus. Sed inuersa ac prorsus deformia: adeo vt melius cum re medica actum existimauerim si semper caruissemus his q̄3 male haberemus. Mirum dictu esse homines quos inculta hec delectent. Et diligentia omnisq3 humanitas apprime displiceat: an quia senticosissimi sunt ideo ab omni cultura abhorrent? Sed colluctentur licet inter indomita ac prerupta frugem nihilo mitiorem reposituri. Nos vero te duce qui vtraq3 lingua es absolutissimus planiora ac molliora sectabimur: cuius etiam stomachi est Franciscus iacetus florentinus Platonicus amicissimus noster. Nobiscum etiam sentit Nicolaus leonicenus vir litteratissimus ꝛ in medicina Hercules: nā non minus idem q̄3 tu in vertendo Galeno quottidie versat̄: sed plinij: Auicēne: ꝛ recentiorum errata rationibus validissimis: auctoritatibus etiaz Hippo. Gale. Pauli Nicandri Oribasij ꝛ Dioscoridis nixus conatur euertere. Interim nostras medicine diuisiones cudimus mox in lucez ꝓdituras. Uale Uenetijs. M.D. kalen. Januarij.

¶Galeni de differentijs febriuz liber primus interprete Laurentio laurentiano.

¶Que nam sint febriū differentie principales ꝛ vt essentia febriū sint in gn̄e caloris ꝑter nām. CAP.I.

Ifferētie febriū maxime q3dez ꝓprie ac maxime ꝑncipales ꝑm substātiā: alie vero scd̄m aliqd̄ accn̄s sūt. At v̄o cū accn̄tiū non vna nā sit: Sed alia ꝓpingora magisq3 ꝓpa diuise substātie sint: alia v̄o remotiora ac magis aliena. Jccirco inde ēt sumēdo dr̄ias minime vnū gen⁹ ē. Ceterꝝ maxīe peccāt qcūq3 dr̄ias ꝑncipales ac maxime ꝓprias omittunt. Deinde qcūq3 mentionē faciunt haꝝ: sed ꝑmiscēt cū eis dr̄ias accn̄tales equalr̄ oēs minime discernētes vtiles ab inutilib⁹. Non solū aūt peccant pleriq3 medicoꝝ in ipsis dr̄iaꝝ gn̄ib⁹: aut vltra q̄3 sit necessariū mentionē facientes inutiliū: aut minus q̄3 sit necessariū nō nullas vtiles omittētes: sed ēt diuidendo gn̄a ipsa in ꝓpas dr̄ias silr̄ errāt. Cū igit̄ primū dr̄iaꝝ genus sit ab ipsa diuise rei sub̄a sūptū videre l3 nō nullos medicos ꝑtermittētes vniuersuz hoc genus: alios vero diuidendo plura q̄3 opus sit attingentes: aut necessaria quedā omittētes. Atq3 Hippocrates optime fecit diuisionē libro. vj. epidemiaꝝ: Dictio h3 in hūc modū. Febres he qdez mordaces manu ipsa: ille mites sunt: alie minime mordaces s3 increscētes: nōnulle acute sunt: s3 ab ipsa manu deuicte: quedā statim ardentes: quedā v̄o semꝑ debiles sicceq3 sūt: alie affixe visu terribiles: alie manu ipsa hūide: alie rubicunde: alie crocee: alie liuide: ꝛ alia istiusmodi. Perspicue.n. hoc loco ab ip̄a rei sub̄a simul atq3 ab ipsa cognitōe in ꝓpas dr̄ias fecit diuisionē: eēntia.n. febriū est in gn̄e caloris ꝑter nāz. Dr̄ie v̄o caloris he qdē ab eo qd̄ est magis ac minus ducūt̄ atq3 ab ipsa mā in qua calor ille ꝑter nām existit atq3 ab ipso mouendi mō: quas oēs adiūgens mō cognitiōis scripsit quēadmodū ꝓcedente sermone docebimus. Que igit̄ ab eo qd̄ est magis ac minus ducūt̄ in hoc gn̄e dr̄ie medici noiant: magnā ac ꝑuā febrē dicentes minime ꝓprie qualitati deferentes vocabulū quātitatis: tn̄ ita ꝯsueuerunt nō solū in q̄litate sed in multis alijs facere hn̄tib⁹ in q̄litate ipsa soliditatē: q̄ tn̄ magna ꝑuaq3 noiant̄. At vero dr̄ie que de mā ducunt̄ in qua calor ille ꝑter nāz existit maxime ꝓpe caloris ꝑter nāz sunt: siue corpus ip̄m cordis ꝑhendat siue hūores cōditos in ipsis vētriculis. Reliqua autē ac tertia dr̄ia est vbi aeris sub̄a sola admoduz incaluerit. Corpora v̄o solidiora atq3 humida caleant qdem sed nōduz incaluerint: nō.n. ꝑui refert calere atq3 incaluisse. S3 disces potissimū id qd̄ volumus in his exēplis. Finge aquā calidā inditā lebeti frido: deīde ab ea ipsa aqua calefieri pre vicinitate ipsius lebetis corp⁹: nōdū aūt vniuersuz exq̄site incaluisse. Et rursus finge in calīm atq3 ignitū lebetē frīm aquā inditā deinde calefieri qdez: nōdū aūt incaluisse. Ex his exēplis in scd̄o qdem prima febriū dr̄ia est: quas corpus ip̄m cordis ꝑhēdisse docuimus: in ꝑmo aūt scd̄a vbi ꝯditos in vētriculis humores occupasse diximus. Reliq̄ āt ac tertia dr̄ia exēplū penitus sil'e minime h3: sed cognitōis cā finge eneuz follē trahentē ad se aerē admodū calīm: deinde calefieri ab eo: nōdū aūt incaluisse. S3 exēplū magis īdicabit nām rei: si fingeres in folle cōtineri humorē: atq3 adhuc magis si foramina follis ꝑ que trahit atq3 emittit aerē ita āgusta efficeres vt humori qd̄ impuia aeri vero ꝑuia forent. Qua in re potissimum dissidēt nāe opa ab his que hoīes ipsi efficiūt. Et.n. sub̄a aeris ꝑmiscet̄ cum sanguie in oīb⁹ arterijs ex multis foramīb⁹ ꝑiter spirātib⁹: ac nihilomin⁹ ī ip̄o corde quoniam per eas omnes discurrit.

¶Calorē accendi interdū in spiritib⁹ interdū in humoribus interdū in ꝑtibus aīalis solidioribus quas Hippocrates ꝯtinentia noiauit. CAP.II.

h Ic ergo calor quez diximus appellari febrez alias ex alio de ꝑdictis icipit. Occupat aūt ac simul disponit cū ꝑte affecta reliqua duo gn̄a. Facillime ergo calor ex humorib⁹ ad spm̄ trāsmeat: minus

vero ꝓmpte humores cum spū igniunꝭ atqꝫ ēt solidū corpus ꝓmptius tribuit calorē humoribꝰ aerieqꝫ sustantie q̄ꝫ ipsum ab illis accipiat: oīs .n. subā tenuis facilius q̄ꝫ crassa alteraꝭ. Tenuissimus āt aer crassissima aūt corpora solida sūt humores medio gn̄e ambigūt. Nec qcq̄ꝫ refert pn̄ti loco spm̄ vel aerē appellare: nā de his alibi fusius diffinitū iā ē: nūc v̄o sufficiet illud tātūmō scire qꝺ puto Hipp. indicās dixit. Cōtinētia ac ꝯtenta ⁊ ipetū facientia: cōtinentia qdē appellās ipsas corꝑis ꝑtes solidiores: ꝯtenta aūt humores: ipetū vero facientia spūs: febrilis ergo dispō alias ex alio de p̄dictis icipit. Sed in ꝑmo gn̄e affecti corꝑis minime ꝑmanet: sed occupat reliqua duo: ac nisi ꝑus soluaꝭ ꝓcessu tꝑis illa sil̄r afficit atqꝫ hec summa sermonis est. Sed opꝫ ea que dicta sunt indicare cognitionēqꝫ vniuscuiusqꝫ gn̄is febriū ꝑcurrere. Statim itaqꝫ de gn̄atione earuꝫ dicere aliquid opus est.

¶ Quo nam modo febris ephemera .i. diaria ex cāis primitiuis atqꝫ euidentibus prehendat. CAP. III.

e **X labore** ergo iracūdia merore calore frigore isomnia cruditate temulētia ac repletōe quosdā febricitare cūctis hoibꝰ ꝑspicuū est ab ipso rei effectu edoctis: qn ēt vt pestilens aeris ꝯditio afferat febrē minime ignorāt qcūqꝫ itellectu ꝑticipāt: quēadmoduꝫ vt ꝯuersari cū his qui peste laborāt fallax sit: affici .n. ꝑiculū est q̄ſi scabie quadā aut lippitudine. Fallax p̄terea est ꝯuersari cū his qui tabe tenenꝭ atqꝫ in totū cū oībꝰ qui putridū expirant ita vt domicilia in qbꝰ habitāt grauiter oleant. Cōstat p̄terea ex lōgo rerū vsu vt qui ꝯsuetudinē exercitatiōis omiserint vt alijs multis morbis ita febribus corripianꝭ. Et itē vt repletio gn̄et febres atqꝫ etiā praui cibi ac medicamēta ⁊ estus circa canis sideris ortuꝫ: ⁊ alia huiusmodi cūctis hoibus vt ita dixerīꝫ ꝑspicuū esse. Que v̄o ab ipsis i corꝑibꝰ nr̄is fiat affectio ex qua febricitamus minime sciūt neqꝫ pleriqꝫ hoīuꝫ neqꝫ qdā medicoꝝ. Duplex .n. genus ignorātiū talia est: alterū .n. ab ipsa exꝑiētia tātūmodo astruens tāq̄ꝫ nulla entiū nā rōne possit iuestigari. Alterū aūt genus est eoꝝ qui sapientes qdē videnꝭ sed cuꝫ ignorent eque q̄ꝫ priores sciētī̄ hn̄t existimationē. Ignorare aūt eos ꝯtingit q2 nullaꝫ hn̄t rōnalis discipline exercitationē ex qua cognoscunꝭ ac discernunꝭ verisimilia ab his que vera sunt: q̄re neqꝫ iuenire neqꝫ idicare aliqd pn̄t: q2 ꝓbabiles ꝓpōnes nō nouerūt distiguē ab ipsis sūptōibꝰ dm̄rātiuis. Huic āt inscitie insolentia accessit ob quā nōnulli ex eis in tātā audaciā atqꝫ amentiā deuenerūt vt ea que oēs hoies cognoscūt exꝑientia ipsa edocti neqꝫ ea qdē ipsi febriū cās hr̄i cōprobēt. De qbꝰ cū libro de cāis ꝑmitiuis abūde docuerim nihil opus est hoc loco mētionē facere temerarie loquacitatis eoꝝ. Neqꝫ .n. ꝯ̄dicere neqꝫ soluere sophismata hoc libro institui: sed istituere ac docere subijciendo ea que alibi a nobis sunt demonstrata: ac docēdo differentias febriū. Subijciūt ergo calitatē fr̄itatē siccitatē atqꝫ humiditatē esse elementa corpoꝝ ac fieri ꝑmas egritudines ex intēpie hoꝝ e qbꝰ vna febris existit quotiens calor qdā p̄ter nām in corde extiterit. Drīe aūt ꝑm genus caloris de qbus pn̄s sermo tractat ab ipsa māeꝝ drīa ducunꝭ suscipientiū igneaꝫ caliditatē. Cūqꝫ tres sint scd̄m genus aut enim in ipso corpore cordis: aut in humoribꝰ accēdiꝭ: aut in spiritu: ꝑueniunt nōnulle cāe oībus manifeste de qbꝰ paulo ante docuimus qbus empiricus medicus ex obseruatōe ad curationem remedijs abundat. Rōnalis v̄o ad ipsam rei naturam accedens demonstratiue ab illa in futurorum presensionē atqꝫ inuentionē curatōis iuuaꝭ vtens oibus qdē exꝑientia ipsa inuentis adijciens aūt multa ex docendi via rōnali. Que ergo sint per vtrāqꝫ ꝑteꝫ inuenta exꝑimentū intelligo ac rōnē alio loco docuimus. Que vero dispō ab vnaquaqꝫ cā ꝑmitiua i corpore ꝯsistat accēdēs febrē hac ꝑte docere istituimus.

¶ Multas esse cās caloris p̄ter nām ex qbus gigniꝭ febris quotiens suscipientia corꝑa ꝓmpte se hēant ad ꝯtinendā diutius caliditatem. CAP. IIII.

c **Um ergo** videamus nō vnū moduꝫ neqꝫ gn̄atōis neqꝫ auctionis calitatis qn̄ ne ipsius qdeꝫ ignis modus vnus est. Sed gigniꝭ aut ꝑꝑ motū aut ꝑꝑ putrefactionē aut ꝑꝑ ꝯuersationē alterius caliditatis aut ꝑꝑ supp̄ssionē calidi effluuij: aut ꝓpter ꝑmixtionē calide subē tāq̄ꝫ de fonte quodā ebulientis aut genite .s. ad nr̄m sensum aut augentis caliditatem necesse est oēs febriū cās in p̄dictos modos reuocari: quēadmoduꝫ estus est: siue ex ipso sole actio talē hēat appellationē siue affectio que i corpore efficitur siue ea que iam effecta est. Nam ⁊ id caliditas est p̄ter nām: nōdū tn̄ febris nisi cor ipm̄ ꝯcalefecerit. Et .n. totū hoc genus cāe ex ꝯuersatōe efficiꭍ rei calefacientis: siue soli siue ignis siue medicamentū fuerit id qꝺ calefacit extrinsecus attingēs aut ꝓpinquās aut ꝯuersans aut quouis alio modo libeat appellare. At vero iracūdia quasi ebulitio quedā ac motus vehemens est irascentis facultatis in ipso corpore cordis residentis. Concalescit aūt interdū cū ea spiritus atqꝫ īterdū sanguis: ⁊ si ꝓmpta se hēant suscipientia corpora ad ꝯtinēdū diutiꝰ caliditatē: ⁊ q̄ꝫuis ipsiꝰ cordis motus destiterit hec ꝑmanent calida preter nām tunc febricitare hoieꝫ necesse est. Hec ergo febris ꝑncipiū hꝫ motū atqꝫ ebulitionē natiue caliditatis. Febris aūt que ex merore ꝯsistit nō isuꝑ ebulitionē sed motū tantūmodo principiū hꝫ. Si aūt ex labore efficiaꝭ ꝑncipiū qdē hꝫ motū ampliorē musculoꝝ ac neruoꝝ ⁊ copularū ⁊ articuloꝝ que qdē prima calefiūt. Calor aūt ꝯtinēter cordi distribuiꭍ ac tunc febricitāt. Ubi vero febris ꝑꝑ densitatē accendiꭍ qualis maxime adstrictis refrigeratisqꝫ corporibꝰ fieri solet collecta in corpore mordaci effluuio ꝯsistit. Difflanꭍ eniꝫ semꝑ aīalium corpora duobus modis emissis foras quottidie vaporosis fumosisqꝫ excrementis: attracta aūt aeria substātia intro refrigerante atqꝫ ventilante naturalem caliditatē. Ubi igitur fortis causa condensando cutem predictos meatus adstringat sepe sacietatis morbuꝫ inducit quotiens vaporosa ac benigna materia de corpore effluit: īterdū febrē cōmittit quotiens aspera ac mordax fuerit. Calor aūt potissimum augeꭍ vbi refrigerans aer itra corpus minime trahiꭍ. Excerniꭍ aūt excrementū acre ac mordax aut ijs qui sūt malis humoribus pleni: aut ijs qui malos cibos ingesserunt aut non bene concoxerunt: maxime autē id accidit ex cibis dictis vbi cenosam aut feculentam ac stercorosam aut palustrem aut stagnanteꝫ aut alio quouis modo corruptam aquam bibant. Eodeꝫ modo euenit vbi imoderate laborēt aut vigilent aut angore afficiantur aut acria medicamēta ingesserint. Cibos auteꝫ malos itelligo oēs qui aut ex natura tales sunt vt allia cepe nasturtiū porrum brassica ocimum vrtica ⁊ alij quicūqꝫ noianꭍ agrestas vt eruca apud nos: atqꝫ etiam qui boni sunt ex natura sed ob putredinem quandam predictis equalem aut maiorem sepe numero vitiū acceperūt vt ordeū ac triticū

⁊ alia omnia edulia putrida:partim ob temporis lon
gitudinem ad putridam dispositionem deducta:par
tim situ quodaz repleta quia praue reposita sunt:par=
tim ex prima generatiõe ab ipsa rubigine vitiata. Ta
les igitur cibos etiam nunc pleriqꝫ comedere coacti
pre fame vel febribus putridis ac pestilentibus mor
tui sunt: vel pustulis scabiosis aut leprosis correpti.
Ubi igitur corpus fuerit plenum talibus humoribꝰ:
nulla autem opilatio in visceribus fuerit atqꝫ animal
in cute libere difletur ac refrigeretur sanum quidem
existit sed breuem fallacẽqꝫ obtinet sanitatez. Ubi ve
ro exterior terminus aut astringatur aut in profun=
do meatus opilentur:si astringatur nunc dictum fe=
brium genus si opiletur id qđ paulo post dicendũ est
consistit. Nihil igitur mirum videri debet si ex crudi
tate hi quidez febricitent:illi nihil eiusmodi patianť
Et.n.ijs qui malis iam humoribus pleni sunt ac ma
le difflantur: aut inoportune laborant aut lauantur
propensius ꝓmptũ est febricitare. Jjs aũt qui bonis
sunt pleni humoribus ac probe difflanť ⁊ quiescunt
ac fouẽt iecoris ac ventris sedes impossibile est febri
citare:quoniam in iecore ac ventre manet quicquid
corruptũ est ac temporis spatio paulatim concoquiť
atqꝫ efficiť benignũ. Queadmodũ vbi motus fortio=
res sustinuerint aut in solez estiuũ steterint aut in bal
neum calidarũ dulciũ aquarũ descenderint. Jtidem
vbi corrupta cibaria in ipsum corporis habitũ defe=
runtur febris minime sequiť:nisi propter aliquã aliã
causam vt si sepenumero surgendo laborauerint aut
ventrem ipsum inflãmatio tentauerit.

¶ Ex putredine accendi febrem cuius causa est opi
latio:ac potissimum putrescere quecũqꝫ calida atqꝫ
humida sunt. CAP.V.

c **Eterum** si meatus opilentur atqꝫ
humores stipentur(nã de
ea ipsa re docere distuli) animalia putri=
dis febribus tentanť. Promptissime.n.pu
trescunt quecũqꝫ calida ⁊ humida sunt ⁊ sepe in lo=
cis calidis nisi difflentur ac refrigerenť. Porro neqꝫ
mirum videri debet q̃ꝫ ob rem febres sequanť reple
tionem:qm̃ per eiusmodi dispositiones multe opila=
tiones efficiunť ac totũ corpus difficulter difflatur.
Igitur ex multitudine que est ad ipsas vires humo=
res ipsi cito corrũpunť neqꝫ euicti neqꝫ concocti pro=
be quippe quidem vires cõficientes eos debiliores
existãt. Quo circa quecũqꝫ cibaria glutinosa crassaqꝫ
sũt morbos cõmittere magis possunt:opilare.n.atqꝫ
stipare humorẽ ex illis facilius est. Sed nõne ꝯtrarie
scꝫ extenuantia ⁊ acria morbos cõmittere pñt. Cõstat
enim vt qui altero viuendi genere, exupant febre sifr
prehẽdanť:qr hec oia vt ante diximus malos humo
res gignere assolent. Hec ergo rõne ea ꝙ malos hu=
mores gignunt febriũ cã sunt:alia vero rõne putredi
nis quecũqꝫ glutinosa crassaqꝫ exñt. Nec secus ꝑtes
inflãmatione affecte rõne putredinis accendunt fe=
brem:humor.n.decurrens stipatus vbi fuerit natura
calidus qr non bene difflatur putrescit. Ubi igiť de=
currens humor fuerit diligenter biliosus caliditas sa
cro igni subsimilis occupat partem: vbi sanguineus
inflãmatio vbi ꝑmixtus ex vtroqꝫ aut sacer ignis in=
flãmationi subsimilis aut inflãmatio sacro igni subsi
milis efficiť nomen qdem sumens ab humore domi
nante:denoĩatioñe vero accipiens ab altero. At vero
ex his oibus sequiť febris rõne societatis. Semp.n.
simul cum eo qđ incaluit pars ꝯtinua calefit quousqꝫ
distributio ad cor ipsum deuenerit. Naz carbũculis
quoqꝫ ꝑtes ꝯtinue simul calefiunt genitis ex sangui=
ne per q̃ꝫ calido sed melancolico ꝑpter exustionem.

¶ Pestilentis febris cãm esse inspirationez potissi=
mũ quotiens corpus in eã dispõnẽ fit preparatũ:qm̃
maxima pars generationis morborum est corporis
preparatio. CAP.VI.

c **Alidiores** ꝑterea ambiẽtis nos
aeris ꝯditiones qua=
les sunt circa canis sideris ortum potissi=
mum per inspirationẽ perspicue cor ipsuz
calefaciunt:extrinsecus vero circũfuse corpori totuz
ipsum calidum reddunt maximeqꝫ arterias: vt que
non nihil substantie ipsius ambientis aeris attrahãt
ex qbus oibus simul afficiať cor necesse est: atqꝫ ipm
in primis in modice calefiat maximeqꝫ febrili dispõ
ne tenteť atqꝫ ipsi corpori imittat opꝫ. Ubi vero pesti
lentes subeant ꝯditiones inspiratio potissimũ cã est.
Interduz.n. efficiť ꝑꝑ humores in corpore aptos in
putredinẽ quotiens aĩal breuem quãdã occasionem
ab aere circũfluente susceperit: sed magna ex parte
incipit ex aeris circũfluentis respiratione quem pu=
trida exhalatio infecit. Pricipiũ autẽ putredinis aut
multitudo mortuoꝝ ẽ minime crematoꝝ:queadmo=
dum in bello fieri solet: aut ab exhalatione paludis
cuiusdã aut stagni tꝑe estiuo:atqꝫ interdũ imoderatꝰ
calor circũfluentis aeris incipit queadmodũ in pesti
lentia que athenienses iuasit vt Thucidides ait viuẽ
tes hoĩes in paruis tugurijs estate corruptio afficie=
bat:est aũt initiũ pestilentis febris eo ꝙ humores cor
poris ex prauo victu sint in putrefactionẽ parati. For
sitan aũt accit id ꝑꝑ ꝯtinuitatẽ ex ethiopia fluxerunt
quedã mala inqnamenta que ijs qui habebant cor=
pora lesioni parata cãe febris extiterunt. Huius eniz
semꝑ meminisse opꝫ toto sermõe vt nulla cã sine cor
poris aptitudine efficere possit:aliogn oẽs qui in sole
diuersanť estiuo in febrẽ inciderent:⁊ qui plus equo
mouenť aut bibũt aut irascunť aut ꝯflictanť. Nec se
cus oẽs egrotarent circa canis syderis ortũ atqꝫ in pe
stilentia perirẽt. Sed vt est dictũ maxima pars gña=
tõis morborũ est afficiendi corporis ꝑparatio. Subij
ciatur ergo pro exẽplo in ipso aere inuehi quedã pe=
stilentie semina: atqꝫ eorũ corpoꝝ que versanť in eo
hec esse oium excrementoꝝ plena paratoꝝ qdẽ ex se
ipsis putrefieri:illa sine excrementis ac pura:atqꝫ ad=
datur prioribus in esse opilationẽ meatuũ vndiqꝫ ac
repletionẽ appellatã ac vitã ociosam admodũ come
dentibus ⁊ bibentibꝰ ⁊ re venerea imoderate vtenti
bus ⁊ item minime cõcoquentibꝰ id qđ hec oia que
dicta sũt nec̃io comitať. Alijs aũt oibus corporibꝰ pu
ris ac sine excrementis insit vltra ea que diximus bo
na facilitas spirandi in oibus meatibꝰ nequaq̃ꝫ opi=
latis neqꝫ adstrictis:exercitationẽ vero moderataz ac
vitaz castiorẽ:deinde his ita subiectis cogitabis quo
nam mõ ꝯsonũ sit vtraqꝫ corpora affici ab aere putri
do in se inspirato. Non ne ꝯsonũ est hec statim a pri
ma inspiratione initiũ putredinis accipere?ac pluri=
mam ꝯtrahere tabem?illa nullo modo vel paulũ affi
ci ita vt facille ad habituz natute recurrant? Jtidem
q̃tiens aeris tꝑamẽtuz ab ipso nãe habitu imoderate
recessit ad humiditatẽ ⁊ caliditatẽ pestilẽtes fore mor
bos necesse est:affici aũt per eos maxime qui iaz ꝑus
pleni fuerĩt humiditate excrementosa queadmoduz
qui laboribus moderatis ac vita proba vsi sunt peni
tus ipatibiles ꝑmanent per oẽs eiusmodi affectiões
hic sermo suꝑ vno exẽplo dictus est: sed in oĩ gñe cã
verus est ac cuilibeat integre in eo exerceri legat li=

bruꝫ de causis pro catarcticis.i.primitiuis. Ego vero
p̄nti libro parcens longitudini vno capite oēm eum
cōprehendens finē faciaꝫ. Opꝫ.n.in vno quoqꝫ cāꝝ
gñe scrutātē qua potissimū facultate egrotare soleat:
deinde ꝯsiderare ꝯgruētes ꝛ repugnantes ei dispō=
nes corpoꝝ scientes vt ꝯgruentibꝰ qdeꝫ ꝓmpta lesio
est: aduersus aūt ac repugnātibꝰ quantā vim habeat
ꝛ magnitudinē ꝯrietas tm̄ inuicti ꝑmanebunt. Ipse
vidi nō nūqꝫ eueniente tali cōditione qualeꝫ Hipp.
in oppido Cranone fieri dixit carbūculos exuperare
nō paucos: quoꝝ gñatio ꝛ alia oia eo quo ille scripsit
mō diligenter fuerunt: qn ēt quecūqꝫ tertio libro epi
demiarū in pestilenti scripsit ꝯditione ea quoqꝫ etiaꝫ
oia per aliam silēm illi ꝯditionē silr̄ extiterūt. Sūma
eoꝝ vt ipse Hippo. dixit putredo fuit: atqꝫ id ipsi co=
gnoscentes statim incipiente ꝯditione quecūqꝫ cor=
pora vidimus humida statim quouis modo exicca=
re tentauimus: quecūqꝫ vero licciora pristinā nām in
his custodiuimus: quecūqꝫ vero excrementis plena
purgationibꝰ sanauimus: quecūqꝫ vero opilationes
meatuū soluimus atqꝫ aperuimus. Sed hec quo nā
mō se hēant libro de curandi via ꝛ rōne dicunꝭ ꝯstat
vt eo loco plī̄ dicetꝭ. Nūc sat erit meminisse eoꝝ ex
ponentes sermonē docentē quo nā modo ab vna cā
exuꝑante qdaꝫ ꝓhendunꝭ febre: alij īpatibiles ꝑma=
nent alij cū difficultate patiunꝭ: dispōnes.n.corpoꝝ
dissimiles multiformesqꝫ sunt: ꝛ iccirco qdam facile
vincunꝭ ac ꝓmptissime patiunꝭ ab ipsa cā efficiente
alij inuicti penitus ꝛ īpatibiles sūt aut difficulter pa
tiunꝭ. Ad eius rei demonstrationē coacti sumus mē=
tionē fecisse ēt curatōis ꝑinde vt Hipp. faciētes ꝑscri
bēs eodē mō celebre illō v̄bū. Id sanatio ip̄a idicat.

¶ De precautione ꝛ quo nā modo febris ex inguine
ephemera.i.diaria consistat. CAP.VII.

PRecautio igiꝭ quodāmō sana=
tio ē. Sane ꝛ ipsa no
mina sepenumero ꝯfundunꝭ apud medi=
cos: vt.n.alio loco diximꝰ ois medici opō
corporis ipsius vitia corrigit: sed nihil in p̄ns ꝓficit
talis exq̄sita locutio. Siue.n.seces in duo noia totum
sanationē ac p̄cautionē: siue in vnū ambo colligas sa
nationē appellans non ꝑuū īditiū est vt non oēs ab
eiusmodi cā silr̄ patianꝭ dispō corporū que ꝓhibenꝭ
corripi epidemijs ac febribꝰ pestilentibꝰ. Vna.n.pri
maqꝫ intentio oibꝰ cōis est vt corpus vacet excremē
tis ꝛ spirantius sit: scd̄a vero deinceps huic vt exu=
ꝑāti cāe repugnes quo ad fieri pōt. Quibꝰ vero cō
traria hoꝝ insunt ocissime patiunꝭ maximeqꝫ egro=
tant. Sed qm̄ febriū pestilentiū memoriā feci ex pu=
tredine humoꝝ oium effectaꝝ par est instantē sermo
nē hoc loco scrutari de antiqua opinione oēm febrē
ꝯsistere humoꝝ putredine dicentē. Ac videnꝭ ita sen
tire ij qui ab atheneo fluxerūt nō obscuri qdē viri in
hac arte p̄sertim ea que est de febribꝰ scia in qbꝰ ego
plī̄ cū illis sentio ꝓterqꝫ vnū dimitto ephemeras.i.
diarias noiatas febres. Nō.n.mihi videnꝭ he subse=
q putredinē humoꝝ sed qui ob estū febricitat ab ip̄o
efficiētis cāe calore alterari solet. Ob iracūdiā v̄o fe
bricitāti ei qō ebulitionē fieri sanguis i corde necesse
est: nō tm̄ putredinē: nec nō p exercitationē caliditatē
ampliorē p̄ter nām sine putredine accendi: ꝛ qsqs cu
teꝫ habuerit adstrictā per quā acriora excremēta eua
cuanꝭ illis collectis febricitauit sine putredie humo
rū. Quin ēt febris ex iguine ois mala ē excepta ephe
mera vt Hippo. dixit. Qn̄ ēt inguina ipsa inflāmatio
nū gñe ꝯtinenꝭ atqꝫ assentio in hoc sermoni putredi
nis: nā ob eaꝫ reꝫ ex inflāmatōe febricitāt nō queād=
modū. Erasistratꝰ existimauit. Attn̄ nōnulla sunt ex i=
guine febres in gñe ephemere queādmodū die que
dam nūciant nō faciles curatu morbos inflāmatōis
aut vlceris aut abscessus aut alterius talis in visceri=
bus dispōnis alūnos. Ceteꝝ dissident febres ex igui=
ne ab ijs que putredine humoꝝ ꝯsistūt aut ex aliquo
viscere aut ex cauo ac maximo ꝯceptaculo: qm̄ vbi
febris ex inguine cōsistit pars ꝯtinua subinde calefit:
calorqꝫ vsqꝫ ad ip̄ꝫ cor succedit. Sꝫ putredo fumusqꝫ
vsqꝫ ad ip̄ꝫ minime ꝑuenit: sꝫ vbi manēs circūscripta
in loco ipsius inguinis alterat tm̄mō ꝯtinēter vsqꝫ ad
ip̄ꝫ cor ꝑmeans calor. Quo potissimū mō ēt per estū
ac per exercitationē ex ꝑtibꝰ p̄mo calefactis distribu
tio ad ip̄m p̄ncipiū vitale. Vbi aūt putredo fuerit in=
uisceribꝰ atqꝫ in magnis cōceptaculis veluti fumus
ad ipsos cordis sinus ꝑmeat. Accit igiꝭ vt humores i
inguine oēs cūctim putrescāt siue vno die siue duo=
bus: vtpote semꝑ inuicē ꝯuersantes ꝛ inclusos vno
loco. Humores aūt in visceribꝰ ꝯditi ꝛ in magnis cō
ceptaculis vtpote diffluētes semꝑ ac simul putrefa=
cientes quos magis attigerint: tp̄e ampliori putridū
accendūt calorē. Sed vt vno verbo dicaꝭ queādmo=
dū in exteris oibꝰ q̄cūqꝫ calefiunt p̄ter nām a quauis
cā si nequeat putrescere id qō calefit: velut lapis aut
lignū aut aliqd aliud tale eo vsqꝫ remanet calī̄m quo
ad refrixerit paulatim. Id autē qō putrescere pōt de=
pascentē semꝑ ꝓm ꝯtinuitatē hꝫ calorē. Queādmodū
interdū vidi in agro stercus pecudū simul ꝛ colūboꝝ
ex ꝑte quapiā ab ipso sole calefactuꝫ ita vehementer
vt multa exurgeret exhalatio instat fumi ascēdens ve
hementer mordens atqꝫ afficiens siquis ꝓpinquasset
oculos ꝛ nares. Porro stercus tangentibꝰ erat ita ca
liduꝫ vt deureret diutius iꝑositas manus aut pedes.
Nō tm̄ semꝑ id accn̄s durabat: sed sequenti die refri
gerabaꝭ quātū stercoris vehementer feruiduꝫ pridie
fuerat idqꝫ ꝯtinenter acciderat qꝛ qō tunc calī̄m erat
qn̄ primū stercus vigebat id dū illud inclinabat ip̄m
rursus calī̄m reddebaꝭ ac feruidū: ac paulo post vige
bat p̄mo refrigerato: atqꝫ id rursus iclinabat subinca
lescente eo qō ꝯtinuū erat: ꝛ paulo post accendebaꝭ
illud ac vigebat: p̄cedens aūt refrigerabaꝭ. Erat autē
hec circuitio fere tp̄s diei ac noctis: ita vt exēpluꝫ sit
maxime ꝓpriū febris quotidiane. Si vero duobꝰ die
bus ac noctibꝰ circuitio fuisset exēplū foret ita febris
tertiane: ꝛ si tribꝰ quartāe: ꝛ si quatuor qntane. Si fe
bris vlla qntana est ipse eniꝫ nōdū ꝑspicue vidi neqꝫ
eam circuitionē neqꝫ aliq̄ꝫ aliam vltra quartanā. Sꝫ
de febribꝰ repetentibꝰ per circuitionē alio loco dice
tur. Putredo aūt humoꝝ in ꝯceptaculis posita sub=
similis est putredini inflāmatōis ꝛ abscessuū ꝛ aliorū
tuberculoꝝ ea duplex gñe est. Ex ꝑmixtiōe aūt duo=
rū geneꝝ alia tertia varia specie existit: si qdeꝫ in mix
tione magis ac minus suꝑare ꝛ suꝑari alteruꝫ genus
haud facile numerari pōt: sed duo gñe sūt quoꝝ alte
rū fit suꝑante nā: alteꝝ euicta. Suꝑante qdeꝫ vt p in=
flāmatōes ꝛ ipsa tubercula oia: pus: in humoribꝰ aūt
venaꝝ ꝛ arteriaꝝ id qō subsidet in vrina ꝓportiona=
bile puri. Atqꝫ hec putredo nō simplr̄ putredo cense
tur sed ēt hꝫ aliqd ꝯcoctōis: manente.n. p̄terea ꝯco=
quendi facultate venaꝝ putrescens tūc humor ad ta
lem alterationē deducitꝭ. Porro alia est putredo ꝯco
quendi facultate adeo debili ita vt nulla mutatio ad
benignū putrescentis excrementi efficiaꝭ. Qō fit in=
terdū illa extreme debili q̄ꝫuis putrescēs humor fue=
rit modice prauus. Interdū aūt facultas ad extremā

debilitatem minime deducitur: sed humor extreme prauus existit. Huiusmodi excrementi putredo neqꝫ conditionem neqꝫ calorem neqꝫ odorem habet vnũ. Sed putrescens humor semper permutatur ac variatur: altera vero putredo quã diximus haberi concoctionem ad vnum genus puris semper mutatur ⁊ colorem ⁊ conditionem ⁊ odorem.

¶ Ut pus optimum sit candidum ⁊ corpulentum et minime fetidum: ⁊ vt optima vrina habeat sedimentum candidum equale ac minime fetiduz ⁊ quibus inditijs febris diaria cognoscatur. CAP. VIII.

VBi igitur nã ipsa diligẽter supet pus optimũ existit visu candidũ ac corpulentuz ⁊ sibi sĩle vndiqꝫ: leue aũt tangenti: ac minime fetidũ. Qꝺ si velut semiputridũ fuerit tertiũ genus in tali mutatione qꝺ paulo supra diximus ꝯsistit. Porro diximus vt tale genus per qꝫ multiforme existat. Cũ.n. magis ac minus hẽat ꝯcoctionẽ inumerabilis dr̃ia est. Sepe enĩ candidũ effectũ aut fetidũ est: aut tenue ꝯditione qñqꝫ ṽo nõ candidũ sed liuidũ appet atqꝫ in oĩbꝰ his magis ⁊ minus ĩfinitũ censet. Ceteꝝ quot in abscessibus dr̃ie sunt tot in febribꝰ putredine accẽsis vrinaꝝ forme exñt. Optima.n. vrina: que ex putrido humore suscipiẽte ex ꝯtinẽti ꝯceptaculo ꝯcoctionez efficit candidũ leue equale ac minime fetidũ sedimẽtũ hꝫ. Pessima ṽo qꝫ maxime ꝯ̃riũ penitus huic hꝫ. Ea ṽo que media est quo magis alteri earũ ꝓpinquet tãto melior aut deterior est. Sed de vrinaꝝ dr̃ia libro de indicatõibꝰ docuimꝰ. Febres aũt accensas putredine humoꝝ alias ab ephemeris .i. diarijs esse existimari opꝫ: atqꝫ eaꝝ dinotatio nequaqꝫ difficilis ẽ. Quãuis ĩpolis qbusdã videat: idqꝫ re ipsa milies ĩdicauimus ꝑma accessiõe sedata post balneũ ac modici cibi acceptionẽ solitas opõnes efficere ꝑcipiẽtes qppe cui nõ eẽt ꝑterea febricitãdũ ⁊ ita fuit. Unũ igit ac ꝑmũ inditiũ febris ephemere.i. diarie vt ab aliq cã ꝑgressa ĩcipiat recẽti atqꝫ euidẽti quã ꝯsueuerũt oẽs medici Juniores appellare cãm ꝓ catarcticã.i. ꝑgressaꝫ. Sꝫ id qꝫuis insepabile sit ab hmõi febribꝰ eaꝝ ꝓpriũ minime est: qm̃ ⁊ alie nõnulle incipiũt cã q̃dã euidenti ꝑgressa. Insepabile ergo ac ꝓpriũ est vrine cõcoctio statiꝫ ꝑmis diebꝰ: ⁊ ad hec vt pulsus ĩ magnitudinẽ ac celeritatẽ insignẽ crescat ita vt frequẽtia ꝑ exteriorẽ: getẽ minine ꝑuet ꝓportionẽ. Magis ꝑterea ꝓpriũ atqꝫ insepabile eaꝝ ĩditiũ est vt ꝯ̃ctio minime crescat in celeritatẽ: vel si crescat ĩterdũ id puissimũ sit ac cognitu difficile paulũ ab ipso nãe hĩtu absistẽs. Quin ẽt ꝓpriũ atqꝫ insepabile ẽ taliũ febriũ vt calor suauis existat. Insepabile ẽt ẽ si pulsus ac calor eq̃bilis: si incremẽtũ eq̃le existit: nõ tñ ꝓpriũ ẽ. Et.n. qbusdã alijs inest quẽadmodũ neqꝫ si vigor mitior sit: neqꝫ.n. id ꝓpriũ ẽ qꝫuis his potissimũ insit: ac melius erit vt hec que cõmunia sunt per incrementuz ac vigorem propria censeantur: eo ꝙ ephemere .i. diarie potissimuz insint. Erit enim ita quãuis non ipsa rei species sed optimum diligentissimumqꝫ talium febriuz propriũ simul atqꝫ inseparabile inditium: quẽadmodum vbi inclinatio cum sudore aut humore aut penitus vapore quodam suaui existat: quam integritas ipsa excipiat. Atqꝫ his inditijs febres ephemere.i. diarie ꝓmiscue cognoscuntur. Sed de singulis seorsum secũdum speciem agetur.

¶ Quibus inditijs cognosci conueniat febrem putridam ac de duritie pulsus nonnulla contra Archigenem. CAP. IX.

ALiud aũt genus febriũ qꝺ ex aduersum ephemeris .i. diarijs diductũ est nullũ nomen cõe oĩuz hꝫ. Dr̃ie aũt ꝓprie due exñt non obscuris speciebus definite: quẽdã.n. ex eis putredine humorum accendunt. Alie vero ꝑtes ipsas aĩalis solidas occuparunt: atqꝫ appellant eas ecticas febres vel qꝛ stabiles sunt ac solutu difficiles quẽadmodũ habitꝰ vel qꝛ ipꝫ corporis habitũ occuparũt. Ita nãqꝫ solẽt noiare solidas ꝑtes exaduersum diductas ꝑtibus humentioribus. Febres igitur humoribus accense cognoscunt adhunc modũ. Primũ igitur inditiũ ꝓpriũ qdem sed minime inseparabile est: vt nulla pregressa cã tales preueniat febres: nulli.n. alteri generi inest eo ꝙ oĩs ephemera.i. diaria ex cã pregressa consistat. Ectica aũt quotiens sine ea existat nũqꝫ ab initio prehendit: quo circa quotiens sine pregressa cã quis febricitet cãm huius esse in humoribus sciendum est. Sed interdum euenit vt cã euidens pregressa ephemeram.i. diariam febrẽ quãtũ est in se ipsa cõmittẽs. Subsequit febris ex humoꝝ putredine quotiẽs affectum corpus ita se hꝫ.i. quotiens impurũ excrementosum qꝫ sit. Ubi.n. excrementa per ephemeraꝫ.i. diariam febrem plus equo calefacta initiuz putredinis susceperint alterũ febriũ genus accendunt priore sedato. Sed internoscit successio talis febris inditio ꝓprio simul atqꝫ inseparabili vt febris ephemera.i. diaria nequaqꝫ desinat ad exq̃sitaꝫ integritateꝫ. Accit.n. interdum vt per ꝯsistendi vigorem ephemere.i. diarie transeat in putridam ac multo magis per inclinationem quotiens vt paulo ante diximus dum maxima tranquillitas febris abest que adesse deberet hec sunt ꝑmutationis inditia vt transeat in alienã febrẽ. At vero vt febris ex rigore incipiat nequaqꝫ ꝑuenien te estu vel frigore forti: qualem maxime patiunt qui per niuem faciunt iter vel alio modo in forti frigore diuersant diutius: inditium qdem ꝓprium est febriũ putridarũ sed haud quaqꝫ inseparabile: neqꝫ.n. oĩbꝰ quẽadmodũ nec horror inest: his.n. non solũ non inseparabile est ab hmõi febribus: sed nullo pacto proprium est. Ceterũ vt pulsus atqꝫ etiã calor inequalis sit per initia accessionũ aut etiã per incrementa taliũ generi febriũ ꝓpriũ est sed haud quaqꝫ inseparabile. Sepe.n. sine inequalitate sensibili incipiunt atqꝫ increscentes vigent. Id preterea multo magis inseparabile non est vt accessio quasi sepius prehendat: qꝺ quidem repetere accessionem appellamus. Quẽadmodum vt pulsus arctior sit (ita enim dicimus vbi incipiente accessione paruus admodum ⁊ inequalis existat) neqꝫ id talium febrium inseparabile est: non tamen cõmune est alteri generi febrium. Sed haruz proprium quẽadmodum ipsa inequalitas quotiens per aliquod accidens extiterit. Sepe eniꝫ in ore ventriculi collecto quodam prauo humore ac mordaci vel frigido ipse paruus simul inequalisqꝫ existit. Sed vbi frigidus humor sit paruitas vbi mordax inequalitas ipsa exuperat. Sed vomentibus hec ambo statim desistunt. Ubi vero ventriculus nihil eiusmodi patitur predictarum generis febriuz talis pulsus existit. At vero maximum inditium febrium putridaruz est caloris ipsius qualitas. Nihil eniꝫ suaue neqꝫ moderatum neqꝫ simile habet febribus ipsis ephemeris .i. diarijs. Sed quẽadmodum optimi ante nos medici dixerũt mordax quodãmõ potius afficit mordetqꝫ tactũ veluti fumꝰ oculos ipos ac nares. Uerũ iter initia accessionũ vtpote strãgulato calore ac succẽsis in-

27

tus excremẽtis nõ statim imittẽtib⁹ manũ dignoscif:
sed diutius imorantibus predictuz caloris genus de
ꝓfundo emergit. Ac mihi videf tale aliquid cogno-
scens Themison ꝓpriũ atqꝫ inseparabile esse oibus
febribus existimauit. Sed de his suo loco rursus age
tur. Predictũ autẽ genus caloris per pungens vt ita
dixerim aut mordens veluti medicamentũ acre ipo-
sitam manũ putredinis humoꝝ alumnuz est ꝑspicue
per incrementa accessionũ atqꝫ vigores febriũ appa-
rens: non tñ statim per initia accessionũ ꝑspicue exi
stit. Propriũ preterea inseparabile est generi febriuz
ex humoꝝ putredine infestãtiũ velocitas ꝯtradictio
nis pulsus: euidentior ꝗdem per incrementa sed mi
nime obscura per ipsos vigores atqꝫ initio accessio-
num. Simulqꝫ cuz ita existit per initio paruus simul
ac velox pulsus: per vigorez aũt magnus simul ac ve
lox. Nec secus frequentia ipsa per exteriorẽ quietez
perspicua est i hmõi febribus neqꝫ ephemeris.i. dia
rijs neqꝫ ecticis similis. Maxime propriũ preterea est
talium febrium vrine cruditas atqꝫ obscura conco-
ctio: ꝓpriuz inditiũ est febriũ humoribus ꝯsistentium
Neqꝫ.n. cruda neqꝫ obscure ꝯcocta i febribus ephe
meris.i. diarijs existit: vtrũqꝫ eorũ seorsum ꝓpriuz est
febriũ putridarũ. Sed ambo simul per ipsam enũcia
tionis disiunctionẽ penitus inseparabile est: qm̃ pri-
me vrine in tali febriuz genere vel penitus crude vel
obscure concocte existunt. Magnũ.n. atqꝫ insigne in
ditium cõcoctionis in primis vrinis nũqꝫ existit per
hmõi febres nisi ab ephemeris.i. diarijs transeatur
id qḋ paulo ante docuimus. Ceterũ ab his que dixi-
mus inditijs id quoqꝫ existit si per ipm accessiõis vi-
gorez accidens qḋdã ardentis febris extiterit: quẽad
moduz si qḋ epiale ac lipyrie vel semitertiane vel ty-
phodis vel alterius talis febris accñs fuerit que pro
pria ꝗdem sunt febriũ putredine humoꝝ ꝯsistentiuz
non tñ inseparabilia: ⁊ ob eam rem quotiens hec mi
nime ad fuerint ex alijs inditijs querendũ. Sed iter
dum non solũ genus taliũ febriũ sed spẽs quedã vna
significaf. Quꝫ si inclinatio minime desinit ad ĩtegrita-
tem siue per sudorem siue etiã aliter alterũ e duobus
erit: aut inditiũ vt trãseat in alienã febrẽ vbi prius oia
ephemere.i. diarie fuerit iditia: vel si nullũ ex his fue
rit febrez ꝗdem humoribus ꝯsistentẽ statim ab initio
prehendisse oñdif. Ubi vero pulsus prima die durus
existat ꝯsiderandũ nõ ꝯcretio quedã ex frigore an sic
citas an attentio conuulsifica in corpore laborantis
an inflãmatio quedã an durities sit sciẽtes vt ex his
tantũmodo pulsis durus efficiaf. Archigenes.n. que
cũqꝫ peccat circa notionez cognitionẽqꝫ duri pulsus
libro de pulsibus abunde docuimus quẽ euoluentẽ
tales cõmentatiões intelligere necesse est: ac potissi-
mum eum cui libeat scire diagnosticen.i. pulsuũ di-
notationez. Et.n. pulsuũ ipsoꝝ noia ac significata ab
eis oia oẽmqꝫ numeruz vno volumine indicauimus
qḋ ꝗdem inscripsimus de dr̃ia pulsuũ. Sed quo naz
modo vnũqḋqꝫ cõueniat dignoscere alio volumine
diximus in quattuor libros disticto qḋ inscripsimus
de dinotatione pulsuũ. Quẽadmodũ alios deinceps
quattuor libros de causis pulsuum effecimus: ⁊ item
quartũ ab ijs dictis de pulsuũ presensione non soluz
verbis sed etiam re ipsa indicantes huius scie vtili-
tatem. Et si quis nobiscũ vna accessit ad egrum indi
cantibus eam sciam re ipsa vt alia credidit ita nouit
vt pulsus durus neqꝫ ꝓprius neqꝫ iseparabilis taliuz
febriũ existat. Sed de hoc nũc nõ est dicendi locus:
nam predictis libris diximus ⁊ alijs octo libris qui-
bus scrutamur librũ de pulsibus Archigenis abun-
de hec oia accñtia docuimus: hoc loco qḋ sit neciuz
tantũmodo indicabif. Pulsus durus neqꝫ proprius
neqꝫ inseparabilis cuipiam generi febrium est neqꝫ
ephemere.i. diarie neqꝫ putride neqꝫ ectice. Sed ecti
ce inest magna ex parte atqꝫ interdũ in alijs duobus
generibus ob accñs qḋdaz existit. In ephemera qui
dem.i. diaria quotiens febris affligat ob refrigeratio
nem fortem vel attentio quedã neruosa insit: atqꝫ in-
terdum efficitur ob estum fortem vel laborem simul
vel inopiã alimenti vel insomniã imoderatã vel euo
nem quotiens cum inopia alimenti hec quoqꝫ con-
stiterint. Per febres aũt putridas pulsus quoqꝫ du-
rus habetur quotiẽs inuiscere inflãmatio fatiget vel
durities vel accidens qḋdaz existat: vt si nerui ipsi ex
tendantur vel siccitas adsit. Nam ⁊ ob id pulsus du-
rus euadit velut si in opportune bibas frigidaz aquã
aut in balneum frigidũ descendas vel fructus quos-
dam largiter cõmedas. Sed pulsus durus nũqꝫ effi-
citur per ipsam febrem qua febris est: neqꝫ per ipsaz
ephemeram.i. diariam neqꝫ per ipsam putridã: neqꝫ
enim quotiens ex inflãmatione febris affligat: eodẽ
modo febris ipsa ac pulsus durities comitatur. Sed
febris quidẽ sequitur putredinem humoruz: durities
autez propterea ꝙ conceptacula ipsa ob repletionez
extenduntur. Sed vt semel dicatur durities tunicu-
lis arteriaꝝ accedit vel ꝑꝑ ꝯcretionez vel attentionẽ
vel duritiẽ. Concretionẽ igif forte frigus cõmittit: at-
tentionẽ vero inflãmatio ac durities atqꝫ ẽt neruoꝝ
ꝓportionalis inflãmationib⁹ dispõ. Siccitatez vero
euõnes diutine vel ob alui fluorẽ vel lenitatẽ intesti-
norũ vel difficultatẽ intestinoꝝ vel vomitũ longũ vel
aliud istiusmodi fames diutina atqꝫ ardentes febres
diutine: ⁊ vt in totũ dicaf quecũqꝫ vehementer exic
cãt ipsius aialis ꝑtes solidiores velut ectica de q̃ nũc
cõmode agẽtes ei⁹ febris gñationẽ i ꝑmis dicemus.

¶ Quibus inditijs febris ectica cognoscaf ⁊ quo nã
mõ ꝯsũpto admodũ humore cordis dispõ efficiatur
quã Philippus noiat ex morbo senectã. CAP. X.

f Ebris igitur ectica noie effici
tur duobus mo-
dis magna exꝑte post febres ardentes que
ꝓroganf adeo vt ꝯsumant spatio tꝑis hu-
morẽ corꝑis cordis vel ẽt si ꝑterea mult⁹ ꝑmãeat. Illa
igr̃ nõ solũ ectica: sꝫ ẽt marcor existit vbi v̾o ꝑmanet
humor corpus ipꝫ cordis ꝑhẽdẽs inde marie accẽdif
quẽadmodum lucernarũ flãma ex elichnio atqꝫ vna
eius gñatio est ꝑdita. Reliqua aũt est quotiẽs statim
ab initio ꝑhendat primã gñationẽ silẽz hñs epheme
re.i. diarie ob merorẽ iracundiaz laborẽ plurimũ vbi
simul cũ estu fatiget. Hanc igif febrẽ sanare nequaqꝫ
difficile est vbi vero ex ea deuenerit in tabem ꝑꝑ in-
scitiã ꝑcipientium medicoꝝ sanare non solũ non fa-
cile sed etiaz non pole est quotiens integre iam exti-
terit nec ꝑterea icipiat. Natura.n. eius calida ac sic
ca existit ac cor similez recipit ꝯditionez velut elich-
nium in lucerna quotiens plurimũ crematuz fuerit.
Et.n. ita exustuz effringif atqꝫ exoluitur ꝑditurqꝫ ꝯti
nuitas ab ipsa ariditate: vt neqꝫ si affundas abunde
oleuz queas rursus accendere flãmã copiosam. Par
ua.n. atqꝫ infirma flãmula semꝑ ꝯcutitur: ac subin-
de minor efficif vsqꝫquo extinguaf. Hec igif febris
tabifica diligẽter existit: neqꝫ ea ipsa est ac affectio qꝫ
dicimus marcorẽ. Hec.n. i ijs efficif qui cõsenuerũt
sine febre extincto i illis natiuo calore q̃ potissimũ sine
merore mors est ac scḋꝫ nãz ex siccitate cõsistẽs velut

vbi emarcent preter naturaꝫ genus illud efficitur qđ Philippus nominat ex morbo senectam. In quam multos nouimus non senes soluꝫ sed ēt pueros incidisse. Febris aūt tabifica nō soluꝫ sicca sed aūt calida affectio est. Extinguit̃.n.per eā multo magis calor in aīalī atqꝫ tabescit totū corpus instar arboris in plenū arefacte vel ob tp̄is longitudinē vel flāme vicinitatē vel forteꝫ atqꝫ imoderatū squalorē. Sed de tabe que nam affectio sit. Seorsum diximus. Ectica aūt febris cum duplex eius genus sit vt ante diximus inditia deinceps explicabimus.

De febre ectica ⁊ vt ephemera .i. diaria sepe numero trāsmeet in ecticū cuius rei inditia multa existunt. CAP.XI.

f Ebris igitur ectica cuꝫ marcore coincidēs ꝓmptissime ac facillime cognosci pōt. Prius .n. q̃ꝫ tangas pulsum atqꝫ calorem oculos supra modū cauos videbis: quasi fouea quadā ꝯditos ob totius hūide substātie corruptionē: ita vt ossa qbus palpebre annere sunt ꝓmineant. Quin ēt lippitudines existunt aride ac quedā squalida dispō qualis maxime fit vbi per puluerē multū tota die i sole calido feceris iter. Flos preterea viuidus coloris periit atqꝫ id in toto vultu existit ⁊ imoderatus squalor habetur totius cutis circa vultū maximeqꝫ circa frontē: ita vt ꝑꝑ siccitatē sicca atqꝫ itenta efficit̃: nō tñ queūt palpebras ipsas diutius extendere perindere affecti semꝑ vt qui dormiūt. Quin etiā coniuent magna ex ꝑte queadmodū qui dormiūt. Est āt talis affectio nequaq̃ꝫ somnus sed ipotētia vigilandi. Carnes p̄terea cōsumunt̃ circa tēpora ita vt ea loca collapsa cauaqꝫ euadant. Nec quicq̃ꝫ aliud totuꝫ est q̃ꝫ ossa ac cutis: ita vt si eos nudos ꝑspicias in vētre nullū esse intestinū nec vlla viscera atqꝫ ilia ipsa retrahi i thoracē admodū videant̃. Qđ si libeāt illos tāgere cutis qdē per q̃ꝫ sicca existit: ⁊ vbi attendas apprehendens digitis quasi bursa q̄dā efficit̃. Pulsus aūt ꝑuus durus debilis frequens habet̃. Calor aūt in primo qdeꝫ occursu debilis sed paulo post acer atqꝫ erodēs apparet: maximeqꝫ vbi tāgendo diutius imoreris. Sed minime ꝯuenit reliqua inditia cōmemorare in re tam perspicua. Itaqꝫ satius erit vt ad ipsam tabem adhuc incipienteꝫ veniamus. Marcor ergo incipite quotiens humor insitus in vnoquoqꝫ corpore inspersus per loca media ꝑtiuꝫ similariū ex quo membra primū aluntur prope est vt in ipso corpore cordis minime insit: quousqꝫ.n. aliqd ipsius seruat̃ ectica febris tantūmodo est nōdum tñ tabifica. Ubi vero prope est vt nihil insuper huius humoris existat diligēs iam tabes ꝯsistit. Difficilis ergo cuiuslibet ectice febris dispositio est quotiēs ipsius principij tp̄s trāsmeauerit. Definiri aūt volo principiū non dieruꝫ vel horarū numero queadmodū neqꝫ in ceteris morbis: sed ipsa qualitate dispōnis ⁊ enim dum corpus ip̄m cordis discedit ab ipsa temperie naturali non statim insitus humor perit neqꝫ facultas debilitat̃. Sed in p̄mis velut ebulitio quedā efficitur ipsius humoris quo tp̄e talis febris facillime curat̃: quippe qđ facultas nōdū ꝑpessa est. Deinceps aūt ꝯsumptio accidit post ebulitionē: eaqꝫ ipsa amplius iam procedente corpora similaria que velut elementa cordis exūt ficciora euadūt atqꝫ alimento carent ac facultas debilis redditur tñ quātū siccitas ac caliditas i eo exuꝑet. Eqbus alteꝝ sufficiens erat vt exuꝑans infirmā redderet facultatē. Talis febris iam quodāmō medio gn̄e ambigit ac media est insanabilis illius penitꝰ marcoris eiusqꝫ queꝫ paulo ante diximus adhuc icipientē facillime posse restitui in sanitatem: atqꝫ in ea per q̃ꝫ multa latitudo existit qm̄ nō ꝑua affectiōis ipsius ꝑmutatio ꝺm magis minusqꝫ censet̃. Itaqꝫ quotiens ab vtraqꝫ febre discedit equalr̃ ab ipsa.s. diligenti iaꝫ tabe: eaqꝫ que nōdū quippiā eiusmodi hꝫ media quodāmō est atqꝫ in ipsam curationē ambigua hn̄s vtroqꝫ v̄sus momētū. Quotiens aūt ab ipsa tabe ꝓpius absit ꝑiculo ꝓpinquat queadmodū priori alteri ꝓpinquior speꝫ obtinet nō ꝑuā sanitatis. Sed tp̄s est vt ad eius inditia transeamus: prime.s. quam posse facile curari docuimus nisi i multos tales medicos incidat. Est aūt vbi sola ꝯsistat nequaq̃ꝫ difficilis cognitu. Implexa autē cuipiā putride difficillima iam existit ob ꝑmixtionē. Sꝫ in p̄mis subijciamus vt ipsa sola ex quadā cā predicta ꝯsistat: atqꝫ appareant p̄ma die cuncta inditia febris ephemere.i. dierie. Simul igit̃ apparebit i ea statim cāe pregesse genus: atqꝫ id indicabit̃ ꝓcedēte orōne: sed interrogādo egrotū ipsum licebit discas si alijs in rebus nō male affectus ex iracūdia forti tātūmodo vel merore febricitare icepit. Qꝫ si videat̃ hec ita se hr̃e febrisqꝫ extendat̃ vsqꝫ in ꝺm dieꝫ nequaq̃ꝫ desinens ad integritatē: sed neqꝫ vehementior existit imo squalidissima suspicari ecticaꝫ fore debes. Qꝫ si tertio die sine cibo viuere voluerit ⁊ p̄terierit suspectas horas accessionis que tertio die venire solet: ac neqꝫ additio vlla extiterit neqꝫ minutio isignis: sꝫ prime febris parue reliquie extendant̃ ꝑmaneantqꝫ cuꝫ squalido corpore ⁊ calore mitiore. qdem in primo occursu manus imoranti aūt diutius mordaci ⁊ squalido talem febrem ecticaꝫ esse existimare debes. At vero maximū atqꝫ indubitabile inditiū erit nature eius nutrienti hoīem quotiens maxime videatur firmiter transiuisse oēs horas suspectas: statim.n. post cibum post vnam horam vel alterā oībus tangentibus egrū alterū incremētū febris ipsa habuisse videatur. Nec deerit qui increpet tanq̃ꝫ inopportune dantes cibuꝫ ⁊ vt ipso potissimū tp̄e accessionis: ⁊ vt cibū longiori tp̄e metiri ꝯueniat: ⁊ vt accessio cunctet̃. Sed res non ita se hꝫ. Cuilibet.n. ectice febri ꝓprium inseparabile id est vt ingesto cibo calor accendat̃ pulsusqꝫ in magnitudinē ac velocitatem increscat ita vt equalis esse accessio videat̃. Equalem aūt accessionē intelligi volo in qua nec horror extitit nec frigus extremorum neqꝫ somnus neqꝫ pigritia insignis vel inequalitas quedaꝫ penitus vel i calore vel i pulsu: ⁊ adhuc magis neqꝫ paruitas neqꝫ debilitas neqꝫ aliud istiusmodi: sed tanq̃ꝫ alio quodam nutrito pulsus maior ac velocior redditur. Accidit preterea interdum in alijs qbusdā febribꝰ incrementuꝫ equale: ⁊ quātū est ex hoc videbitur minime esse ectice febris accidens proprium inseparabile. Sed nō parui refert si ad vniuersam inditiorum collectioneꝫ perspexeris. In omnibus enim aliis febribus tales accessiones existunt sine alimento. In ectica auteꝫ penitus contrariū euenit nullo enim tempore accessio prehendit sed vna continua febris est velut ea que synochos.i. cōtinua proprie nominatur. Sed illa quasi flāmam quadam per multam occurrentem habet imponentibus manū: ita vt pulsus q̄qꝫ velocissimus freq̄ntissimus maximusqꝫ existat. In febre āt ectica neqꝫ caloris multitudo occurrit ac pulsus tāto mīor rarior tardiorqꝫ ē q̃ꝫ in synocho.i. ꝯtinua quāto calor ipse minor habet̃.

De iditijs cōibꝰ cuiꝰ ectice febri ⁊ q̃ꝫ ob cāꝫ post igestū cibū calorē ip̄ꝫ augeri ꝯtigat. CAP.XII.

c **Ommune** igit̃ cui⁹ ectice febris est vt exigua sit atq̃ eq̃lis semꝑ a p̃rĩo initio vsq̃ ad vltimũ finē. Siccitas aũt ꝓ̃pa ē ei⁹ q̃ tabi affinis existit qm̃ ectica febris sepe nũero sine siccitate ꝯsistit nequaq̃ trãsmeans in tabē: qualis ēt nũc ꝑ sepe in magna penuria extitit: febris igitur ectica dissidet a synocho .i. ꝯtinua queadmodũ dictũ iam est. Ab alijs aũt hñtibus accessiões equales eo ipso maxime dissidet q̃ inequalitatē quãdã hꝫ penitus post alimentũ sub ipsam accessionis prehensionē. Ectice autē post alimentũ velut accessio quedã equalis cõtingit: que vt paulo ante docui minime accessio habet̃. Sꝫ imperitos circa talia decipiens cum caloris multitudine ac magnitudine velocitateq̃ pulsus. Talis autē febris sequenti die planius cognoscet̃: vbi diligentius cõsideres q̃diu ꝑmaneat post cibũ ip̃a pulsus calorisq̃ alteratio. Inuenies .n. tãdiu ꝑmanere oēꝫ alterationē donec distributio alimenti atq̃ adiectio squalorem cordis humefaciat: deinde rursus in pristinã remeat ꝯditionē que erat anteq̃ sumeret alimẽtũ. Si igitur alio tp̃e nutrias ip̃m sequenti die rursus que alio tp̃e sequenti die inuenies ita fieri vt dixi augeri q̃dem calorem pulsumq̃ ip̃m alterari. Constat .n. vt illis accidat queadmodũ in calce ac lapide calefacto. Si enĩ ei affundas frigidissimã aquaꝫ multo calidior efficit̃ tãq̃ calor squalidus in eo ab humida mã nutriatur. Si qua ergo cã ē ob quã ita eueniat qd̃ nãlis existit: sed vt ita efficiat̃ cui vis tentanti discere licebit. Ubi ergo manibus sũmas glebulã calcis ꝯtẽnes eius caliditatē ac minime senties. Ubi vero deponens ipsũ humi affundas illi aquã perspicies statim admodũ calefieri atq̃ adeo feruere velut lebetes quotiēs in multa flãma versent̃. Uidebis p̃terea vaporem de ea haud exiguũ efferri: qd̃ si audeas tangere facile senties ardorem. Adhunc igit̃ modũ ad ip̃m sensũ humidus calor non paulo hꝫ vim euidentiorem q̃ siccus. Ceterũ vt calor siccus existat per ecticã febrē cui subsequit̃ tabes hinc discas licebit. Nemo statim ab initio prehensus est tali febre qui corporis habitudinem habeat humidã. Sed qui siccior nã existit: maximeq̃ vbi calidus quoq̃ nã sit: sed qui vitam delegit in labore insomnia cura ac victu tenui his assolet statim ab initio prehẽdi ectica febre ex iracũdia ac merore ac multo magis quotiens estas conditio calida ac sicca locusq̃ eiusmodi fuerit. Principiũ aũt eius definitur quotiēs eo tp̃e quo ephemera .i. diaria per inclinationē mitiorē deducit̃ ad itegritatē: adeo nihil eiusmodi accidit vt siccitas ipsa perspicue intendat̃: tunc .n. primũ succedens ephemere .i. diarie ectica ipsa efficit̃. Definit̃ p̃terea aliter eius in cremẽtũ atq̃ perfecta generatio per accessionē tertie diei. Si .n. vt paulo ante diximus eo die alia accessio minime prehendat: neq̃ eger sine febre existat sed siccitas ipsa intendatur: talis febris haud dubie ectica censet̃: ac ꝓcessu tp̃is tabida erit sine mora nisi recte curet̃. Definitur aũt abitio eius in tabem cum primũ pulsus debilis simul ac durus fuerit cõtinuoq̃ paruus ac frequens necessario est: nõ tñ ꝓpterea tabes existit: sed ꝑꝑ debilitatē ac duritiem. At vero cũ debilitas accidit ob fortem cordis intempie durities aũt ob siccitatem: q̃ si tales affectus prehendant cor ip̃m tabida febre detineri hoīem necesse est. In eandem preterea febrem incidunt ex acuta atq̃ ardenti pleriq̃ eorum qui male curant̃ maximeq̃ q̃cũq̃ frigidã aquaꝫ bibere desiderantes adeo nihil eiusmodi bibunt vt nec quicq̃ aliud infrigidans remediũ thoraci atq̃ ilijs habuerunt. Qꝫ si adeo nihil eiusmodi habeant vt insuper cataplasmatis ex melle plurimũ vtant̃ que nũc in vsu sunt tabidos illis fore ꝓmptũ est: siue simpliciter febricitent: siue ex iecoris aut ventris inflammatione. Maxime .n. his inflãmationibus haud recte curatis sequit̃ tabes: ita vt q̃dam existimarint nõ aliter posse fieri hmõi affectionē: nequaq̃ sciẽtes vt neutrũ horũ nec aliud quicq̃ viscus aut membrum: neq̃ tabem nec penitus ecticam vllam febrem cõmittit prius q̃ vt diximus cor ip̃m afficiat̃. Talis igit̃ affectio incipit interdum ei ex se ipsa vt ex iracundia ac merore forti ⁊ longo: interdũ ex febre ardenti: quãdoq̃ vero ex affectibus pulmonis ac thoracis maximeq̃ purulentis ac tabidis. Ut igitur ex his ita accidit ex ventre ac iecore ⁊ vt simpliciter dicatur cuius diutine inflãmationi in membro precipuo simul cũ siccitate totius aialis maximeq̃ cordis. Ego vidi inflãmationi laxioris intestini diutius in moranti subsequi tabem ac stomachi ac vesice ac renum fuerunt nõnulli qui affecti difficultate itestinoꝝ in tali febre laborantes inflãmatione .s. intestinoꝝ atq̃ ēt lenitatibus intestinoꝝ ⁊ fluore intestinorũ longo: quotiens statim ab initio aut tempe ꝓcedente febris exigua incidat tabes ipsa subsequit̃: ⁊ vt simpliciter dicat̃ quotiens ꝑexiccatũ cordis ipsius corpus febrilem calorem susceperit solutu difficilem.

¶ Maximum inditiũ esse febris ectice quotiens arterie ipse sint q̃ corpora que circiter sũt calidiores: ⁊ vt non oporteat solum circuitionē sed ipsum febriũ genus considerare. CAP. XIII.

m **Aximum** itaq̃ signũ febris ectice est quotiens arterie ipse videantur calidiores q̃ corpora que circiter sunt: qd̃ inq̃ per alias febres illis minime accidit. Est aũt accñs euidẽtius vbi laueris aut alio quouis modo rare feceris ita vt humor quidem profluat atq̃ calor ipse efflet. Calor .n. moderatus per alias partes oēs post talem expirationē apparet: in ipsis autē arterijs nequaq̃ minor est q̃ qui antea erat. Ea vero q̃ maxime exquisite sentitur per ipsam pulsus diastolem .i. distractionē qui inq̃ minime mutatur post dictaꝫ expirationē: sed similis penitus ꝑmanet. Sola ergo ectica febris ꝯsistens ꝑspicua ē siue simpliciter ectica siue etiaꝫ tabida extiteri. Ubi vero cum alia fuerit difficilius cognoscit̃ queadmodũ nuper in quadã muliere nõ solũ die sꝫ etiaꝫ nocte nõ obscure icrescebat. Latuit .n. tabida febris oēs ꝯsiderantes medicos existimãtes oportere neq̃ principiũ prehensiõis sensibile esse ectice febri neq̃ incrementũ neq̃ vigorem: tanq̃ minime contingat ecticam febrē putride posse implicari? sed nobis statim p̃mis diebus in hac muliere cognita est. Utraq̃ enim accessio que die ac noctu extitit breues efficiebat partes accessionis: ac sepe cum humore quodaꝫ aut spiratione vaporosa soluebat̃ perspicue ita vt corpus ipsum bene tempatũ tangentibus videret̃. Inditia aũt in arterijs paulo ante dicta semꝑ extiterunt nequaq̃ refrigeratis: similiter atq̃ alijs partib⁹ neq̃ velocitatē aut frequentiã motus exoluentib⁹. Que ergo alio loco sepe numero docuim⁹ ea ipsa hac ꝑte dicemus: vt non oporteat solũ circuitiones atq̃ proportiones accessionũ ꝯsiderare sed multo prius ipsaꝫ speciem febris ex eaq̃ cognoscere ipsam: queadmodum ipsũ hoīem ex propria forma. Ipsi sepe prima die adhũc modũ spēꝫ febris cognouim⁹ minīe expe

tertianam aut quartanam aut quotidianam circuitionem. Sed de his secundo libro de iudicijs latius docuimus: atq; eoipso libro diximus vt oporteat ephemere.i. diarie febris cognoscere differentias. Promiseram scio me dicturum hoc loco de illis. Cũq; recordarer nonnulle ex eo libro in hunc locum eẽ transferenda ad integram notitiam alia quidem transcribere superuacuũ duxi hoc loco adijciens ea tñmodo que minus q̃ fuerit necessarium sunt prodite.

¶ Quibus inditijs febres ephemere.i. diarie a seinuicem discrepent: quoniam interdum propter estum quandoq; ex frigore ipso febris ephemere.i. diarie consistit.

CAP. XIIII.

v **Bi igitur** propter estum febricites cutis magis ad habitum calidiorem & squalidiorẽ q̃ pulsus ad febrilem dispositionem mutatur quo circa sitis minus infestat q̃ vbi equalem habeas caliditatem. Ac primo occursu manus calor ipse vigere videtur: econtrario ac vbi egrotes propter adstrictionem: sic enim calor ipse rursus increscit. Caput preterea puri maxime videtur quotiens febricites propter estum. Gaudentq; & iuuantur frigidis vnguentis: atq; oculi calidiores & rubicundiores videntur cum siccitate quotiens sine grauedine & defluctione febricites. Interdum enim pp estum talia incedunt: caputq; redditur non solũ calidum sed etiam plenũ sanguine: ita vt omnes vene admodum contendantur: & oculi omnes ac timpora & frons & facies vniuersa. Id preterea non parũ distinguit eam ab alijs que ex humoribus affligunt. Ij enim vbi caput afficitur propense prehenduntur grauedine & defluctione & febris ipsa interdum accidens est solius in capite dispositiõis. Sed magna ex parte magis febricitant quotiens corpore ipso refrigerentur vel exurantur. At vero cutis minus calida est vbi ex frigore labores: atq; in mole maiori corpus existit nec quisq̃ squalor circa faciem qualis propter estum febricitanti euenit sine capitis repletione. Sꝫ magna ex parte caput solet repleri semper in tali febre nisi quis fuerit admodum purus ac sine excremẽtis: sic enim tantum modum conuenit calefieri caput sine repletione. Uerũtamen interdum sine repletiõe multus calor prehendit ipsum totum exustum. Hec igitur affectio perspicue dissidet ab affectione frigoris. Oꝫ si cum repletione difficile distinguitur vpote defluctionem inferens vocatam ac grauedinẽ que per frigus accidunt: sed vt diximus squalor & magnꝰ calor cutis & quecũq; alia pauloante dixi propria caloris existunt de quibus in plenum libro de curandi via & ratione dicetur cuꝫ alijs omnibus ephemere.i. diarie febris differentijs quas quia secundo libro de iudicijs perstrinximus non insuper hoc loco dicenda sunt: sed hunc sermonem hac parte finiemus: deinde febrium ex humoribus omnes differentias indicabimus.

Liber secundus.

¶ De differentia febrium ex humorũ putredine infestantium: & q̃obrem febres per circuitum repetãt.

CAP. I.

Equitur vt de differẽtia febrium ex humorũ putredine infestantium disseramus: id prius de eis admonentes vt mini me sufficiat vt quidam voluerunt in generationem febrium augeri atq; exuperare humorem biliosum quem alij croceã nonnulli flauã nominãt bilem: omnes enim arquati maxima afficerentur febre quibus copia talis bilis in toto corpe continet: sed haud quecq; febricitant pus q̃ alia quedã causa cõcurrat de qua paulopost agetur. At vero absurdũ est i tertiana & quotidiana febre diligenti colligi flauã bilem existimare queadmodũ in tertiana atq; ardore. Ecõtrario enim in quotidiana & quartana febre neq; vomitꝰ biliosus neq; sudor neq; vrina atq; deiectiones videnł biliose: adeo vt nec qc q̃ aliud qd extiterit aut simul existat cũ eis patrocinetur. Febris eniꝫ tertiana pte plurima cõsistit in corpe natura bilioso: & in etate vigoris que est oium etatuꝫ maxime biliosa: & estiuo tpe maxie quo talis humor erupat. Itidez in regione calida & sicca tẽperamento & cõditione cõtinentis aeris tali & vita sit nõ in ocio ac secordis plurimuꝫ sed labore cura insomnia estu & victu parco eoq; calido & sicco. Nec secꝰ imoderatus vsus medicamẽto℞ calefacientiũ & exiccantiũ cõmitit febrem tertianã. Quotidiana vero ecõtrario penitus efficił in natura pituitosa ac tpe hyberno & cõditione frigida & humida senibꝰ & pueris potiꝰ in regione frigida & humida & vita ociosa simul cuꝫ repletiõe maximeq; quotiẽs post cibũ lauenł: ac multo magis vbi ipse cibꝰ pituitosus natura existat. Nõ tñ vomũt tales biliosum humorẽ neq; deijciũt neq; sudãt quẽadmodũ in tertiana febre: talis enim ex flaua bile putri fieri solet. Quotidiana vero pituitoso humori subsequi tñ q̃uo quartana melancolico. Sic igił natura corpis melãcolica & etas inclinãs & autũni tempus: nec nõ oia his ꝓportionalia ex cibo potuq; & tota victu frigido & sicco febrẽ gignũt quartanã. Et ob eam rem ꝑcedens rigor nequaq̃ simile est: sed in tertiana quasi pungens ac vulnerãs sensuꝫ efficientẽ cãm idicat. In q̃rtana aũt quasi refrigeret. Sed de forma rigoris libro de causis accidentiũ diffinitũ iam est: vbi de similiũ febriũ differentia est ꝓditũ vt intermittentes (ita appello eas q̃ ad integritatẽ sensibilẽ desinũt) ex humore eunte ac moto vsq̃quaq; in corpe efficiẽte febrẽ consistant. Cõtinue vero ex materia cõdita & cõtenta in venis de quaꝝ cognitione secundo libro de iudicijs docuimus.

¶ Febrium intermittentium tres haberi differentias quotidianam tertianam & quartanam: atq; esse sinochon.i. continuam quartanam flaua bilis cõmittat.

CAP. II.

f **Ebrium igitur** intermittentiuꝫ omnes differentie tres existunt quotidiana tertiana & quartana ex pituita putri quotidiana: ex vtraq; bile flaua q̃dem tertiana: atra autez quartana efficitur. Continuarum vero que flaua bile consistant duplex genus est: vnum quidem que synocha nomine.i. continua censetur quarum omne tempus vna accessio est ab initio vsq; in finem. Alterum continua quidem dicta sꝫ equiuoce suo generi ex multis particularibus circuitionibus procedens: ceterum continuarum differentie omnes tres existunt interdum ab initio vsq; in finem equalis persistit: interdum paulatim decrescit: quandoq; paulatim crescit: ac nonnulli primam nominant homotonon.i. equaliter affligentem ac vigẽtem: alteram epaumasticam idest ascendentem atq; increscentem. Tertiam vero peraugmasticam idest inclinationem appellant. Continuarum flaces due differentie prime existunt: interdum tertio quoque die tantummodo accedit: interdum in medio alteram infert accessionem: atque has nullum nomen

peculiare obtinuit. Febrem autem tertio quoqꝫ die accedentem ego quidem nomino tertiane finitimã: non tñ prohibeo quin possis vbi libeat aliter appellare: modo serues in rebus ipsis differentiã. Alia enĩ est natura quotiens desinunt ad integritatẽ: alia quotiens ad inclinationem febrilem finiant. Ubi vero febris tertio quoqꝫ die accedat ⁊ ad hec vbi in medio altera fuerit accessio natura quidẽ diuersa est: sꝫ nullam ex his semitertianã appello: non tñ prohibeo ita nominare volentes: si id vnũ mihi efficiatur ab eis vt nullum febris genus omittat: sed vnũquodqꝫ deinde dicetur queãdmodũ ego hoc loco talem instituti orationem. Ex continuis enim que in medio accedunt quedã in forma quotidiane ꝓcedit duas accessiões simillimas inuicẽ efficiens: quedã vero dissimiles habens duas accessiones. Prime quidẽ tertiane simillimam obtinet. Secũde vero quantã in forma duaruꝫ tertianaꝝ procedẽs: sed hec ex bile potius illa singulis diebus similiter accedens ex pituita cõsistit. Porro tertiũ aliud genus est febriũ ꝯtinuaꝝ raro eueniẽs quotiens accessio in forma tertiane circuitionis procedit nequaqꝫ desinẽs ad integritatẽ. Accidit aũt quẽadmodũ febris tertio quoqꝫ die accedẽs interdũ duplex ac triplex: ita hec nõ soluꝫ duplex sed ẽt triplex. Sed hi febriũ implexus libro de formulis cõmodiꝰ indicant. Febrium aũt simpliciũ ex humoribus infestantiũ simplices differentie: vt numero sunt quot ꝓxime docuimus. Ex earũ aũt ꝑmixtione alie quedaꝫ efficiunt de quibus deinceps dicam: si prius de simplicibus febribus id adiecero: vt quecũqꝫ fuerit simplex febris vnã speciẽ quasi regulam quandã obtineat earũ quas proxime indicauimꝰ. Quecũqꝫ vero degenerat aliquatenus eatenus ab ipsis febribꝰ simplicibus abscedit.

¶ Quo nã modo ex flaua bile delata in vniuersum corpꝰ rigor existat ⁊ vt ipsius tertiane accessio quod longissimũ sit horas .xij. occupet. CAP. III.

f EBRIS IGITUR ex flaua bile delata per corpora sentiẽtia prehendit cũ rigore atqꝫ ardoris speciẽ hꝫ ⁊ vomitu bilis vel sudore vel qbusdam hoꝝ vel oibꝰ soluitur. Huius febris ꝑterea longitudo accessionis que maxime sit horarũ est equinoctialiũ .xij. atqꝫ appellant eam diligentẽ tertianam ex tẽperamento egri biboso ac tꝑe ⁊ regione ⁊ conditione ⁊ victa calido ⁊ sicco effractaꝫ. Sed oĩa pauloante docuimus quecunqꝫ conducunt ad eius generationẽ. Atqꝫ accessio breuior est magna ex parte q̃ꝫ que antea dicta est longitudo per q̃ꝫ multã maioris ac minoris obtinẽs differentiã: vel propter quantitateꝫ ⁊ qualitatem ipsius bilis: vel propter egri vires: vel ꝓpter presenteꝫ tunc in egro corpora dispositionem. Bilis eniꝫ si multa sit longiorem: si pauca breuiorem efficit accessionem. Si tenuis breuiorem q̃ꝫ crassa. Nec non vires vbi supersint breuiorem: vbi desint longiorem. Et item corporis dispositio si rara breuiorem q̃ꝫ si densior habeatur. At vero tempus itermissionis in tali febre ex pulsu inditium putredinis humoris penitus impꝑspectũ habet sequenti die aut nocte accessionis. Leuiter autem succensam obscure cognosci cõuenit primisꝰ partibus posterioris diei: sed adhuc clariꝰ circa fines eiusdem diei aut noctis: atqꝫ adhuc clarius proxime die que precedit .s. diem aut noctẽ accessionis. Et enim in ea ipsa perspicuũ iam est inditiuꝫ multoqꝫ magis quotiens accessio prehẽdat ac multo magis vbi ascẽdat ad ipsum consistendi vigorem. In eo vero minus q̃ꝫ per incrementũ rursusqꝫ multo minus per inclinationem. Hanc febrem si libeat nominare diligentem tertianam nomine veteris antiquo: si minus sꝫ nobis dabis ita noiare grã perspicuitatis doctrine.

¶ Pituitam refrigerate partes extremas ꝑ initia accessionum difficulterqꝫ accendi calorem minime purum sed similem fumo quasi viridioribus accensis lignis. CAP. IIII.

a LIA PRETEREA est simplex ac diligens febris ex pituita putri per mẽbra sentientia pulsa ab ipa natura consistens: ea incipit ex frigore partium extremarum: atqꝫ horrore potius non rigore difficulter calor accenditur longumqꝫ obtinet incrementũ in ipm consistendi vigorem: quoniã humor ipse ex quo consistit frigidus atqꝫ humidus est temperamento ac glutinosus conditione. Itaqꝫ difficulter accenditur ac tarde meat ac sepe in ipsis meatibus detentus. Collidit interdũ grauatqꝫ vires. Inequalem autem ac magis debilem efficit paruumqꝫ pulsum in principio ac primo incremento. Per febreꝫ igitur biliosam existit inter initia accessionum vnaqueqꝫ affectio ex dictis circa pulsum: sed in illa quidem cito desistunt tũ aliatum etiã inequalitas magna ex ꝑte nec adest quideꝫ prehendente febre: ⁊ calor ipse non multo postq̃ꝫ destitit rigor accenditur. Splendidus quemadmodum ignis quidam diligenter purus in quo nulla fumosa caligo inuehitur. Caloreꝫ vero pituitosi humoris assimilabis igni fumoso lignis virentibus accensis. Euacuationes igitur in eo incertiores existunt ac longitudo accessionis diuturnior ⁊ tẽpus intermissionis nõ eque ac primum purum est: sed semper seruãs in calore ⁊ pulsu: putredinis humoris inditium. At vero in tali febre circa principia atqꝫ incrementa accessionum inditium putredinis est manifestissimuꝫ. Attamen hec vbi diligẽs fuerit videtur multis habere puram intermissionem: ⁊ nos ipsi ita etiã dicimus quotiens importuna diligentia extiterit. Accedit aũt nature corporis tempori regioni cõditioni studio victus ⁊ alijs omnibus pituitosis: accedit preterea singulis diebꝰ: ac minꝰ calida est q̃ꝫ biliosa que tectio quoqꝫ die fatigat. Sed constat vt illa quoniam humoreꝫ habet propensum incensioni ⁊ quoniam feruẽs humor facile semper in accessione omnis purgatur ad integritatem magis puram desinet ⁊ exiguuꝫ post accessionem semen putridi caloris relinquat. Ubi vero febris ex pituita consistat nec integre purgatur per iclinationes accessionũ neqꝫ exiguum quiddam succensum relinquitur: ita efficitur vt intermissio multo vitiosior in ea existat: ⁊ vt initium secunde accessionis maturius prehendat.

¶ De quartana que ex atra bile consistit ⁊ qm̃ modo fieri possit vt rigor sine febre efficiat. CAP. V.

a T VERO tertium genus intermittentiũ febriũ quartana diligẽs quotiens ex humore melancholico solo efficitur vtpote frigido siccoqꝫ paulatim succenditur: quemadmodũ lapis quidam vel testa vel os vel aliud qdam frigidũ ⁊ siccũ corpus. Ubi vero flãma quedaꝫ ex eo accẽdit nihil relinqt fumosum neqꝫ semiustum post accessionem ⁊ ob eam rem euacuatiões plures ex tali humore magis q̃ꝫ pituitoso ⁊ intermissio pura diligẽter eẽ videtur eo ꝙ in ea omne id humoris melancolici quod est exustum euacuatur atqꝫ discutitur. Et ob eam reꝫ accidit illis rigor qualis potissimũ in forti frigore refrigeratis non qualis interdũ existit

per estum vel laborem vel medicamentum calidum
ac mordax vlceri adhibitũ. Ceterum opus est hanc fe
brem antecedere quicqd colligit atrã bileȝ ex studio
victu: cõditione: tpe: regione: natura ⁊ etate egri me-
lancolica. Accessio preterea huius febris longitudi-
ne tpis tertiane similis est: atqȝ interdum accidit vt
sit longior q̃ȝuis diligens fuerit q̃m ex humore frigi-
diore consistit. Causa aũt similis est in his febribus ⁊
alijs oibus que dr̃iam longitudinis efficit accessio-
num: queadmoduȝ paulo ante diximus in diligenti
tertiana: in multitudine ⁊ qualitate humoris ⁊ robo
re ⁊ infirmitate virium: ⁊ ad hec ipsa egri dispositiõe
dr̃iam hñte: ⁊.n. oia alia ꝓportionant̃ ijs que ex hu-
more bilioso consistunt. Quo circa si humor melan-
colicus neqȝ putrescat neqȝ vehementer feratur per
membra sentientia nequaq̃ȝ efficit melancolicaȝ cir
cuitionem diligentem: atqui arquatis affectibus qđ
proportione respondeat ex liene morbi diutini sunt
melancolici: corpusqȝ totuȝ decolor redditur. Serpẽ
tia ac sacer ignis ex flaua bile cõsistunt: cancri quoqȝ
⁊ comesa ita enim dixerim Phagedene qđ suppetat
ꝓportione efficiunt̃. Sed neqȝ ex his neqȝ ex melan
colicis affectibus necessario febricitãt nisi prius hu
mor melancolicus putrescat. Natura.n. semper nitit̃
suis viribus vtens assimilare ptibus nutritis quicqd
fore vtile ꝯuenit excernit aũt id qđ minime istiusmo
di est. Q͛ si interdũ pre corpulentia vel copia vel len
tore excrementi vel angustia quadaȝ meatuũ vel sui
debilitate nequaq̃ȝ possit excernere humorẽ prauuȝ
imorantem diutius in ipso corpore aialis putrescere
necesse est. Nullus.n. humor ꝑmanere qualis extitit
ab initio potest: neqȝ adeo vitiosus est vt non insuper
queat suscipere ab ipsa natura ꝯfectionem. Sed aut
concoctus coaugmentat̃ solidis aialis partibus: aut
corrumpit̃ atqȝ putrescit. Ad hunc modũ per arqua
tos ac melancolicos quotiens humor biliosus exu-
perans in corpore diutius imoratur febris supuenit.
Sepe etiam dispõ in iecore ⁊ in splene attulit febreȝ
quotiens aut inflãmatio aut infartio comiserit predi
ctos affectus. Pari ratiõe nec vbi pituitosus humor
exuperet febris sequit̃ nisi putrescat prius: ex eo (qđ
ab antiquis existimatũ est esse ĩpossibile) sepenume-
ro visum est: id aũt est vt sine febre existat rigor. Acci
dit aũt interdũ per circuitũ pluribus diebus vel con
tinuus ab initio vsqȝ in finem vel ita penitus medio
cris vt nequaq̃ȝ esse videat̃ quotiens quieuerint. Sȝ
vbi moueant̃ tm̃modo efficiat sensum: vel etiam for
tior vt etiam sine motu infestet. Sed quotiens talis
humor spatio tpis putrescat non rigent soluȝ sed etiã
febricitant ⁊ diuturnus admodũ ⁊ solutu difficilis fe
bris ex forma quotidiane talibus causis comitatur.

¶ De febre epiala que simul febricitant ac rigent ac de humore quem praxagoras vitreum appellauit et quot nam pituite genera sint. CAP. VI.

h Oc genere cõtinet̃ febris epia-
la ꝓprie noiata quo
tiens simul febricitent ac rigeant ⁊ vtrũqȝ
sentiant eodẽ tpe in quauis corporis par-
te. Archigenes existimat nulli alteri tale nomen de-
ferri epialon q̃ȝ vni huic febri. Sed constant vt attici
qdam viri rigorem ipsum ante febrem ita appellent
praxagoras videtur mihi appellare vitreum humorẽ
talem. Recentiores aũt e quibus Philippus est cru
dum simpliciter nullum adijcientes vocabulum ad
exquisitam definitioneȝ. Is profecto ex specie pitui-
tosi humoris est: vt qui admodũ frigidus atqȝ humi-
dus sit. Quisquis enim humor frigidus simul ⁊ hu-
midus fuerit sub ipsam pituite cadit appellationeȝ:
si quis Hippocratem imitari ac seruare consuetu-
dinem non solum veterum sed etiam aliorũ scripto-
rum voluerit. Prodicus enim libro de natura homi
nis praue noiat errans circa tale vocabulum ab ipsa
demiranda etymologia deceptus. Sed non est pre-
sentis tpis in talia vertere orationem aliam dicaui-
mus illis disputationẽ. Sed rursus ad institutum ve
niamus. Quisquis in corpore humor fuerit frigidus
⁊ humidus ipsi hunc noiamus pituitaȝ: tu si libet ap
pellabis scindapsum nihil enim mihi cure est voca-
buloꝝ sed scire debes vt huius humoris plures dr̃ie
existant. Una species eius est admodũ frigida: ita vt
maximos dolores moueat quotiens loco calido in-
farciatur ⁊ sepenumero multos dolores eorum qui
dicuntur intestini laxioris morbo affecti ex acri clys-
mate talem humorem euacuante statim sedari intue
ri licet: talis humor videtur similis vitro fuso. Altera
species pituite est quaȝ excreantes sepe expuunt qui
dam sensibilem obtinentem dulcedinem. Constatqȝ
vt id nequaq̃ȝ contingat esse diligenter frigidũ si re-
cordemur eoꝝ que libro de simpliciũ medicamẽtorũ
viribus docuimus. Tertia preterea species alia pitui
te est ipsis expuentibus acida apparens que minus
q̃ȝ vitrea magis q̃ȝ dulcis frigida est: queadmodũ al-
tera salsa habetur aut ob putrefactioneȝ aut ob ꝑmix
tionem salse serose humiditatis ex qua febricitantes
minime rigent sed horrent tantũmodo prehendente
accessione. Acida aũt ac vitrea si moueatur per cor-
pora sentientia ꝑmeans infert rigoreȝ sine febre. Q͛
si qua putredo moderata illis extiterit epialam com
mittit febrem. Ubi vero magis putrescat: rigor preue
nit: febris ipsa subsequit̃ deuicto frigore ab ipsa mul
titudine caliditatis: ita vt nullo modo existat per in-
crementa ⁊ vigores accessionũ. At vero vitrea pitui
ta forsitan acide qualitatis particeps est: ita vt omnes
dr̃ie tres existant acida dulcis salsa: atqȝ ex pituita
dulci rigor minime subsequit̃ febrẽ: ac forte neqȝ sim
pliciter neqȝ ex simplici causa quis existimarit tales
fieri febres. Pituita.n. vbi putrescat accendit febreȝ:
vbi minime putrescat ex quo rigent non eiusdem est
qualitatis atqȝ ea que putrescit. Si igitur ab hac ri-
gor ab ipsa autẽ putrida pituita febris efficit̃ duplex
semper causa erit. Conuenit.n. dicere febrem ab alte
ra fieri causa: rigorem aũt ab alia vt qui non id sit qđ
febris. Per febrem tertianam flaua bilis rigoreȝ effi
cit ac febrem. Sed hec logice magis sunt considera-
tionis nos ad institutum nostrum redeamus. Ubi igi
tur pituita putrida ex qua fieri quotidiana docuim⁹
permiscet̃: flaua bile efficiente tertianam permixta
duplexqȝ causa ⁊ dispositio erit. Alter.n. humor vno
quoqȝ die alter tertio quoqȝ die comittit accessioneȝ
ita vt alter dies duas habeat accessiones: vnus vero
alteram quotiens tempora accessionis prope horas
ipsas minime coincidant. Ubi enim coincidãt vna
erit confusa neqȝ tertiane neqȝ quotidiane diligen-
ter speciem seruans: ⁊ quoniam vtriusqȝ febris du-
plex species est implexus quatuor erunt. Unus in
qua tertiana permiscetur quotidiane: secundus in
quo tertiana permiscetur continue quotidiane: ter-
tius in quo permiscetur quotidiana tertiane ꝯtinue:
quartus autem in quo permiscetur quotidiana con
tinua tertiane continue.

¶ Quot modis fieri ꝯueniat iplexus febriũ ex qbus eger minime deducit̃ ad integritatẽ. CAP. VII.

Ceterum omnium dictorum implexuz differentia duplex est: interdum enim accessiones eodem tempore simul incurrunt quandoqꝫ diuersis temporibus accessiones prehendunt: sed hi cognosci facile possunt preter q̃ꝫ ꝙ sepe itermittens: minime cognoscitur ab ipsis medicis paruz exercitatis quoniã egri nunq̃ꝫ deducuntur ad integritatem: sed oportet speciem consideres accessionis: queadmodum secũdo libro de iudicijs satis dictum iam est ⁊ inde cognoscere non ex ipsa circuituuz proportione. Subijciatur enim venisse accessionem simul cũ rigore qui videatur interpungere carnez laborantis: deinde omnia alia tertiane febris inditia vsqꝫ ad vigorem proposita: cum vomitu bilis simul ⁊ sudore benigno inclinare: atqꝫ esse iam diei horam nonam. Porro conIectare nos ex toto accessiõis motu circa vndecimã horam sine febre esse egrotum ea .s. integritate q̃ꝫ in ipsis circuitibus nominare solemus. Ita vero sperantibus statim subsistere sudorem: aut astricta soluz aut etiam inhorrescente cute: deinde initium atqꝫ incrementum ⁊ adhec vigorez ipsum in genere continue pituitose haberi. Duplicem enim ita cognoscemus causam esse ac speciem febrium quia intermittens continue permixta sit. Et q̃ꝫuis nulla inueniatur remissio sequenti etiã die sperabimus prehendere accessionem hora nona ⁊ si vt expectabamus res ipsa existat penitus tertio die similiter sperabimus adhuc febricitante egroto prehendere eum tertiane febris accessionem hora prima. Q̃ꝫ si preueniat aut cunctetur accessio q̃ꝫ secunda die existimabamus fore hora nona: atqꝫ ea q̃ꝫ tertio die credebamus futurum prima hora non insuper sequentibus diebus neqꝫ nonam horam neqꝫ primam expectabimus. Sed tanto prius aut posterius quanto proportio ipsa prime circuitionis accessionem peruenientez ab hora qua cepit aut cunctantẽ indicauit. Quecũqꝫ vero earuz desitura sit prius ex ipsa morbi specie scrutari opus est: atqꝫ ex ipsa accessionis longitudine ⁊ magnitudine ⁊ indole ⁊ motu: ⁊ item circuituum ratione eo ꝙ vel preueniant vel cunctentur: ⁊ adhec inditijs que postea existant crudita te ⁊ concoctione totius morbi quorum in vrina potissima censent ac de his omnibus libro de iudicijs satis dictum iam est. Ubi vero pituitosa continua nequaq̃ꝫ circa nonam horam sed quintam aut sextam occupet intermittentẽ biliosam: que prima hora incepit adhuc difficilis cognitu est: plerisqꝫ his medicis quibus talis consideratio minime cure est: an sit vnum genus febrium an duo ⁊ quod nam vtrũqꝫ eorũ sit vtpote nihil tale cognocentes non solum nesciunt quo nam modo oporteat curare eas nequaq̃ꝫ cognoscentes quales nã sint sed neqꝫ vtrum secunda die suspicari conueniat vtrasqꝫ horas que prima die accessiones attulerunt. Ego igitur visus suz eis sepenumero vaticinando potius q̃ꝫ presentiendo vt medicis solent coniecisse initium ipsum accessionis

¶ Permisceri inuicem febres .s. tertianaz diligentez ⁊ quotidianam ⁊ quo naz modo Agathinus errauerit circa semitertianam. CAP. VIII.

Per hanc igitur mixtionem de qua nunc agimus: cuz ea que quotidie accedit vidi interdum circa primam horam prehendere accessionem diligentis tertiane sexta autem existere accessionez eius quam recentiores ꝓprie nominant cathamerinon .i. quotidianam. Solent ita nominare febrem que singulis diebus accedit nequaq̃ꝫ desinentez ad integritatem. Ipse solitus sum talem nominare quotidianã continuam nomen enim cathamerinon .i. quotidianam nequaq̃ꝫ licet inuenire apud auctores scriptuz: sed amphimerinon .i. quotidianã appellant rem omnem singulis diebus similiter venientem: sed vt Plato dixit contemnere oportet nomina eos qui tantarum ac talium rerum profitentur cognitionez. Appelletur igitur gratia clarioris doctrine ea que singulis diebus accedens desinit ad integritatem quotidiana simpliciter ita nihil insuper addendo ei per orationem. Ubi vero minime desinit quotiana continua: ac liceat tibi si libeat alteri adijcere itermittens. Pari ratione dicendũ quotiens febris tertio quoqꝫ die accedat: altera enim differentia tertiana simpliciter vel etiam intermittens tertiana habetur: altera tertiana continua est. Licet preterea continuam tertianaz nominare tertianam simpliciter ita sine adiectione vlla: queadmodum nonnulli appellant. Sed enim non opus est prorogare sermonem de nominibus sed redire ad institutum. Adolescens enim in quo dixi implexuz extitisse tertiane cum quotidiana continua prima quidem die mane incepit cum rigore tertiane proprio febri: alia omnia seruans diligentis tertiane inditia vsqꝫ ad sextam horam: subitumqꝫ vomitum biliosum ac paruum sudorem a quo statiz contractus est atqꝫ inhorruit homo: deinde rursus prehendente accessiõe pulsus erat paruus ⁊ inequalis: post vsqꝫ ad horam vndecimam succensa adhuc paulatiz pleraqꝫ ipsius accessionis habebat propria: pauca vero quepiam ipsius quoqꝫ incrementi: deinde vsqꝫ ad noctem hora quarta incrementuz diligẽs erat: post in eadem magnitudine ꝑmanebat ad ipm sensum vsqꝫ ad horam noctis sextam. Unde iam perspicue videbatur inclinare vsqꝫ ad quartam horam in secunda die: in ea enim contrahebatur atqꝫ ipsius accessionis inditia ostendebãtur vtpote partibus extremis frigidioribus ac pulsu paruo atqꝫ increscebat vsqꝫ ad vesperaz paulatim neqꝫ horrorem quẽpiam nec inequalitatem aliam efficiens: deinde rursus vigebat circa horam quartam noctis ac sensibiliter inclinare incipiebat circa sextam. Ut igit̃ tertia die hora circiter secũda opus erat eius expectare accessionez fore quotidianam perspicuum erat: non tamen tertiana an seruatura sit eandem horam an non perspicuum erat. Accessio igitur horrifica incepit hora secunda que citius q̃ꝫ ex accessione in prima ac secũda die continue quotidiane increscens vsqꝫ ad quintam horam initium rursus efficiebat post quintaz horam atqꝫ ei erant omnia accidentia similia ijs que secunda die extiterant. Deinde rursus increscens ꝓmptius vsqꝫ ad octauam horaz rursus horruit in illa hora ac paulo post accessio prompte ascendebat increscens ita vt circa horam noctis quartam ad consistendi vigorem deduceretur. At quid nam aliud q̃ꝫ diligens semitertiana hec accessio extitit? Cũ due febres eadez hora inciperent eo ꝙ hec singulis diebus accedens duabus horis preueniret tertiana vero duabus horis cunctaretur. Quo circa vbi possit dignoscere speciem febris perspicue videri temperata ac ꝑmixta tertiane ac continue quotidiane accidentia. Cum enim tertiana cum rigore incipiat: quotidiana vero sine rigore: permixta ex vtrisqꝫ horrorem statim intulit: rem quidem minorez rigore: maiorem vero frigore ac tanto maiorẽ frigore quanto minor rigore est.

Qua propter equaliter absistentem extremis vtrisqʒ horrorem in medio amborum existere rigoris.s. atqʒ frigoris id qđ tpatis inuicem extremis potissimū fieri solet:ita efficitur vt nō ab re nomen tali febri semitertianā posuerint. Temperata.n. ex quotidiana continua ac tertiana intermittente totius earum nature partem mediam predictarum febrium habet. Ut igitur hemionus .i. mulus ac semideus dictus eodem modo semitertiana est. Mulus.n. medietatem equi condncentis ei ad generationē medietatem asini habens ab altero eorum tantūmodo dictus est. Et item semideus indicatur quidem participaret dei medietatem: ⁊ cum homo sit altera ex parte omittitur. Itidem semitertiana medietatem alteram habet tertianam:medietatem alteram quotidianam continuaʒ. Sed duplex modus generationis eius est:aut enim in vnuʒ tempus due accessiones concurrunt vt paulo ante dixi: q2 altera preuenit altera cunctatur: aut ambe statim ab initio inuicem temperantur. Si igitur ambe in vnum tempus concurrant vnam solam habent accessionem nature ipsius semitertiane:altera vero omnes ob initio morbi vsqʒ in finem vt qui maxime proprie semitertiana ab omnibus nominetur. Sed de hoc paulo post agetur potissimum propter Acathinū ⁊ Archigeneʒ. Adolescenti igit quoniam per enarrationem proposuimus tertio die tali veniente accessione propterea q̄ in vnū tempus ambo accessionum initio inciderent preueniente duabus horis quotidiane ipsius accessione semper. Tertiana autem cunctante accessio quarta die incepit oriente sole speciem seruans diligenter febris quotidiane. Erat autem ex proportione futurum initium accessionis quinte ab ea circa decimam horam noctis qm̄ semp preueniebat horis duab⁹ ab initio:tertia autem accessio febris biliose habitura principiuʒ erat quinta die hora quarta : ita vt medium interstitium initij duarum accessionum foret sex horarum. Quod igitur etiam fuit circa decimam horam quarte noctis incipiente accessione secundum speciem pituitose febris:atqʒ ita ꝑcedente vsqʒ ad horā quartam diei attingente vero eam biliosa simul cum modico rigore : deinde rursus permixtam speciem habente accessione secundum biliose simul ac pituitose speciem. At vero subsequenti nocte circa octauaʒ horam pituitosa febris incipiens diligens ac sola totam obtinuit sequentem diem que sexta fuit tum autem incipiente nocte inclinans rursus incepit codeʒ modo. Postea reliquam noctis medietatem ⁊ tempus vsqʒ ad meridiē septime diei obtinens iam quodāmodo inclinauit. Sed tertiana ei successit cum rigore incipiens quēadmoduʒ solet incipere diligens tertiana atqʒ alia omnia eodem modo diligentiora afferens inditia bilis vomitum effecit:⁊ deiectioneʒ biliosam ⁊ vrinam bonam ⁊ quēdam paruum sudorem vespere tardo indicans perspicue ijs qui didicerunt cognoscere genera febrium vt concedat atqʒ inclinet ⁊ vtiqʒ destitisset post vnam vel q̄ plurimuʒ sit alteram circuitionem. Et enim inclinatio facilitateʒ habebat mirabilem quādam : ⁊ qualeʒ non altera ex prioribus vsqʒ ad horam noctis quartaʒ. In illa eniʒ febris pituitosa singulis diebus accedens horis autem duabus preueniens incepit atqʒ occupans totam noctem ⁊ totum sequentem diem : rursus incepit octaua nocte secunda hora q̄ʒ quidem noctem totaʒ occupans inclinauit sequenti die nono. Accessio autem tertiane erat futura in illa die circa octauam horam:quoniā duabus horis cunctabatur. Sed tūc circa nonam horam incepit indicans id suā inclinationem. Sole auteʒ occidente attigit ipsam accessio preueniens pituitosa queādmodum solita erat ⁊ noctem occupans illam ⁊ sequentem diem rursus incepit decimo die hora decima. Dein rursus vndecima die hora octaua diligenter permanens pituitosa:deinde circa horam noctis primam initium honorificū tertiane febris quattuor horis cunctando extitit:tum autem sexta hora noctis venter deiecit biliosa ⁊ quidam in toto corpore sudor extitit:⁊ post hec tota iclinatio prope integritatem deuenit:atqʒ eratiam perspicuum tertianam destituisse integre:pituitosam autem esse relictam solam iam ⁊ inclinantem. Hec igitur circa duodecimaʒ diem nec insuper accessio preuenit horis duab⁹ quēadmodū antea solita erat:sʒ septima hora icepit deiñ circa duodecia haud q̄q̄ʒ sexta sed cunctabatur ac septima hora incepit post insignem facilitatem atqʒ inclinationem. Quarto decimo autem die inclinatio multo melior extitit atqʒ accessio incepit hora nona ⁊ in vrina insigne cōcoctionis inditium apparuit prenuncians fore solutionem futuro decretorio sed de hoc nunc non est agendi locus alio enim tempore magis ad propositū dicetur sed vt sepenumero permisceantur biliose ac pituitosis itemqʒ continue intermittentibus id quod multi medici ignorarūt ꝑscript⁹ egrotus ꝑspicue idicauit.

De differentia semitertiane. CAP.IX.

Sed cum de his satis dixerim⁹: ad id quod paulo ante promisimus rursus veniamus. Cōposita enim ex tertiana ac quotidiana continua quam vocamus semitertianam:vel habet flauā bilem exuperantem proindeqʒ flaue bilis accidentia fortiora vel hanc pauciorem:pituitam vero ampliorem:proindeqʒ quotidiane cōtinue affectiones firmiores vel neutrum altero humore exuperantioreʒ. Sed ambos equales qualis diligens semitertiana existit talis specie qualem Hippocrates ipse indicauit scribens libro primo de epidemijs adhunc modum. Pleriqʒ in hunc modum afficiebantur febris horrifica continua acuta in totuʒ minime intermittens. Modus autem semitertiane erat diem quidem vnuʒ habens leniorem altera autem grauius affligens atqʒ ad acutiorem dispositioneʒ increscens. Horrifica autem dixit non simpliciter febriū incipiens cum rigore quē admodum inumeris febribus id accidit de quibus deinceps docebo. Sed in quibus parte plurima accessionis horror prehendit altera die in qua simul affiiciunt tertiana ac quotidiana cōtinua. Sequens eniʒ dies quotidianam tantūmodo habet. Quo circa prima dies magna exparte permixtam ex vtrisqʒ febreʒ cōmittit : secunda autem continuam quotidianam. Interdum enim prima die incipere pituitosam secūda auteʒ vtraqʒ contingit. Accessio igitur cōmunis ex vtrisqʒ quoties equales fuerint humores talis est qualem paulo ante descripsimus semitertianā. Ubi vero tertiana exuperet febris ipsa magis horrifica est: atqʒ habet cum rigore accessionem. Statim itaqʒ calidior talis est atqʒ ardentior ac celerius permeat ad consistendi vigorem:⁊ item quēdam bilis vomitum vel deiectionem vel sudorem infert. Ubi vero alter pituitosus exuperet frigus extremarum partium exuperat:⁊ horror paruus est ⁊ pulsus ipsius contractio fortior ac diuturnior est ac tarde accessio increscit et multo post tēpore viget:non tamen sitim efficit neqʒ

ardorem neq; vomitus neq; deiectio biliosa vel su-
dor per eam existit. Atq; huius quoq; mixtionis dua
rum febrium Archigenes ipse in notitiam deuenit
sed confuse ⁊ inexplanate queadmodum indicabi-
mus nono libro de pulsibus quem contra ipsius cō-
mentarios effecimus. Existimat ergo in semitertia-
na quandoq; exuperare tertianam febrez quandoq;
quotidianam: non tamen de mixtione equali earum
que sola semitertianam diligentez cōmittit neq; co-
gnouit neq; indicauit sed penitus omisit. Cū.n. equa
les magnitudine sint intermittēs tertiana ⁊ quotidia
na continua initium accessionis cum horrore existit:
id.n. mediuz rigoris frigorisq; existit e quibus alterū
tertiane: alteruz quotidiane continue inest. Incremē
tum vero post initium propter tertianam facile susci
pit caliditatem atq; ad ipsum consistendi vigorez fe-
stinat. Propter pituitosam autem tardum quantum
in se est efficiens incrementum detinetur atq; inter-
secatur: atq; est veluti quedam pugna accidentium
interdū calefacto egro quotiens tertiane calor preua
lens ad ipsum cutem humores efferat. Detinente au
tem ac retrahente intro huius motum: quia pituita
ociosa ac frigida sit ex natura ac difficile moueatur ⁊
tarde transmeet. At vero in tali pugna exuperante fri
gido humore cōtractio efficitur horror ac frigus par
tium extremaruz ⁊ cutis: ita vt altera accessio incipe
re videatur. Quod si calidior exuperet vniuersim ca-
lefacere et prope vigorem deduci videtur. Dein pau
lo post exuperante pituitoso egri rursus contrahun-
tur refrigerantur ⁊ horrent. Idq; minime desinit vsq;
ad consistendi vigorem qui maturius q̄z ex pituitoso
humore: tardius q̄z ex bilioso existit: quoniam pi-
tuitosus detinet biliosi celeritatem: biliosus autez tar
ditatem ac segnitiem pituitosi cohibet. Atq; hec di-
ligens semitertiana est ex equali temperamento:
duarum febrium effecta. Ea vero que minine dili-
gens est vel humorem biliosum vel pituitosum obti
net ampliorem.

¶ Semitertianam esse febrē continuā nec vnq̄z de-
duci ad integritatem: sed errasse agathinū vocantē se
mitertianā oēm febrē diuturniorem. CAP. X.

a T vero secunda implexio ac mix-
tio est duarum febrium ter
tiane ⁊ quotidiane subsimilē efficiens ac-
cessionem predicte q̄z diximus. Sed diffi
det eo ꝙ deducatur ad integritatem: ⁊ quoniam se-
cunda die vel cum horrore vel rigore quotidiana so-
la effecta incipiat. Quo circa talis febris nō insuper
semitertiana erit: siquidez semitertiana continua cen
setur. Si vero in altero genere febrium eam annume
remus non solum talis: sed etiam alie quedaz febres
nominabuntur semitertiane: ob eam rem mihi videt
Agathinus oēs extentas tertianas appellare semiter
tianas. Sed.n. cuz de noibus potius q̄z de rebus ta-
les inq̄sitiones sint imorandu; in eis minime censeo.
Nam alio libro seorsuz de vocabulis medicinalibus
dictuz iam est: in quo id ostenditur ac definit in ple-
num que nam sint de rebus ⁊ que naz de noibus du
bitationes: quo circa rursus ad res ipsas redeamus.
Semitertianaz ab Hippocrate noiataz horrificam et
ɔtinuaz q̄z tertiana quotidiane ɔtinue ꝑmixta cōmit
tit. Intermittēti aūt minime efficit ꝓpterea ꝙ febris
ex vtraq; cōposita necessario intermittēs existit: neq;
etiam ex duabus cōtinuis. s. biliosa ac pituitosa posse
est fieri semitertianā: neqz.n. mixtio efficiet horrificā
talem accessionē neq; multas ingeminatōes hn̄tem.

Cuiuslibet.n. ɔtinue febris suapte rōne quotiens di-
ligens fuerit neq; habeat horrorez neq; rigorez neq;
ēt febris ex eis cōposite horrifica erit. Opz ergo si ea-
dem futura sit horrifica simul ac cōtinua gn̄ationem
hr̄e ex duab⁹ febribus altera qdez intermittente alte
ra aūt ɔtinua: ⁊ ob eaz rem tertiana ꝑmixta quotidia
ne ɔtinue comittit semitertianā: neq; ambe intermit
tentes neq; ambe cōtinue pn̄t cōmittere talez febrez.
Restat igit vna mixtio que ex quotidiana intermittē
te ac biliosa ɔtinua pōt ɔtinuā simul atq; horrificam
cōmittere febrē. Sed hec ɔtra quā prima se habebit:
ita.n. ɔtinua ex biliosa: horrifica aūt ex pituitosa effi-
cietur atq; ingeminatio ex pugna que inuicē est ma-
ximeq; quotiens humores ipsi fuerint equales. Ubi
.n. exupet alterutrū eorū tuz accidentia tuz ēt notitia
in prima mixtione explenata iaz est. Atq; hec oīa de
quattuor mixtionibus biliose febris ac pituitose ma
gis propria sunt libro qui est de formulis. Sed in hec
necessario incidimus ꝑꝑ semitertianā cuius gn̄atio-
nem Archigenes in tertianam quotidianāq; rettulit
nequaq̄z videns vt intermittentē efficiat febrē. Aga-
thinus ꝑspicue ɔfessus est sub eodez gn̄e ɔtineri ter
tianaz ac semitertianā dissidentē tantūmudo magni
tudine febris. Si igit oēs febriū dr̄ias scripsissent di
ligenter lapsi noibus nullū id fuisset erratū. Sed cuz
neq; simpliciū neq; cōpositarū oēs scripserint dr̄ias:
⁊ ad hec q̄sdā alias supuacuas adiecerint nihil neq;
in presensionē neq; in curationē iuuantes nos nite-
mur pro viribus quantū fieri pōt diligenter excolere
oēm formulā longo tpe exvsu simul ac rōne vtiles ac
in re dr̄ias puestigātes. Simplices ergo ad pn̄tē atti-
nent librum: implexe aūt ex his attinent ad libruz de
formulis: cuius penitus ignarus nō eris vbi hunc di
ligenter euolueris. Ex ijs enim que diximus de fe-
bre pituitosa ac biliosa inuicez permixtis licebit hec
ad atram bilem transferendo de implexu ac tpamen
to ad vtrāq; earū conijcias: implexū noiantes vbi di
uersis horis incipiant tpamentū: vbi initiū eodē tpe
sit. Nec secus tres febres implicare ac tpare quis po
terit ex se sumpta rōne de ꝑdictis. Hoꝝ.n. oium ini-
tium foris ⁊ elementū est diligenter iternoscere oiuz
simpliciū febriū spēm. Nō.n. multis numerus earuz
est sed oēs tres exn̄t biliosa melica ac pituitosa: qua-
ruz oiuz duplex discrimen est intermittens ⁊ ɔtinua:
ita vt oēs iplices dr̄ie febriū ex hūorib⁹ putridis ɔsistē
tiū sex nūero sint. Qz si q̄ accesserit ad hec ꝑticulatiz
differentia ex copia humoris quantitate ⁊ qualitate
putredinis: nec non modo motus: ⁊ parte in qua pu-
trescit generationem habebit.

¶ Quo pacto erret Agathinus appellās febrē oēz se-
mitertianā cuius accessio plīm ꝓducat. CAP. XI.

s Jigitur febris intermittens tertio
quoq; die accedat acces-
sionis tps breue ē ⁊ initiū cū rigore ⁊ solu-
tio cum sudore ac vomitu bilis: vel etiam
inferna aluo deiciente biliosa: huic nomen inditum
diligens tertiana. Ubi aliqd horuz desit minime dili-
gens: sed simpliciter tertiana vocetur. Ubi vero inter
missionez minorez habuerit ꝓducta. s. accessione ter
tiana hanc noiant ꝓductā: hec tn̄ scd̄m magis ac mi-
nus dr̄iaz magnā obtinet. Sed licebit simpliciter no
mines ꝓductā eam quatuor ⁊ viginti horas accessio
nis efficiens reliquas sine febre obtineat. Quādam
admodū ꝓductā videre licet: vt circa triginta horas
extendat accessionē: aliam ad hec magis ꝓductaz vt
in sex ⁊ triginta ꝓcedat. Aliaz vero plīm vt in quadra

ginta ac plures etiaz prorogetur. Sed hec oia defini-
re certis terminis minime conuenit ob socraticā du
bitationem. Non tñ necesse est talez nominū diligen
tiam puestigare cum liceat nobis ēt sine ipsa indica-
re ijs qui adsunt diligēter: de vnoquoqꝫ egro ⁊ recte
curare ac presentire euentuz rei. Subijciamus quē-
piā qnqꝫ ⁊ decē horis febricitare: fore aūt sine febre
trib⁹ ⁊ triginta: atqꝫ id deinceps ei accidere ex ꝓpor
tione. Cōstat vt alimonie tps quis sciat ex tpe acces-
sionis atqꝫ intermissionis ⁊ quātū ex tpe pōt sumi in
presensionē ac curationez bene admodū habebit ne-
quaqꝫ querendo an tertiana simpliciter oporteat no
minare talem febrem: an cum quadam alia adiectio
ne definiente ipsas drias. Sed vbi libeat indicare al
teri febrem egri que nam sit diligentius indicabit ac
cessionis ⁊ intermissionis dicens longitudinem aut
querens vbi nomen perspicue ac definite indicare
queat. Hec igitur optima enarratio atqꝫ doctria est.
Scda aūt est quā paulo ante dixi diligentez tertianā
noians: alia vero simpliciter tertianaz siue aliā paulo
ꝓductiorez siue aliam admodū siue magis siue pluri
muz aliaz. Sed ex oibus obscurissima ac pessima pri
ma est prodita: ex qua recentiores medici inuicez li-
tigant ⁊ quotidie certāt minime cognoscentes id vt
de noie litigent. Sed de alijs quis forte minus mira
bitur. Agathinus vero admodū demirari libet sigdez
productaz quādaz noiando quotidianā ⁊ quartanaz
in ipsa tertiana minime seruauit ꝓportionez: sed vbi
plurimū ꝓducatur accessio, hanc noiat semitertianaz
sed de nominū rōne hactenus: nā ⁊ ipse plus qꝫ par
est temporis in ipsis contero: proinde tempus est vt
in considerationem aliarum rerum veniamus.

¶ Quo naz modo ex sanguine putrefacto febris ac-
cendatur biliosa ⁊ vt sanguis pars tenuior vertaꝫ in
flauam bilem: crassior in atram. CAP. XII.

s **Equens** est vt agitetur considera-
tio nihilo vitiosior vtruz
quēadmodū in vtraqꝫ bile ac pituita acci-
dunt genera quedam febriū: ita in sangui-
ne putrefacto eueniat. Febris.n. ephemera.i. diaria
eo tantūmodo calefacto vt diximus haud quaqꝫ pu
trefacto consistit. Per ipsam vero putrefactionē: ne-
cesse est.n. interdū sanguinē putrefieri: querenduz fe-
brium ipsarū genus: ac inueniri id par est si prius in-
uenerimus quo nam modo sanguis putrescit. Cōstat
vt Aristoteles recte dixerit fieri putrefactionē ab alie
na caliditate: intelligit aūt alienaz eam que exterior
non insita neqꝫ in vnaquaqꝫ re propria: ea.n. conco-
quere aliena vero corrūpere solet qd qdem est putre
scere. Extrīsecus aūt caliditas supuenit sanguini per
estum ac pestilentē ꝯditionez ⁊ vt simpliciter dicatur
per oēs febres ex quacūqꝫ causa in generationez de-
ducanꝫ. Sed vbi in quapiaz aialis parte sanguis su-
pra modum collectus supra vires eius fuerit corrum
pitur maximeqꝫ quotiens infarciaꝫ ob crassiciem in
paruis ꝯceptaculis aut stipetur pre copia. Quēadmo
dum accidit ex inguine ⁊ pustulis ⁊ vt simpliciter di
catur per oēm inflāmationē. Nam in tali dispositiōe
sanguis duplici ex causa corrumpitur tum quia mi-
nime difflatur: tum quia ab ipsa natura minime vin
citur. Ceterum vt que minime difflanꝫ putrescere so
leant in cunctis exteris corporibus intueri licet fru-
ctibus seminibus atqꝫ etiam vestibus: atqꝫ indicare
id qd dicimus maxime pōt morb⁹ costalis. Excreant
enim per eum interdū spumosum: interdū croceum:
qñqꝫ rubruz humorē: pro vt materia ipsa per inflāma
tionez dñatur que minime contenta pre tenuitate re
sudat. Interdum etiam talis humor niger existit: ac
neqꝫ statim ab initio sed processu temporis precedit
croceum sputum qd erat inditium flaue bilis exupe
rantis: quēadmodū spumosum pituite rubrū sangui-
nis. Quo circa conuenit interdū putrescere sangui-
nem in ipsis locis inflāmatiōe affectis: febrēqꝫ ex eo
simpliciorez esse qꝫ ex alijs humoribus. Proportio-
nem aūt accessionū tertiane circuitionis potissimuz
sumit: ita.n. constat vt per costalem morbū quotiens
rubrū expuunt: vbi vero admodū exuritur mutaꝫ pe
nit⁹. Pars.n. tenuissima simul ac pinguis in croceaz
bilem: crassior aūt in antea vertitur. Quēadmodum
accidit in carbunculis: ⁊.n. in his ex sanguine forti-
ter buliente abijtio est in humorez melancolicū. Ad
hunc modū inaudire opꝫ humorē melancolicū tāqꝫ
nondū effecta sit atra bilis: sed in confinio quodam
existit. Febris igitur consistet pro natura humoris in
quem sanguis mutetur tantūmodo dissidens propte
rea qꝫ malignus sit aut minime malignus. Simpli-
cior.n. est ex mutatione sanguinis vt in alijs ita cali-
ditate mitiori. Si.n. qꝫ maxime multus existat ex ip-
sius manus occursu sed penitus mitis est quēadmo
dum ea que post balnea accidit. Copia.n. semper ca
loris febrilis in ipsa effluuij copia posita est: sed vt
afficiat imittentes extrinsecus manū ex ipso calidi-
tatis acrore efficitur: idqꝫ erit tibi inditium maximuz
humoris cōmittētis febrē: intelligo aūt ipsius humo-
ris qualitatē. Si.n. vaporosa sit atqꝫ inocua sanguis
est: si afficiens erodensqꝫ ⁊ mordax ex bile consistit.
Ubi vero in primo occursu vaporosa potius qꝫ mor
dax existat: diutius autem īmorātibus paulatim iten
datur acror maximeqꝫ ineqlis sit ita vt appareat qua
si per colum vel cribrum percolari: talem febrem ex
pituita putri consistere sciendum est.

¶ Multa morborum genera repetere per circuitio-
nem vt lippitudinem capitis dolorem podagraz do
lorem articularem. CAP. XIII.

c **Eterum** cōsideranti mihi queren-
tiqꝫ causaz ob quā febres
ex alijs humoribus calorem habent equa
liter incidentē: que non ex pituita cōsistūt
talem obtinent inequalitatem apparuit mihi potissi
muz cause esse lentor crassitiesqꝫ humoris ⁊ qm̄ diffi
culter exoluitur. Huius.n. vt aliorū oium quicquid
quotidie extenuatur expirat: vix autē extenuaꝫ qcqd
crassissimū ac multo magis vbi frigidum nā existat.
Quo circa neqꝫ totus nec equaliter sed quicqd pu-
tredo corripiat id vnū extenuatū efflat atqꝫ educitur
ac perinde euenit vt in rebus glutinosis crassisqꝫ hu
moribus per elixationē. Consistunt.n. in eis bullule:
qbus rescissis spiritus vniuersim educitur simul ab-
ducēs humorē tenuiorē. Ubi vero tenuis humor eli-
xetur neqꝫ bullule efficiūꝫ atqꝫ eductus ab eo vapor
vsqꝫquaqꝫ similis ac sibi ipsi continuus est sed cū de
his satis dictum sit sequens est vt agamus de causa
febrium continuarū. Mirabile.n. videtur sepe vsqꝫ
ad quartum vel quintum ⁊ interdum vsqꝫ ad septi-
mum diem vnam fieri accessionem in eis ab initio
vsqꝫ in finem. Quod si quis consideret diligenter mi-
rabilius est quasdam febres repetere per circuitionē
Exemplum enim supra dictum a nobis de stercore
paulatim putrescente non admodum videtur acci-
dere in corpore animalis permixtis putridis humo
ribus ijs qui minime putridi sunt: eo qꝫ ex omnibus
concursus conspiratioqꝫ in cūcta existat. Quo circa

minime fieri pōt vt putredo vno loco alias alio affi-
ciat: nisi inflammatio ligando detineat incipientem
putrescere humorē. Sed cuȝ sermo econtrario suma
tur difficilius est inuenire causaȝ febrium circuitio-
ne repetentium q̃ȝ continuaruȝ. Sed de vtrisq̄ȝ nite-
mur percurrere neqȝ hac parte producentes sermo-
nem neqȝ contra dicentes erratis alioruȝ: sed vt ante
semper effecimus veritateȝ ipsam tantūmodo agre
diemur ex quibus incipiens possis inuenire errata
aliorū. Incipiendū igitur ab ijs que conspicua sunt
quēadmodū ab ipsis lippitudinibus. He nāqȝ singu-
lis diebus interdū vel tertio quoqȝ die accedūt. Nec
secus auriū dolor ⁊ capitis vel totius vel medietatis
quem nominant hemicraniam. Interdum podagra
ac dolor articularis repetit per circuitionē. Ut igitur
in his omnibus videre licet venas ipsas in parte affe
cta intentas ac fluctionem nocuam profusam foras
ita intelligere cōuenit in parte interiori quotiens mi
nime appareant seruari eandeȝ proportionē. Uerbi
gratia per inflāmationē morbi costalis ac pulmonie
intumescunt inter initia accessionū discutiunt con-
trahunturqȝ per inclinationeȝ. Sed quo nam modo
id accidat forte ueniemus si de inflāmationis gene
ratione ⁊ fluctionū vocataꝝ decursu dixerimus que
cunqȝ alio loco indicauimus. Si.n. simul cum illis
adiecero quecūqȝ propria huic sermoni sunt presen-
tibus sufficient.

¶ Quam ob causam fluctiones certis temporibus decumbant ⁊ vt partes debiliores promptius suscipiant excrementa. CAP. XIIII.

f Fluctio igitur decumbens oculis
vt omnes cōcedunt ab ip-
so capite decurrit. Sed que nam causa sit
ob quam prefinita circuitione sepenume-
ro decurrit dicere minime possunt vt q nequaq̃ȝ phi
losophentur de viribus naturalibus de quibus ipsi
tribus libris perscripsimus indicantes vt omnes qua
tuor existant ex quibus plante ⁊ animalia gubernan
tur. Una ergo est que attrahit proprium alimentum:
altera id ipsum detinet tertia autem ab his alterat:
quarta ab his aliena expellit. Alienum autem in om
nibus rebus duplex est alterum qualitate alterū quā
titate. Id igitur in ipsis partibus colligitur ob viriuȝ
fortitudinem atqȝ imbecillitatem. Et enim quotiens
meatus equipotentes existant deferentes excremen
ta se habuerint per naturam membra ipsa sana sunt.
Ubi vero plus q̃ȝ id qd alteratur deducatur: excremē
tum omne excerni ab ipsa facultate secretoria pul-
sum necesse est. Q; si hec imbecillis sit eo loco pma-
neat opus est: atqȝ interdum grauat eum ipsum atqȝ
extendit interdum: si acris sit derodit ⁊ mordet: quē-
admodum si calidum sit calefacit si frigidum frigefa-
cit: atqȝ hec perspicua sunt vbi materia in ventricu-
lo existat. Quoniam si quis ingerat plus alimenti in-
terdum vomere cogitur nauseabundus: interdū alui
fluore corripitur. Qd igitur hic per maxima loca ex-
cernitur eructantibus foras excrementuȝ id in alijs
partibus animalis per tenuiores meatus non fores
sed ex alijs in alias decumbit partes expellentibus
qdem fortioribus suscipientibus debilioribus. Quo
circa rursus expellitur ex his in alias atqȝ ex illis in
alias decurrit: quousqȝ in ipsas debilissimas omniū
decumbat. Idqȝ rursus recurrere inde in alias fortio
res nequaq̃ȝ possibile est: ⁊ ob eam rem per repletio
nem ac vitium humorū partes omniū debiliores vel
inflāmatione vel sacro igne vel serpentibus vel alia
quadaȝ affectione prehendunt aut afficiunt affectio
ne q̃ȝ fluctioneȝ noīant: de qua seorsum docuimus.
Quo circa minime mirum videri debet vt cerebruȝ
vel totū caput interdū colligens excrementū in aliq̃ȝ
partem debiliorem expellat aut in aures aut oculos
aut tempora aut labrum aut dentes aut gene particu
lam tenuioreȝ aut palatuȝ aut gingiuas ⁊ gurgulionē
⁊ tonsillas ⁊ adenas ibi contentas: atqȝ vbi nulluȝ ex
his fuerit imbecille in thoraceȝ pulmoneȝ fauces gu
lā vētriculū fluctionē trāsmittit. Quēadmodū ergo ca
put sepenumero predictis mēbris causa morbi est ita
inflāmationis in iecore ⁊ liene aut proximarū ptiuȝ:
aut Hercules in partibus longius positis vbi excre-
menta gignuntur crescunt decumbunt ⁊ circuitione
affligunt. Neqȝ mirabile est perinde accidere vt eue
nit per affectiones excrementoꝝ ventriculi. Si igi-
tur videas id qd excernitur singulis diebus: sed igno
res causam secretionis miraberis ordinem: ita quo-
tiens haud scias neqȝ generationis in capite excre-
mentorum neqȝ secretionis causaȝ: porro ignores q̃ȝ
ob rem hec extra decumbant illa in aliquā aliaȝ par-
tem ambigas atqȝ miraberis decurrentis materie p-
portioneȝ. Pari modo si minime cognoscas neqȝ ex
crementa in iecorem transmissa neqȝ causam ob q̃ȝ
transmittuntur miraberis proportionem febrium de
iecore. Ubi vero cognoscas vt decumbens in viscus
ipsum fluctio primuȝ comiserit inflāmationis initiū
atqȝ accessiōis ptis affecte cāȝ teneas mirari desines.

¶ Quo nā mō ex calore attrahunt excremēta ⁊ vt dolor ois irritet fluctiones. CAP. XV.

c Ceterum duplex causa ē decursus
humorum vna q̃ȝ proxi-
me indicaui quotiens ex alijs in alias par
tes debiliores excrementa decūbant alte-
ra vero quotiens attrahantur de qua hoc loco agen
dum initio petito ab ijs que omnibus perspicua cō
fessaqȝ sunt. Si enim thapsiam linias cuipiam vide-
bis paruo tempore partem ipsam calidioreȝ atqȝ in
molem ampliorē elatam. Nec secus vbi foueas par
tem quāpiam iuxta ignem aut fortiter frices aut vn-
gas resina aut pice modice calida: deinde paulo post
euellas vniuersim aut etiam vbi vngas partem quā-
piam medicamento calido videbis in his omnibus
elatam in moleȝ quia calor ipse vel ad se trahere vel
suscipere soleat fluctioneȝ. Non.n. necesse est in pre
sens talia definire id qd vtile est instituto iam haben
tes q̃ȝq̃ȝ sine his philosophemur. Semper.n. parti-
bus admodum calidioribus decumbere materiam
perspicuum est: vbi corpora plena sint atqȝ abūdent
excrementis per q̃ȝ multa decurrit: parum vbi vacēt
excrementi. Decumbit preterea vbi dolor affligat.
Sepe.n. si summuȝ digitum manus minimo acu pu
pugeris statiȝ dolor sentitur ⁊ paulo post partes que
circiter sunt inflāmatione laborant atqȝ in molē ma
ximaȝ tolluntur. Interdū abscessus sub ipsis alis erū
punt suscipientibus aliquid excrementi vt que rare
⁊ spongiose existant quas nominant adenas. Inter-
duȝ accidit id in medio brachio vbi insignes adenes
ea parte extiterint. Perspicue id videre licet quotiēs
vlcus exiguuȝ sine inflāmatione ac dolore prope vn
guem affligat. Si.n. contemnatur neqȝ curetur ⁊ in
cicatriceȝ deducatur in nutrita carne sub vngue col
lisa in primis dolore afficit deinde totus digitus ac
vola eorum ⁊ interdum manus vel pes in maximaȝ
deducit inflāmationeȝ. Ita igit dolor attrahit dolore
affectis ptib⁹ fluctionē nō tn̄ hāc eē cām hui⁹ rei hic

dicere oportet. Alibi.n.cõmodius de hoc dictum est
nec illius in presens indigemus. Perspicuũ ergo est
vt causa fluctionum ex ipsis partibus laborantibus
fluctione ꝑ duplex fit. Una ex calore qui in eas ipsas
transmittitur: altera ex dolore qui affligit. Eius autẽ
q̃d est vt plus aut minus aut benignius aut deterius
fit causa est non ex ipsis soluꝫ partibus laborantibus
fluctione: sed vt benignius deterius ve fit ĩ ipsis par
tibus mittentibus causa est: in vtrisqꝫ aũt est vt plus
minus ve affluat. Calor.n. fortis ac dolor plus: debi=
lior minus attrahit. Jtidem corpora excrementis va
cua exiguum q̃ddam trahentibus mittunt. Excremẽ
tosa aũt ac replete tanto plus mittunt quantũ ab ipso
nãe habitu destiterint: atqꝫ he fluctionũ d̃rie sine de=
bilitate partiũ fluctione laborantiũ existũt. Alie ve=
ro ob earum debilitateꝫ ac fortitudinẽ mittentiũ ex=
crementa efficiunt. Dis.n. inflãmatio sine vulnere
ac collisione ꝓhendens ꝑtem excrementis q̃busdam
decũbentibꝰ ex fortioribus in debiliora existit talisqꝫ
inflãmatio statim accendit febrem quotiens ob ma=
gnitudinẽ aut vicinitatẽ calor earum ad cor ip̃m ꝑue
nerit. Decũbentia igitur excrementa in omni inflam
matione putrescit ꝑꝑ cãs prius dictas: nec similiter
oĩa putrescunt eo ꝙ quedã sunt pituitosa: alia melan
colica nõnulla biliosa. Jpsis aũt putrescentibꝰ accen
ditur calor preter nãm in parte inflãmatione affecta.
Simul quideꝫ calefaciens partes quascũqꝫ primas
attigerit: deinde alias illis continuas: ex q̃bus rursus
alie ratiõe vicinitatis calefacte rursusqꝫ alie ab illis
vsqꝫ ad ipsum cor deferunt interdũ caliditateꝫ. Sed
que nam sit dispõ in parte inflãmatione affecta dixi=
mus libro de intemperie inequali: ⁊ item libro de tu
moribus preter nãꝫ. Sed vt necesse sit ꝯtentuꝫ in ea
sanguineꝫ putrefieri sepenumero simul cum materia
defluxa hoc loco definietur.

¶ Colligi excremẽta diuersis t̃pibus que sepenume=
ro ordineꝫ minime seruent atqꝫ esse q̃nqꝫ breuẽ q̃nqꝫ
longam accessionem.

CAP. XVI.

e Xcrementum igitur decum=
bẽs ex vna ꝑte
in aliam interdũ adeo multuꝫ prauũqꝫ est
vt partis ipsius laborantis fluctione ledat
vires. Jnterdũ adeo mite ac paruũ vt suscipiens cor
pus minime offendat. Si igitur adeo debilitet vires
vt exoluat nec preterea euincat ea que prius vince=
bat tunc sanguinẽ putrefieri necesse est duplici ratio=
ne: ⁊ q̃r humor minime euictus a calore ꝓprio reliq̃ꝫ
h̃ꝫ in putredinẽ mutationẽ: ⁊ q̃r simul cum excremen
tis putrescentibus putrescit. Ubi vero non tm̃ ledat
vires vt exolute penitus desistant semiprauus ⁊ tãq̃ꝫ
semiputris in tali ꝯditione sanguis efficit vicinitate
q̃dem putrescentiuꝫ excrementoꝝ simul putrescens:
persistens tñ ĩ habitu nãe quãtũ est rõne ipsius facul
tatis ꝯficientis. Ut cũqꝫ aũt accensus calor se habeat
per primã putredinẽ penitus acrior ac mordacior est
q̃ꝫ foret dum per nãm h̃ret: atqꝫ tm̃ crescit quãtũ nã
ipsa excrementoꝝ sufficiat. Hec.n. simileꝫ h̃nt ꝓpor=
tionem ad ip̃m calorem ex eis accensum: qualem li=
gna ipsa ad ignem obtinent. Hec.n. minime in infi=
nitum sufficiunt ad alterationẽ: sed terminus altera=
tionis est vbi humor ipse inditus defierit: naꝫ eo vsqꝫ
cremari queunt dum inditiũ habeuerint humoreꝫ:
atqꝫ eo ꝯsumpto cremari desinunt ac reliquie eoruꝫ
noĩant cinis. Quin ẽt putrescentiuꝫ humoꝝ sit̃r calor
ꝑmanet dum in plenũ assant ac par est vt reliquie hu
morum exigue sint nequaq̃ꝫ multe: queadmodũ in li
gnis: ꝓpterea ꝙ in essentia eoꝝ elemẽtũ humidũ nõ
siccũ exuꝑat. Simili modo vbi libeat coquere humo
rem exteriorẽ quẽdam vt oleuꝫ aut vinũ terrestre q̃d=
dam q̃ꝫ maxime exiguũ relinquet totũ auteꝫ aliud in
vaporeꝫ atqꝫ aerem extenuatũ discedet. Jta efficit vt
tota substantia ebulientiũ humoꝝ ex putredine exte
nuatoꝝ ab ipso calore disꝑgit per vigorẽ inclinatio=
nemqꝫ febrium. Remanet aũt excrementuꝫ vel exi=
guum vel nullũ: in humoribus q̃deꝫ crassioribus exi
guuꝫ: in serosioribus aũt nullũ. Qꝫ si nulla debilitas
extiterit viriũ partis inflãmatiõe laborantis: nec rur=
sus mittant excrementa morbus desistit: nec mox ho
mo febricitabit neqꝫ sequenti die neqꝫ tertio quoqꝫ
die neqꝫ quarto quoqꝫ. Ubi vero per eandeꝫ causam
mittant excremẽta per quã ab initio parti mittebant
aut hec minime mittant: ꝑmãeat aũt viriũ debilitas
mox febricitare hoĩem necesse est. Subijciatur.n. vt
prius facultas constans colligat in tempore medio
excrementa ex primis imittentibus ꝑtibus talia qua
litate ⁊ tanta quantitate: qualia ⁊ quãta ab initio trãs
miserit: id autem erit in quibus dispositio mittentiũ
⁊ attracti ad ipsa alimenti quantitas ⁊ qualitas eadẽ
permanet. Existimo enim fore necessariuꝫ equale ac
simile ab eadem alteratum facultate equalia ac simi
lia facere excrementa. Quin etiam tempus colligen
di ea necessario equale erit. Partes enim que alun=
tur quo ad similem habuerint conditionem ab eodẽ
nutrita alimento equalia quantitate ⁊ similia qualita
te atqꝫ eodem temporis tractu colligent excrementa.
Nec secus eadem circuitione cõmouebuntur ad ex
pellenda ea atqꝫ mittenda debilioribus. Quotiens
tunc primum expellendi facultas mouetur ad opera
tionem suam vbi grauatur multitudine excremento
rum aut qualitate ipsa afficit. Sed de his omnibus
in cõmentarijs de viribus naturalibus diffinituꝫ iaꝫ
est. Jn quibus exerceri conuenit eum qui nunc di=
cta sit cum demonstratione intellecturus: magno ei
premio proposito ex tali contemplatione ad ipsaꝫ cu
randi viam ⁊ rationem. Nam vt omnia omittaꝫ que
sum dicturus eo libro vnius rei tantũmodo faciam
mentioneꝫ promptissime quidem ⁊ quã ipsi sepenu
mero effecimus. Ubi enim lippitudo repetat per cir=
cuitionem non parum existimo suaderi audientẽ cõ=
clusam hoc loco a nobis ediscere doctrinam. Econ=
trario enim ac ij qui se nominant ab oculorum cura
tiõe ophthalmicos curauimꝰ semꝑ huiusmodi lippi
tudinem illis semper oculis ipsis adhibentibus re=
media. Nobis autem interdum vtentibus purgatio=
ne interdum balneo interdum meri potione vt Hip=
pocrates dicit: interdum sanguinis missione: interdũ
vtrisqꝫ vel clystere cuꝫ sanguinis missione: atqꝫ inter
dum statim his adhibitis desinit: quandoqꝫ etiaꝫ ca=
piti succurrendo. Omnes eniꝫ qui ita curati sunt aut
non insuper talis morbus aut semel solum sed mul=
to leuior q̃ꝫ prius accessit. Sed de remedijs in curan
dis morbis adhibendis ac de inditijs neq̃q̃ꝫ est hoc
loco agendũ. Sed vt conueniat interdum totum ca=
put aut minime affectum sed sanguine prauo atqꝫ ex
crementoso nutritum colligere excrementa plura ac
peiora q̃ꝫ ante: ita vt nequaq̃ꝫ eis sufficiãt naturales
meatus ac spiracula: sed cogi naturam expellere ex=
crementum ad aliquam partem debiliorem: aut hu=
moribus habentibus per naturam ipso aut affecto
aut etiam vtrisqꝫ concurrentibus colligi excremen=
ta atqꝫ decumbere in aliquam partem presens ser=
mo indicare studet. Et eni quo ad decũbens humor

similis fuerit ⁊ capitis dispō eadem eo vsq̄ȝ excremē
ta equalia colligenť tpe similia ⁊ equalia ⁊ accessio=
nes oculoꝝ similes erunt. Simili modo quotiens nō
totius capitis sed vnius in eo partis aut mēbranule
aut cerebri ipsius fuerit dispō ita vt ex tali nutrimen
to colligat tm̄ taleq̄ȝ excrementū tanto tpe: deinde ex
pellat excrementū id tunc primū vbi ab eo insigniter
afficiať accidet tūc laborare per circuitionē accessio
ne vel oculos vel aures vel aliqd aliud tale: in qd̄ de
bilius expellať excrementū. Ut igiť in oculis vel au=
ribus ac pedibus ⁊ alijs multis ꝑtibus talibus ꝑspi=
cue videť fieri accessio per circuitionē quēadmoduȝ
ostensum iam est. Quid miruȝ in costali ⁊ pulmonia
⁊ delirio ⁊ alijs oībꝰ quoꝝ non licet intueri inflāma=
tiones silr̄ fluere excrementū? ⁊ si pars inflāmatione
laborans minime afficiať nec quicq̄ȝ aliud ꝓpriū ha
beat in gn̄atione dictoꝝ preterq̄ȝ ꝙ pars mitens ex=
crementa illo tpe debilior existit. Neq̄ȝ etiaȝ mirū vi
deri dȝ vt non eodem tpe colligant oīa excrementa.
Quia enim neq̄ȝ decumbens ratione alimenti san=
guis semꝑ silis est neq̄ȝ dispō ꝑtiū que aluntur eadeȝ
aliud alteri tp̄s prescribi in tanti excremēti collectio
nem par est. Ex quo primo natura partis afficiť: co=
giturq̄ȝ velut alienū sibi id qd̄ afficit. Quin etiā neq̄ȝ
mirari debes vt ipsarū accessionuȝ tp̄s inequale exi=
stat: cum.n. neq̄ȝ genus neq̄ȝ multitudo excremento
ruȝ vna scit neq̄ȝ silr̄ accendi in oībus neq̄ȝ discuti cō
uenit. Naȝ plura frigidiora glutinosa ⁊ crassa longio
res cōmittunt accessiones: pauciora aūt calidiora et
tenuiora breuiores: ꝯducente ad id non parū totius
corporis preparatione eo tpe ⁊ viriū robore. Corpus
enim rarius breuiores quātū in se est efficit accessio
nes: densius aūt longiores. Et item robur virium bre
uiores: debilis aūt longiores. Facultas.n. valida ꝓm
ptius a se expellit id qd̄ est alienū: Corporis aūt rari=
tas minime detinet id qd̄ effecť. Quo circa ita affe=
ctis cito euacuari excremētū necesse est: q̄ȝuis alia si
milia existant. Pari rōne qbus ecōtrario corpus ipm
afficiť ijs necē est fore lōgiorē secretionē excremētoꝝ
debiliter expellente excrementa facultate. Detinēte
aūt ea que efferuntur angustia meatuū. Omnibꝰ aūt
simul concurrentibus aut breuissima aut longissima
accessio erit. Longissima qdeȝ ob corpulentiā ⁊ mul
titudinē excrementi ac viriū imbecillitatē meatuūq̄ȝ
angustiam: breuissima aūt ob tenuitatē ⁊ paucitateȝ
excrementi ⁊ robur viriū ac viarū amplitudinem.

¶ Que ob causam accessiones definant ad integrita
tem. CAP. XVII.

s Imili modo q̄ȝ ob cāȝ acces=
siones quedā de
finant ad integritateȝ nequaq̄ȝ difficile est
inuenire. Quotiens enim prioris accessio
nis tp̄s adeo breue fuerit vt prius q̄ȝ scd̄a icipiat iaȝ
sit exolutū mediū ꝓncipij scd̄e priorisq̄ȝ finis interual
lum totū sine febre existit. Sed vbi scd̄a prius icipiat
q̄ȝ prior diligēter soluať nihil mediū relinqť. Hec igr̄
vt diximus sunt vbi facultas in parte suscipiente ex
crementa similis sibi ꝑmaneat.i. euincat contentū in
se sanguinē. Queadmoduȝ ante solita erat. Ubi vero
debilis efficiať idq̄ȝ ei cā fit non excrementa solū sed
ipsum sanguinē corrūpi ac putrefieri ⁊ febrem accen
di alterū inde initiū erit repetētiū accessionū. Si igiť
predictus seruetur calor duplex erit genus febriū in=
uicem implexarū. Si vero ille definat qdeȝ dispō ve
ro suscipientis fluctioneȝ ꝑmaneat que de mittente
sunt dicta prius id de hac intelliges. Hec.n. pars effi
ciet in se excrementa duplici modo: quēadmodū illa
tū qa prauus est sanguis ꝯtentus in ea tum qa facul=
tas debilis est. Nec secus vbi ex quauis cā reddať in
terdum debilis partis ipsius dispō: adeo vt pondus
potius q̄ȝ alimentū sit sanguis adiectus. Corrūpetur
eniȝ ⁊ si calidus fuerit facile corrumpeť. Si frigidus
ac pituitosus non statim sed ꝓcessu tp̄is is quoq̄ȝ eaȝ
ipsaȝ suscipiet dispōnē. Quin ētvbi nequeat ꝯcoque
re qdlibet membrū genita in se excremēta aut expel=
lere ad alterū tale sibi initiū febricitandi quale alteri
mittens existit. Sed vt nequeat alteri mittere excre=
menta prima cā ex viribus mittentis suscipientisq̄ȝ:
altera aūt ex meatuū opilatione glutinosis crassis et
multis fieri solet humoribus. Nihil igiť mirabile est
si nequaq̄ȝ mittendo alterū alteri excrementū quēad
modū caput oculis ipsiꝰ mittebat: ex ipis excremētis ī
eo preterea manantibꝰ in eam ipsaȝ suscipienti alie=
na dispōnē deuenerit. Materia.n. infarciens natura
les meatus processu tp̄is putrescat necesse est ⁊ cā fit
opȝ ob q̄ȝ multitudo excrementoꝝ in parte minime
vacuentur ⁊ vt solita erat diffletur. Putrescūt igitur
vt illa ea quoq̄ȝ que posterius colligunť ⁊ oīa inuicē
accendunt statim in parte caliditatē febrilem. Ut.n.
supra indicauimus vbi accendiť vel etiā augetur ca
liditas quedam in eam partem ab alijs sanguis ipsa
decūbit: ita efficitur vt tpe quo defluit partes ille re
frigerentur sanguine vacue: pars aūt affecta genereť
atq̄ȝ extendať: decūbensq̄ȝ sanguis altereť ꝑꝑ duas
causas: ⁊ q̄ȝ putrescentibus iam humoribus permi
scetur ⁊ quia stipatus minime difflatur. Quo circa
succenditur igitur instar lignorum humentium vni=
uersim ex aggeratorum ex igne flāmule atq̄ȝ id tēpus
omne initiū accessionis appellať. Ubi vero calor su=
peret mām appellať incrementū ⁊ ascensus tale tp̄s.
Atq̄ȝ eo tpe augetur calor tam multus: vt non solum
deurat locuȝ ipsum qui veluti cā putredinis est: sed
iam ex ꝯtinuitate depasciť vniuersum corpus: ⁊ vbi
ad sūmū deuenerint ebulitionis incensi humores ap
pellatur vigor talis pars accessionis. Uniuersuȝ igni
tum esse videť tūc egroti corpus calore in vniuersuȝ
aīal extento equaliter: deinde quotiens humores te
nues sint ac facultas valida ⁊ corpus raruȝ pars plu=
rima ebulientis humoris fusa in sudoreȝ educitur ꝙ
si crassi fuerint ac secretoria facultas debilis ⁊ vie an
guste nihil sensibile effluit sȝ materia ita extenuať vt
in vaporis naturā transmeet: appellaturq̄ȝ id tempus
inclinatio vt que spiratio quedam humorū ebulien=
tium habeať. Sed cum in parte preterea dispō ꝑma
neat necesse est alterū in ea gigni excrementū attra=
cto rursus in eam alimento non in plenū toto confe
cto. Qȝ rursus vt ante docuimus ab ipsius excremē=
tis putridis in ꝑte ipsa relictis: ⁊ ab ipsa propria pra=
uitate initium putredinis suscipit: ⁊ vbi satis incalue
rit rursus decūbit in ipsam vt prius diximus ex alijs
animalis partibus sanguis: rursusq̄ȝ eodeȝ modo ini
tium incrementuȝ vigor ⁊ inclinatio accessionis exi
stit idq̄ȝ repetere minime definit quo ad dispositio in
parte generante excrementa seruetur.

¶ Quam ob rem febres interdum repetunt per cir=
cuitionem interdum continue sunt quarum putredi
nem praxagoras consistere in vena caua existima=
uit. CAP. XVIII.

a T vero dispositio talis duplex est:
altera quidem partis debi
litas per quam gignuntur excremēta: alte
tera vero ex ipsis subide genitis collecta.

Neqꝫ.n. credi ꝑt i vasis externis qb⁹ elixa cibaria nidoꝛulēta sunt
dispōnē q̄zdā ꝑuari i ꝑtib⁹ aūt qb⁹ hūores putrescūt mime ꝑmane
re. Maxieqꝫ ipossibile vr̄ solui dispōnē q̄tiēs vniuersuꝫ corꝑ⁹ mal̄
hūorib⁹ abūdet ac repletiōis morbo laboret potissimū q̄tiēs in eo
ipso meat⁹ ipsi angustiores extiterit ꝯtinētes excremēta ꝑtis. Quē
admodū igiꝛ sanctio subseqꝛ q̄tiēs meat⁹ ipsi expurgenꝛ vt ꝑs ipsa
difflari q̄at ꝛ vires ꝯstēt: ꝛ dispō corrigaꝛ: ꝛ vniuersuꝫ corpus neqꝫ
mal̄ hūorib⁹ scateat neqꝫ repletiōe laboret. Igiꝛ q̄usqꝫ h̄ ꝑmaneāt
circuitionē accessionū ꝑmaneꝛ neċe ē. Silr̄ accidit i mulierib⁹: in
eis.n. q̄ad filis cāe ꝛ eq̄lis ꝑmaneat mēstruoꝝ ex ipsa circuitio re-
tineꝛ. Sꝫ de his oib⁹ libro de ꝯfluctionū dispōnib⁹ lati⁹ docuim⁹
ꝛ nūc imorari diuti⁹ i ꝯfirmādis ijs q̄ alibi ōnsa iā sunt mime ꝯue
nit: neqꝫ ēt ꝑterire cogita reꝝ i pn̄s vtilia. Maxie aūt vtile ē in his
cog̊sceꝛ vt aliq̄ ꝑtes alijs trāsmittūt excremēta queādmodū caput
ocul̄ ipsis. Quedā vo ab excremētis in se genitis initiū febricitādi
suscipiūt. Et vt his oib⁹ cōis excremētoꝝ putredo ē. Propriuꝫ vo
ifractio ac stipatio coꝛ cepraculoꝝ aut ex hūoꝛ glutinoso vl̄ crasso
vel multo iterdū angustia meatuū vel sensibiliū vel mime sensibi-
liū iterdū: q̄s oia loca vacua i toto corꝑe repleāꝛ ꝛ ab his oib⁹ mul
titudo ad ipsos vires relata: queādmodū libito de multitudine do
cuim⁹. Febriū igiꝛ circuitiōe repetētiū nō noui nū q̄piā cā omissa
fit. Eaꝝ aūt q̄ nullū eiusmōi ꝑuēt ordinē cā ē: vl̄ q̄r hūoꝛ trāsmouet
in alienū vel q̄r errorē viuēdo cōmittāt ad eiusmodi deducunꝛ di-
spōnē. Sāguis igiꝛ putrescēs maxie vtiꝛ in alienū hūorē: q̄m vt an̄
dixim⁹ sanguis ꝑtiꝫ flaua bilis: ꝑti atra efficiꝛ. Quātū igiꝛ hūores
in corꝑe egro tm̄ circuitiōes accessionū euariāt. Quo circa mime
mirū videri dꝫ ꝑ tales mutatiōes ordinē q̄ꝫ mutari. Sꝫ nō paꝝ mu
tanꝛ vbi qd̄ icipit putrefieri aliq̄ ꝑte existat alterū: alteꝝ āt ex alijs
decubat atqꝫ i illis tale existat: aut in toto aialis corꝑe exuꝑet. Nec
sec⁹ q̄cūqꝫ egri ipsi viuēdo cōmittūt. Hec q̄ꝫ nihilomin⁹ corrūpūt
circuitiōis ipsi⁹ ordinē. vt eni in sanis prau⁹ vict⁹ morboꝝ cā ē: eo
dē mō vel magis ēt i egris q̄tiēs errorē cōmiserit accessiōes existūt.
Nec solū adhuc egrotātes sꝫ ēt ipso refectionis lāpores ꝑrōpte ex
q̄uis cā ledūꝛ. Quocirca ꝑ oēꝫ isignē lesionē vl̄ ꝑuenire circuitiōes
ipsas cogūt: aut dissil̄es q̄dē gignūt māis ex q̄bus accessionū ordo
corrūpiꝛ. Sepe ēt ob iplexionū circuitionū icognitā medicis egri
videnꝛ pati iordinates accessiōes. Sꝫ tales ordinū ꝑmutatiōes ne
q̄q̄ꝫ sunt: sꝫ tm̄mō videnꝛ. Sꝫ q̄cūqꝫ re vo̊a sunt: aut ob ꝑmutationē
hūoꝝ cōmittētiū morbos: aut ob viuēdi erroreꝫ efficiꝛ. Sed restat
ꝯtinuaꝝ gen⁹ q̄ꝝ totū tp̄s vna accessio ē: aut sꝑ eq̄l̄: aut decrescēs
aut icrescēs vsqꝫ ad iudiciū ex tali cā fieri solet q̄s oiuꝫ febriū Pra
xagoras subiecit putredinē hūoꝝ i caua vena ꝯsistere: sꝫ absolutioꝛ
ꝑmo ac vioꝛ h̊ mō euadet. Quicūqꝫ circuitiōib⁹ q̄busdā repetunt
morbi ꝑtiū ipsaꝝ accedūt dispōnib⁹ vel mittētiū vl̄ suscipiētiū vel
gignentiū vel trahētiū excremēta eo q̊ supra dixim⁹ mō. Ubi vo si
ne circuitiōe fatigāt i his null⁹ loc⁹ peculiaris affect⁹ ē: sꝫ hūores
in venis ꝛ arterijs oib⁹ sūt: maxieqꝫ vbi i maxis ꝛ calidissimis sint
aut ob aliquā aliā cāꝫ vt in ephemeris.i. diarijs aut ob putredinē
ebuliētes accēdūt febrē vnā ꝯtinuā ab initio vsqꝫ i finē mime iter-
mittētē eo vsqꝫ durātē ac deurētē hoiem q̊usqꝫ gignētes eā hūores
consumantur aut concoquantur aut vtrūqꝫ patiantur.

¶ Impressum Venetijs per Jacobum pentium de Leucho. Anno Domini. 1508. 10. Maij. Cum gratia ꝛ priuilegio.

F I N I S.

Errores

¶ Folio.2.col.pª.secuti alia ꝓ sicuti alia.eadē col.vetorinarij ꝓ veterinarij. ¶ Col.2.canē ꝓ canes.eadē col.morsumqꝫ ꝓ morsum qꝫ.' ¶ Col.3.ꝑ cāꝫ ꝓ ꝑ egritu
dinē.eadē col.efficiētē egritudis ꝓ efficiētē lese opatiōis.in eadē col.phophastes ꝓ phophaster.ea.col.odore ꝓ odere.ea.col.fateaꝛ ꝓ fatenꝛ.ea.col.cū plerisqꝫ ꝓ cū
plerisqꝫ.eadē col.ex tecto pro ex recto. ¶ Col.4.ierat ꝓ itrat.eadē col.pᵐ circa ꝓ pᵐ ēt. ¶ Folio.3.col.pª Glanei ꝓ Galeni. ¶ Col.2. hoc tn̄ ꝓ hic tn̄.eadē col.per
verā pro ꝑ vnā. ¶ Col.4.distinctiue ꝓ disiūctiue. ¶ Folio.4.col.2.quā fit ꝓ que fit. ¶ Col.3.ēt Galen⁹ ꝓ ēt Galenū. ¶ Col.4.vt inducāt ꝓ vt idicāt.eadē col.
nā humoꝝ ꝓ nā humoris.eadē col.mendā ꝓ mendū. ¶ Folio.5.col.2.clemētissim⁹ ꝓ clemētissimū.eadē.efficit ꝓ effecit. ¶ Col.3.erethric⁹ ꝓ erethrieus.eadē col.
atalc⁹ ꝓ ataleus. ¶ Folio.6.2.col.mō ipsa ꝓ nō ipsa. ¶ Col.3.ceruis ꝓ ceruix.eadē col.ibecillitas ꝓ ibecillitatē. ¶ Col.4.tū ꝑsertiꝫ ꝓ tū ꝑsertiꝫ.eadē.nature cali
da ꝓ nā calida. ¶ Folio.7.col.1.cap.17.sensui ꝓ sensus.eadē cap.19.oppofitis ꝓ cōpositis. ¶ Col.2.cap.23.a crebro ꝓ ac crebro.eadē col.cap.27.cristalodē ꝓ cri
staloides.eadē.ca.28.cōparātē ꝓ cōparātes.eadē.ca.29.magna spinalis medulla ꝓ magnitudo spinalis medulle.eadē col.ꝛ ca.dorsos ꝓ dorso. ¶ Col.4.ca.45.
ventrē ꝓ venerē. ¶ Folio.8.col.1.ca.50.ad ipso ꝓ ad ipsos.eadē col.ca.si mediocriter ꝓ mediocritas.col.2.ca.57.cladior ꝓ calidior. ¶ Col.3.ca.59.oēꝫ musculi
ꝓ oēs musculi.eadē col.ca.63.ꝑ ꝓ q. ¶ Col.4.ca.68.vo durā ꝓ vo efficit durā.eadē col.ca.69.q̄ꝫuis ꝓ grauis. ¶ Folio.9.col.1.ca.76. ꝙ ꝓ q. ¶ Col.2.ca.82.
vnūqdqꝫ vbū: qdqꝫ supfluit. ¶ Col.3.ca.eodē.exit ꝓ existit. ¶ Col.4.ca.83.egre ꝓ egra.eadē col.ꝛ ca.vbū ꝑmonē: supfluit. ¶ Folio.10.col.1.ca.85.excesserint ex
his ꝓ excesserint eadē aūt rōne ex his. ¶ Col.2.ca.86.filiem ꝓ similē. ¶ Col.3.ca.87.ad optia ꝓ ab optia. ¶ Col.4.ca.88.senitatē ꝓ sanitatē. eadē col.ꝛ ca.de
dit ꝓ ledit.eadē col.ca.89.sensit tale ꝓ sensu tale. ¶ Fo.11.col.1.ca.89.frigid⁹ ꝓ frigidi⁹.eadē col.ꝛ ca.ꝛ fita ꝓ ꝛ situ.eadē col.ca.90.salubres ꝓ salubrē. ¶ Co.2.
ca.91.aducētes ꝓ adiacētes.eadē col.ca.92.ꝓcurandā ꝓ ꝓcurādū.eadē col.ꝛ ca.carnes ꝓ carnē. ¶ Col.3.ca.93.ꝑuenerit ꝓ ꝑuenerit.eadē col.ꝛ ca.ꝑtigere ꝓ ꝑfrin
gere.eadē col.ca.94.vēticula ꝓ vēticulo. ¶ Col.4.ca.95.suffiet ꝓ sufficiet.eadē col.ꝛ ca.in libri ꝓ in libris. ¶ Fo.12.col.1.ca.95.initāt ꝓ iuitāt.eadē col. ꝛ cap.vt
hic ꝓ ꝛ hic. ¶ Col.2.ca.eo.si nō ꝓ si nos.eadē col.ꝛ ca.effect⁹ ꝓ effectū.eadē col.ca.96.vtēdi ꝓ vrēdi.eadē col.ꝛ ca.q̄cūqꝫ ꝓ q̄cūqꝫ.eadē col.ca.99.vniuersus gen⁹
cira ꝓ vniuersuꝫ gen⁹ circa.eadē col.ꝛ ca.ꝛ cā q̄ꝫ ꝓ ꝛ cā que. ¶ Col.3.ca.100.ꝯstōne ꝓ de ꝯstōne. ¶ Col.4.eo.ca.vt ali⁹ ꝓ ꝛ ali⁹.eadē col.ꝛ ca. de sectiōes ꝓ de se-
ctiōe.eadē col.ꝛ ca.vtilē sunt ꝓ vtiles sunt. ¶ Fo.13.col.1.alphonsi ꝓ alphōso.eadē col.vere ꝓ vite.eadē col.trāfferēdi ꝓ trāfferēdis.eadē.erat pro erit. ¶ Col.2.
assertinois ꝓ assertiōis. ¶ Col.3.q̄ sunt ꝓ q̄ sunt.eadē col.q̄ vtiꝛ ꝓ q̄ vtiꝛ.eadē.igiꝛ est imortale ꝓ igiꝛ est imortalis.eadē col.ꝛ imortale ꝓ ē imortale. ¶ Col.4.ar-
chitect⁹ ꝑ ꝓ architect⁹ q. ¶ Fo.14.col.1.ois q̄dē ꝓ ois siq̄dē. ¶ Col.2.q̄ sint ꝓ q̄ fine.eadē.post ꝓ pōt. ¶ Col.4.idiuisiōi ꝓ tn̄ diuisiōi.eadē.nō dr̄ ꝓ nō alr̄.eadē
cū sint ꝓ cū sint. ¶ Fo.15.col.1.ꝑmie ꝓ ꝑmia.eadē col.corꝑe ꝓ corꝑa. ¶ Col.2.pisos ꝓ ipsos.eadē col.icipiētē ꝓ icipiētes. ¶ Col.3.idee ꝓ id eē.eadē co.si sicut ꝓ
si sit.eadē.sunt iudica ꝓ sunt iudicatiue.eadē col.adoptātes ꝓ adaptātes.eadē.tanqꝫ ꝓ tanq̄ꝫ. ¶ Col.4.simpliciū ꝓ simplici⁹.eadē col.eijdē ꝓ ijdē. ¶ Fo.16.co.
pª.sortiti fine ꝓ sortiti sint.eadē col.snie ꝓ snia. ¶ Col.2.frictio caliditatē ꝓ frictio facit caliditatē.eadē.q̄litatē ꝓ q̄litatū.eadē col.hēe ꝓ hēet. ¶ Col.3.q̊ ipsa pro
qd̄ ipsa. ¶ Fo.17.col.1.scribit ē ꝓ scribit ēt. ¶ Col.2.sciēdū ꝓ ꝑm. ¶ Col.3.doctrina ꝓ doctrine. ¶ Fo.18.col.1.magna ꝓ magis. ¶ Col.2.depēdēs ꝓ depēdēt.
eadē col.vbū ꝓ vbis. ¶ Col.3.ob ordie ꝓ ab ordie.eadē col.ꝑuati ꝓ ꝑuari.eadē col.ꝑ ipsas ꝓ ipsaꝫ. ¶ Col.4.ordie poti⁹ ꝓ ordies poti⁹.eadē col.vt ad ꝓ vti ad.
eadē col.plusq̄ꝫ cōmētator ꝓ plusq̄ꝫ cōmētatoris. ¶ Fo.19.col.1.qua ēt ꝓ q̄s ēt.eadē col.mō ex his ꝓ nō ex his.eadē col.q dicit ꝓ q̄ dicit. ¶ Co.4.mētionū pro
mētionē.eadē col.deide termin⁹ ꝓ deide qd termin⁹. ¶ Fo.20.col.3.alterā ꝓ alterū. ¶ Col.4.dixisset ꝓ dixisse. ¶ Fo.21.col.1.voluētes ꝓ volētes . eadē col.ideo
diffinitiuā ꝓ iō diffinitiua. ¶ Col.2.mille ꝓ nulle.eadē col.diludanꝛ ꝓ dilluanꝛ. ¶ Col.3.q̄ se ꝓ q̄ si.eadē col.vna forte ꝓ vana forte. ¶ Fo.22.co.2.Galen⁹ sibi ꝓ
Galenū sibi.eadē col.sentiunꝛ ꝓ sentiūt.eadē ordis ꝓ ordies.eadē.col.tradice ꝓ tradite. ¶ Col.3.ordinē resolutiuā ꝓ ordinē resolutiuū.eadē col.resolutiu⁹ ꝓ reso
lutiuū. ¶ Col.4.fore modos ꝓ fere mō. ¶ Fo.23.col.1.reducunꝛ ꝓ reduciꝛ.eadē col.diuisio ꝓ diuisiōis.eadē col.solutiuo ꝓ resolutiuo. ¶ Col.2.dixi solū ꝓ dixi
nō solū. ¶ Tertia col.volueris ꝓ voluerit.eadē.in alteri ꝓ ēt alteri.eadē col.erethric⁹ ꝓ erethrie⁹. ¶ Col.4.ausculatiōe ꝓ auscultatiōe.eadē col.ꝑbam ꝓ ꝑbe. ¶ Fo.
24.col.1.ānumerasse ꝓ annumerasset.eadē col.veluti Herophil⁹ ꝓ veluti Herophilū. ¶ Col.2.q̄lē sunt ꝓ q̄les sunt.eadē col.videriꝫ ꝓ videri.eadē col.q sic ꝓ q
sit.eadē col.expedit ꝓ expedit⁹. ¶ Col.3.ordinū ꝓ ordinē.eadē col.allegatis ꝓ allegat⁹.eadē col.vt plurimū ꝓ vt pluriū. ¶ Col.4.q dico ꝓ q duo.eadē.faba ꝓ
falsa.eadē col.sꝫ pone ꝓ pene.eadē col.fallim⁹ ꝓ fallimur. ¶ Fo.25.col.4.ca.4.siue soli ꝓ siue sol.eadē col.ꝛ ca.agrestas ꝓ agrestes. ¶ Fol.26.col.2.ca.6.tabē pro
labē.eadē col.ꝛ ca.natute ꝓ nāe.eadē col.ꝛ ca.gūe cā ꝓ gūe. ¶ Col.3.ca.6.ea q̄ꝫ q̊ꝫ supfluit. ¶ Col.4.ca.7.die q̄ ꝓ alie q̄.eadē col.ꝛ ca.sꝫ vbi ꝓ sꝫ ibi.eadē co.ꝛ ca.
vitale vbi ꝓ vitale existit vbi.eadē col.ꝛ ca.istat ꝓ istar. ¶ Fo.27.col.3.ca.9.cū ita existit ꝑ initio ꝓ cū ea existit ꝑ initia.eadē col.ꝛ ca.nō ꝯcretio ꝓ nū ꝯcretio. ¶ Co.
4.ca.eo.sꝫ febris pro febris. ¶ Fo.28.col.1.in rubrica ecticū ꝓ etticā.eadē col.ca.11.ꝑiderꝛ ꝓ ꝑide.eadē co.ꝛ ca.icipite ꝓ icipit. ¶ Co.2.eo.ca.penit⁹ marcoris eiusqꝫ
quē ꝓ penit⁹ eiusqꝫ quā.eadē co.ꝛ ca.dierie ꝓ diarie.eadē col.in rubrica cui⁹ pro cuiuis. ¶ Col.3.ca.12.cui⁹ ectice pro cuiuis ectice. ¶ Col.3.eo.ca.dicaꝛ cui⁹ pro
dicaꝛ cuiuis. ¶ Fo.30.co.3.ca.7.ꝑueniētē pro ꝑueniētē.eadē co.ꝛ ca.vt medicis pro vt medici. ¶ Fo.31.col.1.ca.8.initio iciderēt pro initia iciderēt.eadē co.diligē
ter pro diligētē. ¶ Col.2.ca.8.honorificū pro horrificū.eadē co.ca.9.febriū icipiēs pro febrē icipiētē. ¶ Co.3.ad ipꝫ pro ad ipsaꝫ. ¶ Co.4.explenata pro expla-
nata.eadē co.ꝛ ca.foris ꝛ pro fons ꝛ.eadē co.ꝛ ca.multis numer⁹ pro multus numer⁹.eadē co.ꝛ ca.iplices pro simplices. ¶ Fo.32.co.1.ca.11.agatin⁹ vo pro aga
tinū vo.eadē co.ca.12.putrescere ꝓ putrefacere. ¶ Co.2.eo.ca.in antea pro in antrā.eadē co.ca.13.q̄ nō pro q̄ vo. ¶ Fo.33.co.1.ca.15.ꝑ duplex fit: ꝑ supfluit.ea.co.
ꝛ ca. ac replete pro ac repleta.eadem col.cap.16.alterationis pro mutationis. ¶ Col.3.eo.ca.efferetur pro effertur.eadem col.in rubrica que pro quam. ¶ Col.
4.vacuentur pro vacuetur.eadem col.ꝛ ca.sanguis ipsa pro sanguis ipse.